HUGH MACLENNAN

BAROMETRU IN urcare

HUGH MACLENNAN

. . . . . .

BAROMETRU ÎN URCARE

Coperta : *Dan Erceanu*

Hugh MacLennan

BAROMETER RISING

McClelland and Stewart Limited

Toronto

Toate drepturile
asupra acestei versiuni
sînt rezervate
Editurii UNIVERS

HUGH MACLENNAN

Barometru în urcare

În românește de
LIVIA DEAC

Editura UNIVERS
București ● 1971

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI

Apariția, în 1941, a romanului *Barometru în urcare* a marcat un moment capital în istoria culturală a Canadei, și anume începutul unei literaturi moderne naționale, eliberată de calchierea modelelor englezești, o literatură care tindea să facă cunoscută omenirii existența canadienilor ca națiune cu tradiții proprii și nu doar ca un hibrid între Anglia și Statele Unite.

Hugh MacLennan și-a asumat, într-un fel, misiunea pe care Stephen Dedalus, eroul lui Joyce, a pornit s-o împlinească pentru Irlanda: „făurirea conștiinței nefăurite a rasei mele".

Și MacLennan caută să ilustreze trezirea acestei conștiințe, provocată de primul război mondial. Halifax, decorul natural al cărții, era în acel moment un oraș de tradiție colonială, foarte sensibil la clișeul unei Mari Britanii mame, de care se despărțise însă de prea multă vreme pentru a o mai cunoaște bine. În viziunea autorului, viața din Halifax devine microcosmul care reproduce viața din întreaga Canadă, cu conflictele aprige dintre aroganții des-

cendenți ai vechilor coloniști englezi și urmașii băștinașilor americani, și — mai ales — cu absurditatea tîrîrii Canadei într-un război care n-o privea, destinat să satisfacă interesele Anglici.

Acțiunea trepidantă a romanului culminează cu binecunoscuta catastrofă care a avut loc la Halifax în 1917 (explozia unui vas de război încărcat cu muniții). Și așa cum tineretul canadian, care a scăpat cu viață din cataclismul războiului, a avut revelația conștiinței naționale, tot astfel eroii romanului, munciți de patimi vindicative sau amoroase, după cumplitul cataclism care a ras jumătate din oraș, se regăsesc pe ei înșiși, se redescoperă și pornesc la făurirea unor valori noi.

Primul roman modern major al Canadei de limbă engleză, și totodată primul roman al lui Hugh MacLennan, *Barometru în urcare* este o pasionantă împletire de reportaj viu asupra unor evenimente reale, și de atrăgătoare ficțiune.

EDITURA UNIVERS

DUMINICĂ

Ora patru

Umblase toată ziua prin Halifax, ca şi cum străbătînd străzile cunoscute ar fi putut să se încredinţeze că, într-adevăr, aparţinea acestui loc şi că în sfîrşit ajunsese acasă. Către apus, cerul de iarnă sclipea, soarele poleia norii îngrămădiţi dedesubt, iar fumul plana pe străzi, ţinut de aerul rece. Aruncă o privire pe geamul murdar al unui restaurant ieftin, văzu că era gol şi intră pe uşile batante.

Înăuntru, după tejghea, se afla un bărbat cu un şorţ slinos ; în rest, cîteva mese şi scaune şi, peste tot, miros de muştar. Se aşeză pe unul din scaunele şubrede de la bar şi comandă un bovril [1] şi un sandviş cu şuncă.

— Englez ? întrebă omul de după tejghea.

— Nu. Cîndva locuiam pe aici.

[1] Un soi de extract de carne.

— Curios, credeam că sînteţi englez. Şi ziceţi că aţi locuit pe-aici ?

— Tocmai m-am întors.

Aruncă o privire neliniştită peste umăr, înainte de a-şi îngădui să se relaxeze, dar aici, într-un restaurant ca acesta, nu era nevoie de măsuri speciale de precauţie. Nimeni dintre cunoscuţii săi din Halifax nu putea fi văzut într-un asemenea local.

— Sînteţi plecat de mult ? întrebă omul din restaurant.

Turnă apă fierbinte peste esenţa gelatinoasă de bovril, într-o cană groasă, apoi se amestecă totul cu o lingură.

— De cîtva timp.

Omul puse băutura pe tejghea şi începu să taie felii dintr-o pîine neagră.

— Cred că aţi fost şi în război, continuă el. Şi eu am fost un timp, dar n-am ajuns prea departe. Pînă la Quebec. Nevastă-mea spune că e nostim ; zice : „de cum ai intrat în armată, chiar înainte de a porni, ai şi început să dai înapoi".

Trase o felie subţire de şuncă fiartă de pe o farfurie pe care se aflau mai multe bucăţi şi o aruncă pe pîine.

— În ce batalion eraţi ? întrebă el.

Clientul, cu ochii pironiţi pe tejghea, nu răspunse. Patronul îşi frecă picioarele, stînjenit.

— Am întrebat şi eu aşa. Să fiu al naibii că m-amestec unde nu-mi fierbe oala.

— Nu-i nimic. Am fost în mai multe. Cînd am plecat, nu m-am îmbarcat de aici.

— Muştar ? Neprimind nici un răspuns, omul puse sandvişul pe tejghea. Se întîmplă multe aici în oraş în zilele astea. O să rămîneţi mirat.

Mîncă sandvișul, într-o tăcere încordată, apoi îu bovrilul dintr-o înghițitură. Răsuflă adînc mai ceru unul, pe urmă, în timp ce omul i-l pregătea, întrebă într-o doară :

— Mai sînteți în armată ?

— Nu. Mi-au dat drumul din cauza varicelor. De asta nu am ajuns mai departe de Quebec.

Un tramvai, cu roțile scîrțîind pe șinele strîmbe, hodorogi după colț, în umbra tot mai deasă de pe stradă. Tînărul tresări nervos la zgomotul brusc și-și drese glasul. Mușchii i se încordară fără să vrea, dîndu-i aspectul rigid al animalului care stă la pîndă înainte de a sări. Rămase așa și tensiunea fizică împrumută cuvintelor lui o valoare dramatică pe care nu o dorea.

— E un tip pe care l-am cunoscut peste ocean, zise el. Mă-ntreb dacă ai auzit vreodată de dînsul. Alec MacKenzie... Alec cel Mare îi spuneam noi.

— Știam eu pe unul pe care-l chema Alec MacKenzie, dar era un tip neînsemnat.

— Îl cunoști pe colonelul Wain ?

Omul împinse a doua ceașcă de bovril mai aproape de client.

— Cum ar putea unu ca mine să cunoască colonei ?

— Nu m-am referit la o prietenie. Te întreb dacă ai auzit de el ?

— Este un colonel Wain aici în Halifax. Se uită la pardesiul subțire și jigărit al tînărului. Dar nu cred că de el vorbiți. Se spune că ar fi tare bogat.

— Aha ?

Ridică ceaşca cu bovril, şi-l sorbi încetişor, apoi se îndreptă şi se privi în oglinda de după tejghea. Războiul îl schimbase şi pe el după cum schimbase şi Halifaxul. Avea umeri largi, ceva mai puţin de 1,80 înălţime, dar înfăţişarea îi trăda sănătatea şubrezită şi ştia că arată mult mai în vîrstă decît atunci cînd plecase, cu trei ani în urmă. Deşi avea numai douăzeci şi opt de ani, linii adînci îi înconjurau gura, ca nişte paranteze, avea un tic nervos la obrazul stîng şi o încordare continuă în priviri. Unghiile îi erau rupte şi murdare. Mişcările îi erau nesigure, şi socotea un efort să stea liniştit, fie şi pentru o singură clipă. În Anglia l-ai fi putut lua drept un gentleman decăzut. Îşi încheie haina şi puse cîteva monede pe tejghea. Se îndreptă spre ieşire, pentru ca apoi să se întoarcă din nou şi să întrebe :

— Acest colonel Wain este în oraş acum ?

— I-am văzut săptămîna trecută fotografia în „The Chronicle", răspunse patronul restaurantului. Cred că-i în oraş.

După ce ieşi din local, tînărul se îndreptă spre strada George şi începu să urce agale spre Citadel Hill. După ce trecu de ultima intersecţie, continuă să meargă pe trotuar pînă la capăt, şi apoi o luă în susul unei poteci şerpuite, prin iarba neîngrijită care foşnea pe coasta dealului. Urca greu, cu mişcări forţate, ce trădau că încă nu se obişnuise cu şchiopătatul piciorului stîng, care mai curînd se tîra după trup decît îl purta înainte. În vîrful dealului, se opri pe poteca îngustă ce urmărea marginea şanţului, săpat în formă de stea, pentru apărarea clădirilor pe jumătate ascunse ale garnizoanei centrale. Un soldat înarmat

stătea de gardă la un pod mobil, calea de acces către terenul militar. Peste toate acestea se înălța stîlpul drapelului și steaguri de semnalizare.

Se întoarse și cercetă orașul cu privirea. O briză ușoară venea dinspre mare, ca o respirație liniștită pe obrajii lui, ceea ce îl făcu să se simtă foarte singur. Deși era la începutul lui decembrie, zăpada nu căzuse încă și stratul subțire de pămînt înghețase bocnă, pomii erau desfrunziți și iarba ca paiul, iar cîmpul își pierduse culoarea aproape pe de-a-ntregul.

Detaliile Halifaxului erau neclare și în lumina slabă se distingeau numai contururile, iar tînărul uitase cît erau de frumoase. Cîndva, ghețurile îmbrățișaseră, acoperiseră și apoi părăsiseră tot acest pămînt ; săpaseră golful și lăsaseră moștenire trei puncte de apărare : dealul pe care stătea acum tînărul, și două insule în portul propriu-zis. Halifaxul se întinde pe o peninsulă ovală, iar în centrul acesteia se află Cetatea. Către sud, se zărește întinderea Atlanticului spre care se îndreaptă parcul, a cărui extremitate atinge marginea portului. În dreptul parcului, apa se desparte în două brațe, cuprinzînd orașul de fiecare parte ; spre apus fîșia de apă se numește Brațul Northwest, iar spre răsărit se numește Fluviul. Aici sînt construite docurile și clădirile portului. Fluviul urmează cotul pe care-l face Peninsula Halifax și pătrunde în interiorul continentului la o distanță de patru mile de parc, îngustîndu-se într-o apă adîncă la capătul de nord al orașului, numită Strîmtoarea. Aceasta duce direct la Bazinul Bedford, un lac ce înconjoară orașul pe la nord.

Tînărul urcă poteca, în căutarea urmelor binecunoscute, şi, înconjurînd şanţul, se întoarse în acelaşi loc. De aici, chiar dacă nu erai navigator, puteai să-ţi dai seama de ce portul a constituit timp de un secol şi jumătate o verigă în lanţul puterii navale britanice. Acest port este baricadat împotriva talazurilor Atlanticului de către insula McNab şi de către micuţa colină a insulei George, la intrarea în Fluviu. Acum era apărat împotriva navelor de război duşmane prin fortăreţe înălţate pe promontorii stîncoase, înaintînd, de-a lungul orizontului, pînă în mare.

O plasă de oţel, întinsă între pontoanele insulei McNab şi continent, servea drept pavăză împotriva submarinelor temerare.

Portul era însăşi raţiunea existenţei oraşului, era tot ce conta în Halifax, întrucît, în perioadele dintre marile războaie, acest oraş dormea. De la Napoleon trecuseră foarte mulţi ani, dar acum, Halifaxul se trezise din nou.

Pădurile, întinzîndu-se departe spre apus şi miazănoapte, nu se vedeau la această oră a zilei decît ca nişte umbre sub cer. Deasupra liniei de orizont, lumina tîrzie era un vălmăşag de roz, şi galben şi verde palid, culorile sîngelui şi florilor la un loc cu lucirea soarelui pe iarba de vară. Trecînd cu privirea de la întinderea mohorîtă a oceanului îndepărtat spre fîşia de aureolă ce încorona glorios continentul, tînărul se simţi cuprins de un val de exaltare. Faptul de a te fi născut pe latura vestică a oceanului îţi dă un simţămînt ce nu poate fi niciodată compensat de tradiţia lumii vechi. Acest tărîm de vest era propria sa ţară. Uitase cum arăta, însă acum se întorsese şi, pen-

tru a putea rămîne aici, merita să înfrunte orice risc.

După apusul soarelui, răcoarea se lăsă pe creasta dealului. Culorile păleau cu repeziciune şi, în timp ce peisajul dispărea în întuneric, luminile străzilor se aprindeau. Formau ochiuri albăstrui, la distanţe regulate, de-a lungul drumurilor înguste ce se desfăceau în evantai la poalele dealului, viaţa Halifaxului, pînă la cîmpul oceanului, apărînd în sclipiri. Străzile Barrington, Grandville şi Hollis, ce se desfăşurau între nord şi sud, puteau fi zărite numai la intersecţiile cu pantele repezi care coborau dinspre deal spre apă ; acolo, pietonii lunecau într-o direcţie sau alta, topiţi în fluvii informe.

Copiii se jucau pe un teren ce cuprindea laturile unui cvartal al străzii George. Apăreau şi dispăreau, intrînd şi ieşind pe porţile înşirate de o parte şi cealaltă a străzii. Ici şi colo, se iveau pe iarba uscată a povîrnişului Cetăţii siluete de bărbaţi şi de femei, îmbrăţişaţi, abia mişcînd ; stăteau încolăciţi pe pămîntul îngheţat, în ciuda frigului ; bărbaţii erau marinari ce petreceau doar o singură noapte pe ţărm ; ele, fete de prin părţile locului, şi nu-şi găsiseră alt lăcaş mai bun.

Halifaxul părea să fi căpătat un sens, de cînd îl părăsise, în 1914. Treptat, aproape imperceptibil, totul căpătase o legătură cu războiul. Panglici lungi de lumină se încrucişau pe suprafaţa apei, în dreptul noii rafinării de ulei de pe malul îndepărtat al Fluviului, reflectîndu-se în undele lui. Din cînd în cînd, apele erau sfîşiate de cîte un vas greoi, ce aluneca în port. Brusc, tînărul realiză că această fîşie de golf familiară lui, devenise una

dintre căile acvatice vitale ale lumii. Încă mai sclipea slab apa în crepuscul, de parcă suprafaţa ei reţinuse un rest de strălucire a zilei. Feriboaturile, ca nişte imenşi cărăbuşi, desenau în urma lor evantaie pe apa încreţită. Un cargobot plutea spre ţărm aşa de încet, încît tînărului îi trebui un minut întreg pînă reuşi să-l perceapă pe de-a-ntregul. Singurul chip de a-l identifica erau luminile în piramidă. Nimeni, în afara autorităţilor portuare, nu-i cunoşteau portul de unde plecase sau destinaţia. Pe cînd îl privea, ancora se lăsă cu un zăngănit, iar prora zvîcni spre nord.

Golful se linişti. Fumul Halifaxului se aşternuse ca norii pe un munte ; turnul catedralei St. Mary tăia insula George în două ; singurul obiect mobil era lumina farului McNab, învîrtindu-se, ca un ochi iscoditor, deasupra mării, de-a lungul coastei, şi înapoi în port.

Coborî încetişor dealul, tîrîndu-şi cu grijă piciorul stîng pe poteca murdară. Jos în stradă, contururile Halifaxului se materializară în realitatea imediată a cărămizii roşii şi a pietrei afumate. În cursul anilor buni dinainte de război, privise de multe ori cu ironie această arhitectură, dar acum nu-l mai supăra. Halifaxul însemna evident mai mult decît clădirile. Ca aspect funcţional era extraordinar, docurile solide, înţesate de mărfuri, întinzîndu-se pînă la malul apei adînci, Bazinul Bedford aglomerat cu vapoare din întreaga lume, cenuşiile clădiri navale şi militare, care roiau iarăşi de tineri activi. Oricît ar fi detestat cauza acestei schimbări, găsi în pulsul vieţii oraşului un stimulent şi o relaxare.

Se întorsese de douăsprezece ore şi pînă acum nimeni nu-l recunoscuse. Se opri în umbra unui portal. Mintea reîncepu nesfîrşitele-i speculaţii şi muşchii feţei i se încordară din nou. Alec MacKenzie cel Mare revenise din Franţa, ca şi Wain. Colonelul trebuia să se fi întors de mai bine de un an. Problema era să-l găsească pe MacKenzie înainte ca Wain să-l descopere pe el. Dacă ar putea ajunge primul la Alec cel Mare... Zîmbi ca pentru sine.

Cînd intră în Barrington Street, în faţa magazinelor, se pomeni în mijlocul unei mulţimi în mişcare. Fete cu chipuri de englezoaice treceau pe lîngă el, în grupuri de două, trei ; marinari de pe un crucişător britanic se legănau ca şi cum trotuarul ar fi fost puntea vasului. Mai toţi se îngrămădeau pe strada principală deoarece nu aveau alt loc mai bun — soldaţi, docheri cu şepci late de stofă, civili — şi totuşi nu păreau să umble fără ţintă. Chiar şi trîndăvia lor părea să aibă un scop, ca şi cum ar fi făcut parte integrantă din război.

Între timp, ajungînd la capătul de sud unde mulţimea era mai rară, îşi dădu seama că sub suprafaţa acestei activităţi determinate de război, Halifaxul rămăsese totuşi acelaşi. Întotdeauna avusese aspectul unui oraş vechi. Avea acea calitate de a arăta bătrîn şi de a acţiona ca şi cum nimic din ce s-ar fi putut întîmpla nu l-ar putea surprinde. Batalioanele veneau din vest, cargourile se înmulţeau, convoaiele plecau săptămînal, alte vapoare ancorau în port, şi totuşi vechile obiceiuri supravieţuiau şi locuitorii nu se schimbau. Toţi mergeau regulat la biserică — îi văzuse de dimineaţă. Şi era sigur că beau cu toţii ceai la toate mesele. Tunul de cîmp, folosit cîndva ca

deșteptător al garnizoanei, era și acum pus în funcțiune în fiecare zi la amiază și în fiecare seară la 9,30, pentru ca cetățenii să-și potrivească ceasurile de două ori pe zi. În vîrful Cetății, pe orice vreme, flutura steagul britanic, fiind pe drept cuvînt considerată simbolul și bastionul Imperiului Britanic.

Hodorogind pe pietre, legat de o pereche de cai nărăvași de Clydesdale, se apropia unul dintre cele mai tipice vehicule ale Halifaxului ; o platformă joasă, cu un scaun înalt pentru birjar. Era încărcat pînă sus cu saci de alimente, și aproape că-l trînti la pămînt cînd trecu pe lîngă el, la curbă. Înjură cînd scăpă de cai, birjarul scuipă și-și pocni biciul, arcuindu-l peste trotuar. Vehiculul o luă spre nord, pe Barrington Street, cu caii la trap. Circulația se încetini în urma lui, se auziră cîteva claxoane și coloana se opri în urma unui tramvai oprit în stație.

Îl durea piciorul din cauza efortului mușchiular, așa că umblă mai încet, pînă îl lăsă durerea. Imagini apăreau și dispăreau... șocul exploziei de obuz și încheietura piciorului zdrobită, fără să ai măcar timpul să te sperii de vreuna din ele. Fulgerul distrugerii țîșnind din întuneric : cine ar putea crede, înainte de a supraviețui unei asemenea experiențe, ce strălucire intensă se ivește în inima unei substanțe chimice în explozie ? Cînd îl ridicaseră, era dezbrăcat și inconștient... iar mai tîrziu își pierduse memoria și nu avusese nici măcar o plăcuță de identitate, care să dea un indiciu celor de la spitalul de bază.

Doctorul englez lucrase cu măiestrie reparîndu-i coapsa și, mai extraordinar, salvîndu-i jude-

cata. Cel puțin aceasta nu a fost pură întîmplare: mai mult de douăzeci de secole de istorie medicală se aflau în spatele doctorului. Deși lumea sa era alcătuită acum dintr-o înșiruire de hazarduri, ar fi fost totuși absurd să crezi că numai întîmplarea contează în ultimă instanță. O întîmplare ducea la o alta, fără vreo legătură aparentă între ele, în afara acelei tenacități ce-l determina să se conserve pentru un viitor care nu promitea a fi cu nimic superior trecutului. Dar era propriul lui viitor, și altceva nu se putea spune despre el. În acest moment era tot ceea ce avea.

Un claxon sună și tînărul tresări convulsiv. De fiecare dată cînd un sunet neașteptat îi izbea auzul, nervii săi suprasolicitați scăpau de sub control membrele ce începeau să zvîcnească, în convulsii și ticuri, făcîndu-l să-și deteste propriul corp atît de neajutorat. Se opri și se sprijini de un felinar, pînă ce tremurul conteni. „Întocmai ca un pește la capătul undiței, gîndi el, zbătîndu-se și luptîndu-se pentru nici un alt privilegiu decît prilejul de a repeta, iar și iar, același spectacol."

Oamenii treceau pe lîngă el în amîndouă direcțiile, rîzînd, discutînd indiferenți. Erau oare prea proști ca să le pese de ce se întîmpla lumii din jur, sau se bucurau la ideea unei societăți în plin proces de sinucidere? Oare lui îi păsa? Singurele simțăminte care-l mai animau nu se limitau oare la simpla dorință de a i se recunoaște dreptul de a trăi aici, în locul pe care-l știa drept patrie? De mult timp renunțase la încercarea de a descoperi o rațiune socială sau spirituală care ar fi putut justifica ceea ce se petrecuse în ultimii trei ani

cu el şi cu milioane de alţii ca dînsul. Dacă nu mai putea fi de folos în iadul european, atunci trebuia să găsească un mijloc de a rămîne în Canada, unde se născuse.

Se uită în jur, cînd tremurul membrelor i se mai linişti, şi fu mirat cît de departe înaintase spre sud. Se întrebă dacă anii petrecuţi la Londra îl făcuseră să piardă noţiunea distanţei. Merse încet pînă la primul colţ, unde ştia că-şi va atinge ţinta. Dar o dată ajuns aici, se simţi nervos şi, inexplicabil, decepţionat. Urmări încrucişarea de străzi de la dreapta sa, ca şi cum ar fi încercat să se orienteze, dar de fapt cunoştea locul centimetru cu centimetru şi uşă cu uşă, cît putea cuprinde cu ochii în susul dealului.

Parcă totul îşi pierduse graţia şi totuşi nimic nu era schimbat. Apoi îşi dădu seama că amintirile lui datau din timpul verii, cînd castanii şi ulmii şi teii îmbrăţişau cu umbra lor acoperişurile caselor, iar uşile erau ascunse sub porticurile năpădite de viţă, şi toate păreau atît de liniştite ca şi cum tot timpul ar fi fost duminică după-amiază. De fapt schimbarea nu era prea mare ; dar iarna făcea ca şi acest loc să fie la fel de gol, pustiu şi aspru ca şi restul Halifaxului. Nicăieri nu mai exista vreun oraş care să se schimbe atît de radical o dată cu căderea frunzelor.

Căută o ţigară şi o aprinse încet, uitîndu-se în toate direcţiile, ca şi cum ar fi vrut să hotărască încotro să se adăpostească de vînt. Începu apoi să urce cu mişcări precaute panta abruptă a dealului, înfundîndu-şi bine pălăria pe cap, spre stînga. Se opri în vîrf, gîfîind ; nu-i venea să creadă că

după atîta vreme se află din nou aici, că acea casă roşie din faţa lui se găsea tot acolo, aşa cum o ştiuse, că şi pomii erau tot acolo, îngrămădiţi în faţa ferestrelor, iar gardul viu, înalt, păzea încă grădina de ochii trecătorilor.

Cel puţin războiul nu-i tocise capacitatea de a aprecia arhitectura de valoare. Printre atîtea clădiri în stil victorian incert din Halifax, aceasta era o capodoperă. Nu avea nici graţie, nici frumuseţe, într-un fel era respingătoare, dar sintetiza istoria şi caracterul oraşului, încît era tipică pentru genul pe care-l reprezenta : solidă, britanică, colonială, cu geam în evantai deasupra uşii, despărţită de stradă prin şase metri de pajişte, cu pereţii groşi, neornamentaţi, tavane şi ferestre înalte, cu jaluzele interioare, utile dacă nu decorative. Stătea aşa de peste o sută de ani ; avea un aer de permanenţă care îi permitea să rămînă acolo pentru veşnicie.

Ar fi fost uşor să treacă drumul, să bată la uşă, mizînd pe faptul că va veni să-i deschidă persoana dorită. Doar cîteva clipe şi totul s-ar fi consumat, şi apoi, indiferent de ce ar fi simţit, singurătatea aceea ce-i inunda sufletul ca un izvor de apă sărată, ar fi dispărut. Cu un spasm, îşi încleştă puternic mîinile şi, întorcîndu-se, coborî dealul pînă la Barrington Street.

Nu mai era nimic de făcut azi. Duminica părea ziua cea mai puţin potrivită pentru a alerga după Alec McKenzie, sau după un altul la fel de sărac pentru a avea telefon. Se îndreptă spre nord către intersecţia Spring Garden Road şi aşteptă

tramvaiul. La St. Matthew's Church se oficia slujba de seară şi acordurile unui imn răzbeau prin uşile gotice, închise. „O, Dumnezeule Sfînt prin a cărui mînă poporul Tău este hrănit... Care în acest greu pelerinaj ne-ai călăuzit părinţii..."

Fetele mergeau cîte două, trei, marinarii se scurgeau pe lîngă el, trîntorii de seară sprijineau zidul de piatră al cimitirului militar de peste drum, un soldat se întîlni cu o fată în faţa porţii de metal a Monumentului Crimeii [1]. „Dumnezeu al părinţilor noştri, fii şi Domnul neamurilor ce le-au urmat." Cu un suspin înăbuşit, membrii congregaţiei se aşezară.

Un tramvai hodorogi, venind de după colţ, îndreptîndu-se spre nord. Cincisprezece minute mai tîrziu, cînd coborî, auzi dinspre mare un sunet grav, şuierător, vibrant, ce pătrundea pretutindeni, izbind parcă acoperişurile. O clipă stătu uimit; suna ca răgetul de durere al unui animal. Apoi îşi dădu seama că aerul era sărat, şi că avea în nări miros de ceaţă şi de peşte. Vîntul îşi schimbase direcţia şi acum aducea cu el ceaţă. Trotuarele se umezeau, clopotele şi balizele vuiau, avertizînd la gura portului.

Cînd ajunse în camera sa din pensiunea ieftină, marinărească, pe care o închiriase de dimineaţă, se întinse pe pat, dar continuă să audă zgomotul portului ca şi cum pătrunsese în pereţi.

[1] Monument ce comemorează participarea soldaţilor canadieni la războiul Crimeii (1853—1856).

Ora cinci

În picioare, la o fereastră a biroului ei de pe şantierul naval, Penelope Wain se uita cum seara se lăsa deasupra apei. Invada golful ca o siluetă vizibilă, mişcătoare. Năvălea dinspre pămînt, împresurînd laturile masive ale docurilor şi carcasele vaselor ancorate ; avansa către vest dinspre marea ascunsă ; şi cum ceaţa fusese înghiţită de întuneric, aerul părea înviorat de clinchetul clopotelor.

Stătea nemişcată, singură, în biroul neluminat. Violetul adînc al cerului era brăzdat de unghiurile macaralelor imense, înălţîndu-se alături de şirul de coşuri din partea nordică a docurilor, de cele două catarge şi trei coşuri ale crucişătorului de la şantierul naval din jurul golfului. De undeva din spate, în clădire, se auzi o uşă închizîndu-se. Se răsuci uşor ca să asculte, dar dacă fusese vreun zgomot de paşi acum dispăruse, şi fata se întoarse iar să privească portul.

Acest mecanism complex, enorm, puternic, îi era atît de familiar încît abia de-l observa. Şi totuşi, pe cînd îşi odihnea ochii pe culorile blînde ale apusului, era conştientă de obiectele pe care întunericul cuprinzător le acoperea. Scheletul lung al vasului în construcţie aştepta cu cala înveşmîntată în noapte şi trupul zăbrelit în plasa marelui pod rulant. Sub fereastra ei, trei elice de bronz zăceau împrăştiate, aşteptînd să fie prinse în axele lor. Pe linii se afla un şir de maşini, camioane şi vagoane de marfă. Totul făcea parte din munca ei. Nu avea de a face cu ele şi nu le controla direct, însă, în ultimă instanţă, rezultatele muncii ei

zilnice făceau parte dintr-un întreg din care şi acestea toate constituiau un element.

Era delicată şi fragilă imaginea acestei fete solitare, profilată pe fundalul unghiular al angrenajelor nemişcate şi al maşinilor încremenite. Cu talia subţire, cu mîinile şi picioarele subţiri, părea firavă, dar o a doua privire îţi descoperea o linie plină a şoldurilor şi a pieptului, cu atît mai plăcută cu cît constituia o surpriză. Părul bogat, castaniu roşcat, era strîns spre ceafă, scoţînd în evidenţă linia elegantă a frunţii şi a tîmplelor. Acum, cînd se relaxa, faţa ei părea absorbită şi închisă, expresie pe care o întîlnea ori de cîte ori se uita în oglindă, ceea ce-i dădea impresia că e o tînără de 29 de ani, obişnuită, banală. Dar în contact cu o altă persoană se transforma. În timpul conversaţiei, faţa ei se deschidea, dezvăluind o minte ascuţită şi penetrabilă. Era captată cu uşurinţă de experienţele şi emoţiile interlocutorilor ce-i solicitau interesul, şi existau în oraş mulţi care ar fi vrut să aibă posibilitatea de a i-l stîrni. Dar nu era cîtuşi de puţin conştientă de acest lucru. Elementul picant care intriga şi atrăgea în înfăţişarea ei, era meşa de păr alb ce pornea din stînga frunţii, de-a lungul tîmplei, pînă după ureche. O deosebea de alte femei. Exercita asupra bărbaţilor un curios apel la senzualitate, deşi rar o găseau pe de-a-ntregul atrăgătoare.

Cînd îi descopereau profesiunea şi cînd aflau că era proiectant de vapoare, avînd propriul ei birou în port, se îndepărtau, de teama necunoscutului.

Se strecură pe scaunul turnant din faţa biroului şi se întoarse spre colţ, unde lampa cu gît de lebădă

arunca o pată galbenă pe îngrămădeala de hîrtii, creioane, echere, gume, de pe masă, lăsînd tot restul camerei în întuneric. Începu să strîngă hîrtiile, verificîndu-le cu grijă înainte de a le aşeza într-un sertar. O coloană de cifre îi captă atenţia, le bifă încet cu un creion, ca apoi să pună foaia deasupra unui vraf de planuri din alt sertar.

Lăsă creionul să-i cadă cu zgomot, şi-şi rezemă umerii de speteaza scaunului, întinzîndu-şi mîinile. Era obosită şi ştia că ar fi trebuit să se oprească, dar oboseala devenise o stare cronică acum cînd se făceau noi presiuni de accelerare a producţiei pentru război. Şi se bucura de lene ca de un antidot împotriva gîndurilor. Să fii femeie şi să lucrezi într-o profesiune prin excelenţă masculină, înseamnă că trebuie să fii mai mult decît competentă. Trebuia să fie mai capabilă decît colegii ei bărbaţi ; trebuia să lucreze mai multe ore şi să fie de două ori mai atentă la tot ceea ce făcea, deoarece o greşeală ar fi ruinat-o. Dusese o adevărată bătălie înainte de a porni această întreprindere a ei, şi nu se autoamăgise în privinţa superiorităţii de care trebuia să dea dovadă, pentru a putea s-o continue.

De departe se auzi din nou deschizîndu-se şi închizîndu-se o uşă, dar acum ştia că paşii care răsunau pe coridor veneau către ea. Se uită la ceas. Bătrînul Simon Perry bătu la uşă şi intră ţinînd în mîna lui mare o hîrtie mototolită ; Penelope zîmbi şi el duse mîna la şapcă.

— Tocmai plecam, spuse ea. Credeam că nu mai ai nevoie de ajutor. Ia-ţi scaunul de colo.

— Nu, veneam eu oricum, spuse el.

Păstrînd pe cap șapca de sub cozorocul căreia ieșea cu încăpățînare o buclă albă, se aplecă pe marginea biroului ei, repezindu-i hîrtia.

— Am făcut un desen. În felul ăsta vezi ce vreau.

Nu avea nevoie de desenul lui ca să-l înțeleagă, dar din politețe înnăscută se prefăcu a-l studia.

— Nu se lucrează în ziua Sabatului, mormăi el. Dar cu dumneata nu-i alt chip să te văd. În celelalte zile ești prea ocupată... Tăcu pînă-i văzu ochii ridicîndu-se de pe hîrtie și apoi adăugă: mecanicul ăla pe care mi l-ați trimis este al naibii de mincinos.

— Nu fi supărat, spuse ea, mecanicul a făcut o greșeală, dar dumneata ești șeful. Orice spui trebuie să fie acceptat, și tot ce ai nevoie este să-l faci să te asculte.

Bătrînul scoase din buzunar o pipă de lut, umplută cu tutun pe jumătate ars, și o aprinse. Mirosul greu o făcu să tușească.

— El nu gîndește așa. Nu știe nimic despre vapoare și, pe cît îmi dau eu seama, nu prea pricepe mult nici în meseria lui. Îmi spune că motorul o să aibă o greutate anume — așa cum ai spus și dumneata — și acum descopăr că e de o sută de ori mai greu. Asta înseamnă că trebuie să-l plasez cu optsprezece inci mai în față, că dacă nu, vasul o să plutească exact ca o barcă. Și mai și argumentează. Cică axul nu admite surplusul de optsprezece inci — zice el.

Penelope asculta toate acestea cu o figură gravă, deși era perfect la curent cu problema lui Simon. Mecanicul îi telefonase în urmă cu o zi în legătură cu aceasta. Dar bătrînul trebuia menajat. Probabil că avea peste 70 de ani; fusese bătrîn și în urmă

cu 20 de ani, cînd îl cunoscuse ca ajutor al unchiului ei la şantierul de construcţii navale de pe coasta de sud. Şi numai Dumnezeu ştie cîţi ani mai lucrase la construirea de vase cu trei catarge, bricuri şi veliere, care se uzaseră încă înainte ca ea să se fi născut. Acum bătrînul avea un locşor al lui unde construia ambarcaţiuni uşoare. Pricina necazului de acum era o şalupă cu motor pentru autorităţile navale.

— Şi pînă la urmă ce i-ai spus mecanicului ? întrebă ea.

— I-am spus să se ducă la dracu.

— În fond, ar trebui să facă o pîrghie mai lungă, asta-i tot. Dacă-ţi este de vreun folos, spune-i că eu am zis aşa.

— Las c-o aranjezi dumneata cu ăi de la marină — Miss Penny.

— Probabil că nici n-or să observe diferenţa.

— Poate că nu, dar or să pretindă că da. Ei n-au încredere decît în ce vine de la fabrică. Marginile de metal ale coşului de hîrtii zăngăniră cînd scuipă în el. Planul pe care mi l-ai făcut îl ai la îndemînă ?

— Am o copie. Îşi trecu degetele peste un teanc strîns legat, dintr-un sertar deschis, şi scoase hîrtiile.

— Dar să ştii, continuă bătrînul, nu am afirmat vreodată că ar putea fi cuiva de folos. M-aş simţi însă mai bine dacă-mi arunc o privire asupra lui. Asta-i tot.

Ca mai toţi meseriaşii de provincie, Simon Perry lucra după machete făcute de el, miniaturi în lemn moale, excepţional sculptate pînă la ultimul detaliu. Pentru a obţine însă un contract cu oficialităţile, trebuia să supună spre aprobare un plan

şi Penny se oferise să-i deseneze unul după model. El nu se prea pricepea la motoare cu benzină şi avea nevoie de un mecanic să i-l realizeze. Mîhnirea lui nemărturisită era că poate motorul constituia partea cea mai importantă a vasului său. Acum, aplecat asupra planurilor pe care nu le înţelegea, căuta să arboreze o mină de cunoscător, aşa cum sta cu coatele rezemate pe hîrtia întinsă şi cu mîinile bătătorite sub bărbie. Fumul din pipă se învălătucea în fîşia de lumină.

Penny se ridică în picioare ca să scape de fum. Îşi sprijini coatele pe pervazul înalt al ferestrei, copiind inconştient poziţia bătrînului. Acum nu se mai vedea decît conturul golfului ; întunericul era aproape complet.

Simon respiră zgomotos şi se îndreptă.

— Şi acum o să schimbi şi planul ? întrebă el.

— N-aş crede că e necesar. Dacă este, îl schimb eu. Nu te mai frămînta, Simon. Noi toţi nu ne pricepem la vapoare nici cît ai urlat dumneata. Dă-i înainte şi termină treaba.

Îi era recunoscătoare că se arăta rezonabil ; nu se simţea în stare să mai argumenteze. Veni lîngă ea la fereastră şi se uită mohorît peste umărul ei la siluetele rigide ale macaralelor şi la liniile prelungi, înalte, ale clădirii de peste drum.

— Cum poate o fată ca dumneata să lucreze într-un loc ca ăsta, să fiu al naibii dacă înţeleg. Pe vremuri un şantier naval era altceva. Mirosea proaspăt a cherestea şi a smoală şi a foc în aer liber. Dar acum ? Nu se face ca o femeie să lucreze aici.

Cum ea nu răspunse nimic, se dădu un pas îndărăt şi o examină cu o ingenuitate calculată,

lăsîndu-şi capul pe o parte şi făcînd gestul de a-i modela în aer unduirea taliei şi a şoldurilor.

— Ai o siluetă care poate umple ochii oricărui bărbat, chiar aşa slabă cum eşti.

Penelope ştia că dacă Simon ar fi avut 20 de ani mai puţin şi-ar fi permis libertăţi cu ea, şi se decise să nu răspundă. Bătrînul se depărtă de fereastră şi-şi trase apăsat şapca peste părul ţepos.

— E drept, spuse el, nu pot să spun că nu-ţi cunoşti meseria, deşi nu e firesc. Ezită. Credeam cîndva că băiatul lui John Macrae pusese ochii pe tine, dar, oricum, bănuiesc că l-ai pierdut. Cred că nu a putut suporta să-l învingi unde era el mai tare, în meserie. Unui bărbat nu-i place asta, domnişoară Penny. Oare pe unde o fi acum ? Nu l-am mai văzut pe Neil de un car de ani.

În jurul colţurilor gurii ei apărură linii dure şi trebui să-şi strîngă buzele ca să nu-i răspundă să-şi vadă de treabă. Memoria bătrînului era atît de înceţoşată, încît nu-şi mai amintea că vărul ei Neil Macrae era mort.

— Ei, bătrînul John Macrae ştia să construiască un vapor. Ce curios că s-a căsătorit cu sora tatălui dumitale. Şi pare că se înţelegeau. Parcă ieri dumneata şi Neil stăteaţi şi vă uitaţi la noi cum lucram. Era bun băiatul. El ar fi trebuit să fie aici în birou, nu dumneata.

Penny făcu un gest pripit şi din nou îşi opri cuvintele care-i veneau pe limbă. Rulă planurile şi căută un elastic rotund ca să le prindă, în vreme ce respiraţia i se mai calmă, ca şi cum fluviul minţii s-ar fi retras în vadul său obişnuit. Simon trăncănea înainte, dar acum se simţea imună la orice ar fi spus el.

— Ce face tata prin oraș, zilele astea, domnișoară Penny ? Aud că-și vede de afaceri în port cu toate că e război, și că el e militar. Trebuie să-i meargă bine ; cred că-i mai bun la afaceri decît la cele soldățești.

— Simon ! Încă o dată se reținu și-și impuse un zîmbet. Ce rost avea să-l contrazică pe bătrîn cînd era de acord cu el ! Tata e încă la datorie, dar cum lucrează într-un anumit sector, asta îi lasă timp liber.

Simon era cu mîna pe clanță și cu picioarele depărtate, înfipte în podea, ca și cum s-ar fi ținut pe puntea unui vas în balans.

— Eu zic că ar trebui să-ți mulțumesc pentru ajutor. Dacă-l lansăm și iese bine, poate-mi mai dau și altceva de făcut. Dar nu-mi place să lucrez pentru guvern. Prea multe formalități. Dacă mi-ar spune simplu ce vor și m-ar lăsa să le livrez marfa, ar fi mai bine. Deschise ușa și păși peste prag, dar se opri. Neil a fost și în Franța, nu ?

— Da, spuse Penny calm.

— Cred că de asta nu l-am mai văzut. Mi-amintesc că ultima oară era la școala de ingineri din Boston.

— Noapte bună, Simon, adăugă ea, și nu-ți mai face griji cu motorul. Trimite-l la mine pe mecanic dacă te necăjește.

— Lasă că mă ocup eu de blestematul ăla.

Ușa se închise după el. Zgomotul ghetelor grele se pierdu pe coridor, ca apoi să se audă bufnitura altei uși trîntite ; liniștea se lăsă asupra clădirii pustii, ca într-o peșteră.

Penny continuă să stea la masa ei, încordată, singură în odaia pustie. Avea senzația că cineva

îi aruncase o piatră în străfundurile minții, răscolindu-i amintirile ca pe niște ape învolburate ; cîteva clipe își simți trupul îndurerat de singurătate și descumpănire.

Anestezicul muncii dure nu-i putea compensa lipsa simțului că trăiește și evoluează, simț de care fusese lipsită ; și acum, ca un om aflat în pustiu și obsedat de gîndul vegetației verzi și al apei curgătoare, revedea totul, așa cum fusese înainte de război. Se vedea dansînd la bal, în palatul amiralității. Își amintea parfumul de tei care scălda străzile, în nopțile de vară brăzdate de stele căzătoare ; își amintea cum în acele seri, plimbîndu-se singură, își imaginase viitorul ca pe un infinit de mulțumire, crescînd ca oceanul sub cer, iar pe ea se văzuse îmbătrînind cu încetul, înconjurată de copii, în timp ce pămîntul pe care se născuse se maturiza treptat.

Și totuși știa că viața ei de pînă acum nu fusese încununată de împliniri deosebite, și nici preocupările care-i consumaseră timpul nu erau menite să justifice acea imagine care-i umpluse mintea. Urmase la colegiu și-și uimise profesorii cu abilitatea la matematică și preciziunea în experiențele de laborator. După absolvență, locuise doi ani cu familia și, plictisită de viața monotonă, își comandase cele mai bune cărți de inginerie navală pe care le putuse găsi, și le studiase. În timpul primului an de război își vizitase o mătușă și un unchi la Montreal, dar în loc de a se afirma în viața socială a orașului, își petrecuse mai tot timpul la o școală tehnică, studiind proiectarea de vase.

Acum, singură în fața mesei de lucru, privind prin fîșia de lumină la fereastra anodină, se cu-

tremură gîndindu-se ce disperată îi era existența în fața forțelor pe care nu fusese în stare nici să le prevadă și nici să le îndrume. Totuși, examinînd din afară evenimentele prin care trecuseră ea și rudele ei, în ultimii trei ani, trebui să recunoască faptul că experiențele lor nu au fost unice. Războiul îi dominase și pe ei la fel ca pe toți ceilalți.

Clipa trecu și Penny se ridică, amintindu-și că trebuia să se ducă acasă. De zece ani, de la moartea mamei, se străduia să conducă gospodăria tatălui ei, cînd locuia la Halifax, iar duminicile trebuia invariabil să supravegheze cina servită rudelor, care îi vizitau după slujba de seară. Adună creioanele de pe masă, închise sertarele și apoi își luă pălăria și haina. După ce-și trase pălăria pe frunte, își înfundă mîinile în buzunarele hainei, și un zîmbet dulce, neașteptat, îi răsări pe față. Cu mișcări impulsive se întoarse la masă, ridică telefonul și ceru numărul unui hotel.

— Pot vorbi cu maiorul Murray, dacă este acolo ? Așteptă cîteva minute și apoi vocea lui Angus Murray se auzi la celălalt capăt al firului. Să nu spui că ești ocupat, te rog, îi ceru ea ; vreau să luăm masa împreună diseară. Știi... acasă... familia — totul.

Vocea lui protestă.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! O să leșine cînd o să mă vadă.

— Poate că o să vrea să leșine, dar o să considere că nu e demn. Te rog, Angus... Realmente nu-i pot suporta singură astă-seară.

— Unde ești acum... acasă ?

— Nu, mai sînt la birou. Tocmai plecam.

— Atunci de ce nu vii tu la mine, la hotel ?

— Nu pot. Ar însemna să-i cer prea mult lui Sadie. Şi mai e şi fratele meu mic, Roddie. Nici lui nu-i plac rudele mai mult decît mie.

— Cine e Sadie ?

— Indispensabila noastră servitoare. Trebuie să vii diseară pentru că vreau să sărbătorim. Noi doi înconjuraţi de unchi şi de mătuşi.

Urmă o pauză în timpul căreia îl auzi pe Murray dregîndu-şi glasul răguşit.

— Trebuie să recunosc că sună atrăgător ! Cine sărbătoreşte ce ?

— Proiectul meu. A fost acceptat de Amiralitate.

— Care proiect ? Aproape că-l auzea cum încerca să-şi amintească.

— Ţi-am povestit mai de mult. Am primit azi dimineaţă de la Londra o cablogramă întîrziată.

— O... vocea urcă pe un ton de uimire. Vrei să spui... vrei să spui că Whitehallul a acceptat proiectul pentru nava de vînătoare despre care mi-ai vorbit ? Cel pe care l-ai terminat primăvara trecută ?

— Ei, nu fi atît de amărît din pricina asta.

Urmă o pauză, grea de tăcere.

— Dar, Doamne, asta înseamnă — trebuie să însemne că eşti într-adevăr bună.

Crezuse că Murray se împăcase cu gîndul că era o femeie capabilă ; păruse să o admire pentru asta. Acum, îi păru dintr-o dată rău că-i spusese ; ştia din experienţă că puţini sînt oamenii care ştiu cum să se bucure de succesele prietenilor.

— Nu-i nimic, Angus. Nu e ceva prea important, zău că nu e. Probabil că mai întîi o să-l experimenteze, ca apoi să-l respingă. De fapt, începusem să fiu prea mulţumită de mine, asta-i tot. Dar vii oricum, da ? Pe la nouă ?

— Nu, Penny, îmi cunosc limitele, și simțul umorului pe care-l posed eu nu rezistă la o seară cu familia Wain. De fapt nici al tău.

Un zîmbet decepționat îi traversă chipul în timp ce răsucea firul telefonului.

— Nu ți-a spus nimeni pînă acum, Angus, că se presupune că sînt o fată respectabilă. Oamenii ne văd împreună și le spun alor mei, ori familia mea știe că nu prea vii să mă vizitezi acasă. Curînd o să umble vorbe prin oraș.

— Și ce-ți pasă ?

— Nostim este că nu-mi pasă. Mă gîndesc la tine. Ție o să-ți pese.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Simplu, că ești un convențional ist, dragul meu. Majoritatea bărbaților sînt, în special cei care cred că au reputația de a fi contrariul. Deîndată ce-o să auzi bîrfeli, nu o să te mai întîlnești cu mine — și așa ceva nu vreau.

Îl auzi mormăind și dregîndu-și din nou glasul, un semn particular, caracteristic lui.

— Ești vicleană, Penny.

— Fă cum vrei, Angus, îl tachină rîzînd. Dar să știi că familia mea are o pasiune pentru uniforme. Dacă bei ceva tare și-ți dai osteneala să rezișți, îi trimit acasă devreme și tu poți să rămîi cît vrei.

— Știu și eu... o să mă gîndesc. Dar nu te supăra dacă totuși întîrziu.

Agață telefonul în furcă și se ridică. Șiruri de luminițe pîlpîiau pe apa liniștită. Un cargobot aluneca încet pe lîngă capătul docului spre Bazin, pentru a aștepta convoiul. Din acest unghi, de la fereastră, feriboaturile care traversau golful, încrucișîndu-se în drum, apăreau ca două ovale de lu-

mină, urmate de propriile lor reflexii în apă. Portul acesta, cu o împletire stranie de foarte vechi şi foarte nou, îi deprima adesea pe străini, dar pentru ea era parte din viaţa însăşi, atît de calm, cu o frumuseţe senină a cărei lipsă ar fi simţit-o oriunde s-ar fi dus. Urmări cu privirea cargoul ce plutea în susul canalului. Un vas obişnuit, desigur străin, de origine mediteraneană, probabil înţesat cu Dumnezeu ştie ce amestec de levantini şi poate cu un scoţian la sala maşinilor sau vreun renegat din Noua Scoţie pe undeva în teugă. Războiul adusese la Halifax atîtea corciturі de vase, aşa ca ăsta, încît deveniseră parte din peisaj.

Ora şapte

Cînd Penny ajunse acasă, peste tot domnea liniştе, cu excepţia unor lovituri înăbuşite care păreau să vină de la mansardă. „Trebuie să fie Roddie jucînd singur unul din obişnuitele lui jocuri de-a războiul ! De cînd l-au adus anul trecut de la internat, avea obsesia războiului."

Penny îşi scoase pălăria veche de fetru şi o lăsă să cadă pe masa din hol, apoi inspectă dacă era praf pe undeva. Sadie adormise în bucătărie şi cînd deschise uşa, fata se trezi clipind ca şi cum lumina i-ar fi dat în ochi.

— Nu-i nimic, spuse Penny. Voiam numai să fiu sigură că este destulă mîncare în casă. Ţi-a spus domnul colonel cîţi vin diseară ?

Sadie se ridică şi-şi frecă ochii cu un colţ al şorţului.

— Numai domnul Halfred cu doamna Halfred şi domnul Fraser cu doamna Fraser — spuse ea, şi domnul Roddie şi domnul colonel.

— Bine. Mai pune un tacîm. Am mai invitat pe cineva. N-aş fi putut rezista o seară întreagă, lipsită de apărare, în faţa unchiului Alfred şi a mătuşii Maria, chiar dacă Jim şi Mary Fraser ar mai salva cîte ceva. În seara asta nu aş fi putut rezista.

— O, domnişoară Penny, chicoti Sadie şi adăugă apoi cu un amestec de condescendenţă şi intimitate : şi cum mănîncă domnul Halfred, aoleo ce urît !

— Nu pot să-l aud clămpănindu-şi dinţii, tu poţi ?

— O, cum vorbiţi, domnişoară !

— Masa să fie gata la opt şi jumătate. Bineînţeles că nu or să vină chiar atunci. Dar dacă biserica nu o să fie prea plină diseară, s-ar putea ca unchiul Alfred să-şi numere colecta repede şi să poată fi aici pe la nouă. Dar ce e cu unchiul Cecil ? Iar lumbago ?

— Zice că-l dor oasele — doamna Cecil a spus. Şi o dor şi pe dînsa azi.

— Probabil că e o simplă răceală, dar dacă lor le place să creadă că e gripă, nu avem decît să le fim recunoscători. Lipsa lor astă-seară ne va fi de folos.

— Domnişoară Penny, nici matale nu te simţi bine ?

— Ba da, dar nu mă mai lua chiar aşa în serios, Sadie.

Traversînd holul, aruncă o privire în salon şi văzu că harta Jamaicăi, de deasupra căminului,

atîrna din nou strîmb. O puse drept şi-şi lăsă privirea să alunece prin cameră, ca să controleze dacă totul era în ordine. Mobila mohorîtă, dar comodă o deprima însă nici vorbă nu putea fi să o schimbe. Nimic nu se schimba niciodată în casa lor şi familia avea o imensă satisfacţie la gîndul că în această clădire străveche chiar şi praful de după tablouri era permanent. Trase unul din fotoliile acoperite cu creton, aşezîndu-l cu faţa spre glasvandul ce dădea în grădina întunecată ca o peşteră, şi se lăsă în el.

Pămîntul era îngheţat bocnă şi răzoarele de flori erau încremenite în gheaţă. De aici nu putea desluşi grădina în amănunt, cu zidul de piatră ce o despărţea de stradă, cu teii imenşi — contraforturi ale zidurilor clădirii, cu băncile şi foişorul din colţul opus. Singura parte a proprietăţii pe care o iubea cu adevărat era grădina, în rest totul îi părea un coşmar.

De cinci generaţii, familia Wain se afla în fruntea Halifaxului şi istoria familiei era întrucîtva istoria oraşului însuşi. În 1779 un Wain fusese sergent într-unul din regimentele aduse în Noua Scoţie de Cornwallis, pentru a pune bazele unui oraş garnizoană împotriva Louisburgului, fortăreaţa din Cape Breton care le asigura francezilor controlul asupra golfului St. Lawrence, constituind o continuă ameninţare pentru Noua Anglie. Mai tîrziu, acelaşi Wain a luptat la Quebec, ca apoi să se întoarcă la Halifax unde a murit.

Nepotul său a devenit căpitanul unei nave de război particulare, în războiul din 1812, şi cu banii adunaţi de pe vasele americane pe care le-a capturat, a fondat bogăţia familiei, construind un ponton şi o

magazie ; a inițiat o afacere de import-export cu Indiile de vest, trimițînd mere uscate și pește, și primind rom, tutun și melasă. De atunci, bogăția Wainilor a rămas constantă, crescînd proporțional cu sporirea familiei, care s-a produs relativ des.

Cei din familia Wain aveau în proprietatea lor diverse întreprinderi din Halifax, dar cea mai importantă aparținea lui Geoffrey Wain, fiul cel mare al ramurii principale. El era tatăl lui Penny și șeful întreprinderii portuare. Casa aceasta, pe care o moștenise, se afla în vîrful unui deal din cartierul de sud — cartier cîndva la modă. Patina timpului dăduse casei un farmec greu de întîlnit printre locuințele din Halifax. Pereții laterali erau îmbrăcați în iederă, iar vara, fațada era total învăluită de uriașii castani care se ridicau mai sus de etajul trei. În umezeala nopților de iunie, mireasma florilor de tei era destul de intensă ca să se răspîndească în toate locurile învecinate.

Casa nu era pompoasă, dar ajunsese să-i domine pe cei care o locuiau. Le imprima o anumită structură, reținîndu-i, atrăgîndu-i, rechemîndu-i de oriunde plecau. Averea Wainilor trecea de regulă de la tată la fiu, testamentele lor conținînd clauza că, în caz că moștenitorul s-ar însura cu o romano-catolică, moștenirea se anula. Socotind după standardul american, familia nu era bogată, însă după cel al Noii Scoții era foarte înstărită.

Penny se ridică neliniștită din fotoliu și ieși în hol. Își luă pălăria și haina de unde le lăsase și se îndreptă spre scară. Trecînd prin fața oglinzii mari de lîngă radiatorul acoperit cu marmură, se sperie de propria ei siluetă reflectată. Slăbise în ultimele șase luni ! Dacă și altora li se părea la fel

de fragilă pe cît se vedea ea, nici o mirare că nu o credeau în stare de munca pe care o făcea. Cu un gest automat, ridică mîna la cap încercînd să ascundă puțin meșa albă, deși știa că nu o putea ascunde pe de-a-ntregul.

Totul în jur era lipsit de emfază, neschimbat. Dar se producea acel proces de schimbare lăuntrică — intens, acea senzație crescîndă a propriei vulnerabilități. Și dacă familia ar fi știut că succesul nu era numai al ei! Ideea proiectului pentru nava de vînătoare fusese conturată de vărul ei Neil, înainte de război. Ea nu făcuse decît să dezvolte amănunțit planul, să calculeze costul construcției și greutatea diverselor aliaje, să pună la punct raportul între tonaj și cai putere și să îmbine asemenea detalii prozaice cu știința despre construcțiile de nave și cu planul general al lui Neil. Avea senzația că oricare alt inginer ar fi putut face la fel de mult. Proiectul de bază al navei, prevăzută a fi lungă, cu borduri largi, și cu piciorul arborelui din chilă plasat exact la primul sfert dinspre pupă, fusese schițat cu nepăsare, doar în cincisprezece minute, cu mulți ani în urmă. Păcatul era că Neil uitase de el, cu tot atîta nepăsare.

Ajunse în cameră și începu să se dezbrace. Îi era aproape imposibil să realizeze faptul că, numai peste șase luni, un produs al minții lui Neil și al răbdării ei va purta răul de mare al unui întreg echipaj prin Marea Nordului. Arborele din chilă va împiedica prova să iasă din apă la viteză mare, dar în ciuda acestui fapt, șuvoaie și șuvoaie de apă vor fi zvîrlite peste anonimii cu pielea uleioasă care o vor manevra. Va purta foarte aproape de germanii invizibili o pereche de tuburi torpi-

loare, un tun ușor cu tragere rapidă și un număr considerabil de grenade antisubmarine. Va sta departe de port timp de patru zile și-și va condamna echipajul la un regim de hrană rece, ușor ameliorat cu rom marinăresc. Va fi vasul cel mai puțin confortabil din Marina Regală.

Și totuși la început fusese numai o problemă de fizică, o încercare de a rezolva dilema construirii unui vas cu motor, de mare viteză, care să-și mențină etrava în apă. Probabil că Neil nu se gîndise niciodată că unui asemenea vas i s-ar putea da o utilizare de acest gen. Întinzîndu-se pe pat, hotărî că, în ceea ce o privea, vasul va fi în continuare ceea ce era acum în mintea ei, o abstracție, un rezultat monstruos al încercării ei de a nu gîndi în profunzime lucruri care îi scăpau de sub control. Adormi.

Ora opt

Ceasurile băteau în toată casa, Penny deschise ochii și se sculă înainte ca reverberația ultimului gong să se stingă. Aprinse luminile din dormitorul ei și se așeză în fața toaletei ca să se pieptene. Mișcările automate, lente, ale brațului îi puneau sîngele în mișcare lăsîndu-se astfel trezită cu încetul. Cîteva minute mai tîrziu, alese o rochie, o îmbrăcă, aranjîndu-și cordonul cu grijă, întoarse comutatorul și părăsi încăperea.

Coborînd scara îl întîlni pe Roddie, fratele ei în vîrstă de doisprezece ani, care-și domolise părul

cu apă, şi o rugă să-i aranjeze butonii şi cravata şi gulerul Eton. Roddie purta pantaloni scurţi pînă deasupra genunchilor, deşi erau în 2 decembrie ; se organizase o întrecere între băieţii de la şcoală, şi anume care rezistă cel mai mult în iarnă fără să-şi acopere genunchii cu pantaloni golf.

— Ai auzit de submarin ? întrebă Roddie strîmbîndu-se cînd îl apăsă pe gît.

— Vino sus la lumină. Ea urcă şi băiatul o urmă. Despre ce submarin e vorba ?

— Azi dimineaţă se afla în largul portului un submarin german. N-ai auzit ?

— De unde ştii ? Roddie intuia că zvonurile de război o iritau. Doar n-o să-mi spui că l-ai văzut de la Cetate.

— Au, Penny, mă doare ! Nu, mi-a spus Willie Moffat. Unchiul lui era pe vasul de gardă şi el l-a văzut.

Penny făcu un pas înapoi şi-i studie cu grijă gulerul şi cravata. Avea o pată într-o parte pe guler, dar era aproape invizibilă.

— Dacă unchiul lui Willie Moffat a fost pe vasul de gardă, ştii foarte bine că nu a putut vedea un submarin. Vasul de gardă nu părăseşte niciodată portul.

Roddie era dezumflat, fusese prea mîndru de cunoştinţele lui asupra mişcărilor navale. În afară de tatăl lui, Penny era al doilea om de pe pămînt imposibil de convins de orice ar fi fost.

— Mai vine cineva diseară în afara familiei ?

— Maiorul Murray.

— A ! Îşi luă o mină serioasă şi-şi ridică sprîncenele. Penny, ce bea maiorul Murray ?

— Stai liniştit pînă-ţi strîng cravata bine. Nu înţeleg ce spui.

— L-am auzit pe unchiul Alfred zicînd că bea ceva de speriat.

Se depărtă de el şi de data asta se uită drept în ochii lui, dar descoperi o expresie liniştită, inocentă, care nu putea fi întrecută decît de propria sa perfecţie.

— Roddie, trebuie să fii campionul mincinoşilor din clasă.

— Dar aşa a zis... pe cuvînt, Penny.

— Sînt sigură că a zis. Şi chiar nu ştiai ce vrea să spună, pe cuvînt, nu ?

— Dar bea ?

— Hai, fugi jos şi încearcă să-ţi păstrezi mîinile curate pînă la ora mesei. Poate că tata întîrzie şi atunci tu vei fi bărbatul casei pînă vine el. Şi vezi, nu te holba cînd îl saluţi pe maiorul Murray.

La nouă fără un sfert, soneria de la uşă sună, un sunet prelung, de la subsol, ca şi cum o jumătate duzină de clopoţei ar fi fost legaţi de cordonul de la uşă. Înainte ca Penny să fi ajuns în hol, Alfred Wain şi soţia sa Maria pătrunseseră în casă şi-şi scoteau paltoanele.

— Bună, Penelope, mormăi Alfred neatent, unde e tatăl tău ?

— Nu s-a întors încă. Voi ce faceţi ?

— Nu grozav, răspunse Alfred.

Vocea mătuşii Maria răsună ca o trompetă :

— Prostii, n-ai nimic. Penelope, de ce n-ai fost la biserică ? A fost o predică formidabilă. Se holbă în oglindă şi-şi aranjă funda cu mîinile-i puternice. Astă seară cînd ieşeam, am dat peste doamna Taylor, cea de care-ţi spuneam că e în Crucea

Roşie. E îngrozitoare. Oameni ca ea nu ar trebui să aibă voie să ia parte la război.

Mergînd spre salon, Alfred mormăi :

— Geoffrey munceşte prea mult. Este aproape la fel de nepotolit ca şi tine, deşi aş spune că într-un fel el munceşte cu sens.

Stătea în faţa focului şi se legăna pe călcîie ; mîinile ţinute la spate îi despărţeau cozile hainei, aşa încît focul încins îi putea dogori fesele. Avea mustăţi groase şi o voce subţire, muncea rar şi-l interesa numai biserica presbiteriană al cărei sindic era. Mergea de două ori pe săptămînă la biserică, în plus la întrunirile pentru rugăciunea de miercuri, sforăia în timpul predicilor pe care mai tîrziu le condamna, dar era capabil să estimeze din ochi valoarea fiecărei chete a congregaţiei, cu o aproximaţie pînă la o jumătate de dolar.

Mătuşa Maria intră maiestuoasă în salon şi se aşează în fotoliul lui Geoffrey Wain, cu care se potrivea perfect.

— De ce mai lucrează încă tata, Penelope ?

— Mă tem că la asta n-o să-ţi pot răspunde, mătuşă Maria.

— Prostii, vrei să spui că nu vrei să răspunzi. Toţi sînteţi la fel. Şi Roddie. Nu m-aş mira să-l văd că-i cel mai rău dintre voi toţi.

Pentru o clipă, camera fu invadată de un singur zgomot, cel al respiraţiei mătuşii Maria. Era o femeie masivă, cu părul cărunt, ondulat, obrajii îmbujoraţi, cu pieptul înaintînd ca un contrafort. Deşi era întotdeauna îmbrăcată neglijent, numai o crinolină ar fi putut să-i ascundă conturul pulpe-

lor care păreau destul de puternice să învingă și un Hercule.

Ceasurile ticăiau puternic ; geamandurile se auzeau în depărtare. Vocea mătușii Maria izbucni din nou :

— Cecil are gripă dar Jim și Mary vor fi aici. Cine mai vine ?

— L-am invitat pe maiorul Angus Murray, anunță Penny.

— Pe cine ? se holbă mătușa ei. Ce să spun, tocmai pe el dintre toți !

— Îh ? făcu Alfred. Pe cine zici ?

— Ce, nu știi, explică mătușa Maria — maiorul Murray, toți știm de el. Se întoarse spre Penny : Asta e vreo idee de-a tatălui tău ca să-și rîdă de noi ?

— Nu. Penny se ridică de pe brațul fotoliului unde stătuse și se îndreptă către ușă. Spera că ceea ce se auzea erau pași afară. A fost ideea mea, spuse ea. M-am gîndit că i-ar face plăcere.

Dar în loc să-l întîlnească pe Angus Murray, deschise ușa mătușii Mary și lui Jim Fraser. Erau cei doi pe care-i considera singurii oameni drăguți dintre toate rudele. Mary era cea mai mică dintre surorile tatălui ei și nu semăna cu nici unul din familia Wain. Era extrem de subțire și zveltă, cu mișcări repezi și vioaie ; avea o frunte bronzată, și rîsul ușor, nepăsător, al femeii care toată viața a trăit într-un soi de detașare față de mediul înconjurător. O salută cu afecțiune pe Penny și o cuprinse cu brațul pe după talie ; cele două femei, în hol, zîmbeau propriilor lor imagini din oglindă, în timp ce Jim Fraser, aplecat, își scotea galoșii.

Vocea lui Mary rostea grăbit cu acel accent clar de Halifax :

— E grozav ce-am aflat, dragă ! Jim mi-a spus azi dimineață. Ia să mă uit bine la tine. Vino să te sărut. Sînt mîndră, îmi vine să strig de bucurie.

Fraser se ridică și rîse :

— Hai, Penny, vreau și eu. O sărută cu zgomot. Și ce a zis tatăl tău cînd i-ai spus ?

— Nu mare lucru.

— Doamne, în ce familie am intrat ! Ăsta-i Geoffrey !

Penny se dădu la o parte din ușa salonului ca să le facă loc să treacă.

— Cum a fost Iean azi ? întrebă.

— Grozavă ! Mai, mai s-o legăm ca să nu vină după noi. Crește indecent de repede. Cînd vii s-o mai vezi ?

Penny îi urmă în salon.

— Am avut atîta de lucru în ultima vreme. La fiecare weekend, tot cred că săptămîna următoare voi fi mai liberă, și nici gînd. Dar săptămîna asta, scap eu cumva, promit.

Alfred Wain îi salută cu un scîncit melancolic, din dreptul căminului.

— N-am înțeles niciodată de ce tu și Jim vreți să locuiți în Prince's Lodge. Este la fel ca și cum ați locui aici, la fel de departe de lume. Noi am locuit întotdeauna în oraș.

Jim Fraser, cu obrajii oacheși după anii petrecuți pe platoul Africii de Sud — duri și aspri — și cu gura acoperită de o mustață groasă, își salută rubedeniile și se lăsă să cadă în primul fotoliu.

— Nu, Alfred, sînt absolut sigur că nu înțelegi de ce vrem să locuim acolo. Atîtea lucruri spui că nu înțelegi, încît uneori cred că ești al naibii de norocos.

Mătușa Maria, trecînd peste această remarcă, invadă conversația :

— V-a spus Penny pe cine a invitat astă seară ? Pe maiorul Murray ! Cel care și-a ruinat cariera, oriunde s-a dus, din cauza băuturii.

— Angus Murray ? Jim rînji și se uită surprins la Penny. Nu știam că-l cunoști. Nu l-am văzut pe Angus de ani de zile. Nu a fost în regimentul lui Geoffrey ?

— Și ce legătură are asta cu venirea lui aici ? întrebă mătușa Maria. Aș vrea să aud ce spune Geoffrey cînd l-o vedea. Tare aș vrea să aud !

Penny nu dădu mai multă atenție acestor remarci decît ar fi dat unor complimente fără noimă. Avea impresia că în ultimii douăzeci de ani rudele ei nu discutaseră decît de unul și același lucru, privit sub diferite fațete.

— Maiorul Murray își poartă o mînă în eșarfă, spuse ea. Ar trebui să-l respecți, mătușă Maria. Aproape că și-a pierdut un braț în serviciul patriei sale. Clopoțelul sună din nou și Penny se ridică să răspundă. Și, pentru numele lui Dumnezeu, nu vă holbați la el cînd intră. Roddie mi-a și promis.

După ce ieși din cameră, Alfred Wain își tîrșî picioarele, iar fața îi căpătă o expresie de jenă ; Jim se uită la el evident amuzat, întotdeauna se amuza cînd își vedea cumnatul încercînd să gîndească.

— Tînăra asta este prea sigură de ea, spuse Alfred în cele din urmă.

Mary izbucni enervată :

— Nu fi un prost bătrîn ! Cîte a realizat ea şi tu nu ştii decît să te plîngi pentru că ştie ce vrea.

— Prostii, spuse Alfred. Ar trebui să-i fie ruşine.

În cameră se făcu linişte pînă cînd Penny se întoarse cu Angus Murray, care o urma. Jim Fraser se ridică să-l primească. Femeile aşteptau, dar Angus îşi mişcă numai capul. Îl lăsă pe o parte, ca şi cum ar fi avut un mecanism ce-l separa de restul trupului, şi expresia de îngrijorare i se adînci.

În ciuda uniformei pe care o purta, Murray avea o înfăţişare îndoielnică. Intră timid, ca un cîine ciolănos, străin, cu capul uşor aplecat într-o parte. Părul subţiat îi ieşea la ceafă într-un smoc scurt, un nasture al tunicii stătea atîrnat doar într-un fir de aţă şi era clar că dormise cu pantalonii pe el.

Mîna îi era imobilizată, bandajată şi legată într-o eşarfă neagră ce-i atîrna de gît.

Se înclină către cei din cameră şi mătuşa Maria întrerupse liniştea ce durase o clipă :

— Domnul maior, povesteşte-ne neapărat despre activitatea dumitale.

Era un ordin şi Murray făcu ochii mici. Îşi frecă nasul cu pumnul stîng şi umerii i se mişcară nervos sub tunica largă. Apoi faţa lui smeadă rînji şi-şi îndreptă privirea spre braţul rănit.

— Nu lucrez, spuse el.

Mătuşa Maria se repezi de pe fotoliu.

— Sigur că acum nu. Vreau să spun despre Franţa. Adică despre război.

— O, despre asta ! vocea lui Murray era înceată şi caldă, cîntată în tonalitatea pur gaelică. Războiul n-a însemnat decît o serie de sarcini neplăcute şi condiţiile de lucru erau tare proaste. Văzîndu-l pe Alfred Wain, că se holbează la el ca un terrier de Aberdeen, adăugă : Rănile obişnuite ale războiului oferă puţine cazuri interesante din punct de vedere medical. Dacă nu eşti chirurg ortoped, nu ai mare lucru de învăţat.

— Dar trebuie să fi operat pe mulţi din cei pe care-i cunoaştem, spuse mătuşa Maria. Adevărul este că ai fost în batalionul cumnatului meu, nu-i aşa ?

— Sigur că am fost, doamnă Wain. Dar nu-mi amintesc ca vreunul din băieţii de la infirmerie să fi vorbit despre dumneavoastră. Erau destul de obosiţi cînd îi aduceau brancardierii.

Penny se uită spre pendulă, iar ceilalţi priviră cu toţii în direcţia propriilor pantofi. Uşa de la intrare se deschise şi paşii colonelului Wain se auziră în hol. La perspectiva apariţiei sale, atmosfera încărcată se risipi.

Cînd Geoffrey Wain intră în cameră, prezenţa lui îi încordă pe toţi. Era un bărbat în jurul a cincizeci şi cinci ani, înalt, cu umerii largi. Se ţinea drept şi arăta ca şi cum ar fi purtat toată viaţa uniformă de colonel. Îşi salută rudele, dînd din cap, ezită o clipă recunoscîndu-l pe Murray, apoi traversă camera şi-l salută cordial.

— N-ai fost la biserică astă-seară, spuse Alfred.

Ignorîndu-l, Geoffrey dădu mîna cu stînga lui Murray.

— Ce surpriză plăcută, domnule maior. Nu mi-am dat seama că vă cunoaşteţi. Acum că fiica mea este o femeie cu carieră, ne ia prin surprindere. În mod plăcut, trebuie să recunosc.

Zîmbetul lui Wain dezveli un şir de dinţi albi, puternici. Efectul era mai curînd strălucitor decît plăcut şi ceva în calitatea lor excepţională îl intimidă pe Murray. Mormăi ceva incoherent şi tuşi uşor răspunzînd fostului său şef.

— Am auzit de braţul dumitale, continuă Wain dezinvolt. Mi se spusese că l-ai pierdut. Îmi pare bine că vestea a fost exagerată.

— Cît pe-aci să nu fi fost astfel, spuse Murray ; unii dintre colegii mei au optat pentru amputare. A trebuit să mă lupt teribil ca să mi-l salvez.

— Se pare că ai pus un diagnostic bun. Ca de obicei, dacă-i permiţi unui profan să-şi dea cu părerea. Aş putea să te întreb cînd ai fost rănit ?

— În iunie trecut la Lens. Schije de şrapnel mai jos de cot. Mi-a prins şi mîna.

Sadie intră să anunţe că masa este servită şi nimeni nu aşteptă invitaţia lui Penny în afară de tatăl ei care, cu privirile îndreptate spre foc, continua să discute cu Murray ca şi cum n-ar fi auzit nimic. Avea acest om ceva de care nici cei mai apropiaţi dintre colaboratorii săi nu au putut vreodată să-şi dea seama ce e, o discrepanţă între forţa implacabilă şi indiferenţa pe care le iradia persoana lui, şi realizările sale mediocre. Totul la Geoffrey Wain dovedea forţă, totuşi viaţa sa fusese banală şi obiceiurile simple. Era voinic şi

plin, pe cînd fratele său Alfred, era numai piele şi oase. Liniile feţei îi erau adînc brăzdate într-o carne tare, muşchiuloasă. Mîinile îi erau anormal de mari cu forţă în pumni şi puf negru pe degete. Părul era tuns scurt pe forma bine modelată a craniului, dar culoarea de un argintiu uniform contrasta curios cu mustaţa care era încă neagră. Totul în manierele lui indica omul ambiţios, încrezător în capacităţile sale. Şi totuşi, pînă în prezent, nici abilitatea, nici forţa cu care se născuse nu fuseseră puse prea mult în evidenţă.

Pentru Murray, ora petrecută la masa de seară fu o experienţă neagră. Mai toată conversaţia a fost monopolizată de mătuşa Maria ; eforturile lui Penny de a aduce discuţiile pe calea cea bună erau născute moarte. În sfîrşit, se întoarseră în salon şi faptul de a putea fuma fu o relaxare. Sadie aduse cafeaua şi Penny se aşează la una din măsuţe pentru a o servi. Colonelul Wain oferi trabuce pentru calitatea cărora primi complimente. Murray se resemnase pentru încă o oră de vorbărie goală, cînd brusc îşi dădu seama că atmosfera din cameră se schimbase. Discutau succesul proiectului lui Penny şi Jim Fraser polemiza vehement cu cumnata lui.

— Nu vă intră în cap că Penny nu lucrează în port numai ca să se distreze. Dacă v-ar auzi cineva ar crede că ceea ce face ea nu e cu nimic mai bun decît dacă ar împleti ciorapi pentru Crucea Roşie. Vasul lui Penny este un proiect revoluţionar.

— Revoluţie ? Alfred se roşi şi mormăi : Prostii !

Vocea lui Fraser se ridică.

— Asta e buba cu noi toți de aici. Se pare că asta e o țară nouă și jumătate din populație...

Alfred își luă expresia spășită a celui persecutat pentru principiile sale și suspină adînc.

— Da, astăzi este o crimă să nu crezi că un lucru cu cît e mai nou, cu atît e mai bun.

— Pentru numele lui Dumnezeu, dar nu susțineam că proiectul lui Penny ar fi nou, ci că e bun.

— Da' cine spune că-i bun? Alfred își trăgea mustățile.

Vocea lui Geoffrey Wain, indiferentă, curtenitoare, îi întrerupse:

— Am impresia că Amiralitatea Britanică îl socotește bun, Alfred. Crezi că e nevoie să fii șocat?

Mary se ridică nerăbdătoare și-i dădu lui Penny ceașca să i-o mai umple. Părea că încearcă să descopere ceva de spus și deschise de cîteva ori gura dar nu se auzi nici un sunet.

Pe fața lui Penny se schiță un zîmbet, în timp ce-i umplea ceașca lui Mary.

— Nu am nevoie de credit pentru blestemăția aceea și dacă asta vă face să vă simțiți mai bine, aflați că ideea proiectului i-a aparținut lui Neil.

Era ca și cum ar fi spus ceva indecent. Murray se surprinse șezînd încordat pe marginea scaunului. Era conștient că în spatele chipurilor din jurul său, enervarea se transformase într-o emoție mai puternică decît mînia. La menționarea numelui lui Neil, mătușa Maria se înroși, iar Alfred începu să bată darabana cu degetele. Fraser își privi pantofii și Mary examină roșeața ușoară apărută în obrajii lui Penny. Expresia colonelului

nu se schimbase, deşi emoţiile sale, evident, aveau nevoie de control.

În clipa următoare, mătuşa Maria explodă :

— Penelope, nu ştii ce vorbeşti ! Şi chiar dacă ar fi aşa, nu ai dreptul să-i pronunţi numele aici în casă. Vinişoarele albăstrii de pe obraz părcau să-i fi cuprins toată faţa. Nu ajunge că a dezonorat întreaga familie ?

— Maria ! Geoffrey Wain se ridică şi se uită drept în ochii cumnatei sale. Nu crezi că de dragul maiorului Murray ar trebui să ne menajezi şi nouă simţămintele faţă de această chestiune ? El nici măcar nu ştie că este vorba de nepotul meu Neil Macrae. Cred că domnul maior l-a cunoscut personal. Iar afirmaţia lui Penny probabil că ar trebui să sune aşa : „Neil ar fi fost în stare să proiecteze un vas reuşit. Dar nu l-am putut niciodată atrage să realizeze ceva".

Se răsuci către Murray şi, prin gest şi manieră, îi exclude din cameră pe toţi ceilalţi.

— Apropo, Murray, îţi mai place vinul roşu de Porto ?

— Se pare că da.

— Atunci vino cu mine în bibliotecă. Sînt sigur că ceilalţi or să ne scuze. Jim, vrei să vii cu noi ?

Fraser, cu tact, făcu un gest de refuz şi colonelul îl conduse pe Murray în bibliotecă, închise uşa în urmă-i şi luă dintr-un dulap în perete două pahare şi o sticlă de rubiniu vechi. Turnă puţin într-un pahar, îl mirosi, apoi umplu cele două pahare şi le ridică în dreptul luminii, examinîndu-le curios.

— Cînd ne ocupăm de afaceri navale, avem cel puţin un avantaj. Obţinem vin şi trabucuri bune.

Cred că ăsta o să-ţi placă. Este foarte sec. După mine, este aproape un Amontillado.

— Cred că nici nu le-aş putea deosebi unul de altul, spuse Murray.

Luă paharul pe care i-l oferea Wain şi se aşeză, întinzîndu-şi picioarele. Colonelul şedea în faţa lui, de cealaltă parte a căminului, într-un fotoliu lung de piele. Sorbeau vinul în liniştc şi amîndoi ţineau paharele în dreptul luminii, ca să savureze culoarea.

— Cred că nu ţi se pare prea amuzant aici de cînd te-ai întors, spuse Wain.

— N-ar fi aşa de rău, dacă aş avea o slujbă.

Şi continuă să explice că îi plăcea întotdeauna să se întoarcă în Noua Scoţie, chiar dacă niciodată nu a visat să trăiască permanent în provincie. Halifaxul era un oraş care oferea mai mult decît aveai impresia la prima vedere, şi în împrejurimi erau locuri minunate unde te puteai plimba. Îşi făcuse o plăcere din a studia diferitele cartiere ale oraşului, care-i păreau omogene din punct de vedere al populaţiei. Un sector, cuprinzînd două străzi cam de o milă lungime, era în majoritate irlandez. În capătul de Nord erau cartiere populate mai mult de descendenţi ai soldaţilor de garnizoană englezi. Descoperise o stradă unde toţi locuitorii erau născuţi în Canada.

Wain zîmbi.

— Mă tem că trebuie să te cred pe cuvînt. În realitate Halifaxul este un loc destul de lipsit de speranţă. Are un port. Avea pe vremuri o universitate bună. Nu ai de gînd să te stabileşti aici la infinit, nu ?

— Deocamdată am renunţat să-mi mai fac planuri. Murray zîmbi în maniera lui bruscă. Păreţi foarte ocupat.

— Treburi de funcţionar, spuse Wain. Şeful transporturilor, aşa mi se spune.

— Aş crede că e o muncă ce implică responsabilitate.

— Aşa spun unii. Şi încă mai lucrez destul de mult la propria mea întreprindere. Nu mi-ar displace, dar nu e ceea ce ar trebui să facă un ofiţer activ.

— Dacă generalii ar fi fost realişti, replică Murray, războiul s-ar fi terminat pînă acum. Cel puţin ar fi putut reduce pierderile. Tot ce au de făcut este să stea la pîndă, aşteptînd să izbucnească o revoluţie în Germania.

— Ei, şi crezi că asta ar rezolva lucrurile ? Wain zîmbi şi trase din trabuc. Nu, e necesară o victorie categoric militară şi asta mai ia timp. Poate trei ani. În afară de aceasta, o revoluţie în Germania nu ar fi de dorit. Nu avem nevoie de plebe la conferinţa de pace. Îşi studia rotocoalele de fum de la ţigară. Spune-mi, Murray, ce te-a impresionat mai mult în Franţa ?

— Laşitatea generală care i-a cuprins pe toţi.

— L-ai cunoscut desigur pe nepotul meu, cel de care vorbeam adineauri ?

— Nu mă gîndeam la Macrae.

— N-am insinuat asta. Cred că ai vrut să spui că dacă generalii ar avea cel puţin o urmă de curaj, ar declara adevărul şi ar admite că războiul le depăşeşte puterile. Sau sugerai că oamenii ar trebui să-şi demonstreze bunul simţ ? Să părăsească tranşeele ?

— Cam așa, spuse Murray, cu privirea ațintită asupra lui Wain. Mă gîndeam, nu sugeram.

Wain reflectă, și lăsă jos trabucul în timp ce umplu paharul gol al lui Murray.

— E ceva în ideea dumitale, spuse — dar chiar dacă s-ar întîmpla așa, eu nu aș numi-o act de curaj. Revoluția rusă a fost actul ultim al unei hoarde îngrozite. Mă tem că nu pot crede că omul de rînd este capabil de curaj adevărat. El e tot timpul speriat, mai cu seamă speriat de ce spune vecinul. Acesta este lucrul care-l aduce în armată și-l ține acolo. Și cînd se suprapune o teamă mai puternică, intră în panică, cred că amîndoi știm că ăsta e adevărul.

— Să fiu sincer, spuse Murray, nu am îndeajuns experiența armatei pentru a fi în stare să fiu de acord cu dumneavoastră.

Candid, Wain îl urmărea pe Murray.

— Zici că l-ai cunoscut pe nepotul meu Neil Macrae. Spune ce părere ai despre cazul lui ?

Stînjenit, Murray intuia o presiune în spatele acestui urbanism al lui Wain, dar nu-i cunoștea cîtuși de puțin cauza.

— Dacă nu vă supărați, spuse el, aș prefera să nu vorbesc despre Neil Macrae. L-am cunoscut vag și părea un om foarte bun. În noaptea cînd a fost omorît, eram ocupat într-o infirmerie. Am aflat a doua zi că fusese sfîrtecat, doar atît.

— Știai desigur că se afla sub escortă ?

— Mi s-a spus.

Wain își ascunse destul de bine decepția provocată de reticența răspunsurilor lui Murray.

— Nu mi-a fost ușor să-i hotărăsc arestarea, continuă el. Acum că amîndoi nu mai lucrăm la

batalion, profit de ocazie ca să o spun unui frate ofiţer. Nu e nici o îndoială că nesupunerea flagrantă la ordinele mele în timpul atacului, nesupunere de care s-a făcut vinovat cu o zi înainte de a fi omorît, a fost cauza nereuşitei operaţiunii. Poate că a fost mai bine că l-a nimerit un obuz. Un proces la curtea marţială ar fi fost penibil pentru noi toţi, pentru că ar fi fost de datoria mea să apar ca martor principal împotriva lui.

Murray dădu pe gît al doilea pahar şi se ridică în picioare. Wain îl imită.

— Fiica dumneavoastră, spuse Murray încet, pare să aibă o părere foarte bună asupra capacităţii lui profesionale.

— Da, păcat de băiat. Avea realmente forţă, dar era întotdeauna prea inconstant pentru a o scoate în evidenţă. Dacă nu ar fi fost războiul, ar fi putut să-şi canalizeze impetuozitatea, dar... a crescut aici în casă, ştii. De fapt era ca un frate pentru Penelope.

Cînd ajunseră în salon, auziră vocea ascuţită a lui Alfred Wain, care explica o invenţie ce urma să pună capăt războiului pînă în martie. Era secretă, insista el, dar auzise de ea, în mod confidenţial, de la un înalt ofiţer englez din Toronto.

— Poate că-i vorba de vasul lui Penny, spuse Fraser şi se ridică aruncînd o privire la ceas. Ar trebui să o pornim, Mary. Este zece şi jumătate.

Toată adunarea se ridică şi, spre mirarea lui Murray, colonelul spuse că şi el trebuie să plece. Îndreptîndu-se spre uşă, Penelope îşi furişă braţul pe sub al lui Murray şi-i şopti :

— Te rog mai rămîi puţin.

Murray ezită şi Geoffrey Wain, ca şi cum ar fi auzit cuvintele lui Penny, spuse :

— Stai şi mai ia un pahar de vin, Murray. Eu, din nefericire, trebuie să muncesc. „Olimpicul" îmi ia mult timp.

— „Olimpicul..." Sprîncenele lui Murray se ridicară. A venit abia ieri.

— Da şi au mai sosit o duzină de trenuri cu trupe. Passchendaele continuă şi generalii sînt înfometaţi. Sper să te revăd curînd. Noapte bună.

Murray aşteptă în fotoliul părăsit de mătuşa Maria pînă cînd Penny îi conduse pe ceilalţi. Acum, cînd camera era goală, trebuia să recunoască faptul că îl fascina. Casa Wain reprezenta un aspect din Noua Scoţie pe care-l văzuse pînă atunci numai din afară ; căci se născuse într-o casă de ţară în Cape Breton. Oamenii din regiunea lui erau simpli, aspri, şi-şi compensau sărăcia prin mîndrie şi prin speranţa emigrării, şi, dat fiind că puţini dintre strămoşii veniţi din Highlands avuseseră vreodată vreun fel de proprietate, puţini moşteniseră simţul proprietăţii. Ochii lui Murray hoinăreau de la harta Jamaicăi, prin toată camera. Mesele erau din lemn solid de mahon şi perdelele aveau culoarea sîngelui de bou ; mai erau şi patru modele de vapoare, reproduceri faimoase ale unor vase ce ancoraseră cîndva la pontoanele Wain. Nu i se părea o cameră graţioasă, dar avea ceva la locul ei, echilibru şi demnitate. Lipseau detaliile inutile ale stilului victorian tîrziu. Acum, în linişte, auzea pulsul ritmic al semnalizatoarelor de ceaţă, venind dinspre portul care dăduse acestei case raţiunea existenţei.

În sfîrşit, uşa de afară se închise şi Penny se întoarse în cameră, şi se cuibări pe canapeaua din faţa focului. Se uită la el şi îi zîmbi :

— Sărmane Angus ! Mi-e teamă că ţi-am oferit o seară cam proastă.

— Cel puţin a fost diferită de cele obişnuite. Respiră adînc. Nici o minune că tavanul este aşa de înalt aici. E nevoie de mulţi metri cubi de aer.

— Vrei să bei ceva ?

— Da, dar nu acum.

Îşi aţinti ochii asupra ei pînă cînd Penny îşi mută privirea, apoi tăcură, fiecare avînd sentimentul plăcut al prezenţei celuilalt, moment cînd cuvintele sînt de prisos. Camera era animată de geamătul ritmic al semnalizatoarelor de ceaţă, de vibraţiile grave ale sirenelor de la vapoare şi de şuieratul aproape imperceptibil al unei locomotive. Zgomotele se strecurau misterios prin crăpăturile vechii case, şi îi aminteau lui Murray de sunetele stranii pe care le auzise uneori, în nopţile liniştite, pe frontul de vest, atunci cînd se putea desluşi zăngănitul transporturilor din spatele liniilor duşmane.

Detaşată, Penny privea la foc ; Murray o putea vedea aşa cum îi plăcea lui, transfigurată de o anumită spiritualitate. Să aprecieze femeile, să le studieze proporţiile şi să le ghicească echilibrul între planurile şi curbele trupurilor, i se păruse întotdeauna un mod plăcut de a-şi petrece timpul. Îi plăcea să se uite în felul acesta la fetele timide şi lipsite de încredere, deoarece considera că orice femeie sensibilă are în ea potenţe enorme de a place bărbaţilor şi ideea de a le scoate la suprafaţă nu încetase să-l tenteze.

— Ce se ascunde pe după zîmbetul ăsta amuzat ? întrebă Penny brusc.

— Mă gîndeam la tine.

— O, Angus, mă aşteptam la un răspuns mai inteligent.

— Dacă ai fi văzut forma gîndurilor mele, cred că ai fi considerat răspunsul destul de potrivit. Penny, cred că eşti femeia cea mai deşteaptă din Canada. Ştii, nu e rău, dar asta mă inhibă. Este greu să-i spui unei femei-geniu că e adorabilă.

— Trebuie să fie intimidant. Îşi lăsă picioarele să alunece jos de pe canapea. Ţi-aduc ceva de băut. Poţi să ceri şi ceva mai tare decît Porto.

Se întoarse cu o sticlă de vin în mîna stîngă şi un pahar de cristal în dreapta dar, înainte de a le pune jos, se auzi din nou clopoţelul.

— Poftim, spuse ea, toarnă-ţi singur. Se pare că sînt de gardă la uşă în seara asta.

Auzi murmur de voci la intrare şi apoi paşi urcînd scara. Îşi umplu paharul şi se aşeză. Pe uşa deschisă se strecură un curent de aer rece, şi o dată cu el sunetul clopotelor din port.

Zgomotele pătrunzătoare ale acestui vechi oraş nu încetau niciodată, căci atîta timp cît existau războaie şi Halifax rămînea staţia terminus a celei mai lungi căi ferate din lume, cu spatele către continent şi faţa spre vechea ţară, o să rămînă aici la fel, neschimbat, pe orice vreme, iar clopotele vor continua să răsune în întuneric.

Tolănit în fotoliu, încălzit de foc şi de whisky, Murray se întrebă de ce se simţea emoţionat de gînduri de felul ăsta. Devenise un fatalist cînd era vorba de propriile-i dorinţe, datorită repetatelor

eşecuri trăite, a imposibilităţii de a-şi schimba trăsăturile înnăscute. Halifaxul, mai mult decît orice alt oraş, părea dominat de o soartă pe care nici nu şi-o făurea singur, şi nici n-o înţelegea ; prin naştere fusese destinat să-i slujească pe englezi în timp de război şi să doarmă, neluat în seamă, în timp de pace. De această sclavie Halifaxul nici nu gîndea să scape, căci era singura viaţă pe care o cunoscuse vreodată. Lui Murray îi părea rău, oraşul figura mai curînd pe lista calamităţilor Imperiului Britanic, decît a realizărilor sale, şi nici nu părea în stare să devină un oraş cu adevărat nord-american.

Auzi din nou pe scări paşii lui Penny şi uşa de la intrare se închise. Fata se întoarse în cameră, şi-şi reluă locul pe canapea.

— Cine era, poliţia ?

— Cum ai ghicit ? zîmbi Penny. În camera lui Roddie era lumină. O aprinsese ca să citească şi a stins-o cînd m-a auzit că vin. Ce puşti ! Va izbuti să se descurce în viaţă. N-o să moară de foame cînd o să fie mare, dar tare n-aş vrea să-mi dea griji din alte puncte de vedere.

Murray se ridică şi făcu ocolul camerei, înainte de a se aşeza în sfîrşit pe canapea lîngă ea. Penny nu făcu nici o mişcare cînd mîna lui blîndă alunecă uşor pe carnea moale din partea interioară a braţului, şi-i mîngîie pielea prin care se vedeau vinişoarele. Expresia de pe faţa lui osoasă, de obicei încordată şi ironică, se îmblînzi şi ochii părură şi mai mari.

— Penny, și tu ești tot atît de singură ca și mine ?

În ochii ei apăru o scăpărare de frică și se întoarse spre el.

— Nu știu.

Trupul ei se încordase ca pentru apărare. Murray continua să o privească și să-i mîngîie brațul ; avea un fel candid de a vorbi, fără tonalități de dramă.

— Penny, sîntem amîndoi maturi. Chiar dacă sînt cu 18 ani prea bătrîn pentru tine. Știi ce vreau să spun ?

Ea încuviință din cap. Degetele lui îi mîngîiau încă brațul.

— Cred că știi că am fost însurat cu o americană. Era mai tînără decît tine cînd a murit. Lucru curios este că îmi amintesc cum arăta ea și cum eram eu numai cînd ne aflam împreună. Cred că s-ar îngrozi acum dacă ar putea — iartă-mă, nu mai spun nimic.

— Te rog, Angus — nu-i nimic.

— M-am însurat cînd eram încă student la facultatea de medicină și ea a murit exact cînd am ajuns să stau pe picioarele mele. Am dat vina pe moartea ei pentru toți acești ani irosiți. Fața i se contorsionă ca și cum s-ar fi îngrozit de propriile-i cuvinte — toți acești ani de băutură și de căutări în Statele Unite, în care am lăsat totul să se ducă de rîpă. Am greșit dînd vina pe orice altceva decît pe mine. E o deprindere nefericită, aceea de a lăsa o durere veche să-ți domine întreaga existență. Asta am descoperit în Franța. Dintr-o dată, moartea mi s-a părut lipsită de importanță iar viața mi-a devenit importantă. Se ridică brusc în picioare.

Penny, nu știu dacă dai vreo para chioară pe mine, dar știu că pentru nici unul din noi nu e bine să continuăm în felul ăsta.

— Crezi că pentru mine e atît de rău ?

Din nou îi apăruse în ochi acea licărire de teamă. El se întoarse la canapea.

— Nu știu, Penny, tu ce spui ?

— Eu am munca mea și-mi place.

— Și eu îmi aveam munca mea și-mi plăcea. Dădu din cap. Nu, asta nu sună convingător. Cu un trup ca al tău și privirea pe care o ai uneori, nu. Se ridică din nou și se rezemă cu cotul de cămin, uitîndu-se la harta Jamaicăi. Poți să-ți continui munca. Cînd o să mă duci și pe mine în spate, abia va trebui să muncești. Încerc să-ți spun că vreau să te măriți cu mine.

Din salonul din fund se auzi un ceas bătrîn sunînd ora unsprezece. Fu urmat de celelalte ceasuri din casă și cît timp se auziră bătăile, Murray stătu nemișcat, cu spatele spre cameră. Cînd ultimul sunet se stinse, o simți pe fată lîngă el și brațul ei petrecut pe după mijlocul lui ; ochii priveau printr-un văl de umezeală și tot ce putu gîndi atunci era că meșa ei subțire de păr alb era teribil de pregnantă, așa cum îi înlănțuia părul castaniu.

— Este cel mai plăcut lucru care mi s-a spus de ani de zile, șopti ea.

Se retrase.

— Nu-i nimic, eram întotdeauna faimos pentru stăpînirea de sine.

Cu un impuls brusc, Penny îi înlănțui gîtul cu brațele și-l sărută, dar atingerea buzelor lui o opri brusc. Se întoarse la canapea și privi dincolo de el, înspre foc.

— Nu am vrut să te resping. De fapt nu aşa vreau să înţelegi lucrurile, Angus.

El dădu cu piciorul într-un buştean care era gata să cadă.

— Da, Penny ?

— Nu mă cunoşti cu adevărat, spuse ea. Dacă m-ai fi cunoscut...

— Întotdeauna m-am considerat un judecător grozav al femeilor. Este adevărat că nu am ştiut cît de capabilă eşti în profesiunea ta, dar asta nu are nimic de-a face cu faptul că eşti femeie.

Se învîrti prin cameră şi se opri în faţa sticlei cu whisky, îşi turnă puţin lichid şi-l dădu pe gît.

— Mă tem că nu ştii prea multe despre mine, nici ca femeie, Angus. Îi zîmbi. Nu spun asta pentru că aş vrea să fiu rea.

Se uită la ea peste ochelari şi ochii îi căpătară brusc altă expresie cînd îi veni o nouă idee.

— Nu cumva eşti îndrăgostită de un altul ? zîmbi şi-şi drese vocea.

Cum simţul umorului îi revenise, îi întinse mîna.

— Haide, vino înapoi şi stai jos. Îţi istorisesc povestea mea.

— Cum vrei, replică el.

— Sau mai bine, nu ? Încă nu am încercat să-mi spun nimănui povestea.

Murray se aşeză urmărind-o din ochi. Se aplecă apoi şi o sărută uşor, mîngîindu-i capul cu degetele mîinii drepte. Calm, răspunse privirii şi sărutului. De fapt era singurul răspuns de care avea el nevoie. Se instală la celălalt capăt al canapelei şi aprinse încet o ţigară.

— Erai îndrăgostită de vărul tău Neil Macrae... vocea lui avea o delicateţe care o surprinse. Dacă vrei, poţi să continui de aici.

Aşteptă, privindu-şi mîinile aşezate în poală. Se auzea numai focul trosnind cînd vreun buştean crăpa în două. Respiră adînc. Simţi un uşor tremur sub pielea gîtului.

— Da, spuse ea, judeci într-adevăr bine femeile.

El nu comentă.

— L-ai cunoscut bine ? întrebă Penny.

— Nu foarte. Eram amîndoi în batalionul tatălui tău, bineînţeles. Dar medicul de companie are o poziţie mai deosebită. Aveam prea puţin timp şi nici ocazia de a-i cunoaşte pe cei mai tineri.

— Tata ţi-a vorbit de el astă-seară, sînt sigură.

Murray se arătă surprins.

— Da, admise el.

— Neil a fost realmente omorît în timpul operaţiunilor ?

Sesiză la ea o îngrijorare ascunsă, o stare de spirit care nu era departe de groază.

— Ce naiba vrei să spui ? o întrebă.

— Tata îl ura. Cred că l-a urît de cînd s-a născut.

— Dar...

— De cînd s-a întors tata din Franţa nu aud decît vorbe şi şoapte despre Neil. Tot oraşul le-a auzit şi trebuie să le cunoşti şi tu. Tata nu o spune niciodată direct, dar nu e o întîmplare faptul că toată lumea afirmă că Neil, dacă ar fi trăit, ar fi trebuit să fie împuşcat pentru laşitate şi că demiterea tatei din postul activ i s-a datorat lui Neil.

— Tatăl tău nu a fost demis ci transferat.

Penny zîmbi amar.

— Lasă, cunoaştem amîndoi genul ăsta de transfer. Nu mi-ai răspuns la întrebare. Vocea ei căpătă o insistenţă neplăcută, care nu-i era caracteristică. Te rog, spune-mi, Neil a fost realmente omorît în timpul operaţiunilor ?

— Penny ! vocea lui Murray deveni autoritară. În războiul ăsta nimeni nu-şi poate permite să aibă o imaginaţie prea bogată. Dacă un om este omorît, faptul este înregistrat. Dacă dispare, şi aceasta se înregistrează. Greşelile sînt posibile dar nu probabile.

Penny îşi trecu mîna prin păr şi se ridică de pe canapea.

— Ar fi la fel de uşor de crezut că şi eu sînt moartă.

Murray o luă de mîini şi aşteptă pînă ce privirile li se întîlniră. Chiar sub imperiul emoţiilor puternice, ea îşi păstra intacte demnitatea şi forţa de a percepe lucrurile.

— Nu aş fi atît de absurdă, urmă, dacă cineva mi-ar relata ce s-a întîmplat în ziua cînd se spune că a fost omorît. Îmi istoriseşti tu ?

Murray fixă capătul de foc al ţigării.

— În primul rînd, începu el cu prudenţă, cunosc întîmplarea din spusele altora. Vărul tău a fost pus sub escortă pentru că nu executase ordinele tatălui tău în toiul atacului. A fost omorît cîteva ore mai tîrziu, într-un bombardament, în timpul unui contraatac german.

— Atacul a fost bineînţeles un eşec total ?

— Rar am văzut în 1915 vreun atac care să nu fi eşuat.

— Dar pe tata l-au făcut vinovat de eșec. Era colonel și a fost trimis acasă, într-un loc în care să nu mai deranjeze.

Murray înălță din umeri și-și trecu mîna peste nasul strîmb.

— Nu știu de ce te obsedează tocmai acest aspect, Penny !

Fata se rezemă de consolă, cu bărbia în palmă și ochii ațintiți către foc.

— Te rog, continuă.

— Poate ar fi trebuit să-ți spun că tatăl tău a pierdut contactul cu batalionul timp de cîteva ore în ziua aceea. Fata se întoarse brusc cu fața la el, dar Murray continuă, înainte ca ea să-l poată întrerupe. Asta se poate întîmpla oricui. Nu trebuie s-o consideri ca pe un lucru prea grav.

— Dar ce legătură a avut Neil cu atacul ?

— Colonelul a trebuit să trimită ordinele printr-un mesager. Cred că vărul tău a fost primul ofițer din linia întîi pe care l-a întîlnit mesagerul. Putea fi chiar comandant în acel moment, pentru că toți comandanții de companie fuseseră omorîți și chiar adjunctul era rănit.

— Și — după cum spune tata — Neil nu s-a supus ordinului ?

— Poate. Fruntea lui Murray se încreți și trase puternic din țigară. S-ar putea să-l fi interpretat greșit. Sau să fi fost un ordin imposibil de executat.

— Nu cred că Neil se temea. Poate să fi simțit teamă, dar nu cred că frica ar fi putut să-l domine vreodată. Ori el, ori tata a greșit. Și tata l-a acuzat pe el.

— Știi, Penny. Murray începea să dea semne de nerăbdare. Dacă aș fi în locul tău nu aș lua lucru-

rile în felul ăsta. În armata britanică sentinţele nu se dau în grabă. Toate ordinele sînt date în scris şi dacă băiatul s-ar fi supus — în orice caz, tot ce ar fi trebuit să facă, ar fi fost să se justifice prin ordinul scris. Dar bineînţeles cazul nu s-a judecat la Curtea Marţială.

Faţa lui Penny se învălui în amărăciune şi Murray se opri. Şi totuşi, cînd în cele din urmă vorbi şi ea, vocea îi era atît de calmă şi de controlată, încît expresia feţei părea întîmplătoare sau mai curînd o festă a luminii care-i cădea pe figură.

— Mulţumesc, Angus. De doi ani familia mea insinuează că dacă Neil ar fi apărut în faţa Curţii Marţiale, ar fi fost executat. Şi în acest caz, probabil, cariera militară a tatii ar fi înaintat glorios şi nu s-ar fi aflat acum în Halifax. Ei nu vor să mă persecute, dar este un lucru pe care nu mi-ar îngădui să-l uit. Şi anume, că dacă Neil ar fi fost declarat culpabil înainte de a muri, tata ar fi fost liber de orice răspundere oficială a eşecului.

— Asta nu miroase bine.

Murray îşi stinse ţigara şi se ridică în picioare. Se simţea obosit şi avea junghiuri în braţ.

— Penny, dacă ai sentimentul ăsta, pleacă de aici !

— Şi să-l las pe Roddie cu ei ?

Din ridicarea neputincioasă a umerilor, se înţelegea că nu avea cum s-o ajute. Îşi dădu seama că nu mai era tînăr şi că la patruzeci şi şapte de ani nu mai avea forţă de recuperare. Penny continua să vorbească şi, ascultînd-o, se întreba cum putea o fată să poarte în mintea ei asemenea povară şi totuşi să nu arate mai mult de douăzeci şi nouă de ani.

— Neil nu s-a simțit de loc bine aici în familie, spuse ea. Mama lui a murit cînd l-a născut. Era mătușa mea Jamsie. Și tatăl lui nu s-a integrat niciodată în această menajerie, așa încît s-a ținut cît a putut de departe. Mi-amintesc și acum de locul unde unchiul John construia iahturi. Mergeam verile acolo, Neil și cu mine.

— John Macrae ? Murray privea gînditor. Era din Cape Breton nu ? Venea dintr-un sat de acolo ? Cum Dumnezeu a cunoscut-o pe sora tatălui tău ? Este una dintre cele mai curioase căsătorii din cîte am auzit.

— Așa gîndeau și ai mei. A cunoscut-o pe mătușa Jamsie pe cînd construia yola care e și acum în proprietatea tatii. Cred că Jamsie l-a găsit un tip nou de bărbat, diferit de alții. Iar ea, dat fiind mediul din care se trăgea, i s-o fi părut lui strălucitoare.

— Da, înțeleg. Dar Neil ? După cît am înțeles, se ocupa și el de proiectări.

— Neil era ieșit din comun. Penny încerca să fie indiferentă, dar nu-și putea reține căldura din voce. Cred că se întîmplă rar ca o femeie să iubească un bărbat și să poată totodată să-i aprecieze munca. Neil avea acel ceva aparte care nu se poate înlocui cu toată hărnicia și osteneala din lume.

— Dar ce avea taică-tu cu el ? E lipsit de sens.

— Tata e un om curios. De fapt, mătușa Jamsie era sora lui preferată. Nu-l putea suferi pe John Macrae pentru că intrase în familie, și cînd mătușa Jamsie a murit — nu știu cum să spun... Nu declara nimic pe față, dar nu-l suporta pe Neil.

Aproape că-l socotea vinovat de moartea mătușii Jamsie.

— Dar sigur că John Macrae...

— Unchiul John a murit cînd Neil avea zece ani.

— Înțeleg.

— Nu exista altă soluție decît ca Neil să vină la noi. Nu se poate spune că tata l-a neglijat. L-a trimis la școală la Montreal. Voia să-l facă să studieze dreptul. Din punctul ăsta de vedere, tata e curios. Cel puțin cu banii e generos.

— Dar Neil ? Nici lui nu-i plăcea tatăl tău ?

— Cum ar fi putut să-i placă ? Cînd a terminat școala, a plecat de la noi și venea numai rar, în timpul vacanțelor. A încercat să intre în diverse slujbe și în cele din urmă a obținut o bursă la Institutul Tehnologic din Montreal. Apoi a izbucnit războiul și a venit înapoi să se înroleze.

Murray nu încercă să adauge nimic și pentru cîteva clipe între ei se așternu liniștea. Focul amorțise și Murray se ridică să mai pună lemne pe grătar și să scormonească jăraticul cu vătraiul. Își reluă apoi locul pe canapea și-și scoase mîna dreaptă din eșarfă. Își răsfiră încet degetele pe coapsă, mișcîndu-le cu grijă.

— Dacă războiul o să dureze atît cît crede tatăl tău, mîna asta bătrînă va servi din nou.

Cu o mișcare impulsivă, care-i desfăcu pieptănătura, Penny se sprijini pe el și-l luă de gît. Murray îi simți conturul ferm al șoldurilor și pieptul încordat, dar își dădu seama că tremura toată și că obrazul îi era umed.

— Biată Penny ! Își scoase o batistă și, lipsit de îndemînare, îi tamponă obrazul. Hai, acum e mai bine — ai spus ce aveai de spus.

Sub imperiul emoției, cadența moale a accentului gaelic îi reveni și tandrețea acestui om decepționat, amărît, o emoționă.

— Ești bun cu mine, șopti ea. Nu știu de ce. Nu mai plîngea și-și șterse ochii. În cele din urmă se ridică în picioare și zîmbi, timidă, fragilă, stîngace ca un mînz. De fapt, ar trebui să știu.

Murray se simțea atît de obosit, încît picioarele abia mai răspundeau comenzilor voinței.

— Dacă-mi dai voie, spuse, o să mai vin să te văd. Dar acum, dacă nu te superi, cred că trebuie să chem un taxi.

LUNI

Cînd se închise în cabina telefonică, îl izbi în nări un miros de stătut, acru. Căută un număr în cartea de telefon şi apoi îl formă. Avu un sentiment de deplină uşurare cînd auzi vocea impersonală a cuiva care nu-l putea vedea. „Spitalul militar, spuse vocea. Ce secţie vă rog ?"

— Nu ştiu exact, răspunse. Vreau să dau de urma cuiva care s-a întors din Franţa acum un an şi care se pare că a fost eliberat. Cred că a fost îngrijit la dumneavoastră. Caporalul Alec MacKenzie.

— Durează mult pînă să cercetăm registrele. Cine vorbeşte, vă rog ?

— N-are importanţă. Sînt un prieten de-al lui de acolo.

— Aşteptaţi !

Aşteptă cîteva minute în timpul cărora receptorul spitalului capta şi-i transmitea sunetele frînte ale mişcării de pe coridoare ; tîrşîit de picioare,

surori şi ordonanţe vorbind la ghişeu. Aproape că simţea mirosul de acid carbolic.

Auzi vocea din nou :

— Sînt trei Alec MacKenzie pe lista pe care o avem, doi soldaţi şi un locotenent. Ce batalion ?

Dădu numărul.

— Nici unul dintre ei nu are legătură cu această unitate. Sigur că a fost înregistrat la noi ?

— Aşa credeam.

— Încercaţi la celelalte spitale. Dacă nu aflaţi nimic, telefonaţi la Y.M.C.A. [1] Dacă mai este înrolat, e suficient să-i scrieţi la numărul batalionului.

— Mulţumesc.

Auzi clinchetul receptorului şi plecă din cabină. Tremura şi cămaşa îi era umedă de transpiraţie. Îl durea piciorul rănit şi totuşi simţea un imbold de a fugi, de a porni în grabă, în orice direcţie, ca să-şi simtă mişcarea propriului trup şi să evite aglomeraţia de care Barrington Street nu scăpa niciodată. Trotuarul ar fi trebuit lărgit, dacă locuitorii Halifaxului nu găseau nimic mai bun de făcut decît să umble în susul şi în josul străzii.

„Parada", o piaţă în stil previctorian împrejmuită de un zid de piatră şi cu primăria la un capăt, era peste drum de *drugstore*-ul de unde telefonase. Îşi aminti că aici se aflau bănci şi că dimineaţa, la ora aceasta, nu prea erau amatori de trîndăvie. Cînd găsi o bancă liberă, deschise „Morning Chronicle" şi se ascunse pe după el, citind despre excep-

[1] Asociaţia creştină a tinerilor *(Young Men's Christian Association)*.

ţionala stare de spirit a băieţilor după Passchendaele.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Macrae !

Nu avea nici o şansă să scape. Un om de vîrsta lui, în uniformă de sublocotenent de marină, stătea la capătul băncii ; cînd întoarse capul, mintea lui căuta subterfugii, dar se destinse brusc şi începu să calculeze. Tipul nu era din Halifax. Unde se întîlniseră ? Într-o echipă de hochei, asta era, fuseseră împreună la şcoală. La Montreal, cu ani în urmă.

— Charley Baxter ! Îi dădu mîna ca şi cum Baxter ar fi fost singurul om pentru care venise acasă. Ce faci aici ?

— Stau şi aştept. Trebuie să mă îmbarc pentru Anglia, curînd. Baxter dădu din cap şi rînji. Ce noroc să te găsesc aici ! Nici nu-mi venea să cred că eşti chiar tu, aici pe bancă.

Neil stătea şi scotocea după ţigări, sperînd ca Baxter să fumeze şi el şi să aprindă amîndouă ţigările. Mîinile-i tremurau încă după ce fumul îi ajunse în plămîni, şi nu îndrăznea să rişte ca cineva să-i observe tremurul. În mod deliberat, îşi prinse mîinile pe după cap şi se rezemă de speteaza băncii. Îşi simţea totuşi faţa neprotejată în ochii celuilalt. Era curios că în cursul acestor doi ani, rareori vocea lui îşi pierduse controlul, şi asta pentru cel mult cîteva secunde. De fapt, tremurul mîinilor îl supăra cel mai mult.

— Şi cum merg lucrurile la Montreal ? întrebă Neil.

— Nu ştiu, răspunse Baxter. Cred că toate sînt la fel. Dar tu ce ai făcut ? Credeam că ai o slujbă constantă în port, că te ocupi de vapoare.

— Nu, am fost în Franţa. Acum sînt bineînţeles demobilizat. Am fost rănit mai de mult, în 915. Şi zici că pleci în Anglia ? Ai un loc în Marina Regală ?

— Pe la dragoare. Au şi aici nevoie, dar să fie al naibii, ce rost are să stai aici ? Pe mare nu vezi decît vremea proastă şi cînd ajungi la ţărm, nu ai la ce te uita decît la Halifax.

— Atunci nu prea cunoşti lume pe aici.

— Pe cîte unul. Bătrînele de pe la cantină, care de-abia aşteaptă să-i giugiulească pe băieţi. Cunoşti genul ! Dacă te ştiam pe aici, aş fi profitat. Trebuie să cunoşti toate fetele din oraş.

Neil dădu din cap că nu.

— Nu am mai fost în Halifax de ani şi ani. Îmi pare rău că nu te pot ajuta. În oraşul ăsta greu găseşti o fată potrivită. Ori sînt toate într-un fel ori sînt toate în celălalt fel. De fapt, nu trebuie să-mi fac probleme. Plec la Toronto. Din punctul ăsta de vedere nu e mai bine, dar are slujbe mai bune.

Uitîndu-se la hainele lui ponosite, la pantofii uzaţi şi la faţa brăzdată a lui Neil, Baxter se miră. Cîndva fuseseră colegi de clasă. Cîndva Neil fusese conducătorul clasei. Se uita acum la el şi se simţea prost, ca şi cum vechiul său prieten ar fi fost simbolul unei tragedii sinistre.

— Deci nu prea cunoşti lume pe aici ?

Neil îl privea cu răceală, ţinîndu-şi mîinile prinse pe după ceafă.

— Parcă ţi-am mai spus.

Acum, fiind sigur că întîlnirea cu Baxter nu schimba nimic, dorea cu nerăbdare să scape de el.

Se ridică grăbit în picioare, şi îşi înfipse mîinile în pardesiul uzat.

— E un frig păcătos, nu ? Mai bine plec ! Întinse brusc mîna. E grozav că ne-am întîlnit, Charley !

Faţa lui Baxter trădă uimirea, dar se ridică automat şi dădu mîna.

— Sper că totul va merge bine la Toronto. Majoritatea băieţilor sînt acum în armată, dar scrie-i căpitanului de echipă din Montreal şi o să-ţi recomande cîteva adrese.

— E o idee bună. Ezită. Ei, la revedere, Charley.

Se mişca repede, cu capul plecat şi umerii aduşi, şi numai cînd ajunse în Barrington Street, cu zidul de piatră între el şi alţi oameni care l-ar fi putut recunoaşte, se relaxă şi-şi dădu seama că din nou cămaşa îi era scăldată de sudoare. Mintea îi era un gol şi nu se putea gîndi decît la dorinţa de a găsi un loc unde să nu trebuie să mai vorbească. O luă pe după primul colţ şi coborî dealul, oprindu-se numai cînd ajunse în Water Street, acolo unde drumul nu mai era asfaltat ci pietruit, iar docurile se făceau simţite şi se puteau vedea coşurile şi catargele vapoarelor. Montrealul căpăta contururi în mintea sa, vedea fragmente ca şi cum ar mai fi fost între timp pe acolo. Revedea o sîmbătă rece şi uscată, într-o dimineaţă de iarnă, cu Mount Royal profilîndu-se înzăpezit pe cerul strălucitor. Echipa de hochei se afla în drum spre meciul de la Bishop. Apoi fîşia de gheaţă de la Coliseu, Charley Baxter pe aripa din dreapta şi el pe stînga, patinele zăngănind, pucul izbindu-se de mantinelă, antrenorul stînd nemişcat ca o barză cu gîtul lui lung, bălăngănindu-se peste banca ju-

cătorilor. Pe urmă masa la şcoală, în sufrageria ornată cu capete de reni şi de bizoni, şi ei doi, Charley şi cu el, încercînd să smulgă pedagogului permisiunea de a pleca la meciul cu Ottawa. Apoi noaptea, tramvaiele înţesate pe strada Catherine. Gheaţa pe ring ca uleiul galben cenuşiu sub lumina reflectoarelor, şi în final strigătele canadienilor francezi şi Vezina care se mişca uşor, degajat, lent, şi apoi brusc ca o pisică, de fiecare dată clipind somnoros cînd respingea pucul.

— Scuzaţi ! Sări în lături. Şefule, n-ai un chibrit ?

— Da. Îi dădu omului cîteva chibrituri şi, după o ezitare, îl întrebă : De pe vas ?

— Nu, pe naiba. Pufăi flacăra chibritului în pipă. Nu ştii unde poate găsi omu un păhărel ?

— Erau multe locuri chiar pe strada asta. Dar n-am mai fost de mult pe aici.

— În blestematul ăsta de oraş nu găseşti nimic. Şi omul se îndepărtă.

De data aceasta nu mai încercă aceeaşi senzaţie dureroasă la întîlnirea cu alt om. Absolut evident, era un străin. Vîntul îşi croia drum pe coridorul străzii, suflînd uşor dar rece şi dinspre nord, şi haina lui era prea subţire. Ar fi vrut să fie primăvară. Dar, din păcate, Canada nu avea propriu-zis primăvară ; anotimpul dispărea şi iarna făcea un salt direct în vară. Timp de o săptămînă zăpada era vînturată, ca apoi, spre sfîrşitul lunii mai, să fie vară strălucitoare, cu frunze care inundau copacii, şi, cînd mergeai la pescuit de ziua reginei, muştele-ţi bîzîiau pe la urechi, şi te puteai plimba îndelung cu fetele în amurgul cald, în care se auzeau numai şoapte pe întuneric. Aceste gînduri şi amintiri nu aveau sens. Aici, în Noua Scoţie, aici

în mijlocul docurilor, porturilor şi al marinarilor, aici simţea că are rădăcini, că e acasă. Şi totuşi, toate lucrurile bune îi veniseră de la Montreal. Nu avea amintiri plăcute care să-l reţină aici, nimic bun care să-i fi aparţinut, de fapt nimic altceva decît instinctul.

O fată care ieşise dintr-un birou al portului, traversă strada şi porni să umble în faţa lui. Picioarele zvelte, lungi, şi şoldurile fine îl încîntară. Grăbi pasul şi o depăşi, măsurînd-o. Figura îl decepţionă, avea un nas de pasăre şi buzele subţiri şi meschine. „Ce risipă de daruri, gîndi, ce risipă inutilă!"

Era o vreme cînd cunoştea foarte multe fete în Halifax, dar acum le uitase numele la majoritatea dintre ele, iar chipurile i se estompaseră în memorie. Parcă-i venea mai uşor să-şi amintească de Montreal. Era în iunie. Un abur cald învăluia valea St. Lawrence, străzile fremătau, iar frunzele atîrnau încinse şi grele în copaci. I se spusese că transportul lui urma să plece a doua zi, contase pe încă o săptămînă, cînd de fapt îi mai rămăseseră numai 20 de ore. Coborîse din tramvaiul aglomerat la „Notre Dame des Graces", unde ea locuia împreună cu Jim şi Mary Fraser, şi toată după-amiaza se plimbaseră pe sub copacii de pe vîrful Mount Royal, în aerul umed, zăpuşitor. La picioarele lor, oraşul se întindea ca o hartă şi arcul estompat al rîului şerpuia de la ieşirea Lachine Rapids spre Victoria Bridge. Aerul vibra de pulsul slab al circulaţiei din depărtare. Perechile se plimbau cu mişcări încete. Norii construiau un zid imens, purpuriu, la frontiera de sud. Orele se scurgeau, iar ei se simţeau cuprinşi de o singurătate dureroasă,

nemaifiind conştienţi de nimic altceva. Rochia ei era galben deschis şi în graba de a ieşi cu dînsul, uitase să-şi ia pălăria. Faţa îi era îmbujorată de căldură şi de faptul că umblaseră tot timpul ; ca şi cum nu s-ar mai fi putut opri, căci în tot timpul acestor ore, întreagă viaţa lor li se depănase, concentrată, în faţa ochilor. Era echinoxul de vară ; trebuia să fie ziua cea mai lungă a anului — şi totuşi nu erau în stare să o ţină toată numai pentru ei şi, deoarece nu se hotărîseră ce să facă şi se temeau să mărturisească ce ar fi vrut să facă, îşi iroseau ziua hoinărind la întîmplare.

Apoi intraseră într-un restaurant în St. Denis, unde vocile franco-canadiene le clipoceau în urechi. Sticlele cu vin alb stăteau într-o frapieră aburită de răceala gheţii.

În sfîrşit, ieşiseră din nou în întunericul zăpuşitor al străzilor, unde doar cîteva licăriri slabe ale asfinţitului mai răzbeau peste acoperişuri. Ea hotărîse că se vor căsători la întoarcerea lui. Deci nu aveau să se căsătorească încă. Şi deoarece instinctul lui era de acord cu ea, nu insistase.

În piaţa Phillipe dăduseră peste o bătrînă care vindea bujori şi-i cumpărase un buchet mare, cu flori grele ce atîrnau de tulpină. Şi înainte de a-şi da seama, ajunseră la hotelul unde el avea o cameră pentru perioada de permisie. Fără o vorbă, ea intrase şi rămase cu el.

La patru dimineaţa, zorile pătrunseră în cameră. Bujorii fremătau în vas ; se sculă şi constată că vîntul îşi schimbase direcţia şi se răcorise. Se trezise şi ea — stăteau amîndoi, singuri în zori, plini de dorinţă şi nu părea verosimil ca acest trup de fată atît de familiar, să reprezinte o asemenea nou-

tate pentru un bărbat. Cum se lumina, îi vedea părul răsfirat pe pernă, trăsăturile definindu-se şi umbrele dispărînd dintre buzele ei întredeschise. Simţea uimire în faţa descoperirii trupului ei mai subţire decît şi-l imaginase, şi a membrelor atît de delicat flexibile, ca şi cum ar fi fost plăsmuite special pentru această clipă petrecută cu el. Îşi amintea pînă şi de omul care se plimba de unul singur dinspre staţia Windsor şi care fluiera atît de puternic încît îl auziseră timp de aproape cinci minute. Nu mai putuseră dormi.

Acum se surprinse în cristalul geamului unui oficiu telegrafic de pe strada Hollis din Halifax. Poziţia stîngace, datorită piciorului bolnav, îi accentua căderea umerilor. Pentru o clipă, se temu că trecătorii ar putea bănui ce trup ciolănos şi slăbit se ascundea sub hainele ieftine pe care le purta. Era obosit. De doi ani era obosit pentru că de doi ani mintea nu i se mai putea odihni. În tot acest timp, nu fusese o zi în care să se scoale de dimineaţă cu nerăbdarea pe care ţi-o dă perspectiva unei zile noi.

În spatele cristalului, era o tejghea din stejar lustruit, cu hîrtii şi creioane pregătite pentru cei care aveau ceva de spus cuiva aflat undeva, departe. Mintea i se lumină doar pentru a se lăsa cuprinsă de un sentiment acut de pierdere. Nu exista nimeni pe lume căruia să-i poată trimite o telegramă, chiar dacă ar fi găsit ceva de spus. Ar fi putut la fel de bine să fie mort, aşa cum şi era, de vreme ce pierderea principală în moarte era capacitatea de a comunica.

Se întoarse de la geam. Cîţiva soldaţi se apropiau şi mîna dreaptă ieşi involuntar din buzunar, aşteptîndu-le salutul. Trecură fără nici o privire spre îmbrăcămintea lui civilă. Se întoarse la restaurantul din colţ şi, după cîteva clipe în care-şi reveni, intră într-o altă cabină telefonică şi chemă pe rînd toate celelalte spitale din Halifax. După o jumătate de oră, descoperi că Alec MacKenzie cel Mare era necunoscut tuturor autorităţilor militare, spitalelor precum şi la Y.M.C.A.

Dorinţa de a descoperi pe acest om devenise o tortură, dar pentru moment nu se putea gîndi la ce ar trebui să facă. Amintirea lui MacKenzie îi era vie în minte. Un bărbat înalt de şase picioare, dar atît de gras încît abia de mai părea înalt; în vîrstă de patruzeci şi cinci de ani, cu pielea pistruiată, de culoarea nisipului, părul castaniu roşcat. Mişcările lui Alec erau încete, mersul avea acel ritm melancolic al unui animal rumegător, iar mîinile şi încheieturile aveau forţa de a îndoi un drug de oţel. Neil îşi amintea că avea şi o manieră lentă de a vorbi şi că-şi ţinea vorbele în gură ca şi cum ar fi fost îmbucătură şi i-ar fi fost teamă să nu o scape, dar cînd le dădea drumul, vocea îi era plăcut muzicală şi plină de expresii gaelice. Engleza era a doua limbă a lui Alec MacKenzie.

Ce ar fi făcut el dacă ar fi fost în locul lui Alec, fără familie şi eliberat din armată cu o pensie mică? Nu ştia, căci nu cunoştea de ce natură era rana lui Alec. Înainte de război, Alec fusese pescar şi mai arase şi cîţiva acri de pămînt aspru pe coasta de la Cape Breton. Dacă mai era în

stare de o asemenea muncă, probabil că se afla acolo, printre ai săi ; dacă nu, putea să trăiască din pensie aproape oriunde în Canada. Neil nu se gîndea că războiul l-ar fi putut schimba îndeajuns pe Alec ca să-şi părăsească vechea meserie pentru a se apuca de o alta.

Părea să nu fi fost nimic altceva de făcut decît să aştepte ziua cînd se va putea gîndi la vreo soluţie practică de a-şi găsi omul. Continuă deci să meargă la întîmplare pe străzi, a căror deplină familiaritate introducea în starea şi în situaţia lui prezentă o senzaţie copleşitoare de ireal. Făcea un efort imens pentru a fi atent să umble întotdeauna împotriva curentului circulaţiei, pentru ca în cazul cînd ar fi recunoscut pe cineva apropiindu-se, să se poată eschiva. Se temea de o întîlnire bruscă, de vreun cunoscut care să iasă dintr-un magazin sau pe o poartă, şi cu care să se întîlnească faţă în faţă. Cel mai mult îl îngrijora problema mesei ; dacă întîlnirea s-ar fi produs în timp ce s-ar fi aflat într-un restaurant, n-ar mai fi fost nici o speranţă de scăpare.

Dar nimeni nu l-ar fi putut descoperi în camera ieftină pe care o închiriase în North End şi o porni în acea direcţie. După o jumătate de milă parcursă spre nord, îşi dădu seama că locuitorii oraşului mîncau rareori la restaurantul gării şi, dacă o făceau, nu se aşteptau să întîlnească cunoştinţe. În sălile de aşteptare şi la restaurantul gării va putea sta să citească ziarele, să ia masa, chiar să intre în vorbă cu necunoscuţi, pentru a-şi permite luxul de a crede că mai are un loc în lumea celor vii.

Îşi simţea trupul din ce în ce mai obosit şi acest sentiment de extenuare îl exaspera, pentru că tre-

buia să admită că oboseala avea o cauză absolut mintală. Rana îi era vindecată. Ar fi avut nevoie de o zguduire bruscă, violentă, ca după explozia unui obuz. Trupul îi era subțire și nu prea bine hrănit, dar mușchii erau relativ sănătoși. Această alternanță a crizelor de activitate nervoasă cu cele de apatie sumbră se difuza de la creier spre trupul care răspundea unor asemenea stări ca un papagal. Și acum se simțea epuizat fiziceşte și nu mai voia să umble. Se rezemă de stîlpul unui felinar în colțul străzii, ca toți vagabonzii de care, asemenea oricărui port, Halifaxul era plin. Privi în față, în josul străzii, spre un petec de port care se vedea la un capăt. Cinci fregate, în culori pestrițe și încărcate pînă la refuz, înaintau în flanc spre mare. Evident, ceea ce citise era adevărat: războiul făcuse din Halifax al treilea port al lumii.

MARŢI

Dimineaţa era uscată şi rece, pămîntul puternic îngheţat şi nori albi alergau către mare pe un cer sclipitor. Praful era spulberat pe străzi, şi oamenii, la colţul străzilor, trebuiau să meargă cu capul întors, din pricina vîrtejurilor. Clădirile soioase din partea de jos a oraşului arătau mizerabil în lumina strălucitoare care le reliefa conturul, dezvăluind fără milă necesitatea unei vopsele noi. Pe străzi, se auzea zgomot de oameni în marş, muzică de cimpoaie şi fanfare militare peste care se suprapunea cînd şi cînd un muget puternic, mai bubuitor chiar decît tunetul, venind dinspre port, de la sirena vreunui vas imens. Halifaxul se trezise în această dimineaţă, şi nu era om să nu simtă schimbarea din aer. Vaporul „Olympic" se pregătea să transporte o nouă încărcătură de trupe.

Angus Murray se îndrepta spre apă cu un inginer căpitan pe care-l întîlnise întîmplător cu cîteva săptămîni înainte ; găsea că activitatea era deprimantă.

— Să trăieşti în oraşul ăsta e ca şi cum ai fi încartiruit într-o gară, spuse aşteptînd la un colţ trecerea unui batalion. Şi asta ţine de patru luni ; ce noroc că eşti aici de-abia din octombrie.

— Asta nu mă deranjează. Inginerul era din Ontario. Totuşi cred că e mai rău în timp de pace. Războiul a făcut mult pentru Halifax.

„Nu, gîndi Murray, nu mai mult decît făcuse pentru medicină şi pentru chimie." Războiul şi perspectivele războaielor viitoare menţineau acest oraş neschimbat de-a lungul anilor. Prefera să-şi amintească Halifaxul aşa cum îl găsise cînd venise aici cu ani în urmă la colegiu, cel mai mare oraş pe care-l văzuse vreodată. Îi plăcea să evoce grădinile sale englezeşti din timpul verii ; existenţa trîndavă şi afabilă a locuitorilor săi, care gîndeau pare-se că nimic din ce faci în timp de pace nu ar putea să intereseze pe nimeni ; modul în care Halifaxul părea mai puţin un oraş cît o parte integrantă din peisajul general ; capacitatea sa de cameleon în a se modela după vreme. În zilele frumoase, cu vînt de vest, puteai simţi mireasma de molift în partea de jos a oraşului, unde atmosfera era tonifiantă. Dar erau la fel de multe zile umede cînd Halifaxul devenea mai mizer decît toate oraşele pe care şi le putea aminti, zilele cînd ceaţa îl izola

de ocean şi de pădure, nemaizărindu-se decît trotuare ude leoarcă, cînd clopotele jeleau în spaţiu, iar vechile clădiri păreau să aştepte vremea rea ca să atingă sfîrşitul lumii. Dar mai rău era faptul că se ştia că Halifaxul nu se sinchisea de toate acestea. Era dispus să zacă pentru totdeauna în umezeală, aşteptînd pasiv ceea ce alţii şi alte puteri îi pregăteau ; şi, indiferent de ce se întîmpla, nu-şi schimba firea. Atîta timp cît mai exista Anglia, îşi făcea datoria faţă de englezi.

In sfîrşit, batalionul trecuse şi Murray cu inginerul îl urmară în mijlocul mulţimii la capătul danei numărul 2, unde era ancorat „Olympicul". Docurile se aflau la doi paşi, însă era probabil că Penny nu va termina pînă în cel puţin o jumătate de oră, şi hotărî să mai rămînă aici, căci era la fel de bine ca oriunde. Îmbarcarea trupelor pe „Olympic" constituia un spectacol, deşi se familiarizase cu el.

Exact în faţa lor se ridica arcul încordat al „Olympicului", capetele soldaţilor apăreau deasupra calei, ca un şir de nuci de cocos. Inginerul remarcă :

— Bună ţintă pentru avioane, dac-ar fi să nimerească într-o zonă bombardată.

Murray mormăi :

— Ce idee ! Bănuiesc că în ce te priveşte asta n-ar însemna decît încă o problemă tehnică. Sau nici măcar atît ?

— Ei, nu trebuie s-o iei chiar atît de serios.

— Aud acest lucru de cînd a început războiul. Nu lua în serios ! Nu te amesteca în treburile experţilor de război ! Nu spune nimic ca să nu-i indispui !

Inginerul rînji.

— Ce ai ? Asta-i urmarea whisky-ului pe care ţi l-am dat aseară ? Ţi s-a acrit în stomac. Ce-i rău cu tine e că nu mai poţi bea.

— Smith, ia spune, din întîmplare ai locuit vreodată într-un oraş mare ?

— Am lucrat o dată în Detroit.

— Mi-am închipuit.

— Totuşi numai cîţiva ani.

— Trebuie să fi fost ani absolut importanţi. Eu am o teorie şi dumneata eşti un exemplu edificator.

— Întotdeauna ai cîte o teorie, spuse Smith.

— Am o teorie că războiul este un produs al metropolei şi că totul... Murray îşi dădu seama că o roată de bicicletă îi atinsese piciorul pe la spate şi că proprietarul ei voia să fie recunoscut. Se întoarse. Hei ! tu eşti Roddie ? Ce faci aici ?

— Bună ziua, domnule !

— De ce nu eşti la şcoală ?

— Ştiţi... şi arătă repede cu degetul spre un băieţel de vîrsta lui, un puşti zdrenţăros cu un pulover pe gît, cu o faţă dură, pistruiată, aflat şi el pe bicicletă. El e Willie Moffat. Tatăl lui a fost pe un submarin german.

— Şi ce are asta cu şcoala ? Murray rînji amabil. Să nu-mi spui că azi ai liber.

— Nu chiar. Dar dacă ne întoarcem pe la două nu se întîmplă nimic.

— Pariez că nu. Ce zici dacă-i spun surorii tale că ne-am întîlnit şi că nu se întîmplă nimic dacă vă întoarceţi la două ? O văd într-o jumătate de oră.

— Oh, domnule. Roddie nu se simțea în largul lui dar se lumină brusc la față. Willie are un văr pe „Olympic". Credeți că putem urca pe vas ?

— Nu-i nici o șansă. Nici eu n-am putut urca.

— Cred că ar trebui să ne mișcăm de aici. Dacă ne apropiem vedem mai bine. Băiatul alunecă mai departe. Bună ziua, domnule. Și nu-i spuneți lui Penny, nu-i așa ?

Murray schiță un zîmbet și privi din nou la Smith.

O lotcă brun verzuie, grea de atîta ulei, apă sărată și murdărie, stratificate timp de ani și ani, aluneca dinspre un debarcader alăturat. Un marinar înalt stătea la bord cîrmind cu o vîslă, în vreme ce un altul stătea călare pe bancheta din mijloc ca pe o șa. Se uitau și ei la „Olympic".

— Nemții au pus ochii pe vas ; acum e ca un lup sau alt animal gata să fie vînat, spuse unul dintre cei doi.

— Nu-l prind ei, răspunse însoțitorul. Mi-a spus un tip zilele astea că niciodată vasul nu face de două ori aceeași rută cînd traversează. Zice că data trecută au ajuns pînă aproape de Bermude înainte de a o lua iar spre nord.

— Așa se zice. După o clipă de tăcere, omul adăugă : Eh, ăștia din marină !

— Cînd aud că nemții lovesc unele din vasele alea greoaie care au apărut pe aici în ultima vreme, zic că nu-i mare pagubă. Dar nu mi-ar plăcea de loc să aud c-au pus mîna pe ăsta. Face oarecum parte din locurile astea, așa aș spune. O să-mi lipsească cînd nu l-oi mai vedea pe aici. Ar trebui

să fie integrat într-un convoi. Dacă nu, într-o bună zi tot or să pună mîna pe el.

— E prea rapid pentru convoaiele obişnuite. Las că se apără el singur. Hhm ! Căpitanul Hayes trebuie să fie tare bun.

Ora douăsprezece

Rada era inundată de soare şi aerul vibra de loviturile sălbatice ale maşinilor de sudură, dublate din cînd în cînd de zăngănitul metalelor grele lovindu-se unele de altele. În această lumină nemiloasă, contururile vaporului în construcţie se profilau stranii şi scheletice, iar lucrătorii din jur păreau atît de mici, încît era greu de realizat că lucrau ceva important.

Penny se uita pe fereastră la această scenă familiară, şi totodată străină. După discuţia de duminică seara cu Murray, îi fusese imposibil să se afunde în cotidianul profesiunii ei. Azi îşi petrecuse două ore în atelierul de velerie, acea încăpere imensă unde planul vaporului era desfăşurat pe podea la dimensiuni reale ; mintea ei aglomerată cu cifre înregistrase date noi cu precizia eficientă a unei maşini de calculat, şi se jucase cu totalurile refăcîndu-le în diferite combinaţii. Şeful de atelier îi spusese că era corect. Ce era corect ? Aproximaţii, combinaţii de unghiuri, echilibru de forţe şi direcţii, abstracţii desprinse de realitate şi care nu vor deveni niciodată o realitate pînă cînd alţi ex-

perţi nu le aprobă. Apoi vor fi transpuse într-un oţel de o construcţie specială, iar suma totală va fi o navă de transport, dizgraţioasă, cu prova şi pupa mult înălţate, care nu va prinde viaţă decît în momentul în care un echipaj, pe care constructorii nu-l vor întîlni niciodată, îl vor fi umplut cu miros de slănină şi lături, îşi va fi agăţat salopetele în cabinele dezordonate de activitatea zilnică şi va fi pufăit fum de tutun în aerul şi aşa irespirabil de sub punte.

Aruncă o privire pe ceas şi constată că trebuia să-l întîlnească pe Murray peste mai puţin de o jumătate de oră. Terminase lucrul pentru dimineaţă şi începu să-şi strîngă lucrurile de pe birou. Cînd închise ultimul sertar, intră unul dintre inspectorii cu producţia. Zîmbea plin de voioşie.

— Cred că doriţi să vedeţi astea, spuse el, şi cînd îi înmînă hîrtiile, ochii-i lunecară peste umerii ei şi zîmbi din nou. Ce vase se mai produc în serie în Statele Unite ! Cînd am fost la Wilmington, în toamnă, numai despre asta se vorbea.

Fără impertinenţă, ochii continuară să lunece în josul braţelor ei.

Penny luă hîrtiile şi le aşeză pe birou.

— Doar nu vrei să spui că aveţi de gînd să începeţi şi aici genul ăsta de producţie în serie ! remarcă ea.

— Nu, încă n-am ajuns la asta. Dar Yankeii sînt inteligenţi. Ochii omului se desprinseră de la talia ei şi se îndreptară spre fereastră. Uitaţi-vă la vaporul de colo ! Şi ce dacă-i o construcţie deosebită, cînd şansele sînt de cinci la unu să fie scufundat chiar de la primul drum !

Penny examina metodic hîrtiile, ignorîndu-i afirmaţiile. După ce aşteptă cîteva clipe, omul plecă. Ea continuă să studieze detaliile acestei nave despre care constructorii ştiau că nu va dura decît cîţiva ani, dar care putea fi realizată şi lansată în cursul următoarelor luni. Ideea de a construi vase de serie o îngrozea. Dar mai grav era că principiul părea rezonabil. Ce rost mai avea calitatea într-o astfel de lume ? Şi pentru numele lui Dumnezeu, care era rostul existenţei unui om ca Neil Macrae, cu toate visurile sale de perfecţiune, pe care nu le-a satisfăcut niciodată ? Dacă războiul va mai continua vor fi obligaţi să construiască şi aici în serie şi tot ce mai rămăsese din vechea tradiţie a constructorilor de vase din Noua Scoţie va dispare pe de-a-ntregul. Se pare că totul mergea destul de repede. Cincizeci de ani de neglijenţă guvernamentală, ani în care politicienii au întors spatele întregii lumi în nerăbdarea lor de a stoarce bani din Vest, au redus America de Nord britanică, de la rangul ei de a patra putere maritimă din lume, la zero.

Se ridică în picioare şi întinse mîna după haină, nemulţumită de ea însăşi că se lăsase purtată de generalizări şi incapabilă în acelaşi timp să-şi canalizeze gîndirea pe căi mai concrete. Producţia de masă însemna sfîrşitul vapoarelor. Un vapor bun nu putea fi duplicat întocmai. Vapoare cu duzina şi la naiba cu calitatea ! Oameni ca John şi Neil reduşi la bandă rulantă ! Asta va fi. Epoca meşteşugului artistic trecuse astăzi. Adevărata măiestrie a viitorului va fi manevrarea oamenilor, şi se vor dezvolta dexterităţile cele mai bizare pentru a modela mase de oameni în forme create de proiectanţi.

Deschise uşa şi o porni pe coridorul cel lung. După convorbirea ei cu Murray de cu o seară înainte, aproape că ezita acum să-l întîlnească. Uneori îşi regreta confidenţele, alteori era fericită că avusese încredere în înţelegerea lui. Cel puţin era din nou conştientă că trăieşte, căci de duminică seara încoace neliniştea care-i rodea mintea refuza să se calmeze.

Plecarea „Olympicului" era unul din puţinele evenimente din Halifax care cu siguranţă atrăgea mulţimea. Deşi ora plecării în larg nu era niciodată comunicată public, nu putea fi ţinută într-un secret absolut, fiindcă era precedată de un marş prin întregul oraş a mii de soldaţi însoţiţi de o fanfară considerabilă şi de roiuri de copii. Cetatea era de pe acum aglomerată de spectatori şi sute de oameni se strînseseră pe străzile înguste de lîngă docuri. Cetăţenii Halifaxului văzuseră de atîtea ori „Olympicul" venind şi plecînd în ultimii ani, încît căpătaseră pentru el un soi de afecţiune personală. Totuşi, de cîte ori se întorcea, părea altul, şi în acelaşi timp familiar, deoarece modelul lui de camuflaj era de fiecare dată schimbat. Pentru această din urmă călătorie era vopsit în negru, gri şi alb, cu pete mari de culoare inegal dispuse în sus şi în jos, într-un ritm nebun, de la linia de plutire pînă la prima punte, pentru ca apoi s-o ia în cerc, ca şi cum vîntul ar fi măturat culorile înapoi. Uneori pupa era vopsită de la un capăt la altul în negru, iar coca navei era îmbrăcată într-un desen reprezentînd imaginea unui cargobot de curse ocazionale. Dar încărcătura vasului rămăsese neschimbată la

fiecare drum de la începutul războiului ; trei rînduri de uniforme kaki dungau balustradele, cinci mii de canadieni călătoreau la bord cu destinaţia Europa, fără a avea nimic de declarat la vamă.

Poate că vreun om de ştiinţă al viitorului, gîndi Murray, va fi capabil să analizeze natura lanţului care lega Canada de Anglia. Acum nimeni nu ar fi putut s-o facă, deoarece legăturile erau confuze. Mai nimeni din Canada nu înţelegea realmente obligaţiile legale ale ţării sale faţă de Anglia. Mai nimănui nu-i păsa de asta. Şi totuşi lanţurile erau mai puternice decît bănuiau scepticii, căci de două ori în cursul ultimilor 15 ani împinseseră Canada în războaiele Angliei, iar canadienii îşi oferiseră vieţile fără a crîcni.

O fanfară, care nu se vedea de sub partea acoperită a docului, cînta *„Lochaber no More"*, făcînd să tremure fiece fibră a nervilor lui Murray. Acesta era cîntecul de jale cîntat la fluier în urmă cu o sută de ani, atunci cînd membrii clanurilor, strămoşii a jumătate din Noua Scoţie, părăsiseră Scoţia pentru Lumea Nouă. Acum îl cîntau din nou la întoarcerea oamenilor spre Lumea Veche. Era oare o momeală a englezilor sau într-adevăr cîntăreţii simţeau nevoia să-l cînte ? Nu ştia, şi gîndindu-se mai bine, aproape că nici nu conta, pentru că el însuşi simţea muzica şi pumnii încleştîndu-i-se şi o durere acută în fundul ochilor. Raţiunea nu avea nimic de a face cu simţămintele lui ; raţiunea nu are de a face cu nimic din ceea ce se întîmplă, pînă cînd nu devine fapt ce poate fi analizat. În mod raţional, dezaproba războiul şi participarea Cana-

dei și trei sferturi din guverne, cele care urmau politica Imperiului Britanic. Îl iritau toți englezii pe care-i întîlnea, îi prefera pe americani. Și totuși, în ciuda tuturor acestor lucruri, nimic nu-i putea schimba credința intuitivă că ce era mai bun la englezi era totodată cel mai bun lucru din omenire, și că o lume fără Anglia ar fi fost intolerabilă.

Cîntecul fu reluat de la capăt. Dumnezeule, numai asta nu-și mai avea locul într-un asemenea război ! Își aminti cum tatăl său, îmbrăcat într-un postav negru demodat, citea Biblia sîmbătă seara, în ferma unde se născuse, în timp ce maică-sa vorbea limba gaelică cu sora lui ; și întreaga familie îngenuncheată în fiecare dimineață înainte de micul dejun : „Mulțumescu-ți ție Doamne, că ești milostiv și mila Ta se revarsă asupra noastră în vecii vecilor !"

Se uită într-o parte la Smith, care încă examina „Olympicul" cu un ochi de cunoscător. Prostia oarbă și de necrezut a acestui om, dublată de o categorică abilitate și bună cuviință, i se păreau lui Murray înspăimîntătoare. Atitudinea lui față de război era cea a unui copil precoce și bine crescut, care se joacă cu o cutie de jucării mecanice. Singura diferență dintre Smith în timp de război și Smith în timp de pace, era că acuma avea fonduri nelimitate la dispoziția sa.

Pentru Roddie Wain plecarea acestui mare vas însemna cristalizarea tuturor impresiilor pe care și le făcuse în ultimii ani, tot ceea ce văzuse și citise, ceea ce gîndise că ar putea fi scopul omenirii. Scopul omenirii era să construiască, fiece om să construiască lucruri mai bune decît ceilalți. În-

semna trupe care treceau în marş prin faţa şcolilor, şi sunete de trompetă dinspre Cetate, zi şi noapte, şi surprize neaşteptate care transformau un moment obişnuit într-o dată importantă, şi Halifaxul constant aglomerat de forfota şi mişcarea acelor oameni care purtau acelaşi soi de îmbrăcăminte şi făceau acelaşi soi de lucruri.

Uneori, noaptea, cînd îl trezea zgomotul manevrelor de la forturi, stătea în pat visînd vapoare cuprinse de întunericul absolut şi de furtunile Mării Nordului, talazuri care spălau punţile, marinari agăţaţi de balustradă sub valurile verzui care se spărgeau peste ei, iar el, prins de cîrmă conducea cu greu, dar neînfricoşat, vasul, printre obstacole, către un inamic nevăzut ; obuzele explodau în jur, iar nemţii căzeau în faţa rafalei mitralierei pe care el, singurul supravieţuitor, o îndrepta asupra lor. Uneori viziunile erau impersonale : nu erau nimic decît un ritm, un marş al milioanelor ce nu se vedeau, picioare obosite, mergînd la pas pe întreaga suprafaţă curbată a globului. Alteori visa la recifurile din Dover în lumina lunii ; valurile se rostogoleau şi se spărgeau de ele, apele le spălau uşor, dar promontoriul rămînea neclintit ; iar în spate erau sate mici, cu acoperişuri de pai, din care fumul urca sus, în semiobscuritate, iar cîmpiile erau mai verzi şi copacii mai stufoşi decît oriunde în altă parte pe glob : aceasta era Anglia a cărei prezervare constituia raţiunea şi justificarea a tot ce se întîmpla aici în Halifax.

Îşi croi drum prin mulţime ca să ajungă la un loc mai bun. Willie Moffat îl urma şi aici, sprijinindu-se de ghidonul bicicletelor ; şi amîndoi ur-

măriră sclipirea baionetelor ultimei companii care intra în doc. Roddie se întreba de ce englezii foloseau un oțel atît de scurt. Baionetele germane erau mai lungi, iar ale francezilor de două ori mai lungi, și totuși se spunea că soldatul britanic era cel mai bun luptător cu baioneta din lume. Se întoarse către prietenul său:

— De ce folosim baionete atît de scurte ?

— Astea nu contează decît aici, spuse Willie. Astea-s numai pentru exerciții. Cînd luptă, folosesc baionete de luptă și le ascut bine. Știu eu. Fratele meu era în al douăzeci și cincilea.

Willie se întoarse și trase un străin de mînă.

— Cînd pleacă, domnule ?

— Îndată, fiule.

— Cel cu care am vorbit mai înainte e maior, spuse Roddie ; și el a fost rănit. E prieten cu sora mea.

— Asta-i nimic. Vărul meu a fost gazat la Vimy Ridge și a fost omorît.

— Si eu am un văr care a fost omorît.

— Primul soldat canadian care a fost omorît, locuia la noi pe stradă.

Încercară să se apropie de intrarea în doc, dar un polițist îi împinse înapoi, așa că rămaseră unde erau, cu ochii larg deschiși, încîntați și ușor înspăimîntați, în mijlocul emoției generale, conștienți de zgomotul pașilor, de muzica suflătorilor, de mirosul apei, de presiunea mulțimii și de rafalele de vînt cald care-i învăluiau sub soare.

Exact la ora douăsprezece, coșul vasului „Olympic" tuși, se umflă și urlă, cutremurînd aerul în jur. Oamenii de pe remorchere strigau la marinarii de pe puntea crucișătorului, clopotele dăngă-

neau, semnalizînd către sala maşinilor. Două fîşii de apă murdară se prelinseră pe flancurile vasului, lovindu-se de malul din faţa provei. Încet, crucişătorul începu să iasă din port. Cineva din mulţime, care asista, aclamă şi toţi fură cuprinşi de un freamăt ca frunzele unui copac în vînt. Amuţiră apoi pentru a urmări cum se îndepărta vasul. Un al doilea val se iscă şi răscoli apele slinoase ale radei. Manevra împinsese vasul pe lat, făcîndu-l să apară gigantic. Un bărbat de lîngă Roddie deveni informativ şi-i spuse vecinului său :

— Probabil că va ancora în canal şi va aştepta. Aşa face de obicei. Se spune că nici căpitanul Hayes nu ştie drumul pînă nu iese din port. Se mai spune că nu ştie exact nici ora plecării pînă în ultima clipă.

De astă dată, probabil că Hayes era la curent cu ordinele, deoarece „Olympicul" porni maşinile în plin şi coşul începu să scuipe fum şi să avertizeze prin şuiere prelungi. Încă un şuvoi bolborosi dinspre pupă şi un talaz alb şi şuierător se sparse în jur. Încă un val şi un murmur se ridicară din mulţime, într-un suspin colectiv de destindere şi îngrijorare.

Roddie se întoarse şi-şi împinse bicicleta pînă la marginea mulţimii. Cum scăpase de Willie Moffat, urcă şi se îndreptă către capătul sudic al oraşului. Pedalînd puternic, reuşi să ajungă în parcul din capătul peninsulei Halifaxului, înainte ca „Olympicul" să fi ieşit din zona plaselor antisubmarine. Era la o milă distanţă de el şi înainta în plină viteză ; în spaţiile imense de dincolo de port, pînă şi acest vas părea pitic.

Lăsă bicicleta jos şi privi. În spatele lui se întindea parcul, iar în spatele parcului se afla oraşul. Ascunse de copacii din stînga, valurile stîrnite de mişcarea vasului se izbeau cu zgomot de malurile portului. În spaţiul ce se desfăşura în faţa lui, vedea valurile arcuite ce înaintau în linii lungi şi în unghiuri drepte pînă la el, şi apoi către capătul portului, spre faleză, unde erau reduta York şi bateria Sandwich. Undeva pe dealurile acelea erau amplasate tunurile de 9,2 cm. care apărau oraşul. În mintea lui, tunarii erau imbatabili.

Stătu acolo timp de o jumătate de oră cu ochii aţintiţi în larg, pînă ce „Olympicul" dispăru la orizont. Nu mai rămăsese din el decît un fir de fum, diluat de vînt şi de soare, deasupra orizontului. În cele din urmă, îşi aminti că întîrziase la şcoală şi se simţi pierdut şi singur. Valurile ce se loveau uşor de pietrele netede ale malului păreau să emită un hohot de rîs nepămîntesc, foşnetul lor era constant şi atotpătrunzător, estompa realitatea celor văzute şi-i umplea mintea cu un sens iraţional de vrajă întreruptă. Îşi ridică bicicleta ca să se întoarcă la şcoală, fără a fi conştient că astfel se întorcea pe continent.

Ora trei

Intrarea la pontonul Wain fusese construită în timpul războiului din 1812 şi arăta ca intrarea într-un fort colonial. Un siloz de granit cioplit se întindea pe o lungime de cincizeci de yarzi de-a

lungul unei cotituri a Water Sheetului, iar zidurile înnegrite erau întrerupte din loc în loc de ferestre înguste, zăbrelite. În mijlocul acestui perete era un arc roman care ducea la pontonul propriu-zis şi împărţea silozul în două secţii diferite. Exact deasupra arcului, în mijloc, atîrna plăcuţa ştearsă „Charles Wain & fiii, Armatori", şi mai sus era o fereastră în spatele căreia Geoffrey Wain era aşezat la lucru. Întreaga construcţie arăta la fel de solidă ca la început, piatra şi mortarul erau într-o stare excelentă, şi totuşi dădea impresia pe undeva că în trecut fusese asediată.

Biroul lui Wain de deasupra arcului era un dreptunghi prelung, cu ferestre lungi de fiecare parte, şi o podea pardosită cu lemn dur, ca puntea unui vapor. La un capăt al camerei, peretele era acoperit cu hărţi prăfuite pe care nimeni nu le mai cerceta de cincizeci de ani ; la celălalt capăt, era un glasvand pe după care trei fete scriau la maşină şi foloseau nişte fişiere atît de înalte, încît la sertarele superioare nu puteai ajunge decît cu o scară. În dreptul ferestrei care dădea spre port se aflau, faţă în faţă două mese de lucru : una a lui Wain cealaltă a secretarei sale. Deşi era încă ofiţer activ misiunile lui de şef al transporturilor îl solicitau în salturi, aşa încît avea timp să se ocupe şi de propria firmă, care era mai productivă acum decît fusese pe tot parcursul acestui secol.

În această după-amiază, Wain venise la birou două ore după plecarea „Olympicului" şi găsise doi vizitatori pe care nu-i aşteptase ; unul purta uniformă de colonel, celălalt era inginer maior american. Colonelul îl cunoscuse pe Wain în Franţa

şi dădu mîna în stilul violent al omului care consideră că acordă un privilegiu celorlalţi, dar care este hotărît să adopte o atitudine democratică.

— Mai există cineva în port atît de activ ca dumneata, Wain ? spuse colonelul. De ore întregi încercăm să te găsim. Dumnealui este maiorul Thomson din armata americană.

Wain dădu mîna şi-şi invită vizitatorii să ia loc, apoi deschise sertarul de jos al biroului şi scoase o sticlă de whisky şi trei pahare. Bărbaţii se aşezară comod.

— Te credeam încă în Franţa, Eliot ; spuse Wain. Te-ai întors de curînd ?

— Via New York, rînji colonelul Eliot. Războiul ăsta ia amploare şi merge din ce în ce mai bine. E mult schimbat din 1915, ţi-o spun eu. A devenit o carieră permanentă.

— Am auzit acum cîtva timp de numirea dumitale în Statul Major, adăugă Wain. Îţi place munca ?

— Cred şi eu. E un noroc să fii în Statele Unite cît timp ceilalţi stau înţepeniţi la Passchendaele. Mă întreb pe cine o să scoată ţap ispăşitor. Aruncă o privire dintr-o parte către american, şi adăugă cu voce scăzută, confidenţial : Fie vorba între noi, unii dintre ei nu au avut nici cea mai vagă idee despre condiţiile de luptă. Aşa le trebuie. Vor trebui făcute schimbări în timpul iernii. Apoi, ridicînd din nou vocea şi zîmbind mulţumit schimbă subiectul. Dumnealui, maiorul Thomson, a venit aici pentru afaceri şi i-am spus că dumneata eşti omul de care are nevoie.

Americanul se înclină în față și-și drese glasul nervos, în vreme ce Wain, cu aerul său obișnuit de amabilitate distantă, făcu semn că ascultă.

— Vom instala aici o bază de hidroavioane, începu el și făcu o pauză, ca și cum ar fi așteptat un ajutor. Cum expresia lui Wain nu se schimbă, continuă : Știți, problema pentru moment este cea a materialelor. Domnul colonel îmi spune că singurul ofițer activ din Halifax care se ocupă și de afaceri maritime sînteți dumneavoastră.

— Da, într-un fel este adevărat. Ușor, buzele lui Wain schițară ceva care putea fi considerat zîmbet. Aveți nevoie de materiale de construcție ?

— Nu, nu chiar. Mai curînd de alimente. Nu vrem să aducem o unitate de serviciu pentru numărul mic de oameni angajați.

Wain clipi și se uită spre Eliot, dar colonelul privea pe fereastră. Își întoarse din nou privirea la Thomson.

— Da, nu este o problemă prea grea. Desigur, aș putea să mă ocup într-un fel de aprovizionare, dar problema nu se poate rezolva pe deplin decît după ce vin oamenii. Dacă-mi este permis să întreb, acesta-i unicul scop al călătoriei dumneavoastră ?

Americanul părea teribil de încurcat și nesigur pe sine, de parcă ar fi avut o idee foarte vagă asupra motivului venirii lui aici.

— Mă gîndeam că poate ați fi în stare să-mi dați un sfat asupra amplasamentului bazei.

— Ah ! Wain își ridică paharul în dreptul luminii și urmări mișcarea uleioasă a whisky-ului în apă. Dar aceasta este o problemă a guvernului și nu a mea.

— Vizita lui Thomson este mai mult sau mai puțin neoficială, remarcă Eliot.

— Da, exact, reluă americanul repede. Domnul colonel îmi spune că dumneavoastră cunoașteți aceste locuri destul de bine pentru a mi-l putea indica pe cel mai potrivit. Poate că dacă mi-l indicați dumneavoastră înainte de a se afla de ce avem nevoie, îl vom obține mai ieftin.

— Nu cred, spuse Wain. Acum, în timp de război cui îi pasă de preț? Deschise un alt sertar și scoase un telescop vechi pe care-l ridică cu grijă din cutia sa. Cei doi îl urmăreau cu privirea copiilor cărora le arăți o jucărie nouă. Puteți vedea cel mai bun amplasament de aici, spuse el și-și atrase vizitatorii spre fereastră. Uitați-vă acolo.

Arăta în jos, în locul în care insula MacNab cotește spre malul opus. Americanul apucă telescopul și-l potrivi la ochi, se uită cîteva clipe și i-l pasă lui Eliot.

— Ce se vede acolo, o rafinărie? mormăi el.

— O filială a lui „Standard Oil". Exact înspre mare sînt cîțiva acri de pămînt. Cred că puteți să-i închiriați pe mai nimic dacă guvernul vă este favorabil.

Eliot mișca telescopul alunecînd cu el pe suprafața apei în sus și în jos.

— Are o lentilă bună, spuse el. Văd o gaură în pantalonii unui marinar agățat între otgoanele vasului olandez de colo. Și drept între picioare. Al naibii de neplăcut pentru el, nu?

— Cum se numește laguna din spatele insulei? întrebă Thomson.

— Pasajul de Răsărit.

— Pare a fi departe de orice alt loc.

Wain își ridică ușor sprîncenele în timp ce-și luă înapoi telescopul de la Eliot și-l închise cu un țăcănit scurt.

— Nu putem construi o bază aeriană în centrul orașului, nu-i așa domnule maior? Știți, fîșia aceea de pămînt din spatele insulei este singura regiune din port pe care nu o folosim. Are deschidere spre mare și nu are obstrucții de teren, dar nu e destul de adîncă pentru navigație. Un crucișător confederat a scăpat pe acolo în timpul Războiului Civil dar cred că prin ajutorul cîtorva zeci de bărci care l-au remorcat dincolo de barieră.

— Da! Figura americanului se însenină. Am auzit cîndva de locul acesta.

Wain se uită cu un zîmbet la Eliot.

— Știți că terenul acela nu este al meu.

— De fapt, rîse Eliot, ar fi putut să fie, nu?

— Îmi pare rău... nu. Wain se uită rece către colegul lui ofițer, în timp ce-i spunea lui Thomson:

— Dacă vreți să cercetați locul, pot aranja cu o șalupă militară să vă ducă vizavi. Cred că am putea să vă facem și o schiță topografică. Dar adevărul este că problema nu ține de competența mea. Comisia portului vă poate ajuta, eu nu.

— Thomson ar dori să arunce doar o privire, spuse Eliot distant. Știi cum este.

— Da, știu.

Zece minute mai tîrziu, după ce americanul plecase spre docuri, Wain mai turnă două pahare de whisky și rîse încetișor.

— Nu mă interesează banii, spuse el.

Eliot sorbi whisky-ul dintr-o singură înghiţitură.

— Dacă ai destui, nu te condamn. L-am întîlnit pe Thomson în tren şi m-am gîndit că te interesează, asta-i tot. După cît îmi amintesc, ai avut necazuri în Franţa. M-am gîndit...

— Cine răspunde de Thomson, întrerupse Wain, guvernul nostru sau al lui ? Dacă americanii vor într-adevăr această bază, tot ce au de făcut este s-o ceară.

— Dumnezeu ştie. Pe măsură ce războiul se lungeşte şi tot mai mulţi îşi dispută prada, lucrurile se încurcă. Rînji înţelegător. Pari a fi sătul. Lucrurile merg greu pe aici ?

Wain plescăi din buze şi se uită pe fereastră. Rar avusese asemenea chef de a comanda ca acum. În aceşti trei ani văzuse mai mulţi nepricepuţi în posturi importante decît chiar părerea lui proastă asupra capacităţii umane ar fi putut considera posibil. Eliot fusese agent de asigurări. Thomson arăta ca un agent imobiliar. Pentru ei războiul era un joc şi nu puteau înţelege nici cel mai mic lucru despre potenţialele sale. Pentru el, războiul era mina de aur din istoria omenirii şi îi vedea sursele nesecate. Şi trebuia să stea aici în Halifax, ofiţer de transporturi, executînd munca unui funcţionar de meserie, cu autoritate asupra unei ordonanţe şi a cîtorva stenodactilografe ale armatei.

Eliot se întinse după paharul de whisky şi întrebă :

— Şi aici cu ce-ţi pierzi vremea ?

Faţa lui Wain era o mască neagră şi musculoasă cînd ochii săi îi întîlniră pe ai celuilalt.

— Nu ar trebui să te fixezi într-un loc ca acesta, continuă Eliot. De ce nu faci scandal să ţi se dea un post de conducere ?

— Cam cît crezi că o să mai dureze războiul ? Vocea era nonşalantă. Sau poate ştii mai multe decît noi ?

— Mai ţine vreo doi ani. Depinde pînă unde vor să meargă. Poate chiar trei.

— Parcă aş crede că cel puţin trei.

Wain se ridică şi se duse la fereastră. Perspectiva de jos ar fi putut fi mulţumitoare dacă de atîta timp nu ar fi cunoscut-o ca atare. Două încărcătoare erau acostate la debarcaderul lui, fiecare de cîte o parte a depozitului central, şi se auzeau maşinile zumzăind şi vincii ţăcănind. Din cînd în cînd, ţipătul gutural al stivatorului dădea ordine macaralelor. Seara înghețată se lăsa o dată cu toate culorile strălucitoare ale iernii canadiene. Cerul era un glob translucid, de un albastru palid iar umbrele aruncate de docuri păreau încremenite în apa portului. Un vas cu drapelul arborat luneca spre mare la o mică distanţă de capătul propriului său debarcader ; examinîndu-l cu atenţie şi după modul în care era orientat, deduse că era încărcat cu muniţii. Îi evaluă tonajul şi încercă să-i aprecieze volumul încărcăturii, şi de aici, mintea porni a calcula o serie de cifre, adunînd totalul încărcăturilor de muniţii pe o perioadă de cîteva luni. Fără a se întoarce, spuse tăios :

— Doamne, ce de-a obuze mai irosesc generalii !

— Eh ?

— Cam o sută de mii de tone de muniţii trebuie să iasă din Halifax în fiecare lună într-un fel sau altul. Am zis că irosesc obuze.

Se așeză greoi și se jucă cu telescopul, în timp ce Eliot își mai turnă un whisky și se lăsă într-un fotoliu ținîndu-și genunchii depărtați și studiindu-și unghiile ca și cum atunci le-ar fi descoperit. Una dintre dactilografe se profilă după geamul mat și deschise ușa. Avu o clipă de ezitare, o siluetă mică și timidă în spațiul larg al biroului exterior și, nefiind luată în seamă de Wain, se întoarse la lucru închizînd cu grijă ușa după ea.

— Ascultă, brusc Eliot își uită de unghii. Parcă eram împreună în noaptea aceea înainte de atacul nereușit care te-a distrus ? Sau mă înșel eu ?

— Nu te înșeli.

— Atacul a fost ideea dumitale dacă-mi amintesc bine. Practic, dumneata l-ai plănuit.

— Da.

Eliot scurse ultima picătură de whisky și-și dădu drumul la curea. Aruncă o privire către sticlă ca să fie sigur că era consumată și se rezemă dregîndu-și glasul.

— Atacul ar fi însemnat ceva. Dacă ar fi reușit, ai fi primit o brigadă înainte de sfîrșitul anului. Vocea scăzută ezită, apoi își reluă mormăitul, ca și cum ar fi vorbit cu sine. Și pînă acum ai fi avut pe puțin o divizie. Ești un om de idei.

— Da ? Dacă Wain era încordat, glasul în orice caz nu-l trăda.

— Am stat și m-am gîndit. Din păcate oamenii dumitale s-au retras înainte de a fi omorîți. Dacă ar fi fost omorîți un sfert de milă mai departe, totul s-ar fi terminat cu bine.

Wain dădu din umeri.

— Dar nu au ajuns mai în față pentru că pe unul din subordonații dumitale l-a apucat frica, nu ? Eliot îl privi pe Wain drept în față. De ce nu l-ai dus în fața Curții Marțiale ?

Wain nu spuse nimic și Eliot își reluă studiul propriilor unghii.

— Deci este adevărat că tipul era o rudă de a dumitale ? spuse fără a-și ridica privirea.

— Ofițerul respectiv a fost omorît a doua noapte după atac.

Nici acum Eliot nu sesiză nici o urmă de emoție în vocea lui Wain.

— Deci asta a fost, urmă el. E adevărat că nimeni nu poate judeca un cadavru. Știi, aproape uitasem de acest aspect al cazului. Doi ani reprezintă un timp îndelungat într-un război ca acesta și toți ceilalți au uitat de scandalul de atunci. Se ridică brusc. Trebuie să plec. Ți-ar place un post de comandant în Franța ?

— Este o ofertă ?

— Nu prea am puterea să fac oferte dar există multe sfori care pot fi trase. Afacerea respectivă n-a prea mirosit a bine la vremea ei, dar acum s-a stins. Cred că-ți pot promite o capelă de alamă dacă o dorești.

— O doresc, răspunse Wain.

— Bine ! Am uitat să spun că acum sînt în drum spre Ottava.

După plecarea lui Eliot, Wain se ridică în picioare, cu ochii pe fereastră, urmărind apusul de soare ce acoperea depozitele și se revărsa pe apa lină a portului. Se întrebă de ce Eliot își dăduse osteneala să-l viziteze și conchise că individul era

atît de impresionat de poziția în care războiul îl plasase, încît ideea de a apărea ca binefăcător îi flata vanitatea. Gîndul acesta îl umilea. Din păcate era mîndru și nu suporta să ceară ori să primească favoruri. Eliot era un prost dacă-și închipuia că l-ar fi interesat să facă o afacere măruntă dintr-o bază de hidroavioane. Era o insultă atît la adresa lui cît și a americanului, care probabil că era cinstit și nu-l cunoștea bine pe Eliot. Dar un lucru era sigur ; dacă un om ca Eliot se putea menține colonel în Statul Major, dînsul ar fi fost mult mai capabil. Toată problema era de a o porni iarăși.

Se întoarse la masa de lucru și începu să studieze hîrtiile care se aflau într-un teanc frumos așezat și, timp de o jumătate de oră nu se auzi decît tic-tac-ul unui ceas și țăcănitul estompat al mașinilor de scris de după geam. Telefonul sună, dar îl lăsă să sune de două ori și, cînd îl ridică și auzi vocea cumnatei sale în aparat, depărtă receptorul de ureche și-l privi cu dispreț. Cînd încetă să mai vibreze, întrebă :

— Maria, vrei să-mi spui într-adevăr ceva important ?

Receptorul trosni.

— Este vorba de Penelope.

— A !

— Trebuie să-ți vorbesc despre ea. Toată ziua am încercat să dau de tine.

— Un vas pe care nu-l numesc la telefon a părăsit azi portul și am fost ocupat. Ei, ce-i cu Penelope ?

— Trebuie să faci ceva. Oamenii vorbesc.

— Care oameni ?

Una dintre dactilografe deschise ușa din nou, dar se retrase cînd îi văzu nările dilatate. Era singura lui reacție fizică evidentă. Apărea rar dar o cunoștea destul de bine pentru a se feri de ea. Închise ușa discret și Wain se uită din nou spre telefon.

— De fapt oamenii vorbesc ce, Maria ?

— Nu are rost să mă iei repede, Geoffrey Wain. Practic ne-ai insultat permițînd acelui tip, Murray, să vină în casa ta duminica trecută și asta a fost și așa destul de rău. Dar aud că fiica ta îi ține companie și asta este prea mult. Știi și tu.

Wain lovi receptorul de birou, gest care provoacă o reacție volubilă la celălalt capăt al firului, apoi spuse :

— Ce știi despre maiorul Murray ?

— Cum, toată lumea știe de el.

— Da ? Eu știu din experiență că puțini oameni știu ceva despre ceva. Să presupunem că încerci să-mi spui ce știi despre el în cincizeci de cuvinte. Eu rămîn pe fir, ai un minut să te gîndești.

Puse receptorul jos și, lăsîndu-se pe spate în scaun, apăsă pe o sonerie. Una din fete apăru cu un teanc de hîrtii în mînă și colonelul i le luă fără să spună nimic. Stătea timidă, în picioare, în fața lui. Înainte de a se uita la ceas o examină pentru o clipă.

— Este aproape cinci, spuse el, dacă dumneata și fetele ați terminat puteți încheia pentru azi. Rămîn eu să verific facturile.

— Mulțumesc, domnule colonel.

— A spus domnișoara Phillips cînd se întoarce ?

— Cred că spunea că va fi înapoi la patru și jumătate, domnule.

— Bine ! Își puse *pince-nez*-ul și răsfoi hîrtiile. Cînd pleci, treci pe la depozit și spune-i domnului MacKenzie să vină să-mi dea raportul.

Fata se întoarse în biroul ei și le văzu pe celelalte ridicîndu-se de la mese. Între timp, din receptorul așezat pe masa de lucru se auzeau țăcăniturl furioase, intermitente.

Îl ridică și spuse tăios :

— Ești insistentă, Maria. Acum spune-mi cine ți-a vorbit și, dacă mai știi, ce anume ți-a spus.

Ținu receptorul departe de ureche în timp ce-i declara ce gîndește despre neciopleala lui și-l apropie cînd se mai liniști.

— Au fost văzuți făcînd împreună plimbări lungi spuse ea. Au fost împreună nu numai o dată.

— Și ce dacă ?

— Ce dacă ? Dacă Penelope nu se poartă cum trebuie sîntem datori s-o prevenim. Oare un bărbat ca acest Murray se ocupă de o fată numai ca să... dar știi foarte bine despre ce vorbesc.

Wain își mușcă buza ușor și vocea lui deveni neplăcut de politicoasă.

— Cred că ajunge. Dar te previn. Dacă aflu că ai vorbit ceva despre Penelope cu un singur suflet din orașul ăsta, o să te fac să-ți pară rău că ai limbă în gură. O femeie de vîrsta dumitale ar trebui să aibă mai multă rațiune. La revedere.

Puse receptorul și se întoarse la facturi, dar o furie rece îl cuprinse. Mîinile mari i se deschideau și se închideau spasmodic, stătea nemișcat și ochii îi alergau peste hîrtii, fără să le înregistreze con-

ținutul. Nu înțelegea de ce era așa de furios. Situația lui era gravă și cumnata lui o nebună. Dar faptul că era dojenit într-o chestiune de acest fel, îl făcea să scadă în propriii săi ochi și să se simtă meschin. Acestui simțământ i se adăuga o antipatie intensă și subită față de Murray, despre care și așa nu avea o părere prea bună. Probabil că ceea ce Maria spusese era adevărat, și dacă era, va pune imediat capăt flirtului lui Murray. Hotărîrea era luată nu pentru că s-ar fi temut de cinstea lui Penny, ci dintr-un sentiment de superioritate și din jignirea resimțită atunci cînd alții întindeau mîna către ceva ce-i aparținea.

Scoase tabachera, luă o țigară, o aprinse și se lăsă pe spate în scaun, pînă furia se mai potoli. Înainte ca primul sfert de țigară să se fi aflat în scrumieră, ușa se deschise și șeful de debarcader, Alec MacKenzie cel Mare, apăru cu șapca în mînă.

— Ați dorit să mă vedeți ? întrebă Alec.

Accentul gaelic era destul de tăios, iar figura era un anacronism din timpurile străvechi. Un fel de corcitură dintre un preot prezbiterian și un terrier scoțian.

— Vapoarele acelea mai au mult de încărcat ? întrebă Wain cu asprime.

Alec se gîndi :

— Păi, ăl englez s-a descurcat bine. Dar italienii, mamă Doamne, sînt aici de...

— Pleacă la timp ?

Maxilarul lui Alec cel Mare se umflă cînd își deplasă o bucată de gumă de pe limbă. Mai dădu și din picioare și reflectă din nou.

— Parcă aș zice că da, spuse în cele din urmă. Ăl englez este gata.

— Azi a mers totul bine ?

— Sigur că da.

— Atunci, înainte de a pleca, du-te la depozit şi ia cele două lăzi cu whisky pe care le găseşti acolo. Dă-le căpitanilor cu complimentele mele.

Alec se aplecă rigid să-şi lege şiretul la un pantof — avea un spate şi nişte umeri enormi. Se îndreptă şi se uită la Wain cu o expresie de îngrijorare.

— Ei, ce-i MacKenzie ?

— Mă gîndeam la ăia, la italieni. E păcat de whisky.

— Nu gîndi. Dă-le pur şi simplu.

— Da ăi ca ei nu beau whisky.

— Şi ce importanţă are ? Cuvintele lui Wain erau accentuate de indignare. Trebuie să-şi primească cota. Încearcă şi gîndeşte, MacKenzie. Vapoarele acelea o să-şi facă drum spre radă ori o să înopteze aici ?

— Ei, englezii...

— Ştiu, mă refer la italieni.

— Dacă totul merge cum trebuie, într-o jumătate de oră, aş spune, italienii or să fie gata.

Wain se uită în altă direcţie pentru ca să-şi ascundă exasperarea crescîndă.

— Puteai să spui aşa de la început. Oricum, de îndată ce au părăsit debarcaderul du-te acasă. Azi ai avut o zi lungă.

Se părea că Alec mai aştepta ceva.

— Nu are importanţă, reluă Wain, dacă italienii beau whisky sau nu. Dă-i căpitanului o ladă. Dacă

vrea s-o vîndă cînd ajunge la Genova, poate să cumpere spaghete din cîştig.

— Risipă pe degeaba, făcu Alec ieşind.

Wain rămase singur în biroul său, stînd în umbra de dincolo de lumina lămpii de masă. Starea de spirit se schimbase şi satisfacţia pe care i-o dăduseră ultimele cuvinte ale lui Eliot aproape că se evaporase. Dispreţul său pentru singurătate, care i se părea a fi cel mai comun paliativ din lume, era atît de mare, încît refuza să-i recunoască prezenţa în el însuşi. Îşi împinse scaunul mai în spate, în întunericul camerei, şi cu mişcări încete, aproape studiate, îşi duse ţigara la buze, încercînd să savureze tutunul. Fumul se ridica în rotocoale pînă la lumină, dispărea, pentru ca să reapară în întuneric. Încet trupul i se relaxă.

Privea calendarul şi se întreba dacă peste ani şi ani îşi va aminti această zi din cariera lui. Era pătruns de o încredere tăcută şi fermă că prezentul se depărtase de trecut şi că viitorul deţinea posibilităţi nelimitate. Aici, în Noua Scoţie, familia sa prosperase atît cît permiteau posibilităţile provinciei. El se născuse la limita de sus, acolo de unde nu mai era orizont către care să aspire ; a fost nevoie doar de un război care să-i îmbunătăţească perspectivele şi să-i dea avînt spre avansare. Prima încercare de a scăpa din propriul său mediu a fost o cădere. Data viitoare nu va mai da greş.

Totuşi, reflectînd la aceasta, era conştient de decepţie şi de resentiment, deoarece trăise un timp prea îndelungat sentimentul eşecului. Lăsă jos

restul de ţigară şi-şi înfipse mîinile în şolduri, presîndu-şi degetele puternice pe peretele muşchilor ce apărau abdomenul. Fibra sa elastică opuse o rezistenţă fermă la presiune. Era încă în condiţie fizică bună, e drept că niciodată nu s-a simţit fiziceşte mai bine. Ca multe persoane de vîrsta lui, era recunoscător războiului că nu-l găsise nici prea bătrîn ca să profite de el nici prea tînăr ca să spere la o poziţie cheie. Dacă războiul mai dura încă trei ani, orice se putea întîmpla în cariera sa. Nu era rezonabil să presupună că generalii care au dus din plin responsabilitatea de la început, ar fi putut să suporte această tensiune maximă la infinit, fără a fi înlocuiţi. Generalii se epuizau la fel ca şi locotenenţii.

Unul din cargoboturi fluieră şi Wain se ridică să-l vadă îndepărtîndu-se de debarcader. Alec cel Mare trimisese ultima încărcătură de macara pe bordul vasului italian şi urca pe pod cu o lădiţă de whisky sub braţ. Wain pufăi fumul în geam. MacKenzie era singurul om în lumea asta care-i putea răsturna planurile şi care i-ar fi putut distruge toată opera elaborată cu răbdare, de la întoarcerea sa din Franţa. Omul ăsta mare nu avea idee de acest lucru. Cînd acceptase slujba şi-şi adusese nevasta şi familia la Halifax, nu gîndise nici o clipă că Wain îşi avea motivele lui să şi-l facă subordonat. Chiar dacă Alec ar fi fost incapabil, Wain nu ar fi riscat să-l lase şomer. Dar de fapt Alec cel Mare devenise cel mai bun şef de debarcader pe care-l avusese vreodată.

Ușa dinspre biroul exterior se deschise și, auzind țăcănitul tocurilor înalte, se întoarse și se apropie de masă.

— Ai fost plecată, nu ? Ce a spus Harrigan pînă la urmă ?

După ce-și lăsă pălăria și pardesiul pe un scaun, fata se rezemă de marginea biroului.

— Domnul Harrigan m-a rugat să-ți spun că la calea ferată se acceptă propunerea *in toto*. Spunea că va răspunde pe scurt în scris. Ce înseamnă *in toto ?*

Wain îi urmărea fața pe după perdeaua de fum pe care o suflase în direcția ei, ochii alunecîndu-i reci de la rotunjimea pulpelor la conturul brațelor, excepțional de pline pentru o fată atît de delicată. Mușchii feței i se încordară într-un început de zîmbet.

— Doar nu vrei să spui că ai lipsit trei ore numai pentru atît ?

— Mi-ai spus să-ți aduc răspunsul, nu ?

— Da, Evelyn dragă. Da, și am spus și că te aștept.

Ea dădu din umeri și începu să caute ceva în geantă. Expresia ei era o combinație paradoxală de acceptare indiferentă și de condescendență, dar comportarea față de el era evident intimă. Wain încetă să mai zîmbească și, cu o mișcare bruscă, o ridică și o legănă prin aer ca pe un copil, apoi o așeză pe genunchi, cu fața înclinată ușor sub a lui.

— Nu, spuse ea încruntîndu-se supărată. Știi că nu-mi plac lucrurile bruscate.

Mîna lui îi presa coapsele apoi se deplasă lent spre şold, simţindu-i sub apăsarea palmei căldura trupului.

— Chiar aici ? întrebă ea.

— Ai spus ceva ?

— Au, mă doare ! E nevoie să fii chiar aşa de...

Nu mai spuse nimic şi închise ochii. Ştia că protestul ei nu-l va opri şi că-i plăcea să se bucure în voie de ea, fără a scoate o vorbă despre acest lucru.

Dacă ar fi vorbit ar fi fost mai plăcut, dar cum asta nu se întîmpla niciodată, Evelyn îl făcea să plătească.

— Ah, ce sclipire ai în ochi ! se uită în sus la el fără nici o expresie. Îţi place, nu ?

El nu rosti nici un cuvînt şi, cu un gest de plictiseală, fata căută să se elibereze.

— Aş vrea să nu mă iei prin surprindere cînd faci dragoste cu mine, spuse ea. Nu e decent.

Se strîmbă la vulgaritatea ei şi o împinse atît de brusc, încît aproape o zvîrli pe duşumea. Fata îşi recăpătă echilibrul şi, dreaptă, cu picioarele înfipte lateral în podea, aşezîndu-şi rochia, spuse :

— Mi-e foame.

— Încă nu e şase. Nu ai mîncat la prînz ?

— Tot mi-e foame.

— Ei, aici nu putem rezolva mare lucru.

Ieşi şi-şi aprinse lampa de pe masa ei de lucru.

— Imaginează-ţi ! Azi am primit o scrisoare de la mama.

— Interesantă ?

— Vrea să vină la Halifax. E în regulă ?

— Nu, spuse Wain.

— De ce nu ? Spune că vine pentru tata.

— Pentru cine ?

— A fost gazat sau așa ceva. Oricum, se întoarce acasă și mama vrea să fie aici cînd debarcă.

— Evelyn — vocea lui suna neplăcut — ești o blestemăție de mincinoasă. Mi-ai spus acum un an că tatăl tău este mort.

Ea dădu din umeri și se cocoță din nou pe masa lui, legănîndu-și picioarele.

— Ce a făcut tatăl tău ? întrebă el. Vreau să spun înainte de război.

— Era pescar, răspunse ea mohorîtă, și să nu-și închipuie că o să mă ducă înapoi în sat numai pentru că s-a întors de la război.

Wain își așeza hîrtiile din față într-un coș de păstrat acte ; nările i se dilatară, deoarece ea se referea la o situație pe care o înțelegea cît se poate de bine. Firme ca cea a lui făcuseră mult pentru a o pricinui și înțelese că vorbele ei erau o imputare. Puțini pescari din Noua Scoție mai izbuteau să scoată vreun ban, deoarece nu-și puteau vinde ușor marfa, iar prețurile plătite de angrosiști ca el erau minime. Era din ce în ce mai greu să convingi membrii generației tinere din satele pescărești să rămînă acolo. În satul ei, o fată ca Evelyn ar fi avut o oarecare poziție, dar în Halifax nimic, în afară de patronajul său, nu o ridica mai sus de rangul unei servitoare.

— Deci tatăl tău care e mort, a fost pescar înainte de a deveni soldat ? Se uita la ea cu insistență. Și cum de ai devenit prea bună pentru el ?

— Niciodată nu a cîștigat bani. Nici unul nu cîștigă.

— Cred că știi că pescarii ca tatăl tău sînt cei mai valoroși oameni de mare din lume ?

— Și la ce bun ?

El rîse aspru și asta nu-i plăcu fetei.

— Partea curioasă, dragă Evelyn, e că realmente ești o secretară foarte competentă. Da, ai învățat foarte mult.

— De ce te uiți așa la mine ? Dă-mi voie să-ți spun ceva.

Domnul Wain pufăi un nor de fum înspre ea.

— De ce nu-i dai drumul ? Aștept.

— Cred că nu am vrut să spun nimic — făcu ea amărîtă. Dar privirea îi era vicleană. De fapt, nu rezolva nimic dacă spunea ce gîndește. Și ce fac cu mama ? urmă ea.

— Faci ce pofteşti dar nu o vreau la tine în apartament. Spune-i să meargă la hotel. Plătesc eu.

— Dar nu m-ar lăsa. Ea crede că sînt săracă. Nu ar veni de loc dacă ar fi vorba să stea la hotel.

— Și realmente îți pasă de ce spune mama ?

— Eu am un motto : să nu amărăști oamenii pe degeaba.

— Da, sigur. Doamna Phillips merită o soartă mai bună. Poți să-i spui să vină la sfîrșitul săptămînii. Din întîmplare știu că nu se întoarce nici un soldat pînă cel mai devreme sîmbătă. Tonul lui Wain era civilizat.

Se ridică, își puse haina, surprins de emoțiile confuze pe care fata le trezise în el. Pentru Noua Scoție nu avea un respect deosebit. Simțea doar că era cumva mai puțin inferioară decît restul Americii de Nord. Totuși aștepta anumite calități de la această provincie și era profund dezamăgit ori de cîte ori nu le găsea la un localnic. Era natural ca locuitorii să fie neimportanți, dar nu era natural să fie superficiali, și remarcile Evelynei îi stîrniseră sensibilitățile. Bărbați ca tatăl ei înfruntau pericolele zilnice în regiunea cea mai cețoasă și mai furtunoasă din întreg Atlanticul și, în afară de scandinavi, erau aproape singurii oameni ai mărilor „cu pînzele sus". „A fost gazat sau așa ceva. Niciodată nu a cîștigat bani..." Wain se simțea jignit personal de aceste cuvinte. Pe de altă parte, nu putea face mare lucru. Să găsească o amantă satisfăcătoare în Noua Scoție era greu, și din acest punct de vedere Evelyn era admirabilă ; sărăcia o făcuse vicleană și în dorința de a scăpa de sărăcie, făcea aproape tot ce dorea el. După toate aceste luni, nimeni din birou nu părea să le suspecteze legătura și pentru acest lucru el îi acorda tot creditul.

— Vii pe la mine astă seară ? îl întrebă cînd îi deschise ușa.

— Poate.

Deschise portofelul și-i dădu o hîrtie de cinci dolari.

— Poftim, du-te la cinematograf dacă vrei. Dar ai face bine să te înapoiezi pînă la nouă și jumătate. S-ar putea să vreau să te văd atunci.

Ora patru

Salonul casei din Prince' s Lodge unde locuiau Jim şi Mary Fraser era ca un album al vieţii lor. Liniştit, simplu şi spaţios ; nu-i lipsea niciodată aroma fumului de lemn ars şi reuşea să păstreze ceva din prospeţimea pădurii pe marginea căreia era construită. Sala era dominată de un imens cămin clădit din pietrele scoase din excavaţiile fundaţiilor casei, iar tavanul se sprijinea în grinzi de fag tăiat din pădure. Un cap de ren cu patrusprezece vîrfuri de corn privea sticlos de deasupra căminului. Era camera unui bărbat căruia îi plăcea să trăiască în aer liber şi a unei femei căreia îi făcea plăcere să-i creeze o atmosferă intimă. Fotografiile de pe pereţi indicau că Jim Fraser nu era sportiv de profesie. Unele fotografii îl arătau ca inginer de mine în Rand, altele în uniformă, mai erau fotografii ale popotei Regimentului canadian regal şi un desen înrămat al companiei în bivuac în faţa Paardebergului. Mai erau instantanee ale Wainilor în grupuri familiale şi una a lui Mary, o lungană timidă cu bluză şi pantalon, fandînd cu o floretă în faţa unui manechin ce se mai afla încă în sala de gimnastică a vechii şcoli.

E devreme după-amiază. Întunericul va transforma curînd ferestrele cu storurile ridicate, ce dau spre Bazinul Bedford, în oglinzi ce reflectă căldura şi confortul dinăuntru. Cuiva care ar fi privit din afară în cameră, i s-ar fi părut o oază de lumină gălbuie în întunericul greu, apăsător, al pă-

durii şi al cerului palid, ameninţător, de deasupra Bazinului. Angus Murray şi Jim Fraser leneveau în fotolii, de o parte şi de alta a căminului, iar Penny, în genunchi în faţa focului, se juca de zor cu Jean. Mary strîngea vasele cu gesturi repezi ca de pasăre.

Toată după amiaza, Penny îl urmărise tăcută pe Murray. La început nu voise s-o însoţească la Prince' s Lodge ; în timpul prînzului aproape se temuse că planul ei de a-l atrage aici va eşua. Dar o dată ajuns, o uimise, deoarece descoperise că Murray iubea copiii şi prezenţa lui Jean îl familiarizase repede cu Fraserii. La rîndul lor, fură încîntaţi de căldura pe care o manifesta faţă de fiica lor adoptivă. Imediat după-masă se duseră la plimbare prin pădure, Jean cocoţată pe umărul cel sănătos al lui Murray, şi cu Penny alături pentru a-i ţine echilibru. Pădurea era tăcută şi pustie în liniştea dinaintea căderii zăpezii, dar străbătută de lumina zilei, ca o casă ruinată. O nevăstuică gonise un iepure peste poteca din faţa lor, apoi pe lîngă o haltă, iar în inima pădurii găsiră urme de ren. Penny nu-l văzuse niciodată pe Murray atît de senin, şi această stare de spirit părea să dureze.

— Ar trebui să te stabileşti la ţară cînd se va termina războiul. Jim orientase discuţia spre domeniul său preferat. Uită-te numai cît costă să te menţii într-un post din Montreal sau Toronto. La ţară te descurci la fel de bine cu două mii pe an, cît cu zece acolo. Şi te-ar şi amuza.

Murray zîmbi.

— Nici vorbă, spuse el. M-am gîndit adesea la asta. Apropo parcă jucai tenis ?

— Da.

— Practicarea medicinii este ca jocul de tenis. Pretutindeni este vorba de acelaşi joc dar jucătorii sînt alţii. Te amuză mai mult într-un orăşel, dar campionii joacă în metropolă. Cred că ne amăgim toţi cu gîndul că ne place să fim campioni.

Atenţia lui Jean zbură brusc de la jocul cu Penny. Se întoarse spre Murray cu braţele întinse şi strigă :

— Apă !

— Dar apa a îngheţat şi acum este gheaţă.

— Nu. Apă.

Jim se uită întrebător la Murray şi se opri din operaţia de umplere a pipei. Murray rîse :

— Are dreptate. Acolo unde cîte un animal a găurit gheaţa pe marginea eleşteului în formă de inimă, apa era neagră ca smoala. Mă întreb cum de un copil de doi ani poate observa asemenea lucru.

Jean se rostogolea acum pe covor încercînd s-o împiedice pe Penny care încerca să-i pieptene părul ciufulit.

— Ceva în gulă, spuse ea.

— Cine avea ceva în gură ? Penny o prinse în cele din urmă. Adică pipa lui tata ?

— Oh, iar începe, oftă Mary. Se pare că nu poate uita. Jim a ieşit cu ea acum o săptămînă şi cînd au ajuns la stîncile cele mari, s-au întîlnit faţă în faţă cu o căprioară, care ţinea în gură o ramură. De atunci este foarte aţîţată.

— E de mirare că nu arată către vapoarele din Bazin adăugă Jim. Aşa învaţă să numere. Acum sînt prea multe, dar cînd sînt numai cîteva, ştie să le adune în felul ei.

Jean deveni gălăgioasă cerînd o poveste şi Penny încercă să o liniştească.

— Are mai multă minte decît noi, interveni Mary. Trebuia să fi mers la culcare de o jumătate de oră. Se uită spre Murray ; Penny îi istoriseşte cîte o poveste înainte de culcare, ori de cîte ori vine la noi. Nu uită niciodată şi mereu are parte de o altă poveste. O să iasă o răsfăţată din ea, dacă nu băgăm de seamă.

— Nimeni nu te crede, Mary. Penny o luă pe Jean pe sus, spre uşă. Hai sus cu noi, Angus. O culc eu în pat. Asta e o treabă la care ar trebui să te pricepi.

Murray le urmă sus în camera copilului, învăluită de lumina lămpii în culoarea florii de măr. Penny umbla cu grijă, dezbrăcînd copilul somnoros, îngînînd o melodie în timp ce-i păturea hainele. Murray stătea şi le urmărea cu un sentiment de mulţumire. După amiaza făcea parte din acele răstimpuri în care simţi că, deşi nu s-a petrecut nici un eveniment exterior, totuşi ceva intangibil a prins rădăcini în tine.

Jean era în pătuţul ei şi Penny, aplecată asupră-i, începu povestea :

— Cînd vine iarna şi Jean iese în pădure, ea nu vede nimic decît pătura albă de zăpadă care acoperă totul. Dar sub zăpadă se întîmplă multe lucruri. Iepurii au oraşe în pămînt, cu şanţuri ca nişte străduţe, şi case unde locuiesc pînă vine primă-

vara și zăpada se topește ; și acolo le este cald, cum îți este și ție acum. Și veveriţele locuiesc îngrămădite în trunchiurile copacilor și cînd le este foame coboară printre ramuri și-și aduc sus ghinde din acelea pe care le-am văzut că le adună toamna. Și dacă te duci mai departe în pădure, dincolo de bălți, acolo unde soarele apune, o să găsești un loc unde zăpada alcătuiește străzi cu ziduri mai înalte decît camera asta și unde iarna trăiesc renul și capra.

— Dar albinele și ulșii, mătușă Penny ?

— A, cînd vine zăpada, ei dorm adînc și nu se mai trezesc decît cînd se topește. Se opri cînd ochii copilului se închiseră. Și toată iarna animalele cele rele sînt înfometate din cauză că cele bune sînt la adăpost și nu pot fi găsite.

Jean adormise și vocea lui Penny se stinse în șoapte. Se ridică și luă lampa întorcîndu-se spre Murray.

— E caraghios. Nu știu de unde scot toate prostioarele astea dar ei îi plac și cred că nu-i fac nici un rău. Spune-mi ce zici de ea ?

Murray se ridică în picioare.

— E greu de spus. Eu am o slăbiciune pentru toți copiii, așa că e natural să-mi placă.

Îi luă lampa din mînă cît ea aranjă un colț de cearșaf care atîrna.

— De unde au luat-o ?

— Din Montreal. Se uită fix la el și apoi spre pătuț. Cred că o să semene cu Mary, nu ai impresia ?

— Cum așa ? Nu este adoptată ?

— Caracterul Wainilor se impune.

— Nu cred că mediul înconjurător poate fi atît de puternic. Mătuşa ta îi cunoaşte pe părinţii lui Jean ?

— Foarte bine.

Sprîncenele lui Murray se ridicară uşor întrebător, dar nu păru prea interesat. Aşa cum cădea lumina, părul ei căpătase reflexe galben aurii şi umbre adînci se formaseră sub pomeţi şi sub buze. Cînd lăsă lampa în jos, strălucirea difuză îi cuprinse silueta de la talie în sus accentuînd rotunjimea pieptului ei plin şi linia dreaptă a umerilor.

— E curios, spuse ea, cum se schimbă oamenii şi totuşi rămîn toată viaţa la fel. Ţin minte cînd Jean era nou născută, nu putea face nimic decît să stea pe spate şi să clipească la lumină şi să plîngă de foame, dar încă de pe atunci ştiam cum o să arate cînd o să fie mare : încăpăţînată şi curioasă. Chiar şi Mary recunoaşte că este mult mai atrăgătoare decît oricare altcineva din familie.

— E drept. Tu erai la Montreal cînd au adoptat-o. Era în timpul studiilor tale tehnice, nu-i aşa ?

— Mai mult sau mai puţin. Lumina pîlpîi cînd mîna care ţinea lampa începu să tremure. Angus, tu de obicei intuieşti lucrurile.

— Despre ce vorbeşti ?

— Mă faci să-ţi mărturisesc. Am mai încercat să-ţi spun — vocea i se frînse : Jean este fata mea.

Murray o privea fix, cu faţa imobilizată ; în lumina incertă nu reuşi să vadă nici o schimbare de expresie în ochii lui.

— Şi sînt foarte mîndră de ea, continuă Penny.

El rămase tăcut, înţepenit, degetele mîinii stîngi frecîndu-le automat pe cele ale mîinii drepte ; ume-

rii îi erau ușor aplecați și respirația anevoioasă în nasul strîmb. Fața ei se îmbujoră de decepție.

— Nu te mai plictisesc. Neil este tatăl lui Jean. Nu mi-e rușine. Dar a trebuit oricum să renunț la ea. Și am renunțat pentru totdeauna cînd Jim și Mary Fraser au adoptat-o.

— Eu... uite, ce-i...

Ezită și vocea i se opri în gît. Penny, cu ochii umezi de umilință cînd amintirea a trei ani de tăinuire și de abnegație explodă în mintea ei, tremura atît de tare încît abia își putu controla vocea :

— Nu e nimic. Nu ești obligat să spui nimic.

Cu pași repezi ajunse la ușă, ținînd lampa în mîna dreaptă. Murray o urmă tăcut.

— Peste puțin timp e un tren și plec cu el spre oraș. Nu e nevoie să vii și tu dacă nu vrei. Oricum, are mai multe vagoane. Nu e...

— Penny...

Ea se năpusti pe scări în jos fără să asculte și Murray o urmă pe cît posibil de încet, degetele mîinii stîngi continuînd să le pipăie pe cele înțepenite ale mîinii drepte. Jim îi întîlni în capul scărilor.

— Ei, te-a inițiat în secretul îngrijirii copiilor ?

— Trebuie să plec, spuse Penny scurt ; Jean doarme. Nu e nevoie să vină nimeni cu mine.

— Dar mai ai... Mary se opri văzîndu-i obrajii îmbujorați și încheie cu voce slabă : Nu vrei să venim cu tine la gară, dragă ?

— Nu, bineînțeles că nu... Mary nu vreau să credeți... Sînt... Tocmai mi-am adus aminte.

— Este și foarte obosită, doamnă Fraser, întrerupse Murray cu calm.

Între timp, Penny își pusese haina și stătea în fața oglinzii ca să-și potrivească pălăria. Murray își luă paltonul din cui și-și împinse cascheta neatent peste părul subțiat. Era jalnic, cu haina desfăcută și cu cascheta pe o parte.

— Vii ?

Vocea lui Penny era atît de rece încît îl șocă pe Jim Fraser care nu găsi nimic de spus și deschise încet ușa.

— Mai este un tren și după ăsta. De ce nu-l aștepți ? continuă Penny către Murray.

— Plec cu trenul ăsta, răspunse Murray.

Se întoarse către Jim și Mary, mulțumindu-le pentru după-amiază. Apoi o urmă pe Penny în jos pe alee, pînă în drum, unde continuară să meargă în liniște pînă la peronul care slujea de gară în Prince's Lodge. Stăteau ca două manechine așteptînd sosirea trenului.

Stelele străluceau pe cer ; Orion și Sirius deasupra pădurii, iar Ursa Mare întinzînd un braț lung către nord, plana deasupra Bazinului. Pădurea șușotea în așteptarea furtunii de iarnă, iar Bazinul cufundat în întuneric și luminat de stele era plin pînă la refuz cu vapoare ce așteptau formarea convoiului. Luminile de poziție licăreau ca un roi de licurici nemișcați în neant. Murray intuia o încremenire atomică în chiar miezul schimbării perpetue a forțelor veșnice și vremelnice, gata să acționeze în arii unde vor fi captate într-un șuvoi de mișcare predestinată și totodată incontrolabilă. Aerul rece era proaspăt, mirosea a conifere și apă sărată și, departe spre apus, asemenea unei mici insule arzînd la orizont, era un nor ce mai reflecta încă o rază a asfințitului.

Pentru Penny, care stătea distantă și tăcută la cîțiva centimetri de Murray, scena avea calitatea impresionantă a întregii frumuseți pe care o văzuse în ultimii trei ani dar de care nu se putuse bucura. Furișa cîte o privire spre profilul lui Murray, dar el părea că nu e conștient de prezența ei. În afară de Jim și de Mary, era singurul om care-i cunoștea secretul. Așteptase cu nerăbdare să i-l poată mărturisi și, acum, stătea lîngă ea fără să rostească o vorbă.

Trenul șuieră la ultima curbă iar farurile goniră umbrele copacilor din calea șinelor înfundate. Se opinti la oprire și cei doi urcară într-un compartiment liber, mai întîi Penny și apoi Murray, dînd biletele controlorului, la intrare. Ea se așeză pe scaunul de lîngă ușă și Murray se lăsă pe locul de lîngă ea. Trenul se puse în mișcare și acceleră.

Atunci Penny își dădu seama că Murray îi ținea mîna și se întoarse încet cu fața către el. Uimită, îi văzu ochii umezi.

— Penny — avea vocea răgușită și-și drese glasul. Mai vrei să te măriți cu mine ?

Ea se uită fix în ochii lui.

— Acum tu nu înțelegi, draga mea ? continuă el. Știi că te iubesc foarte mult.

— Ah, Angus !

Se întoarse spre fereastra pustie, cu buzele întredeschise, cu o mînă încleștată pe obraz și cealaltă în mîna lui Murray. Angus nu spuse nimic, așteptînd-o să-și revină din plîns, ca să se uite din nou la el. Trenul zvîcni la o curbă și cele două siluete se legănară la unison, la dreapta și la stînga.

Pălăria îi alunecase spre ceafă și arăta ca o fetiță care tocmai a descoperit că o catastrofă imensă poate fi doar un incident minor pentru cei mari.

— Ești atît de cumsecade Angus, și-mi ești atît de drag. Cred că noi doi... Dar te superi dacă nu hotărîm nimic în seara asta? Peste o zi, două, cînd voi termina lucrarea...

— Cînd vrei tu, draga mea. Eu sînt mereu aici și m-am învățat să aștept.

Penny se lăsă în voia unui sentiment lăuntric care o amuza.

— Acum vezi că nu sînt chiar fata pe care o crede lumea, nu ți-e teamă că ți-aș putea distruge reputația?

— Mi-am putut da seama ce fel de fată ești, deși nu cunoșteam multe amănunte. Ele nu fac decît să-mi întregească imaginea.

— Mai sînt și altele, dacă vrei să le cunoști.

— De ce aș vrea?

— Tata și restul familiei nu se prea interesau de ce făceam și cînd m-am întors de la Montreal, aveam motive să le fiu recunoscătoare pentru aceasta. Dacă au remarcat vreo deosebire, au dat vina pe munca mea.

Trenul se opri la Rockingham și plecă mai departe.

— Știi, Neil nu a aflat nimic de Jean înainte de a muri, continuă ea ca și cum explica pentru ea însăși. Intra pentru prima dată în misiune exact înainte ca ea să se fi născut.

— Nu i-ai spus niciodată?

— Nu. Ce rost avea? Ar fi fost îngrijorat.

— De ce nu v-ați căsătorit de la început?

— Eram veri primari.

— Şi ce ? Nici Cartea de rugăciuni a Bisericii Angliei nu spune că nu e voie.

— Dar tata spunea aşa. Îl ura mai mult...

Controlorul deschise uşa la capătul vagonului şi scuipă cu zgomot în scuipătoarea dintre ultimele două scaune, apoi se strecură între banchete şi se uită afară pe fereastră. Trenul pufăia printre depozitele de marfă de pe malul Bazinului.

— Serios convoi se pregăteşte aici, spuse controlorul. Lacul este mai interesant acuma ca înainte, din cauza războiului.

Aşteptă o încurajare şi necăpătînd nici una trecu la compartimentul alăturat.

— Un lucru nu înţeleg, spuse Murray, de ce dracu Neil a trebuit să se înroleze în batalionul tatălui tău ?

— Nu s-a înrolat el. A fost transferat exact înainte de îmbarcare. Ştii că tata nu comanda un batalion din Noua Scoţie.

— Da, înţeleg. Murray nu-şi arăta admiraţia şi uimirea. Şi ai ţinut seama de tot şi nu ai vrut să-l încarci cu o nouă responsabilitate ?

— De ce nu ? Ar fi vrut să ne căsătorim chiar atunci. Dar nu ar fi fost cinstit faţă de el. Cum aş fi putut să-i înrăutăţesc situaţia ? Fiind unul dintre subordonaţii tatei, ce putea fi mai rău ?

— Deci, tatăl tău îl ura chiar într-atît ?

Trenul făcu un salt la ultimul cot al Bazinului şi alergă de-a lungul docurilor şi silozurilor pînă în oraş, la gara Strada Nordului. Îşi pufăia ritmic extenuarea în spaţiul limitat, iar fumul urca pînă la bolta de sticlă groasă care învăluia peronul ca un acoperiş de gheaţă murdară.

Penny îşi simţea emoţiile epuizate, era obosită dar calmă, şi ar fi vrut mai mult decît orice să rămînă singură. Voia să stea cîteva ore, la biroul ei în port, singură cu simplitatea absolută şi mută a liniilor albe pe hîrtia albastră. Îşi trase pălăria înapoi pe frunte şi redeveni tehnicianul capabil.

— Dacă nu te superi, aş vrea să merg să mai lucrez puţin în seara asta. Nu e tîrziu şi mai am multe lucrări urgente. Mulţumesc pentru după-amiaza de astăzi.

— Eşti o fată grozavă, Penny. Dacă iei un taxi, mă duc şi eu la hotel. Dar voi fi în preajma ta.

O lăsă la capătul peronului urmărindu-l cum pleca.

Ora cinci

Fără a-şi aminti cum ajunsese acolo, Neil Macrae se surprinse mergînd pe lîngă gardul înalt de fier al grădinii publice, şi uitîndu-se înăuntru pentru a evita privirile trecătorilor. Grădina era închisă iarna şi era greu de privit prin gardul viu, dar îşi aminti cum arăta din primăvară pînă toamna, cînd orăşenii se plimbau de-a lungul aleilor ca şi cum ar fi fost ale lor. Tot oraşul era schimbat vara. Străzile din cartierul de Sud erau lungi tunele de copaci ; ulmi, arţari şi tei. Cît ar fi fost de caldă ziua, întotdeauna era răcoare în grădină după apusul soarelui şi aleile roiau de marinari şi infanterişti ai forţelor navale, care se plimbau cu fetele şi se opreau să privească flo-

rile. Erau acolo răzoare de crini, şi de nemţişori, combinate cu gura leului, mărginite de tufe de iasomie, brazde de begonii şi lobelia, şi sute de copaci vechi, stranii şi rari, cu denumiri botanice notate pe plăci de metal. Lebedele engleze şi gîştele canadiene înotau pe lacul din mijlocul grădinii şi, după ce paznicii fluierau ora de închidere, păsările se auzeau ţipînd şi chemîndu-şi puii.

Urcă de-a lungul grădinii, pînă la colţul deschis dinspre o latură a Cetăţii. Aici, vîntul era neîngrădit şi i se făcu frig. Îşi strînse fularul mai puternic în jurul gîtului. Îşi simţea muşchii obosiţi din cauza mersului îndelung, dar sentimentul de pace creştea în el pe măsură ce urmărea soarele rostogolindu-se pe deasupra şirului de copaci de pe Wanderer's Grounds şi dispărînd în foc.

Întunericul se lăsa în valuri pe deasupra pămîntului, luminile străzii începură să licărească, iar norii despicaţi dinspre vest se desprindeau încet, încet, din vîrtejul apusului pentru a-şi începe călătoria pe mare. Chiar în timp ce stătea şi se uita, culorile se topeau şi pînă să ajungă la strada Spring Garden se făcuse întuneric.

Continuînd să meargă de-a lungul trotuarelor, simţi în sfîrşit că acestea îi aparţineau şi că Halifaxul, cu toată jerpeleala lui, era căminul său bun. Viaţa pe care o dusese în Europa şi în Anglia în aceşti doi ani fusese mai rea decît pustiul. Simţise cum vechiul continent îşi smulgea propriile viscere aşa cum vechile civilizaţii o făcuseră la vremea lor. Aproape pentru prima oară în viaţă îşi dădea seama ce însemna să fie canadian. Era o moştenire pe care nu intenţiona să o piardă.

La un colţ, se opri să aştepte un tramvai, purtîndu-şi privirea peste acoperişuri, spre cer. Se vedeau stelele şi un sfert de lună. Soarele lunecase peste Noua Scoţie, către apus. Acum apunea peste Montreal şi trimitea adînc umbra muntelui în văile unde erau străzile Sherbrook şi Teel, înroşea St. Lawrence, tivindu-l cu umbrele albăstrui ale copacilor şi clădirilor de pe malurile sale, în vreme ce apa-i adîncă se vărsa pe sub gheaţă, scurgînd Marile Lacuri în Atlantic. Preriile erau cîmpii nesfîrşite de zăpadă albăstruie strălucitoare, peste care vîntul trecea ca un flux continuu şi ferm, aşezînd nămeţii apăsători peste germenii de grîu din pămîntul aluvional. Vîrfurile Munţilor Stîncoşi erau obeliscuri lucitoare în miezul după-amiezii. Linia de cale ferată, acest fir fragil care lega Canada de cele două mari oceane şi făcea din ea o naţiune, se desfăşura cu un capăt în întunericul din Noua Scoţie şi cu celălalt în lumina unei amiezi anglo-columbiene.

La emoţia stîrnită de această idee, gîtul i se strînse şi încercă dorinţa furioasă de a se exprima. Acest pămînt anormal, această risipă de lemn şi piatră şi apă, unde singurele sunete vii erau paşii animalelor sau rîsul straniu al nebunilor, acest drum pustiu de tăceri primare cu vînturi, eroziuni şi culori vibrante, acest şirag de oraşe şi metropole necoapte, legate numai prin căi ferate, această naţiune nedescoperită de restul lumii şi necunoscută sieşi, acest popor nici american, nici englez, şi nehotărît asupra a ceea ce ar vrea să fie, această măreţie nenăscută, acest semn de întrebare, acest viitor al lui, şi Dumnezeu ştie al cîtor alte milioane de oameni !

Tramvaiul veni şi-l luă, stătu apoi cuminte, privind afară pe fereastră, pentru a se feri de pasageri, pînă ajunse în partea de nord, unde locuia.

Ora şase

După ce Murray plecă, Penny rămase în picioare la capătul peronului. Sentimentul de uşurare pe care-l simţea era atît de nou şi de minunat, încît era bine să fie singură, pentru a se bucura de el. Cumpără un ziar de seară la chioşc şi privirea îi alunecă peste titluri, dar negăsind nimic interesant îl strecură sub braţ şi umblă alene prin gară, privind oamenii care veneau şi plecau, ascultînd strigătele hamalilor şi chemările vizitiilor, îngrămădiţi după o bară de fier, la ieşirea în stradă. Nu mai avea nici un chef să se întoarcă la birou, ci doar să stea aici singură în valul de oameni — era de ajuns ca s-o destindă. Trenul din Valea Annapolis intră cu o locomotivă mică, roşie, care zăngănea tare din cilindri, şi Penny urmări pasagerii îndreptîndu-se spre platforma centrală.

— Ei, Penny Wain, ce faci aici ?

Un bărbat în uniformă, cam de vîrsta ei, se opri privind-o. Ducea un geamantan în mînă şi un zîmbet larg îi lumina obrazul bronzat.

— Billy, te-aş întreba acelaşi lucru.

— Ar fi o poveste prea lungă. Îşi lăsă geamantanul jos. M-am întors din Franţa acum trei luni şi mai sînt pe aici. Familia mea s-a mutat la Bridgetown şi eu am fost la ei în permisie.

Îşi aminti că-l văzuse ultima oară pe Billy Andrew în grădină la ea. Fusese unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Neil şi, într-o zi de iulie, cu ani în urmă, fuseseră toţi trei la vîslit ; plecaseră devreme după-amiază şi se întorseseră tîrziu, la ora mesei de seară. Pregătise jumări de ouă cu slănină şi ceai şi apoi ieşiseră în grădină, în chioşc, unde au stat de vorbă pînă la răsăritul lunii, care albise frunzele copacilor. Îşi aminti cum Neil stătuse acolo pe banca de piatră, scrijelind cu unghiile contururi pe lichenul ce acoperea piatra, în timp ce-i învăluia aerul nopţii răcoros şi îmbibat de mirosul teilor bunicului ei. Billy spusese că era frumos vara în Halifax. Şi nu era o exagerare, într-adevăr, grădina avea farmec, acelaşi ca al atîror locuri şi lucruri de înainte de 1914. Aşa cum îşi amintea şi cum revedea acum detaliile, scena ar fi putut să se fi desfăşurat la fel de bine pe malurile Fluviului Galben, în vremea unei dinastii îndepărtate, cu mandarini în kimonouri închise la culoare, lăudînd răzoarele de flori şi viţa de vie şi discutînd despre înţelepciune.

Oare Billy ştia că numele lui Neil nu mai era rostit în Halifax ? De asta se uita la ea atît de jenat ?

— Nu ai mai fost pe la noi de ani de zile !

— A trecut ceva timp, nu ? Suna încurcat, timid. De fapt acum sînt însurat.

— Felicitări ! Soţia este cu dumneata aici în oraş ?

— E în Anglia. Asta-i partea proastă.

— Sper s-o întîlnesc cîndva.

— Da, şi ea ar vrea să te cunoască, sînt sigur. Se uită în ochii lui.

— Cred că nu ai fost în același batalion cu Neil ?

— Cu cine ? Zîmbetul îi pieri din obraz și roși ușor. Nu, eu eram în douăzeci și cinci.

„Deci, știe și el, gîndi ea, știe ca și toți ceilalți. El știe ceva ce eu nu știu și nu vrea să-mi spună." Se forță să rostească natural :

— Bănuiesc că l-ai văzut acolo !

— Nu, am auzit că a fost... Jerry i-a găsit numărul. Groaznic ghinion !

Penny îi puse mîna pe braț și i se adresă cu familiaritatea pe care o ai față de un vechi prieten :

— Sper să mă cauți cît te mai afli prin oraș. Zilele astea văd atît de rar oameni cunoscuți.

— Sigur. Și eu aș vrea.

Billy deprinsese un fel sacadat, englezesc, de a vorbi. Penny își aminti că fusese întotdeauna un băiat amabil, posedînd acea calitate aproape inconștientă de a asimila și a reflecta tot ce-l înconjura. Probabil că soția lui era englezoaică.

— O să te aștept, nu o spun de formă.

— Dar, ezită și privi peste umăr, de fapt, nu mai rămîn aici decît încă o zi. Mi-a părut grozav de bine că te-am întîlnit, Penelope.

Salută, zîmbi formal și se strecură spre ieșire, către stradă, fără a mai întoarce capul. Discret, Penny îl urmă la mică distanță, regretînd că-l întîlnise.

Mergea încet, în josul străzii, lăsînd să treacă mai multe tramvaie și nu se opri decît la colțul foarte aglomerat al străzii Buckingham unde se intersectau două linii de tramvai.

O pereche de cai de Clydesdale trăgeau nestăpîniți un car încărcat cu butoaie pline de carne de porc sărată. Trei oameni încercau să stăpînească animalele nărăvașe, trăgînd de hățuri. Copitele cailor tropăiau și scînteiau pe pietre, circulația fu încetinită, iar conductoarea unui tramvai suna disperată în timp ce vizitiul țipa și biciuia caii. Toți gură-casă se deplasară de la stîlpii și canaturile vitrinelor ca să vadă mai de aproape.

Scena era destul de frecventă pe străzile înguste și abrupte ale Halifaxului, și Penny o urmărea cu o vagă curiozitate. Troleul tramvaiului alunecase de pe fir și cînd conductoarea căută să-l pună la loc, luminile din vehicul pîlpîiră pe obrazul oamenilor dinăuntru. În cele din urmă, troleul își prinse gheara și lumina tramvaiului se aprinse, rămînînd astfel.

Cînd Penny îl văzu, ședea lîngă o fereastră de la mijlocul tramvaiului, cu bărbia în palmă, cu pălăria dată pe spate și ochii pierduți în gol. Îi recunoscu poziția obișnuită, și trecu mai departe, cu buzele strînse. Oare cînd se va termina cu aceste jocuri ale imaginației ? Nu era pentru prima oară. Mereu îi recunoștea gîtul pe la spate, sau mișcarea brațelor, ori urechile, sau mersul drept, în mijlocul mulțimii ; alteori îi auzea vocea și se întorcea după cel care vorbise. Toate aceste impresii durau doar cîteva clipe dar întotdeauna o deprimau. În ultimele luni i se întîmplase mai rar. Poate că acum viziunea se datora faptului că-l întîlnise pe Billy, sau poate că erau de vină efectele neobișnuite ale luminii discontinue din vagon și țipătul bizar al vizitiului.

Își pironi privirea în pămînt, așteptînd să poată umbla, să se elibereze de senzația de greutate în picioare. Era mai mult decît prostesc să se comporte astfel ; dacă ar continua, ar putea deveni chiar periculos. Tramvaiul porni și mulțimea se împrăștie. Totul părea să fi intrat în normal. Și-și mai ridică o dată privirile.

Cînd îl strigă, vocea ei se înecă în țipetele vizitiului și tropăitul copitelor cailor care trăgeau carul prin fața ei. Sări de pe trotuar, dar înainte de a putea prinde tramvaiul, acesta o și pornise cu o zdruncinătură puternică. Se lovi de cineva, o mînă energică o apucă de umeri și o trase înapoi și o voce de bărbat o dojeni pentru neatenția ei. Carul dăduse colțul și caii ar fi putut s-o arunce la pămînt dacă nu ar fi sărit înapoi.

— Pentru numele lui Dumnezeu, doamnă, uită-te unde calci !

Se întoarse și văzu gura plină de dinți stricați a străinului.

— Norocul dumitale că te-am tras eu îndărăt ! Ce credeai că fac aicea caii ?

Oare de ce sta locului în timp ce omul ăsta vorbea prostii ? Tramvaiul trecuse de intersecție, alunecînd în viteză spre nord. Penny îmbrîncea lumea pe trotuar, dădea din coate să-și facă loc, pînă reuși să treacă strada. Alergă apoi ca disperată, sperînd că tramvaiul se va opri la colțul următor ca să ia pasageri. Dar pe o lungime de două sute de yarzi nu mai era nici o stație așa că vehiculul înainta în mare viteză. Cînd se opri, cu răsuflarea tăiată, se afla mult în spatele tramvaiului. Poate că el cobora acum. Era o intersecție im-

portantă. Poate că o să dispară înainte de a ajunge acolo. Oamenii se uitau curios la ea văzînd-o cum aleargă. Hainele o stînjeneau la fugă şi respiraţia neobişnuită cu exerciţiul fizic se întrerupea din pricina efortului. Ajunse la intersecţie şi se uită în sus şi în jos, dar în lumina difuză nu recunoscu pe nimeni. Se opri cu răsuflarea întretăiată, gîfîind şi încercînd să gîndească ce avea de făcut.

De cealaltă parte a străzii văzu un taxi care aştepta clienţi. Traversă pînă acolo şi-i spuse şoferului s-o ia încet spre nord. Mintea ei disciplinată înregistrase în subconştient numărul tramvaiului, şi acum şi-l amintea aşa că-i spuse şoferului :

— Nu poate fi mai departe de cinci şase străzi şi în spate nu e nici un alt tramvai.

— Da, doamnă. Şoferul dădu drumul la ambreiaj. Pînă la capăt mai are o milă, după aceea se întoarce. Nu putem să nu-l prindem dacă asta doriţi.

Penny se uita tot timpul pe ferestrele maşinii, examinînd trotuarele. Aici străzile au fost întotdeauna prost iluminate, dar de la război încoace erau întunecoase ca drumurile de ţară. Nu recunoştea pe nimeni. Cîteva tramvaie zornăiră pe lîngă ea în sens invers, dar nu cel pe care-l căutau. După vreun sfert de oră, şoferul încetini la un colţ şi arătă spre o lumină ce se apropia.

— S-ar părea că pe ăsta îl căutaţi, Domnişoară, spuse el.

Penny plăti cu o mînă şi cu cealaltă făcu semn vagonului de care se apropiase. Cînd ajunse la staţie, văzu că e gol. Conductoarea era ascunsă în

față, după o perdea, iar controloarea era la ușa din spate lîngă mașina de taxat. Penny urcă și-și plăti biletul. Cu o privire grăbită îi spuse fetei:

— Ai văzut cumva un bărbat — un tînăr? Nu cred că era prea bine îmbrăcat. A coborît pe aici pe traseu.

— Nu am observat, răspunse fata.

— Trebuie să-l fi văzut! Nu erau mai mult de vreo zece oameni în vagon. Te rog, încearcă să te gîndești.

Fata făcu un efort, dar înainte de a spune ceva, tramvaiul se opri din nou și mai urcară trei persoane. Penny merse mai în față, ocupă un loc, cu privirea asupra fetei care dădea restul. Cînd pasagerii se așezară, ea se apropie de locul lui Penny.

— Foarte mulți au coborît la strada Cornwallis, spuse ea.

— N-a mai rămas după aceea un tînăr în vagon?

— Au mai coborît cîțiva pe la docuri. Și după aceea la gară. După docuri a mai rămas unul singur.

— Tînăr, brunet, mai nebărbierit?

Fata dădu din cap.

— Nu cred, spuse ea.

Penny realiză că nici ea nu era în stare să spună dacă omul pe care-l văzuse era în uniformă sau nu. Impresia fusese rapidă și acum începeau îndoielile. Sigur, dacă era Neil, ar fi purtat uniformă și fata și-ar fi amintit un soldat printre pasagerii ei.

— Dar ofițeri au fost în vagon? întrebă ea.

— Nu, de asta sînt sigură. Nu au fost nici marinari.

Penny își simți bătăile inimii accelerîndu-se. Dacă Neil era în viață și în dizgrație, era dezertor și nu putea purta uniformă. Se uită la fată și-i spuse :

— Mulțumesc, mulțumesc frumos.

Fata se duse pe platforma din spate și începu să numească străzile familiare pe lîngă care treceau. Penny nu mișca, asculta vocea cîntată și țăcănitul mașinii de taxat și parcă se relaxa. Se înșelase, așa cum se mai înșelase de atîtea ori cînd i s-a părut că-l vede pe stradă. Trebuie să fi fost cineva care-i semăna la mișcări, asta era tot. Cazul ei nu era singular ; cunoștea o femeie în Halifax al cărei fiu murise cu aproape trei ani în urmă și totuși femeia era convinsă că-și văzuse băiatul rezemîndu-se de o bară a bacului de Dartmouth. Nici faptul că cercetase toate punțile și nu-l găsise nu i-a putut zdruncina credința. Penny respiră adînc. Desigur, dacă Neil ar fi fost în Halifax ar fi aflat. Nu suporta gîndul că se afla pe undeva pe aproape și nu venise la ea.

Simțămîntul pustiitor o cuprinse din nou cînd își aminti de tatăl ei și de tot ceea ce oamenii șoptiseră despre Neil Macrae în acești ultimi doi ani. Își aminti de încăpățînarea lui Murray de a nu vorbi și de încurcătura lui Billy Andrew, cu o jumătate de oră mai devreme. Dar cel puțin Angus i-ar fi spus că Neil este în viață. În legătură cu un asemenea lucru nu ar fi mințit niciodată. Era atît de sigură de sinceritatea lui încît răspunsurile pe care i le dăduse risipiseră orice urmă de așteptare că Neil ar fi putut să fie în viață, în ciuda tuturor speranțelor.

Tramvaiul se opri la capătul de jos al străzii pe care locuia ea şi Penny coborî ca apoi să urce dealul. Pe strada unde locuise întreaga viaţă era linişte, rece şi pustiu. Aerul îi răcori mintea şi-i readuse gîndurile şi inima la un ritm normal. Chibzuia asupra situaţiei şi îi mulţumea lui Dumnezeu pentru această putere a ei, care nu o părăsea niciodată, şi anume de a-şi turna apă rece pe creier pentru a-l face lucid în momente de criză.

Se mişca încet în susul dealului, sub ramurile goale ale copacilor pînă ajunse la casa roşie din vîrf. Un vînt subţiratic gemea în streşini şi printre crengile desfrunzite, iar crăpăturile obloanelor erau vag conturate de lumină. Tatăl ei se afla acasă, îşi luase cina şi era probabil plictisit că ea nu se întorsese încă. Roddie era şi el acasă şi profita de absenţa ei drept pretext ca să nu-şi facă lecţiile.

Se uită la uşa din faţă. Dreptunghiul greoi de stejar cu inelul de alamă care-i sporea importanţa era un simbol. Familia o ferise de lume pe cînd fusese mică ; o despărţise de ea însăşi cînd nu a mai fost mică. Trupul i se încordă, drept şi rigid, ca pentru a preveni senzaţia de tremur din coloana vertebrală, care i se difuza în mîini, în genunchi şi în umeri.

În acea clipă ştiu fără greş că Neil Macrae trăia şi că-l văzuse. Realiză aceasta dincolo de orice logică. Ochii ei recunoşteau ceea ce aveau înaintea lor, încercaseră adeseori să-şi rîdă de ea dar, dacă stai să te gîndeşti bine, nu o înşelaseră niciodată.

Tremurul fizic se linişti. Trase o gură de aer în plămîni şi-şi vîrî mîinile în buzunarele hainei.

Se simţi cuprinsă de mînie şi de o hotărîre rece. Nimeni nu avusese amabilitatea de a-i oferi o relatare onestă a celor întîmplate în Flandra, în acea noapte sau zi cînd insinuau că laşitatea lui Neil ruinase cariera militară a tatălui ei. Familia şoptise remarci urîte, iar după naşterea lui Jean fusese mult prea zdruncinată pentru ca să mai pună întrebări. Dar Neil trăia şi ea ştia asta. Venise înapoi în Halifax şi toată răceala şi mîndria tatălui ei nu o puteau opri de a-l obliga să răspundă în seara asta întrebărilor ei. Intră în casă şi închise uşa cu zgomot în urmă-i.

MIERCURI

Încă o dimineaţă frumoasă — Neil Macrae fu trezit dintr-un coşmar de sunetele variat reverberate ale coşurilor unui vapor. Alunecă din pat şi se uită afară. În port, ireal de aproape, se vedeau vasele unui convoi, urmîndu-se unul pe celălalt, ieşind în rînd din radă în strîmtoare şi apoi în Fluviu, pînă la porţile portului, şi în larg. Fereastra camerei sale cuprindea o fîşie largă de port pe care înaintau cinci vapoare. Convoiul se mişca încet, fiecare vas aflîndu-se la trei sute de yarzi în faţa celuilalt, aşa că timp de o jumătate de oră, cît se uită pe fereastră, avu constant cîte cinci vase în cîmpul său vizual.

Erau vase comerciale de toate mărimile şi formele, reprezentînd vreo şase ţări. Inconştient, le judeca pe fiecare cu ochi de profesionist şi pe toate le condamna. Cu mult timp în urmă, ajunsese la concluzia că proiectele tip ale celor mai multe cargoboturi erau greşite. Constructorii erau într-atîta

de conservatori încît continuau să pună coşul exact în centrul vasului. Un vas cu cărbuni făcea necesar un plan de acest fel, dar cum în vasele noi se ardea acum combustibil lichid, urma să se renunţe la cărbune pe toate vasele oceanice şi se impunea deci un proiect mai utilitar, dacă cineva ar fi întreprins acest lucru.

Îşi aminti de schiţa pe care o făcuse el cu ani în urmă pentru un transportor de cherestea. Aşezase pasarela şi catargul mult în faţă, pe arcuri largi, şi scurtase teuga, iar coşul fusese pus către pupă. În felul acesta, tot mijlocul vasului era lăsat liber pentru încărcătură, macaralele fiind tot în faţă, cu posibilităţi de a încărca fără a crea obstrucţii pe punte. Vasul lui purta tonajul maxim al unui transatlantic de mărime medie deşi majoritatea celor de azi duceau sub cinci mii de tone şi nu erau mai mari decît costierele. Fiecare necesita un echipaj egal cu al unui vas de două ori mai mare.

Se depărtă de la fereastră, turnă apă dintr-o cană spartă într-un lighean, şi-şi afundă faţa în ea ; ţepii bărbii îl zgîriară pe mîini cînd se spălă. Îşi aruncă apă pe piept şi pe umeri şi se şterse cu un prosop. Apoi se bărbieri cu apă rece şi se aşeză pe marginea patului, cu bărbia în mîini şi o ţigară în colţul gurii.

Undeva, în pereţi, trebuie să fi fost un şoarece mort. În casa asta şubredă, cu zece camere, era impregnat mirosul acru al colţurilor care nu au văzut niciodată lumina soarelui sau mătura şi a treizeci de locatari care se culcau îmbrăcaţi în lenjeria de zi. Camera lui, ca un dulap în pod, era una din cele trei închiriate în mod obişnuit mari-

narilor care aşteptau în port un vapor. Acum era singurul chiriaş. Se uită la podea. Era din scînduri de lemn moale, cenuşii, impregnate cu murdărie veche de cincizeci de ani. Afară, holul şi scările răsunau de larmă de copii.

Se întrebă ce tip îmbuibat din cartierul de sud poseda acest imobil. Îşi aminti că cineva îi spusese odată că dacă vrei să profiţi de proprietate, trebuie să posezi ceva în mahalale, pentru că săracii îşi fac singuri reparaţiile şi doisprezece chiriaşi a douăzeci de dolari pe lună sînt mai buni decît cinci care plătesc cincizeci.

Se îmbrăcă şi ieşi cît putu de repede. Cumpără un ziar în colţul străzii şi merse în direcţia gării ca să-şi ia micul dejun. *„Pînă-n doi ani America va avea zece milioane de soldaţi"* — şi de pe acum erau şase din Imperiul Britanic, şapte din Franţa, patrusprezece din Germania şi Dumnezeu ştie cîţi din Rusia, şi toţi aceştia în afară de morţi. Mintea îi făcu un salt la momentul cînd toţi aceşti soldaţi se vor întoarce acasă, furnici invadînd suprafaţa globului pe care mai toate muşuroaiele vor fi fost distruse, un milion de sergenţi fără grupe pe care să le comande.

Clădirile mohorîte ale mahalalelor din nord îl deprimau în această dimineaţă, şi se imagina un fel de Guliver în acest Liliput, smulgînd acoperişurile de pe case pentru a descoperi cîte creaturi se tîrau sub ele fără a vedea vreodată lumina zilei. Căci acesta era aspectul dizgraţios al Halifaxului, aspectul jignitor şi umilitor al acestui oraş, şi anume că aici se aflau asemenea mahalale, cu oameni îndeajuns de proşti şi docili care

să le populeze, cînd în jur se aflau milioane de acri de spaţiu. Copii prost îmbrăcaţi, ori numai pe jumătate îmbrăcaţi, se hîrjoneau prin cartier, cu feţe murdare şi ochi inexpresivi. Casele erau ca nişte cutii de biscuiţi aşezate în rînd pe o etajeră. În unele cazuri, fundaţiile erau într-atît de strîmbate, încît casele păreau că se vor prăbuşi şi risipi în stradă. Lemnăria crăpată era vopsită în maron de ciocolată ori de cacao, culori murdare care absorbeau toată lumina ce pătrundea pe străzi, făcîndu-le să pară chiar mai înguste, mai sordide şi mai meschine decît erau de fapt.

Cînd se uita pe cîte o uşă deschisă, interiorul îl făcea să se cutremure: pereţi scorojiţi, mobile de dat la gunoi, totul slinos şi un miros acru care invada strada. În această parte a Halifaxului, zgomotul nu înceta timp de douăzeci şi patru de ore. Îşi dădea seama cu un şoc cît de puţin cunoscuse cartierul de nord. Cînd locuise la Halifax, ocolise acest cartier şi, ocolindu-l, reuşise să închidă ochii la existenţa lui.

Era reconfortant să intre în gara animată de oameni, strălucind în soarele care se filtra prin acoperişul de sticlă şi duduind de aburul aruncat de patru locomotive — fiecare dintre ele gîfîind în faţa vagoanelor... trenul de Sydney, expresul de St. John, Dominionul Atlantic, şi un tren local, din satele învecinate. Îşi împături ziarul sub braţ şi intră în restaurant unde găsi un loc mai depărtat de uşă.

— Îmi daţi voie să mă aşed? E cam înghesuială în dimineaţa asta.

Se uită în sus tăios şi, dintr-o privire, recunoscu pe cascheta soldatului numărul fostului său batalion. O secundă, îngheţat, se uită la figura acestuia, apoi muşchii i se relaxară şi se aşeză comod în scaun. Nu-l văzuse niciodată.

— Ia loc ; îi dădu ziarul. Vrei să citeşti ?

— Nu zic nu. Mulţumesc.

Chelneriţa le luă comanda şi cei doi rămaseră în tăcere pînă ce Neil îşi termină de mîncat oul. Apoi soldatul spuse :

— Arăţi ca proaspăt demobilizat. Din ce grupă ?

— Toronto de munte. Minciuna fu rapidă. Te-ai întors de mult ?

— De cîteva luni. Atîrn prin spitale. Cred că ştii cum e. Ai servici ?

— Încă nu.

— Pariez că nu-i uşor să găseşti ce vrei. Totuşi trebuie să ai pensie.

— Ceva.

— O grămadă de tipi sînt aşa de grăbiţi să iasă din armată, că nu-şi iau toate adeverinţele. Ia-mă pe mine de exemplu, eu am grijă de ale mele. O mulţime de băieţi o să se trezească fără pensie, ascultă-mă ce-ţi spun.

Chelneriţa luă ceaşca din faţa străinului şi o umplu din nou cu cafea, iar el continuă, vorbind printre înghiţituri.

— Ştii, doctorii ăştia vor să pună mîna pe om. Ar trebui să stau pe aici prin oraş pînă îmi fac toate verificările. Dar ieri i-am dus. Am fost la Truro s-o văd pe bătrînă. Trenul ăsta merge aşa de încet încît credeam că o să întîrzii. Peste o oră am altă comisie.

— Ai timp destul, spuse Neil. Împinse farfuria şi vocea îi era ascuţită. L-am cunoscut pe unul din unitatea voastră.

— Da, pe cine ?

— Alec MacKenzie cel Mare — cunoşti pe vreunul cu numele ăsta ?

— Da, toată lumea îl cunoaşte pe Alec cel Mare.

— Unde e acum, în Franţa ?

— Nu, Alec a fost lovit. Nu foarte rău, aşa ca tine şi ca mine. Cît trebuie.

— Este acasă acum ?

— A venit de cîtva timp.

Degetele lui Neil se deschideau şi se închideau cu gesturi nervoase şi trebui să-şi strîngă pumnii sub masă ca să-şi liniştească mîinile.

— Unde-i acum ? întrebă el.

— Cred că pe aici ! Omul se opri la mijlocul muşcăturii. Ce caraghios ! Mă-ntrebi de el şi eu l-am întîlnit acu o săptămînă.

— Aici ? În oraş ?

— Sigur. Nu am vorbit mult. Aşa, ne-am întîlnit numai.

— Este într-un spital sau bolnav ?

— Nici gînd, are servici. Şi o duce chiar bine. Şi-a adus şi cucoana şi puştii. Zicea că e şef de echipă la un doc.

— Da, care ?

— Nu-mi amintesc exact, cu toate că mi-a spus.

— E la Campbel, ori la Smith ?

— Nu-mi aduc aminte.

— Poate la Docul doi ? Neil continuă : Furness Withy ?

— Nu, nici unu din astea.

— A lui Wain ?

Omul se îndreptă rîzînd cu o fericire bruscă.

— Na, ăsta-i ! Da trebuie că te descurci bine prin oraş pe aici. Alec lucrează la Wain, se face anu, zice. Trebuia să-mi amintesc de un nume ca ăsta. Şeful lui a fost colonel la noi în unitate.

— Nu mai e colonel ?

— Nu, a fost ceva cu el şi l-au trimis acasă. S-a întîmplat înainte să mă duc eu. Eu am fost trimis pentru completarea efectivului.

Neil respira greu şi-şi trecu mîna peste fruntea leoarcă de umezeală. Îi era recunoscător omului că era concentrat asupra mîncării.

Geoffrey Wain era acasă ; Alec era acasă. Faptul că erau de găsit în acelaşi loc părea o inevitabilitate pe care ar fi trebuit s-o prevadă de mult.

Omul îşi terminase masa şi se ştergea la gură.

— L-ai cunoscut pe Alec cel Mare în Franţa, zici ?

— Da.

— Atunci trebuie să fi luat parte la vreun atac din cele mari dinainte de-am ajuns eu. Trebuie să fi fost al naibii de rele. Cînd am ajuns pe front, ţin minte că băieţii erau amăriţi.

— L-am văzut pe Alec la bază, spuse Neil, nu ştiu ce s-a întîmplat cu ai lui.

— Cred că nu a ştiut nimeni după cum vorbeau băieţii. Pentru moment nici nu prea aveau ofiţeri. Dar cînd am fost eu cu ei lucrurile se mai îndreptaseră, cu toate că nici atunci nu era petrecere la iarbă verde.

— Poate colonelul cel nou a fost mai bun.

— Poate. Totuşi băieţii nu aveau nimic cu Wain.

Soldatul plecă şi Neil ridică ziarul şi începu să întoarcă paginile. Acum nu mai exista dacă sau

poate, căci Alec sau îşi amintea sau uitase, şi un cuvînt avea să decidă totul. Dîndu-şi seama de acest lucru, gîtul i se uscă în timp ce umezeala de la subsuori îi îmbiba cămaşa, încît pînza i se lipi de piele.

— Drace ! murmură şi se ridică să-şi plătească nota.

Străbătu cu fermitate exagerată sala de aşteptare a gării pînă la ghişeul de informaţii şi ceru un ghid al cetăţenilor din oraş. Cît timp fata căută, recunoscu în sinea sa că în ultimele săptămîni se temuse atît de mult de o decepţie, încît direct îl înspăimînta întîlnirea cu Alec cel Mare. Altminteri i-ar fi putut da prin cap să-l fi căutat în ghid, chiar dacă nu figura în cartea de telefon.

Răsfoi ghidul care părea să fie umplut pe sfert numai cu Mac. Exista un Alexander MacKenzie într-o stradă prin cartierul de sud ; dar nu era acesta pentru că era un cartier prea avut. Mai era şi un altul în nord dar ghidul îl indica şcolar. Închise volumul.

— Cînd a fost alcătuit acest ghid ? o întrebă pe fată.

— E de anul acesta.

— Caut un om care e în oraş de vreun an.

Ea dădu din cap.

— Nu poate fi aici. Sînt o mulţime de nou-veniţi în oraş şi primim multe cereri.

— Da. Îşi ridică gulerul şi se îndreptă către apă ; ajungînd la docuri, o porni în direcţia debarcaderului lui Wain.

Bătrîna firmă era activă în această dimineaţă. Pe chei se vedeau lăzi şi saci descărcaţi, şi mun-

citori care lucrau febril pe toată întinderea debarcaderului. Își ascunse capul în guler și alunecă pe sub arcadă. Pe dreapta era ușa care ducea la biroul lui Geoffrey Wain, drept în față șopronul și carele cu caii ce-și scăpau bălegarul pe scîndurile debarcaderului, zornăindu-și harnașamentul și zăbalele, sau care erau manevrați de vizitii.

MacKenzie nu se vedea și Neil își dădu seama că dacă ar fi fost acolo nu putea fi decît în depozit. Nu îndrăzni să intre. Dacă l-ar fi zărit pe acolo vreunul dintre foștii muncitori ai lui Wain, l-ar fi recunoscut imediat. Unul dintre vizitii își lăsă carul și zăbovi prin șantier. Neil i se adresă tocmai cînd omul se pregătea să intre pe ușa dinspre birouri.

— Lucrează aici unul Alec MacKenzie ?

Omul arătă peste umăr.

— Alec este în depozit, spuse el.

— Știi unde locuiește ?

— Nu.

Omul urcă scările lăsînd ușa deschisă după el. Apoi auzi o voce familiară :

— Miss Phillips, va întreba de mine o persoană. Cînd vine, spune-i să mă aștepte. Mă întorc imediat.

Neil se întoarse și încercă să se strecoare pe sub arcadă în stradă ; ochii îi săgetau în toate direcțiile ca ai unui animal hăituit. Dar nici pe aici nu era nici o scăpare. Dinspre deal venea către el o figură cunoscută, în uniformă : Angus Murray ; se îndrepta spre doc, după cîte se vedea, în grabă. Neil se întoarse repede printre carele și caii de pe debarcader. Murray intră pe poartă,

pare-se fără să-l vadă, şi, în cele din urmă, Neil reuşi să ajungă în stradă.

Era condamnat să aştepte şi gîndul acesta îl înnebunea. Suferise prea mult şi prea îndelung şi dacă nu se răfuia repede, existenţa i-ar fi devenit o adevărată ruşine. Wain se întorsese comod, la adăpost; Halifaxul plutea în plin război, satisfăcut şi automulţumit, fără a cunoaşte realităţile pe care el le cunoştea. Bătrînii ca Wain voiseră acest război pentru că erau sătui de ei înşişi, şi acum îşi imaginau că deţineau controlul asupra unei minunate noi epoci.

Pentru el, îngrozitoarea rutină a armatei făcuse loc unei existenţe fantastice de spital şi de oraşe îndepărtate de front, dar constituind o parte integrantă a războiului, o experienţă în care nimic nu fusese real cu excepţia singurătăţii şi nimic nu fusese certitudine decît statisticile şi evenimentele din ziare. Să continue astfel la infinit, ar fi însemnat să devină un automat infernal, care ar fi acceptat în cele din urmă o psihoză de invalid ca substitut al vieţii reale. Încă doi ani de acest mod de viaţă şi ar fi secătuit în el chiar şi curajul necesar sinuciderii.

O luă spre cartierul de sud, vorbind încet, de unul singur, indiferent dacă cineva l-ar fi recunoscut. Să fii un anonim în Halifax era mai rău decît să umbli necunoscut prin Londra sau Liverpool, căci aici existau oameni care-l cunoşteau, chiar unii care l-au iubit cîndva. Ajunse la o hotărîre. De ce să aştepte să-l găsească pe Alec MacKenzie? Era o altă persoană pe care dorea chiar şi mai mult să o vadă.

Ora zece

La această oră a dimineții, biroul lui Geoffrey Wain era plin de un soare atît de strălucitor, încît în vreme ce bătea o scrisoare, marginile nichelate ale carului mașinii de scris a domnișoarei Phillips reflectau o minge de lumină ce se mișca înainte și înapoi pe tavan. Murray, așezat pe singurul scaun comod, își fuma pipa, apreciind-o speculativ pe Evelyn Phillips la lucru. Fata nu părea să-i acorde interes, dar el știa că e conștientă de atenția pe care i-o dădea, și poate că și de unele dintre gîndurile lui, și îi admira modul în care se prefăcea a fi detașată. Figura ei de adolescentă i se părea mai curînd picantă decît atrăgătoare. Recunoștea interesul pentru experiment pe care-l stîrnea trupul ei și, recapitulîndu-și propria experiență, ajunse la concluzia că nu avusese niciodată de-a face cu o femeie atît de micuță.

Un sfert de oră mai tîrziu, Wain intră plin de scuze pentru întîrziere și făcu semn domnișoarei Phillips să-i lase singuri. Ea își luă hîrtiile și se duse în biroul vecin, de după geamul mat, și încă o mașină de scris se alătură corului celorlalte trei mașini care țăcăneau acolo.

— Am impresia că sînteți destul de ocupat aici, spuse Murray ; trebuie să mărturisesc că-mi place locul acesta. Nu arată nicidecum ca un birou.

— De fapt, nu s-a mai schimbat de o sută de ani, replică Wain ; sper că fumezi din tutunul meu.

— Fiți fără grijă. A putea fuma un tutun și țigări ca ale dumneavoastră, transformă comerțul cu Indiile de Vest într-o treabă plăcută.

— E unicul motiv. Nu pot spune că afacerea asta m-a atras vreodată foarte mult.

Murray zîmbi politicos. Era curios, dar nu îngrijorat, să descopere de ce-i fusese solicitată prezenţa în această dimineaţă aici.

— Fiica mea îmi vorbeşte mult de dumneata, spuse Wain.

— Da ? Murray nu-l credea. Sper că acest lucru nu vă deranjează.

Wain emise un zîmbet artificial.

— Am să fiu sincer cu dumneata, dacă nu ai nimic împotrivă. Penelope a început să mă îngrijoreze. De la moartea mamei ei, casa noastră a devenit aproape pustie. Eu sînt prea ocupat ca să invit lume. Şi... Urmă o clipă de tăcere în timpul căreia nu păru să se lase intimidat de lipsa de cursivitate a ideii. Apropo, îmi pare bine că nu mai ţii braţul în eşarfă. E grozav !

Nepotrivirea îl făcu pe Murray să rîdă.

— Mă întreb dacă şi braţul este de acord. Încheieturile degetelor mă dor ca naiba.

— Dar tot e bine să ştii că e pe cale de însănătoşire. De fapt, dumneata şi cu mine sîntem singurii supravieţuitori ai corpului originar al batalionului.

— Nu m-am gîndit niciodată la asta, spuse Murray căzut pe gînduri.

Ezitarea lui Wain fusese depăşită.

— Sincer, te-am chemat aici într-o chestiune personală şi delicată. Sper să o iei în sensul în care ţi-o spun. De fapt vreau să-mi faci un serviciu. Am sentimentul că ţi-l faci şi dumitale în mod egal. Şi fără îndoială că o să-i fie de ajutor lui Penelope.

Murray făcu semn că ascultă.

— Știi, familia mea este de atîta timp aici în oraș, încît se presupune că ar avea o oarecare poziție în societate. În ochii unora cred că sîntem considerați snobi. Dar știi și dumneata că poziția înaltă implică responsabilități care nu pot fi evitate. Trebuie să se mențină, să decadă sau să piară cu totul. Acum s-a creat o situație... Se opri brusc și Murray avu senzația că spusese mai mult decît avusese inițial intenția.

— A intrat Penelope în vreo încurcătură ? întrebă el.

Wain desfăcu o batistă.

— Mă tem că e gata să intre într-o încurcătură fără rost. Recunosc, sînt îngrijorat. După cum știi, din anumite puncte de vedere este o fată excepțională. Dar mai e și foarte voluntară. Am respectat-o pentru asta și, mai mult sau mai puțin, i-am dat libertate. Consecințele implicate acum sînt mai serioase decît își poate da ea seama. Colonelul își suflă nasul cu zgomot. Pe scurt, pretinde că l-a văzut pe vărul ei Neil Macrae, îmbrăcat civil, aseară într-un tramvai.

— Cum ? Murray sări atît de brusc încît scăpă pipa din gură. Macrae este în viață ?

— Poți să-ți imaginezi ce implică acest lucru pentru noi toți.

— Dar, domnule, este imposibil. E mort. Și în afară de asta, aseară Penny a fost împreună cu mine.

— Spune că după ce v-ați despărțit. Cred că tramvaiul mergea spre nord, către strada Barrington.

— Vorbiți ca și cum ați crede că l-a văzut.

— Cred.

— Dar i-aţi certificat decesul.

— Da, dar i-a văzut cineva cadavrul ? Nefiind găsit, a fost considerat ucis. Şi aşa a apărut pe lista celor dispăruţi. Erai medic în batalion. I-ai văzut trupul ?

— Nu, dar am văzut o groapă cît uşa catedralei, acolo unde fusese lăsat Macrae cu cîteva ore mai înainte.

— Şi, de aceea, amîndoi am presupus că-i mort. Wain dădu din cap. Se pot întîmpla multe lucruri stranii într-un bombardament, pe o noapte întunecoasă. Seara următoare am coborît linia frontului. Aş vrea să-mi amintesc numele acelui batalion care ne-a ajutat. Poate că am putea auzi o poveste interesantă de la ei.

— Şi atunci credeţi că băiatul trăieşte ?

— Precis nu cred nimic, mă gîndesc numai că e destul de probabil.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu !

— Murray, o cunoşti destul de bine pe fiica mea. Crezi că este isterică ?

— Nu.

— Cînd a vorbit cu mine ascară era absolut sigură că l-a văzut.

Murray se uită încruntat la capătul gol al pipei. Acum începea să se întrebe de ce Wain îl alesese pe el ca să-i împărtăşească această poveste.

— Ascultaţi-mă, spuse el, cred că exageraţi totul. E un caz clar de halucinaţie. Războiul a furnizat sute de exemple de acest fel.

— Natural că m-am gîndit şi la aceasta, replică Wain.

— Şi ?

— Dacă mi-ar fi spus-o oricine în afară de fiica mea, n-aş fi crezut nici un moment.

Murray îşi puse pipa în buzunar şi se ridică nervos. În faţă se întindea panorama portului sub lumina de iarnă şi vasele convoiului coborînd spre ocean.

— Să zicem că trăieşte, spuse încet, ce-i cu asta ?

Se întoarse, cei doi se aflau faţă în faţă. Nările lui Wain se dilatară.

— Nu am nici o intenţie să-i ofer un alt prilej de a mă tulbura pe mine şi familia mea, ripostă Wain.

Murray se aşeză din nou pe scaun şi, calm, îşi încrucişă picioarele. Era un caz grav, dar în special pentru Penny.

— Ştiţi, bineînţeles, că fiica dumneavoastră îl iubeşte ?

— Ce ştie ea despre iubire ? Mînia din vocea lui Wain era evidentă şi neplăcută. Îşi dădu seama, şi adăugă mai calm. Băiatul profită de sentimentul ei de milă. Penny are o inimă bună, pe cît se pare. Genul femeii care crede că toţi trîntorii sînt victimele neajutorate ale circumstanţelor şi escrocilor, şi au nevoie de ajutorul ei.

— Dar nepotul dumneavoastră nu era un trîntor, nu ?

— Nu, asta ar fi exagerat. Dar era total lipsit de simţ practic. Ca mulţi scoţieni de la munte era neajutorat, nu făcea ceea ce voia. Nu înseamnă că nu ar fi fost capabil. Ar fi putut să-şi creeze un viitor strălucit dar nu-l interesa nimic din

lucrurile pentru care era plătit. Nimeni n-a vrut să-l finanţeze în timp ce-şi experimenta proiectele de vase care arătau ca nişte nave de pe Marte. Penny era o fată retrasă şi el avea talent la vorbărie şi i s-a impus. Mai sînt şi veri primari pe deasupra.

— Cred că i s-a spus asta ; într-o izbucnire de antipatie pe care n-o putu controla, Murray atacă : înţeleg că nu vă place. Dar la aristocraţia engleză există obiceiul ca verii să se căsătorească între ei, aşa că nu văd de ce o familie ca a dumneavoastră s-ar fi opus la o asemenea căsătorie.

Din partea altcuiva, Wain ar fi acceptat-o cu greu, dar din partea lui Murray era aproape insuportabil şi cu atît mai mult cu cît îl privea calm. Wain strînse din maxilare ca să nu riposteze.

— N-a fost niciodată vorba de căsătorie, răspunse Wain în cele din urmă. Am avut eu grijă de asta. Dar ne-a dat tot timpul de furcă. De aceea l-am trimis la şcoală la Montreal. Îi umplea lui Penny capul cu idei, şi toate fără sens. Nu m-a preocupat să le descopăr, dar cred că era şi socialist. Brusc, văzînd că dădea mai mult decît primea, Wain atenuă tonul şi adăugă indiferent : A fost o situaţie de-a dreptul neplăcută pentru noi toţi şi nu am nici o intenţie s-o văd reluată.

— Dacă-mi este permis să întreb, reluă Murray, ce gîndeşte Penny despre toate acestea acum ?

— Este prea tulburată ca să ştie ce gîndeşte.

— Asta pot înţelege. Dar mai este ceva. Aţi vrea să-mi spuneţi ce legătură au toate acestea cu mine ?

— Presupuneam că orice are legătură cu fiica mea, te interesează şi pe dumneata.

— Adică ?

Wain își așează mîinile răsfirate pe masă, observîndu-și cu grijă degetele puternice ca niște gheare.

— Nu mai sînt șeful dumitale, spuse liniștit, știu că problemele dumitale nu sînt ale mele. Dar cele ale fiicei mele sînt. Și cînd un bărbat de vîrsta și reputația dumitale îi dă atenție în mod public, cam ce-aș putea gîndi ?

— La naiba ! Gîndiți ce vreți ! Murray era în picioare. Dacă asta este tot, cred că vă pot spune bună ziua.

Buzele lui Wain se deschiseră și dinții îi străluciră alb sub țepii negri ai mustății. Murray conchise că ceea ce vedea era un zîmbet.

— Te rog, domnule maior. Fă-mi plăcerea și dă-ți seama că nu sînt atît de prost și convențional cît presupui că aș fi. Am menționat doar faptul că știu că te interesează Penelope. Asta-i tot. Hai să ne împăcăm, înainte de a pleca.

Murray mîrîi și-și reluă locul așezîndu-se și încrucișîndu-și picioarele.

— Ar fi de o mie de ori mai simplu dacă nu ați încerca să fiți subtil cu mine, spuse el. Știu al naibii de bine ce voiați să spuneți.

Wain își trecu degetele peste gropița din bărbie.

— Hai să presupunem pentru moment că Neil Macrae este în Halifax. Care va fi efectul asupra noastră, a tututor ?

— Dumneavoastră să-mi spuneți, zise Murray, ce efect va avea asupra dumneavoastră. Doar asta vă interesează, nu-i așa ?

— Mă gîndeam la efectul asupra fiicei mele.

— Ei, aici vă pot ajuta, în caz că încă nu știți.

Va fi cel mai frumos lucru care i s-a întîmplat de ani de zile.

— Chiar dacă va fi împuşcat de plutonul de execuţie ?

— Cum ? Dumneavoastră...

— Este încă pasibil de a fi trimis în faţa Curţii Marţiale. Şansa cea mai mică de scăpare pe care poate că a avut-o, nu o mai are. A devenit în mod oficial, dezertor.

— Şi aţi face aşa ceva propriului dumneavoastră nepot ?

— Ar fi mai simplu, spuse Wain cu prefăcută oboseală, dacă oamenii ar renunţa la obiceiul de a căuta întotdeauna personajul negativ în situaţiile încurcate. Cred că ar trebui să mă simt jignit de atitudinea dumitale dar, sincer, nu sînt. Vreau să mă înţelegi, asta-i tot. Nu am nici cea mai mică posibilitate de a opri lucrurile dacă Neil Macrae este găsit aici. Primii membri ai poliţiei militare care-l vor întîlni îl vor aresta pe loc, vreau să spun dacă vor şti cine este. Legea militară va face restul. Dar, în acelaşi timp, nu mă pot eschiva de la a fi implicat ; voi fi citat ca martor. Mă înţelegi ? Va trebui să fiu martorul principal al acuzării. Şi asta în Halifax ! Se lăsă pe spate în scaun şi-l scrută pe Murray cu răceală. Un tablou pe care Penelope să-l poarte toată viaţa în suflet, la asta nu te gîndeşti ? Vărul ei condamnat şi împuşcat pentru laşitate şi tatăl ei ca principal martor al acuzării !

Murray se lăsă moale în scaun şi-şi trecu mîna peste faţa îmbujorată. În cele din urmă, Wain reuşise să-l convingă ; deşi ştia că tatăl lui Penny ar fi fost fericit să-l vadă distrus pe Neil Macrae,

își dădea seama că acesta era adevăratul tablou. Dacă Neil ar fi fost descoperit, așa s-ar fi întîmplat lucrurile.

— Poate mai aveți să-mi spuneți și altceva, răspunse în cele din urmă cu voce slabă. Ascult.

Wain bătea hotărît cu degetele în birou și Murray îi descoperi o sclipire de satisfacție care relaxă mușchii feței bătrînului.

— În primul rînd, nu va trebui să aibă loc nici o Curte Marțială.

— Dacă este adevărat, cum poate fi evitată?

— Îți spun eu. Trebuie să-l găsim pe băiat. O dată găsit — de noi — sînt aproape sigur că lucrurile se vor aranja. Să ținem seama că nu-i probabil să locuiască într-un hotel unde ar fi posibil să fie recunoscut. Și nici la vreuna din rudele sale. De ce o fi venit în definitiv aici, chiar că nu știu, dar mă tem că va încerca s-o vadă pe Penelope. Dacă o întîlnește înainte de a-l găsi noi...

Murray închise ochii.

— Mai departe; știu ce vreți să spuneți.

— Bănuiesc că s-a dus la o pensiune. Probabil vreun loc ieftin în cartierul de nord. Nu sînt multe și o să pun să fie controlate. Este un avantaj al războiului. Poți da ordine fără ca o mulțime de nebuni să te întrebe de ce.

— Și la ce aveți nevoie de mine?

— Cînd îl găsim, vreau ca dumneata să fii cel care să stea de vorbă cu el.

— De ce nu dumneavoastră?

— Luînd în considerație tot ce s-a întîmplat cred că nu ar avea rost.

— Probabil că nu. Ei, şi ce-ar trebui să-i spun ?

— Aminteşte-ţi că trebuie să evităm procesul. Singurul mijloc ar fi să părăsească imediat ţara. Încearcă să-l convingi că indiferent cît de nedreptăţit s-ar simţi, nu ar avea nici o şansă aici. Încearcă...

— Nedreptăţit ? Murray întrerupse tăios. Cum adică ?

— Nimic definit. Bănuiesc că simte că lumea este împotriva lui, asta-i tot. E logic să simtă acest lucru. Lumea *este* împotriva lui.

— Bun, şi mai departe !

— I se poate pierde urma dacă trece în S.U.A. Şi cu posibilităţile de acolo, încă mai poate să-şi permită un viitor decent. Cred că circulă cu nume fals. Spune-i să-l păstreze. Şi încă ceva, din nou o ură neîmpăcată apăru în vocea lui Wain, spune-i că dacă mai pune piciorul în Noua Scoţie, sau comunică în vreun fel cu fiica mea, voi avea *eu* grijă ca legea să-şi facă datoria faţă de el.

Murray nu mişcă ; clipea în soarele ce năvălea pe fereastra lungă.

Wain îşi pierdu răbdarea.

— Cinstit vorbind, nu este acesta cel mai normal lucru pe care-l pot face în asemenea condiţii ?

— Nu ştiu, răspunse Murray încet. Urmă o clipă de linişte în care nu se auzi decît tic-tac-ul pendulei. Apoi clipi din nou. Dacă acesta este mesajul dumneavoastră, spuse el, mai bine v-aţi duce singur să-l vedeţi.

Îşi adună picioarele lungi şi se ridică, îşi înfipse mîinile adînc în buzunare şi se apropie de fereastră, unde rămase în tăcere timp de un minut, privind în jos spre debarcader, la carele ce des-

cărcau la capătul depozitului. Aerul şuiera prin nările nasului său strîmb ; în spate, degetele lui Wain care băteau în birou, acompaniau ţăcănitul înfundat al maşinilor de scris din camera de alături. În sfîrşit, Murray se întoarse şi spuse :

— Penny ştie că trebuia să mă vedeţi azi dimineaţă ?

— Fireşte că nu.

Murray deveni hotărît.

— Mi-aţi spus multe, domnule Wain, dar nu cred că am auzit ceea ce e realmente important. Să presupunem că o luaţi de la capăt şi umpleţi golurile.

Singura schimbare de expresie la Wain fu o fixitate a muşchilor feţii ; trecerea era aproape imperceptibilă, dar îl transformase.

— Şi cam ce ai sugera ? Nu-mi place concluzia dumitale.

— Nu sugerez nimic, dar vă spun că vreau să aud mai multe înainte de a juca un rol în această porcărie.

— Regret, spuse Wain, ar fi trebuit să-mi cer scuze pentru că te-am implicat. De fapt este o afacere absolut familială. Se pare că m-am înşelat. M-am gîndit că interesul pe care-l porţi fiicei mele sau, mai pe şleau, ambiţiile dumitale, erau de ajuns ca să te facă să mă ajuţi.

Murray rîse scurt şi dădu din cap :

— Mai bine să rămînem la fapte. Dumneavoastră şi cu mine sîntem atît de diferiţi, încît nu ne vom înţelege nici într-un milion de ani. Şi acum, care-i problema de fapt ? Nu binele lui Penny vă preocupă. Ce anume este ?

Buzele lui Wain se despărțiră pentru a schița un alt surîs și relaxarea acestuia îl surprinse ușor pe Murray. Impresia se accentuă cînd bărbia lui Wain se ridică într-un rîs scurt.

— Știi, Murray, poate că noi doi ne putem înțelege mai bine decît crezi. Este o chestiune de a te obișnui cu ce este tabu în Halifax. Este o chestiune de a accepta acel tabu sau, mai bine zis, de a-l accepta pentru tine însuți. Vrei să insinuezi că mă gîndesc la mine ? Da. Și cum am presupus întotdeauna că motivele dumitale în ceea ce o privește pe fiica mea nu sînt, ca să zic așa, cele ale unui băiat de douăzeci și doi de ani — nu înțeleg de ce nu am ajunge să ne înțelegem.

— Da, și ? spuse Murray.

— Evident, îți dai seama că ai premisele de a realiza o afacere și ai hotărît să o faci. În general, eu cred că poți reuși. Poate că o iubești, poate că nu o iubești pe fiica mea, dar ea mai are și alte farmece decît cele proprii, de exemplu banii. Dumneata nu mai ești tînăr. Și cu mîna dumitale rănită, — aruncă o privire spre brațul lui Murray — și cu trecutul pe care-l ai — pe scurt, dacă Neil Macrae rămîne mort, eu voi fi primul să-ți urez succes în viața cu Penelope.

Murray tăcea. Apoi duse mîna la nas și rînji larg.

— Știți, nu-mi amintesc să mai fi fost vreodată insultat în asemenea mod. De un lucru sînt curios — erați sau nu conștient că mă insultați ?

Wain nu răspunse dar țăcănitul degetelor în birou arăta că era la capătul răbdării.

— Să nu mai vorbim de căsătoria cu Penny, spuse Murray. Ce motiv personal aveți să-l scoateți pe Macrae din oraș ?

— L-am spus.

Murray dădu din cap.

— Nu, ştiţi, nu pot crede că afecţiunea pentru fiica dumneavoastră sau interesul pentru preţioasa dumneavoastră familie este atît de puternic. Din cauza lui aţi pierdut comanda în armată, nu?

Senzaţia de umilinţă şi resentimentul lui Wain nu fură trădate de vocea sa, cînd răspunse la telefon. Răspunsurile la cererile de la celălalt capăt al firului fură scurte şi aspre şi cînd puse din nou receptorul în furcă continuă să-i vorbească lui Murray fără a-şi schimba tonul.

— Da, am un motiv personal. Toată lumea are. Aseară m-ai întrebat cît timp va mai dura războiul. Am spus că va mai dura trei ani şi aveam motivele mele de a estima astfel. Aceasta înseamnă că sîntem exact în perioada de mijloc. Se uită în sus ca să se asigure că Murray îl ascultă. Cei din jur cred că războiul este numai o problemă de a-i bate pe nemţi. Eu nu. Eu cred că este prima treaptă a unei revoluţii. Şi atunci în ce stare se va găsi lumea după încă trei ani identici cu ultimii?

— Ce are asta cu Neil Macrae?

— Are cu planurile mele pe care acest tînăr zmintit mi le poate strica lăsîndu-se arestat. După acest război, întreaga omenire va fi falimentară. A şi devenit o societate militară cu scopuri războinice. Crezi că o să se reaşeze la loc în vechile forme? La sfîrşitul acestui război, oricine aflat în afara armatei sau a marinei va fi un nimeni. De aceea serviciul militar oferă singurul viitor pe care un bărbat ambiţios poate spera să-l aibă. Vocea i se ridică. Am contat pe asta Murray, şi vreau să reintru în conducere. Nu am de gînd să mă las

oprit de un scandal de doi bani. Ieri mi s-a transmis că voi fi reinstalat undeva peste ocean dar de astă dată va fi la cartierul general. Pumnii încleştaţi loveau masa. Mi-am irosit o viaţă în gaura asta de oraş. Totul în ţara asta nenorocită este de categoria a doua. Aşa este în orice colonie. Acum plec de aici pentru totdeauna. Mi-ai cerut motivul, iată-l. Nu ai decît să gîndeşti ce vrei.

— Dacă asta este, spuse Murray, cred că e o nebunie. Pe naiba, eu sînt maior şi ideea de a deveni colonel ca dumneavoastră nu mă încîntă cu nimic. Sigur, puteţi deveni general de brigadă şi apoi pot să vă facă general de corp de armată şi...

— Nu ai decît să gîndeşti ce vrei despre capacităţile mele, spuse Wain, Statul Major va fi în măsură să aprecieze.

— Da, spuse Murray cu un căscat, poate că aşa e. Dar ştiţi, în această discuţie singurul lucru care mi-e clar este că în acest moment sînteţi pornit pe un post la Statul Major şi că Neil Macrae vă poate împiedica. Aş crede mai curînd că dacă ar fi judecat cu succes de către curtea marţială, poziţia dumneavoastră în conducere s-ar întări. Dar buba este că atunci ar vorbi. Nu aţi putea să-mi daţi unele detalii ?

Wain suspină.

— Se pare că vrei să faci din ţînţar armăsar. Nu ştii cum ajunge un ofiţer la Statul Major ?

— Nu, nu m-a interesat niciodată, aşa că nu am aflat.

— Ei bine, Wain ezită dezgustat, natural că trebuie să aibă priceperea necesară. Dar relaţiile sînt

foarte importante. O demonstrație de politică este necesară, în special de această parte a oceanului.

— În sfîrșit, șobolanul mort de sub podeaua familiei a început să pută. Nu numai că nu vreți ca băiatul să fie judecat, dar nu aveți curajul nici să-l lăsați să vină să se apere.

— Nu știi ce vorbești.

— Tînărul Macrae a fost arestat la ordinele dumneavoastră, nu ? Dar judecat nu a fost niciodată, nu-i așa ? Se ridică și măsură cu pași mari podeaua. Versiunea dumneavoastră s-a răspîndit peste tot. Lumea a trebuit s-o ia de bună. Neil Macrae nu s-a supus ordinelor dumneavoastră cînd s-a retras, jumătate de batalion a fost distrus. Dar nu-mi amintesc să fi auzit și versiunea lui. Unde erați în ziua aceea ? Dacă-mi amintesc bine, ați pierdut contactul cu noi toți. Cum ați mai putea pune mîna pe postul de la Statul Major, dacă acesta ar veni să facă lumină, printr-o investigație ?

Wain se ridică în picioare și cei doi se înfruntară față în față. Tremurau, Murray de emoția acestei idei, Wain de furie.

— Ești isteric, Murray, și mai ești și nebun ! Dacă în viață ai fi gîndit mai mult și ai fi vorbit mai puțin, azi ai fi avut ceva mai mulți bani în buzunar.

— Acum, în schimb, tocmai asta fac : gîndesc.

Cu un efort imens, Wain se relaxă pînă într-atît, încît fu în stare să se întoarcă, să-și reia locul. Cînd vorbi din nou, vocea lui avea un ton de exasperare istovită.

— Altul în locul meu ți-ar fi arătat ușa, spuse el, și ridică din umeri. Se pare că ai uitat mai multe lucruri, domnule maior. Eu sînt cel care

l-am dat pe mîna curții marțiale. În lumina acestui fapt nu pot înțelege suspiciunea dumitale că aș avea să mă tem de ceea ce el ar putea spune. Dar nu ar fi diplomatic ca eu să provoc un scandal în momentul de față. Macrae va fi judecat, bine. El nu a executat ordinul scris. Crezi că aș trimite la curtea marțială un om care ar putea produce un ordin semnat de mine și care ar putea să-l achite pe el ?

— Cum suna ordinul ? Era ceva imposibil ?

— Ce bine ar fi dacă nu m-ai privi ca pe un escroc, Murray.

— Despre ce ordin este vorba ?

— Eu am fost despărțit de front de barajul de artilerie inamic. Îți amintești, nu ?

— Mi-amintesc barajul. Infirmeria mea era exact în mijloc.

— Foarte bine. Legăturile au fost întrerupte, adjutantul a fost rănit. Am trimis în față un mesaj prin curier la ofițerul comandant al liniei de front. Ordinul spunea să pornească imediat către obiectivul secund. Acesta era o creastă joasă, la un sfert de milă mai în față decît se afla batalionul în acel moment. Ar fi costat cîteva pierderi.

— Fără discuție că da.

— Dar cel puțin ar fi salvat atacul de la eșec. În afară de asta, o retragere într-o zonă ce urma să fie bătută de tirul inamicului era mișcarea cea mai greșit posibilă și este exact ceea ce a făcut Macrae. De ce caporalul a trebuit să-l întîlnească tocmai pe nepotul meu, dintre toți ofițerii batalionului, și să-i dea lui mesajul, nu știu dar...

— Ar fi trebuit să știți, întrerupse Murray. Ofițerii superiori muriseră toți pînă la acea clipă.

— Oricum, ordinul a fost călcat în mod flagrant. A fost cel mai evident caz de nervi zdruncinați sau pur și simplu de lașitate cu care am avut de-a face vreodată.

Murray se lăsă pe spate și-și mîngîie chelia. Se surprinse gîndind la o poveste veche, cu un bătrîn care s-a dat de gol, explicînd prea mult. Dar în același timp, trebui să admită că povestea lui Wain se potrivea și că toate detaliile păreau exacte. Își aminti limpede împrejurările de atunci și gîndul la acea după-amiază în Flandra îl umplu de mînie istovită și deznădăjduită, de un dezgust pentru prostia fundamentală a oamenilor ca Wain, pentru premisele pe care se bazau viețile și acțiunile lor, pentru ultimii cîțiva ani și pentru propria sa participare la toate acestea. Acel atac fusese o crimă militară, dar știa că era inutil să se piardă în considerații generale asupra lui. Zonele din spatele frontului, în Franța, erau pline de înștiințări de executare a unor oameni al căror curaj slăbise în fața unor ordine similare ale Statului Major ; și totuși războiul mergea înainte și nici un soldat britanic nu se revolta împotriva generalilor. Țineau mai mult să-i distrugă pe nemți decît să-și salveze propriile vieți. Era ușor să critici Înaltul Comandament pentru incompetență dar inutil să-i ataci valorile, pentru că societatea le împărtășea și ea din plin.

— Sînt un caraghios, spuse în cele din urmă, îmi cer scuze.

— Bine. Wain se îndreptă în scaun. Hai să nu ne mai pierdem vremea cu neînțelegerile. Vrei să cauți băiatul, să-i spui ce am vorbit ?

— Cred că da. Murray ezită şi adăugă morocănos: Dar mai întîi vreau să ştiu de ce Neil Macrae s-a întors în Halifax.

— Animalele se întorc întotdeauna la locul de baştină. Poate că este aici de mai mult timp, văzîndu-şi de propria-i viaţă, şi bine face. Dar aş prefera s-o scuteşti pe Penelope de o altă ocazie de a-l revedea. O întîlnire cu ea l-ar da în vileag şi execuţia lui nu ar fi nimerită pentru starea ei de spirit.

— Bun, spuse Murray, spune-mi unde este şi mă duc să-l văd. Cel puţin, are dreptul să-şi expună şi el versiunea proprie înainte de a pleca. Îl scrută pe Wain, dar fără discuţie că bătrînul era sigur pe el. Şi după ce va fi plecat, continuă Murray, credeţi că Penny poate fi convinsă că s-a înşelat în acea seară şi că nu l-a văzut?

— Da, poate fi convinsă de dumneata. Sau, Wain făcu un gest de indiferenţă, sau poate îşi va da seama că nu mai merită să-şi facă idei. O dată măritată, desigur că îl va uita.

Murray sări în picioare.

— Şi atunci vei fi şi dumneata în siguranţă, fără problemele care te preocupă acum. Dumnezeu să te pedepsească, eşti primul om care a încercat să mă mituiască. Asta n-o s-o uit!

— Un apel la raţiune nu înseamnă mituire. Interesele noastre în această chestiune nu coincid. Asta-i tot.

Wain luă cîteva hîrtii şi se prefăcu absorbit. Din cîţi oameni cunoscuse Murray, acesta părea să aibă carapacea cea mai dură. Totuşi nu-şi făcu iluzii cu privire la el; ştia că sub acest înveliş urban bătrînul fierbea de mînie şi de mîndrie rănită, de

umilința pașilor pe care trebuia să-i facă pentru a avansa în carieră, de supărare că trebuise să-și dezvăluie atît de mult din propriile afaceri unui străin.

Își luă cascheta și o așeză neglijent pe o parte. Cînd se întoarse să-și ia rămas bun, mormăi :

— Cel puțin ideea dumitale de dictatură militară în această țară este un balon de săpun.

— O să te anunț unde locuiește băiatul, spuse Wain fără să-și ridice privirile. Cred că poți fi găsit la hotelul dumitale ?

Murray plecă fără nici un alt cuvînt. Portul, mușcătura aerului sărat, imaginea muncitorilor descărcînd vagoanele de lîngă depozit erau o alinare. O masă de nori cumulus se îngrămădeau pe deasupra, dincolo de port, și vîntul sufla spre sud. Se plimbă de-a lungul cheiului privind oamenii ; mișcările lor calme și ritmice îl liniștiră.

Zîmbi în sinea lui. Era curios, cum tocmai el, pe care toți îl priveau ca pe un risipit și un neintegrat, luptase întreaga lui viață pentru dreptatea altora. Și rareori se bucura de încrederea celorlalți și chiar de a sa proprie. Știa că nu e un prost în sensul obișnuit al cuvîntului, prostia sa era mai mult sentimentală decît intelectuală și nu-și făcea iluzii cu privire la răul pe care în mod constant și-l provoca singur. Pentru moment, nu-i era foarte clar ce urma să facă. Era sigur că Wain îi spusese adevărul din punct de vedere legal și la fel de sigur că pentru toată lumea ar fi fost o încurcătură sinistră dacă Penny l-ar fi întîlnit acum pe Neil Macrae. Situația nu ar fi fost de dorit nici dacă Neil ar fi fost nepătat. Prea multe li se întîmplaseră lor trei în acești

ani, fiecăruia în parte. Neil nu va fi în stare să priceapă prin ce a trecut Penny şi acum că era apreciată din punct de vedere profesional, o va găsi schimbată. Aici Geoffrey Wain părea să aibă perfectă dreptate, Neil şi Penny trebuiau ţinuţi la distanţă unul de celălalt. Se întoarse şi hoinări de-a lungul debarcaderului. Nu avea rost să dezbată o chestiune pe care o cunoştea atît de puţin. Nu ştia absolut nimic despre Neil Macrae ; nu-i păsa cîtuşi de puţin de Wain. Dacă ar fi fost să facă ceva în această situaţie, trebuia s-o facă de dragul lui Penny, să afle cît mai repede ce-i spusese tatălui ei cu o seară mai înainte şi asta fără a-i dezvălui propriile intenţii.

Aruncă o ultimă privire spre debarcader înainte de a se depărta şi apoi se uită cu mai multă atenţie la ceea ce vedea. Un om înalt şi voinic ieşea din antrepozit, cu un teanc de hîrtii în mînă. Figura era cunoscută. Nu, nu putea să-l confunde. Era Alec MacKenzie cel Mare, fostul caporal al lui Wain. MacKenzie se îndrepta spre birouri şi, cîteva clipe mai tîrziu, Murray o lua din nou către Water-Street.

„Mă întreb, îşi spuse, prin ce întîmplare lucrează tocmai el aici ?"

Ora două

Soarele de iarnă părea o plasă aruncată peste grădina îngheţată de după vechea clădire roşie. În salon, Penny stătea lungită pe canapea, în timp

ce pisica persană a tatălui ei, un imens nor semeț de blană neagră cu ochi galbeni, se hîrjonea cu un ghem de lînă kaki ce căzuse pe podea. După o noapte de nesomn, nici nu putea fi vorba să muncească astăzi și acum era mulțumită că e singură, tatăl ei aflîndu-se la birou, Roddie la școală și Sadie căpătînd o neașteptată după-masă liberă. Mintea îi răsuna de un singur refren : Neil trăia, Neil exista și războiul nu omorîse pe singurul bărbat ager din cîți cunoștea. Acum își putea da frîu liber amintirilor, însă inhibițiile pe care și le impusese în acești trei ani erau greu de înlăturat. În timpul acelei ultime nopți petrecute împreună la Montreal, fusese atît de timid și delicat, atunci cînd stătuse culcată pentru prima oară alături de el și cînd impetuozitatea lui obișnuită îl făcuse să uite totul în afară de faptul că o dorea. Închisese atunci ochii și se lăsase condusă de el, așa cum o mai făcuse și altă dată, iar în minte îi pluteau cuvintele : „în mîinile tale îmi încredințez sufletul". Și el plecase, iar ea rămăsese cu Jean care creștea în ea, și cu durerea și groaza de a aduce pe lume un copil căruia nimeni nu trebuia să-i cunoască identitatea, iar existența devenise brusc cumplită, neputînd fi dirijată decît prin curaj și disciplină.

Acum reînviase din nou. Însemna că nu mai era singură. Cîte file căzuseră din calendar din acea zi de iunie ! Ar fi putut oare Neil să o recunoască în femeia care devenise acum și s-o dorească din nou ? Și oare ea, acum, cînd necesitățile profesiunii o înzestraseră cu discernămînt, va mai regăsi nevoia de omul care, judecata ei o spunea, era nepăsător și impetuos și prea încrezător în

propria lui capacitate de a modela lumea după conceptul său ?

Pisica reușise în sfîrșit să se încurce de tot în ghemul de lînă, și acum, cu o expresie nedumerită și o demnitate disperată, încerca să se elibereze. Trecuseră însă doi ani fără să-i scrie un cuvînt : avusese necazuri și nu-i ceruse ajutor, venise acasă, dar nu la ea. „Oh, Neil, de ce nu mi-ai dat de veste ? Indiferent ce, să fi știut, să-ți fi vorbit, oriunde ai fi fost !"

Își înfrînă emoția cu severitate. Problema nu se limita la ei doi. Mai erau Jean, Mary și Jim Fraser ; era și Angus Murray. Și, mai presus de toți, era tatăl ei. Nu va uita niciodată expresia lui cînd i-a spus că-l văzuse pe Neil Macrae, viu, în Halifax.

Pisica se rostogolea trăgînd disperată cu ghearele. Cînd scăpa de un nod, nimerea într-altul. Penny o privea fără interes. Trebuiau rezolvate multe probleme. Dintre ele, una era urgentă. Să-l scape fără să fie arestat, să-l scoată din Halifax înainte de a fi prins.

Pisica mai încercă de cîteva ori să se elibereze, și apoi își descîlci labele și se așeză, cu pîntecele și umerii înfășurați în lînă. Cu demnitatea care-i mai rămăsese, începu să se spele pe față. Penny se întrebă dacă Angus Murray ar putea s-o ajute. Trebuia să-l înștiințeze că Neil trăiește. Cu cît se gîndea, cu atît era mai sigură că Murray era singurul om căruia avea curajul să i se adreseze.

Auzi soneria de la ușă și se hotărî să nu răspundă. Cînd o auzi din nou, regretă că-i dăduse liber lui Sadie și se duse în hol să deschidă.

Rămaseră nemişcaţi, fără să spună nimic. Pe faţa încordată şi ridată a lui Neil, ochii măriţi priveau sfidători. Evantaiul de linii din jurul pleoapelor desenat în trecut de rîsul lui spontan, părea acum riduri imperceptibile faţă de brazdele adînci, care săpau obrazul îngust. Hainele îi erau ieftine, pătate şi ponosite, iar pantofii scîlciaţi şi stricaţi. O dată cu mirarea de a-l vedea în uşă, simţi şi un elan de speranţă, căci, cu toate că faţa îi era răvăşită de necazuri şi suferinţe, nu-şi pierduse cu totul expresia familiară de încredere.

Înghiţi şi spuse :

— Am aflat că tatăl tău nu este azi acasă ; fără a-i aştepta răspunsul, trecu pe lîngă ea în hol.

Penny închise uşa şi-l urmă în salon. Era în uşă cînd se opri în faţa hărţii Jamaicăi.

— Doamne, tot mai e aici obiectul ăsta ?

— Neil !

Cuvîntul fusese rostit cu o sforţare şi la sunetul vocii ei, fu ca electrizat. Muşchii feţii i se lăsară în jos şi mărul lui Adam îi trădă convulsiile. Camera îi apărea ca în ceaţă. Se afla acum în braţele lui. O cuprindea strîns şi mîinile îi alunecau febril pe umeri, pe spate, pe şolduri. Încercă să o ridice, dar, înţelegîndu-l, îşi mişcă trupul o dată cu al lui pînă pe canapea. Trecură multe minute înainte ca mîinile lui să se liniştească.

Ceasul sună, marcînd sfertul de oră, şi Neil se ridică brusc. Obrazul îi era îmbujorat şi trăsăturile mai relaxate, mai difuze, dar privirea tot stranie. Părea că se uită fix. Întinse mîna spre meşa ei albă, de-a lungul tîmplei.

— Pe asta n-o aveai.

Ea dădu din cap.

— Dar eşti la fel de dulce, Penny.

— Da, Neil ?

Ochii lui îi urmăreau liniile trupului şi apoi ale feţei. Cu un gest rapid, vru s-o mîngîie din nou, dar se opri.

— Doamne, ce încurcate sînt lucrurile ! Nu am voie să mă gîndesc acum la tine în felul ăsta.

Ea îi atinse mîna, i-o luă şi-i dezmierdă conturul şi degetele. Simţea nevoia păstrării unui contact fizic cu el. Mîinile lui erau aspre şi unghiile rupte.

— Neil, doar n-ai venit numai ca să-mi spui asta ?

— De fapt nu am venit să-ţi spun nimic. Am venit ca să pun la punct nişte socoteli. Păcat că nu am fost mai deştept să fi venit mai de mult, dar asta este.

Se uită mai îndeaproape la dînsul. Mai păstra în voce vechiul său dispreţ, dar prea puţin din vechiul său entuziasm. Era jignită de tonul lui dispreţuitor. În ce măsură să fi fost oare un ton permanent sau în ce măsură era determinat de încercarea de a-şi înăbuşi dorinţa fizică ? Fără îndoială că o dorea.

Avea sentimentul că ochii lui o priveau prin îmbrăcăminte şi se opreau asupra trupului ei. Dorinţa i se simţea în tot ce spunea şi după un timp începu să condiţioneze şi felul în care-i recepta ea cuvintele.

Dar în mintea lui era ceva mai puternic decît dorinţa fizică ; ceva a cărui prezenţă era evidentă. Ceva nou între ei ; şi Penny nu ştia ce e.

— De ce nu-mi povesteşti şi mie totul, Neil ? întrebă ea liniştită.

— Aş dori. Cuvintele erau decizive, dar aproape imediat expresia lui îşi recăpătă tensiunea prudentă. Încă nu pot. Dacă lucrurile se aranjează... Se ridică şi se uită deasupra căminului. Nu ai vreo ţigară pe aici ?

— Să văd.

Se duse la o masă, deschise un sertar şi se întoarse cu o cutie mare.

— „Three Castles" ? Tot bine o duce tatăl tău ! În ultima vreme m-am mulţumit şi cu „Woodline". Aprinse ţigara şi o ţinu departe, admirîndu-i cu ironie scrumul alb, fin.

— Te-am crezut mort, Neil.

El se uită în altă parte şi trase adînc din ţigară.

— Am mai auzit şi alte lucruri dar nu le-am crezut, continuă ea. Încercase să-şi reţină emoţia din voce, dar inutil ; tonurile înalte ce se iveau în cuvintele şoptite trădau amărăciune şi nicidecum acuzare. De ce nu mi-ai scris ? Te iubeam cînd ai plecat.

Se uită la ea în timp ce ţigara îi frigea degetele. Apoi se aruncă înapoi pe canapea, îşi îngropă faţa în mîini şi izbucni în suspine teribile, care-i zgîlţîiau umerii.

Penny, nemişcată, îi ţinea la piept capul dur şi cald. Apoi, înconjurîndu-i umerii cu braţul, îl strînse mai aproape de trupul ei.

— Nu mă atinge, pentru numele lui Dumnezeu ! Se răsuci de lîngă ea. Nu ar fi trebuit să vin, numai că nu mai suportam gîndul că s-ar putea să fii aici. Nu-ţi dai seama că mă ucideam neputînd să-ţi scriu nici un rînd ? Am fost singur în tot acest timp. În doi ani nu mi-am auzit o dată numele rostit. Au vrut să mă împuşte, crezi Penny că aş

fi putut să-ţi comunic un astfel de lucru ? E rău că o spun şi acum. Înghiţi şi faţa i se contorsionă cînd îşi desprinse privirea de la ea. Doamne, e de necrezut ! Eşti aici — locuieşti în casa tatălui tău, totul este la fel, nimic nu e schimbat ! Şi acum m-ar executa dacă ar şti că trăiesc şi ar putea să pună mîna pe mine.

Traversă odaia spre fereastră şi trase perdelele în lături.

— Grădina ! Se uită din nou spre ea. Atîta îţi spun, Penny. Eu nu m-am întors ca să te văd. M-am întors să-l văd pe tatăl tău şi încă pe cineva. Şi nimic pe lume n-o să mă oprească.

Acum aflase. Tatăl ei era răspunzător. Orice se întîmplase, pe Neil îl ucidea povara propriilor sale gînduri.

— Nu ştiu ce ţi-a făcut tata, spuse ea. Nu ştiu nimic din ce s-a întîmplat acolo. Dar orice ar fi, nu te pot ajuta ? Ezită. Ai vreo şansă să dovedeşti ce s-a întîmplat ?

Privirea îi era tăioasă, aproape ostilă.

— Ce înţelegi prin ce s-a întîmplat ? Ce ţi-a spus tatăl tău ?

Se aşeză din nou lîngă ea. Rezemată blînd de umărul lui, îl întrebă :

— Dar ce contează, dragul meu, acuma ? Oh, Neil, nu-ţi dai seama că încă te mai iubesc ?

Se îndepărtă din nou de ea.

— Trebuie să mă laşi singur. Este un lucru pe care trebuie să-l fac numai eu. Ochii lui îi examinau şi-i scrutau pe ai ei. Apoi spuse tăios : Nu eşti prea mirată că mă vezi.

— Ştiam că trăieşti.

— Cum ? Cine ţi-a spus ?

— Te-am văzut aseară. Erai în tramvai, mergeai spre nord. Te-am urmărit cu un taxi, dar cînd am prins tramvaiul am văzut că nu mai erai în el.

— Mai ştie cineva că sînt aici ?

Ea ezită.

— I-ai spus tatălui tău ?

— Da, trebuia.

— Dumnezeule, ar fi trebuit să ştiu. O biciui cu privirea. Pentru Dumnezeu, Penny, de ce din toată lumea asta a trebuit să-i spui tocmai lui ?

— Oh, Neil ! Pe faţa lui se imprimase o expresie îngrozitoare, aproape insuportabilă. Ce puteam face ? Şi eu am trecut prin multe. Nu numai tu ai fost singur. Eu am fost groaznic de singură. Cînd te-am văzut aseară, mi-am dat seama că mă ocoleai dintr-un motiv anume... Neil, trebuia să aflu de ce. Simţeam că înnebunesc.

— Şi, ai aflat ?

— Nu.

Se ridică şi umblă prin cameră, privind obiectele familiare, fără a le recunoaşte. În cele din urmă, se lăsă să cadă într-un fotoliu vizavi de ea şi, după o convulsie neaşteptată, figura i se calmă. Numai atunci îşi dădu ea seama că suferise un şoc de pe urma exploziei unui obuz. Descoperirea aceasta îi era favorabilă : cel puţin exista o raţiune a schimbării lui, care altfel ar fi fost inexplicabilă.

— Nu aveai încotro. Cred că nu a fost foarte amuzant să descoperi că sînt în viaţă şi că nu ţi-am dat nici un semn. Şi cred că nu a fost plăcut să trăieşti printre toate hienele familiei pîndind în jurul tău. Scoase un rîs curios şi păru real-

mente amuzat. Spune-mi, ce-a zis mătușa Maria cînd a aflat trista veste a decesului meu ?

— Chiar vrei să afli ?

— M-am întrebat adesea. Într-adevăr.

— Păi la început părea să creadă că ai căzut în primele rînduri la datorie, ceea ce-i mulțumea sentimentele patriotice și vorbea frumos de tine. Ce crede acum, nu știu și nu-mi pasă. Neil, te rog spune-mi ceva. Nu ai alte haine mai bune decît astea ?

— Nu, răspunse el, înveselit dintr-o dată.

— Atunci am să-ți fac eu rost. Ai destui bani ? Nu vreau să mă amestec, dar...

— La dracu, nu are importanță ! Pentru moment am destui bani și hainele sînt destul de bune. Cred că te-ai mirat că nu mai sînt în uniformă. Este o poveste lungă și trebuie să aștepți s-o auzi toată. Spune, unchiul Alfred mai trăiește ?

— Sigur. Și Mary și Jim. Locuiesc acum la Prince's Lodge.

— Ce i-a făcut să plece din Montreal ?

— Și asta este o poveste lungă.

Dorința de a-i povesti despre Jean era copleșitoare. De sute de ori, veghind nopțile în pat, își imaginase întîlnirea cu Neil și plănuise cum o să-i spună. Acum își mușcă limba ca să nu vorbească.

Îi zîmbi ca pe vremuri. Tensiunea scăzuse.

— Dar de tine nu te-am întrebat. Nu te-ai măritat, nu ?

— Sigur că nu.

— Și ce-ai făcut în tot timpul ăsta ?

— Lucrez.

— Unde, în biroul tatălui tău ?

— Nu, la șantiere.

— Ai învăţat stenografia ?

— Am învăţat destulă inginerie ca să proiectez un vapor.

— Ce-ai făcut ?

— Nu te mira. Nu m-ai învăţat tu ? Zîmbi timid. Se pare că mă pricep foarte bine.

— Nemaipomenit ! Micuţa Penny proiectant de vase ! Dar tot nu o lua în serios. Am văzut că au făcut extinderi. Cum se procedează, ca de obicei ? Cumperi planuri de gata de la Clydebank şi încerci să nu greşeşti cînd le treci pe calc ?

— Cam aşa.

— Trebuie să fie al naibii de plicticos.

— Am proiectat cîteva vase mici eu singură.

— Cred că nu lucrezi cu geniul portului care a proiectat vasul despre care am citit în ziare ?

— Eu... în ce ziar ?

— Ştii despre ce este vorba. Penny, roşeşti ! Am citit detaliile. Deschise gura şi o privi înmărmurit. Isuse ! E vorba de tine.

Nu era sigură dacă reacţia lui era uimire, gelozie sau laudă ; poate cîte puţin din fiecare. În timp ce continua s-o privească, telefonul sună şi ea se duse să răspundă.

— Alo, Penny, spuse vocea de la celălalt capăt al firului. Sînt în drum spre tine.

— O, Angus, te rog ! Nu acum. Oricînd, dar nu acum.

— Nu mă opresc să-ţi explic de ce, dar este important. Tatăl tău m-a chemat la birou azi şi a dat totul la iveală. Trebuie să te văd imediat.

— Aşteaptă o clipă. Se ridică de la telefon şi închise uşa cu grijă între salon şi hol. Era speriată, dar ca de obicei, starea de alertă îi dădea un calm

aparent. Nu se poate să vii acum. Povestește-mi ce a spus.

— Nu-ți pot relata la telefon. Orice ai spune, eu tot vin.

— Așteaptă o clipă, Angus. Vorbi mai încet, aproape în șoaptă. Mă auzi acum ?

— Da, dar...

— Neil este aici. Acum e în salon.

Murray înjură. Se auzea aerul șuierîndu-i în nări. Sunetul deveni strident în aparat. După o clipă, spuse cu calm :

— Tot vin. Ține-l acolo pînă sosesc.

— Dar este imposibil. Are necazuri.

— Mie-mi spui !

— Dar nu poți...

— Nu, nu pot. Am impresia că și tu ești căzută din lună ca și el și se pare că la asta e campion. Auzi, să vină drept în casa tatălui tău ! Se opri. Ce este, nu ai încredere în mine ?

Penny respiră adînc și-și repetă în minte întrebarea : „oare avea încredere în Angus Murray într-o asemenea situație ? În chestiunea asta mai avea încredere în altcineva decît în ea însăși ?"

— Ba da, spuse în cele din urmă. Cred că da Totuși nu vreau să vii aici în după-amiaza asta.

Ridică vocea supărat.

— Nebună mică, nici nu știi ce spui. Ai ținut totul în tine atît de mult, încît ai pierdut simțul proporțiilor. Am stat mai mult de o oră cu tatăl tău. Este vorba de afaceri. Sînt aspecte în cazul ăsta pe care nu le cunoști nici tu, nici Neil. Dacă nu-l ține altceva acolo, spune-i că am aflat că tatăl tău e pe cale să capete o funcție în Statul Major. Cunoaște armata îndeajuns de bine ca să înțe-

leagă că nu e de recomandat pentru un om să scape asemenea şansă în vreme de război.

Penny ezită, din nou calcula.

— Bine, îi spun. Întîrzii mult ?

— Nu mai mult de cinci minute, răspunse Murray.

Agăţă receptorul şi rămase pe scaun nemişcată, cu mîinile în poală. Îi venea să rămînă acolo, ea singură cu propriile ei gînduri. Apoi se îndreptă încet spre salon şi deschise uşa.

Neil, în picioare, înfipt în mijlocul covorului, se uita la ea.

— Ai secrete, spuse.

Ea zîmbi.

— O să-ţi fac un ceai. Nu e nimeni acasă toată după-amiaza, aşa că putem sta comod.

— La dracu cu ceaiul ! Îi opri trecerea spre sufragerie. Cine era la telefon, tatăl tău ?

— Bineînţeles că nu.

— Trebuie să ştiu. Era important ?

— Da, Neil, poate că da. Stai jos. Pentru numele lui Dumnezeu. Şi brusc izbucni : dar eu din ce crezi că sînt făcută ? Aş vrea un ceai şi ai şi tu nevoie să bei unul, chiar dacă nu-ţi dai seama.

— Cine era ?

— Tot încăpăţînat ai rămas. Vino cu mine în bucătărie să-ţi spun. L-ai cunoscut vreodată pe maiorul Angus Murray ?

— Era căpitan cînd l-am văzut ultima oară. Ce vrea cu tine ?

Penny luă o tavă veche de Sheffield de pe bufetul de nuc din sufragerie şi o duse în bucătărie. Umplu ceainicul şi-l puse pe soba cu cărbuni, apoi deschise uşiţa să aţîţe focul.

— Ce are Angus Murray cu tine? insistă el.

— Vine aici în cîteva minute.

— Pe dracu! Pe față îi trecu o străfulgerare de panică violentă și-i apucă furios brațul. Penny ce se întîmplă?

— Tocmai mi-a dat telefon să-mi spună că are să-mi comunice ceva important. L-am chemat să vină aici. Acum fă-mi loc și lasă-mă să fierb ceaiul. Totul o să fie bine.

— Bine! Îi luă brațul. Era medic la mine în batalion.

Neil nu se schimbase pe cît se temuse ea. Rămăsese impetuos, exploziv și indiferent la ceea ce ar gîndi alții.

Cît măsura ea ceaiul într-un vas, Neil se lăsă pe un scaun de bucătărie și, călare pe el, își rezemă brațele pe spetează.

— Îmi pare rău, Penny, spuse el. Ai dreptate. Sînt un nebun. Dar de ce trebuie să vină Murray tocmai acum? Nu pot să stau mult. Nu putea să vină altă dată?

— Printre altele vine să te vadă.

— A!

Sunetul depărtat al acestei exclamații o sperie și puse ceainicul jos. Într-o clipă, fața lui îmbătrînise, se închisese și devenise gînditoare, suspicioasă. Avea senzația că i se trîntise ușa în față.

— Ei, draga mea, spuse ridicîndu-se liniștit, trebuie să plec. Se pare că nu am învățat să fiu destul de prudent.

— Adică?

— Asta-i casa unde locuiești tu. Ai dreptul să chemi pe cine vrei aici. Dar planurile mele sînt prea importante ca să fie distruse tocmai acum.

— Neil, îl apucă de braţ, Neil, uită-te la mine. Eu ştiu ce fac.

Tăceau măsurîndu-se din priviri pînă ce ochii lui se îndreptară în altă direcţie. Ezita — pe faţă i se citea descumpănirea. Ea ştia că dacă voia, acum îl putea domina. Ceva, nici el nu înţelegea ce anume, se întîmplase cu dînsul de cînd păşise pragul acestei case. Răspunderea o speria.

Neil calculă din nou însă era evident că ceva mai presus de el îi decisese soarta. Suspină adînc.

— Bine — spuse — nu ştiu ce vrei, dar rămîn să văd.

În ultimul an, Penny întîlnise o mulţime de oameni, unii foarte importanţi, personalităţi oficiale care erau chiar mai puternice decît îi considera publicul. I-a fost util să-i studieze şi să descopere ţinta şi forţa care-i propulsau. Acum cînd îl studia în acelaşi fel pe Neil, se linişti recapitulînd tonalităţile ascunse ale răspunsului său. Nu era nici răspunsul unui om slab şi nici al unui om ce suferea de mania persecuţiei.

Ceainicul începu să bîzîie. Aşeză ceştile şi farfurioarele pe tavă, şi prăjiturile pe o farfurie, şi-l conduse din nou în salon.

— Mai am să-ţi spun ceva, adăugă ea încet. Angus Murray vrea să mă mărit cu el.

— A — da ?

— Nu am acceptat — spuse ea. Dar... Amîndoi te-am crezut mort.

— Nu-i nimic.

— Şi cînd îl întîlneşti... Te rog...

— Să nu ai grijă. Mă port frumos. Nu am nimic cu Murray. De fapt părea un tip la locul lui, în ciuda reputaţiei de băutor. Ştii să alegi bărbaţii. Ce

zici ? Mai întîi eu, pe urmă... Răsfoi cîteva reviste de pe masă. Apropo, asta nu e o întrebare deplasată. Tatăl tău cum se mai comportă ?

— Cam la fel, aş crede.

— Tot cîinos cu tine ?

— Cu mine nu a fost niciodată cîinos.

— Lasă că ştii tu, mormăi Neil, dar nu a uitat niciodată să fie gentleman şi ofiţer. Şi cum merge cariera lui militară ?

— A fost transferat din Franţa aici şi de un an şi jumătate este ofiţer de transporturi.

Neil mormăi din nou.

— Bună funcţie. Îmi pare bine că cineva şi-a amintit că era expert în orariile trenurilor şi în hîrtii vamale. În Franţa era un ofiţer prea costisitor. E o satisfacţie să ştii că cel puţin un megaloman a fost adus aici unde nu mai poate face nici un rău.

— Crezi că este într-adevăr aşa ?

— Tu nu crezi ?

— Ba da ! Însă nu gîndeam că ai văzut şi tu.

— Omul învaţă. În special din proprie experienţă.

— Tocmai mi-a spus Angus ceva care te-ar interesa. Tatei i s-a oferit din nou un post peste ocean — la Statul Major de data aceasta.

Neil pufăi.

— Nu văd în ce măsură asta ar putea schimba ceva. Apoi adăugă raţionînd : înţeleg ce spune Murray. S-a confirmat numirea ?

— Nu cred.

Neil privi uşurat însă nu mai comentă. Se auzi soneria. Murray intră în vestibul înainte ca Penny să fi ajuns la uşă. Se întîlniră în prag, el cu

mantaua şi cascheta pe cap şi se priviră în ochi. Neil aştepta în picioare, distant şi prevăzător. Bărbaţii dădură mîna formal, apoi Murray îşi scoase mantaua şi cascheta, le trînti pe un scaun şi se aşeză. Neil rămase în picioare, ca şi pînă atunci, cu cotul rezemat pe marginea căminului şi cu ţinuta dreaptă. Murray luă o ţigară dintr-o cutie pe care i-o întinse Penny, o aprinse şi-şi drese glasul. Penny se aşeză şi urmă o linişte penibilă.

Murray urmărea capătul aprins al ţigării, mai trase cîteva fumuri şi o aşeză pe o scrumieră, înainte de a-şi ridica ochii spre Neil.

— O să fiu sincer, Macrae. Îmi pare rău că ai găsit-o pe Penny şi-mi pare rău că eşti acum aici. Dar şi aşa tot putem să rezolvăm lucrurile. Eşti de mult în oraş ?

— Contează ?

— Nu în mod special. Totuşi aş vrea să ştiu.

— De vreo patru zile.

— Unde locuieşti ?

— De ce ţi-aş spune ?

Murray îşi frecă nasul şi rînji strîmb.

— Cred că nu-ţi este uşor să înţelegi că vreau să te ajut. Şi Dumnezeu ştie că nu ţin să mă amestec în treburile dumitale, dar mă tem că atîţia se amestecă încît trebuie să te obişnuieşti cu ideea că nu mai sînt afacerile dumitale particulare. Important este să înţelegi situaţia. Numai aşa putem vedea ce este de făcut.

Neil era evident furios.

— Nu am venit aici să discut situaţia mea. Am venit s-o văd pe Penny. Şi dacă-mi ierţi expri-

marea, asta nu este treaba dumitale şi nu am nevoie de ajutorul dumitale.

— Regret, spuse Murray. Nici eu nu vreau în mod special să te ajut în această chestiune. Din întîmplare am fost implicat în toată povestea, asta-i tot. Domnul colonel Wain mi-a încredinţat un mesaj pentru dumneata. Mi-a cerut să te găsesc, să-ţi comunic că nu te vrea aici în oraş. De fapt îţi transmite că dacă nu vei părăsi de îndată Canada, te va urmări pe cale legală.

Se auzea respiraţia lui Penny şi brusc Murray se simţi încurcat. Neil rîse scurt însă nu mai comentă.

— Îţi amintesc ce-ar însemna asta pentru Penny, ştii, nu-i aşa ? întrebă Murray.

Neil îşi încrucişase braţele şi se uita fix la peretele opus.

— Ai avut o porţie serioasă, Macrae, continuă Murray. Nu mă înţelege greşit, ştiu mai multe despre povestea asta decît crezi. Nu vreau să mă amestec, dar se pare că nu am de ales. Se opri să-i întîlnească privirea lui Neil. Mă întreb dacă realizezi ce forţe sînt împotriva dumitale.

— Cred că da.

— Ştii, un om care revine din uitare nu poate fi ignorat. Ar trebui să ne povesteşti cîte ceva despre dumneata.

Neil, rezemat de cămin şi cu privirea indiferentă aţintită pe harta Jamaicăi, tăcea cu obstinaţie.

— Neil, spuse Penny. Nu te opune propriului tău bine.

Se întoarse batjocoritor şi-i mai privi pe amîndoi printr-un nor albăstrui de fum, apoi se uită la

capătul ţigării şi privirea-i alunecă spre focul căminului. Penny, mutîndu-şi ochii de la Neil la Murray şi înapoi, trăia subita revelaţie a misterului atracţiei umane, căci aceşti doi bărbaţi care o iubeau aveau mai multe elemente în comun decît îşi dădeau ei seama. Murray era mai în vîrstă, eşecul îl făcuse mai înţelept şi mai filozof şi, din cauză că abandonase de mult lupta, era acum mulţumit să înţeleagă viaţa şi să-i lase pe alţii să o dirijeze. Neil încă nu-şi pierduse cutezanţa şi Penny intuia că el va fi întotdeauna mai tare decît Murray. Şi totuşi, amîndoi priveau lucrurile şi oamenii din acelaşi unghi, şi-i apreciau pe cei pe care-i întîlneau după acelaşi criteriu. Ştia că nu vor putea să se duşmănească şi se întreba dacă Neil era conştient de aceasta, căci se părea că Murray se şi convinsese.

— Unde erai, i se adresă Neil lui Murray, în noaptea în care se bănuia că am fost omorît ?

— Într-o infirmerie, lîngă linia frontului.

— Ai văzut ceva din atacul din acea după-amiază ?

— Am văzut parte din rezultate.

— Competentă demonstraţie, nu crezi ?

— Am văzut altele şi mai rele.

— Ştii al naibii de bine că un atac mai dezastruos nu se putea. O spun de dragul lui Penny, să ştii, nu de-al dumitale. De vreme ce este evident că nu am fost omorît în acea noapte, presupun că are dreptul să ştie ce s-a întîmplat de fapt. Colonelul nostru a fost disperat de eşecul batalionului său şi m-a acuzat că i-am distrus atacul pe care-l pregătise atît de minuţios. M-a pus sub escortă — gura lui Neil se strîmbă neplăcut — de îndată ce

a aflat unde ne-au dus ordinele lui. În timpul nopții însă, nemții au atacat tranșeele și au trecut cîteva săptămîni pînă m-am trezit îndeajuns încît să știu cine sînt. Mă aflam într-un spital, undeva în Anglia, cu glezna în ghips și șocat de obuze. Plăcuța de identitate mi se pierduse și eram înregistrat sub numele de soldat Harry Bowman, într-un regiment din Lancashire.

— E drept, îl întrerupse Murray, cei din Lancashire ne-au eliberat atunci.

Penny știa că Neil se uita la ea, dar își ținea privirile ațintite asupra mîinilor încleștate în poală.

— Ca o alternativă a curții marțiale am hotărît să rămîn pentru un timp soldatul Harry Bowman. Se părea că omul nu avea rude apropiate, cel puțin eu nu am auzit de nici una, deci nu a fost atît de greu pe cît s-ar fi putut să fie.

— O coincidență ! exclamă Murray.

— Poți să crezi sau nu, urmă Neil fără să-și schimbe expresia, eu îi vorbesc lui Penny.

Penny își ridică privirea și Neil se uită din nou către foc. Penny simțea simpatie pentru cel mai în vîrstă. Știa că nu putea suporta să fie implicat în viețile altora ; cu o seară înainte, cît de mult se angajase față de ea ! Acum avea de trăit o situație care ar fi fost dureroasă pentru oricine. Va acționa drept, pentru că nu putea altfel ; dar mai presus de orice ar fi făcut sau ar fi spus, exista certitudinea că ori o va pierde de tot, ori va fi obligat s-o vadă suferind. Îi urmărea fața prelungă, umbrită de nasul strîmb, și știa că nu l-a văzut niciodată acționînd atît de conform firii sale ca acum.

— Nu afirm că nu te cred, replică Murray gînditor ; nu mă îndoiesc de nimic din ce ai spus. Dar

părerile mele nu contează. Va trebui să te aperi în fața curții marțiale dacă ai de gînd să stai aici și să-ți reiei identitatea.

Ochii lui Penny se îndreptară din nou spre Neil. Dacă nu va rosti repede un lucru pozitiv, simțea că nu va mai putea sta cu el în aceeași cameră.

— Ai fost demobilizat ca soldatul Harry Bowman ? întrebă Murray.

— Da.

— Atunci îți dai seama că nu poți sta aici unde toată lumea te știe.

— Asta rămîne de văzut.

— Ar fi bine să nu fii atît de complicat. În clipa asta ești căutat de poliția militară.

— Da ? Informația își atinse scopul, căci fața lui Neil își pierdu calmul sfidător. Tot opera colonelului ?

Penny se ridică și părăsi camera, cei doi uitîndu-se după ea. Cînd rămaseră singuri, Murray se aplecă în față și scutură țigara în cămin, apoi se lăsă pe spate în scaun, așteptînd.

— Nu e ușor, spuse Neil în cele din urmă, să vorbești astfel despre tatăl lui Penny.

— Nu, răspunse Murray, dar dacă asta te ajută cu ceva, află că sînt de acord cu părerea dumitale despre el.

Pe fața lui Neil apăru o urmă de zîmbet și expresia de încăpățînare pieri.

— De doi ani, reluă el, visez la ziua cînd voi putea să lovesc în acest om. Acum însă nu mai vreau. Nu mai vreau pentru că orice lovitură dată cu ură se îndreaptă pînă la urmă împotriva ta. Nu vreau ca Penny să fie amestecată într-un scandal.

— Nici Wain nu vrea scandal, sublinie Murray.

E gata să lase cazul baltă dacă accepți să părăsești țara pentru totdeauna.

— Cred și eu ! Neil își umplu plămînii cu fum de tutun și tuși aspru. Din nou calcula, cu ochii ațintiți asupra lui Murray. Te-ai născut în Noua Scoție, nu ?

— Da, la Cape Breton.

— Atunci, ascultă. O să-ți spun ceva. Ezită și vocea i se înmuie cînd continuă. Este aici un om pe care l-am cunoscut. Vine de pe țărmul de nord, din regiunea Cuysborough. S-a născut într-o casă cu două încăperi, așezată pe un platou golaș în mijlocul stîncilor. Nu a mers niciodată la școală dar a învățat să construiască corăbii. În tinerețe a trecut pe insula Tancook și a studiat cum se construiesc acolo costierele. Nefiind foarte bun constructor, a plecat pe mare și a devenit căpitan de vas. Mai este încă și acum, dacă mai trăiește. Poate să conducă un vapor de-a lungul acestor coaste pe o ceață deasă cît să nu vezi nici puntea și-l poate duce printre stînci — el este omul care cunoaște fiecare talaz după zgomot de la Cape North pînă la Cape Sable. Patruzeci de ani a mers așa și niciodată chila nu a sărutat nisipul mării. Nu are rost să-ți spun numele lui pentru că nu ai auzit de el. Dacă l-am judeca după criteriile acestor țărmuri, nici nu este măcar așa grozav. Sînt alți zeci și zeci care se pricep la asta.

Din nou pisica neagră se frecă pe lîngă picioarele lui.

— Să-ți mai spun ceva. Tatăl meu s-a născut într-un sătuleț în Cape Breton ca și tine, cred. Biblia i-a fost cam toată învățătura. Dar și el a învățat să construiască corăbii, și se pare că era

mai mult decît bun. Ar fi putut fi la fel de bun ca și MacKay dacă ar fi trăit mai mult. Aproape nimeni nu știa de el. Și nu a murit în Noua Scoție, ci la Boston unde au uitat de mult cum se cresc lupii de mare, ori cum se construiește un vas. Ce vreau să spun e că locul acesta este căminul meu.

Murray continua să privească focul.

— Așa încît, urmă Neil, Wain nu poate evita scandalul. L-a provocat în ziua aceea, în Franța, cînd m-a pus sub escortă.

— Deci ai de gînd să rămîi în Halifax ?

— Atîta timp cît am chef.

— Da, oftă Murray. Nu știu ce să-ți spun. Argumentarea lui Wain sună desăvîrșit. Își scutură țigara și se ridică ostenit. Prezența mea aici este inutilă dacă nu-mi spui exact în ce situație te afli. Ai nevoie de mai mult decît dovezi clare. Nu vreau să spun că judecata va fi aranjată, însă n-o să-ți fie ușor o dată ce Wain o să fie în Statul Major. În momentul ăsta nu am idee dacă ai sau nu dovezi de partea dumitale. Cazul, așa cum se prezintă acum, sună astfel : în plină luptă, nu te-ai supus ordinelor superiorului. Indiferent dacă ordinele erau juste ori nu, ai înrăutățit situația ascunzîndu-te sub un nume fals. În ochii curții, aceasta ar fi o recunoaștere vădită a vinovăției.

Neil rîse aspru.

— Crezi că Wain va merge atît de departe încît să încerce să mă ucidă ?

— Nu fii ridicol. Murray îl privi exasperat dar Neil își păstra rînjetul ironic.

— Dacă scandalul va izbucni acum, spuse Neil, Wain nu va ajunge în Statul Major, chiar dacă războiul mai durează o sută de ani. Reputația lui

militară va fi ştirbită, chiar dacă eu aş fi condamnat. Ar fi logic din partea lui să încerce să mă elimine imediat, nu ? Şi este uşor — avînd în vedere că sînt considerat mort.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu mai dramatiza lucrurile !

Neil ridică din umeri.

— De fapt, pot dovedi că m-am conformat ordinelor lui.

— Mai ai ordinul semnat de el, pe care ţi l-a trimis ?

— Nu. A fost pierdut. Dar cineva care era acolo l-a citit şi ar putea să şi-l amintească *verbatim.* Şi în sfîrşit am aflat unde s-ar putea găsi acest om. Aruncă mucul de ţigară şi luă o alta din cutie. Doamne, să fi văzut ordinul semnat de nebun ! Nu puteam să mă conformez unei părţi a ordinului, fără a o încălca automat pe cealaltă, şi amîndouă erau absurde.

— Şi pe asta se bizuie cazul dumitale ?

— Nu este de ajuns ?

— Acum doi ani aş fi spus că este prea de ajuns, dar ai lăsat lucrurile să se tărăgăneze prea mult timp. Şi mai este problema numelui fals. Duce la ideea dezertării.

— Nu puteam acţiona înainte. Omul care a citit mesajul a fost dat dispărut ca şi mine. Numai acum o lună, printr-o întîlnire întîmplătoare, într-un hotel din Londra, cineva mi-a spus că a fost rănit şi trimis acasă. Faţa i se contorsionă — viaţa nu a prea fost dulce la Londra, în tot acest timp, chinuindu-mă să imit accentul din Lancashire. Mi-era teamă să deschid gura. Cu dosarul lui

Bowman de git, nu puteam face rost de un serviciu constant. Era instalator.

— Cred şi eu ! Murray se ridică şi începu să umble prin cameră. Aerul închis din casă părea să-i îngreuneze creierul. E vorba totuşi de dezertare. Dacă nu mă înşel, Wain pentru asta vrea să te aresteze. În care caz nu-ţi vei putea istorisi povestea.

— Din punct de vedere medical, sînt inapt pentru serviciul militar.

— Acest lucru ar ameliora situaţia dacă l-ai putea dovedi. Dar mai este numele fals.

— Nu ai auzit de cazuri de pierderea memoriei ?

— Spitalul din Anglia îţi va da o dovadă că eşti o victimă a amneziei ?

— Nu ştiu.

Murray bătea cu piciorul în podea şi-şi drese glasul.

— Nu-mi place să o spun, dar am impresia că nu-i decît o singură soluţie. Tu şi cu Wain va trebui să faceţi fiecare un compromis. Cazul se poate rezolva dacă amîndoi cădeţi de acord să-l faceţi.

Neil îşi încrucişă braţele :

— Asta-i imposibil, spuse el.

— De ce ? Sînt sigur că Wain ar fi de acord.

— Nu însă şi eu. Mi-a murdărit numele în toată provincia, pentru ca să şi-l salveze pe al său. Am de gînd să trăiesc în Canada, Murray. Nu am nici cea mai mică intenţie de a trăi în Statele Unite şi nici să fierb în suc propriu în Anglia. Penny o să fie îndurerată. Probabil că vor mai fi îndureraţi şi mulţi alţii dar altă soluţie nu există.

Dacă Wain ar încerca acum să acopere întîmplarea din acea zi, oamenii nu vor spune decît că şi-a folosit influenţa pentru a mă scoate basma curată. Nu uita, din întîmplare îi sînt nepot.

Penny îşi anunţă sosirea de la bucătărie, zăngănind farfuriile pe tava pe care o ducea şi Murray, cu politeţea sa înnăscută, îi deschise uşa. Observă că-i tremurau mîinile cînd lăsă tava pe masă. Privirea ei o întîlni pe a lui, cu o întrebare mută. Durerea singurătăţii îl străfulgeră. O ajută să aşeze ceştile şi farfurioarele pe masă.

— Simţeam nevoia unui ceai, spuse ea cu un zîmbet calm. Cred că totul se va sfîrşi cu bine.

Neil rămase nemişcat în scaunul lui Wain şi ea turnă lapte în cele trei ceşti, apoi ridică ceainicul.

— Vrei să-mi istoriseşti şi mie, Neil.

El nu răspunse nimic şi se uită în altă direcţie.

— Poate că ar fi mai uşor dacă-ţi istorisesc eu, interveni Murray.

Neil se ridică în picioare privind fix la ceaiul care curgea din ceainic în ceşti.

— Acum plec, spuse el. Penny, vrei să mă însoţeşti pînă la uşă ?

Îl urmă şi aşteptă să-şi ia pardesiul jigărit şi să-l îmbrace. El încercă să-i zîmbească, dar se opri în faţa lacrimilor din ochii ei. Întinse mîna să-i mîngîie bucla de păr alb, apoi o cuprinse în braţe.

— Îmi place, murmură el. Capul ăsta mic şi castaniu avea nevoie de meşa asta.

— Nu e mic.

— Atunci e castaniu — o culoare întunecată.

— Neil, de data asta dispari pentru mult timp ?

— Nu, de data asta promit că nu. Mîinile îi alunecară pe spatele ei. Doamne, dacă ai şti cum te simt ! Spune cinstit, chiar ai dori să mă mai vezi ?

În loc de răspuns, degetele ei avide îi mîngîiau linia părului pe ceafă. Esenţa dură, neînfrîntă din el ! Îl caracterizase întotdeauna şi nu avea s-o piardă niciodată, chiar dacă ar fi să-l distrugă, pe el şi pe toţi cei pe care-i iubea.

Cînd îi dădu drumul, Penny plîngea ; plimbîndu-şi privirea asupra trupului ei, îi observă pentru prima oară rochia pe care o purta.

— Doamne, combinaţia asta nu-ţi vine bine de loc !

— Bine. N-am s-o mai pun. Zîmbi şi-şi şterse ochii. Spune-mi exact, în ce situaţie te afli ?

— Mîine, o amînă el, îţi promit.

O sărută în fugă şi trînti uşa în urmă-i. Se auzeau doar paşii grăbiţi, coborînd treptele.

Cînd se întoarse în salon, Murray îi turnase o ceaşcă de ceai dar ea o respinse şi se aşeză pe canapea cu mîinile încleştate atît de strîns, încît încheieturile i se albiseră. Stătea acolo şi privea fix la foc. Ar fi vrut ca Jean să fie cu ea. Ar fi vrut să fie mîine.

— Angus, are vreo şansă ?

— Cred că da.

— Eu ce pot să fac ?

— Nu trebuie să faci nimic. Murray părea să vorbească pentru sine. Băiatul nu este chiar atît de nesăbuit pe cît pare. Mi-a spus multe însă nici un cuvînt pe care să-l fi putut folosi împotriva lui dacă aş fi vrut.

Nouă treizeci, p.m.

Luna în creştere, palidă ca o cochilie de stridie, plana pe deasupra pădurilor şi porturilor din Noua Scoţie. În sclipirea nocturnă, ţărmurile provinciei erau pudrate de o lucire văluritâ, alb cenuşie, acolo unde marea se spărgea de stîncile coastei.

Farurile străluceau, luminau asemenea unor stele fixe, de pe toate punctele solitare zvîrlite în plin Atlantic. Vasele pescăreşti şi micile ambarcaţiuni care încă mai lucrau după lăsarea întunericului, apăreau acum ca nişte umbre negre ce urcau şi coborau o dată cu talazurile, îndreptîndu-se spre casă, în satele din golfuri. Şoselele erau pustii şi întunecate, iar ferestrele caselor nu reflectau decît lumina lunii.

În nordul provinciei, zgura roşie invadase cerul, transformînd apa într-un ochi de foc, iar furnalele tremurau sub presiunea producţiei de armament. În rest, liniştea cuprinsese pămîntul ca o forţă palpabilă, căci numai în vreo două districte continua zgomotul marelui oraş, al fabricilor sau al circulaţiei de pe şosea.

În Halifax, zgomotul încetase în acea noapte. Cîteva vase dormeau în port şi în radă, cîteva vase comerciale trăgeau lanţurile ancorelor în ritmul înaintării fluxului. Numai puţine străzi mai păstrau vioiciunea din timpul zilei. Restul erau goale, întunecate, luminate prin colţuri de lămpi cu sclipiri albăstrui. Pe alocuri, pietonii trebuiau să circule atent din cauza suprafeţei accidentate a trotuarelor.

Cartierul de nord avea acea atmosferă comună cartierelor unde majoritatea locuitorilor sînt muncitori manuali, care se scoală şi se culcă devreme, şi a căror unică relaxare este să stea vara în prag şi iarna în jurul sobei de bucătărie. Era un cartier ce se întindea ca un evantai de la dealurile de nord ale Cetăţii pînă la Richmond Bluff, dominînd Bazinul Bedford.

Casele din lemn se îngrămădeau ca lăzile de transport uitate afară cu anii, iar la marginea de dincolo de şantierele navale, străzile în unghiuri ascuţite ajungeau pînă la digurile de lemn care încă mai supravieţuiau în această parte a ţărmului. Pe cea mai înclinată din aceste străzi, într-o casă de culoarea ciocolatei, locuia la parter Alec MacKenzie cel Mare cu soţia, fiica şi cei doi fii.

Vasele de la cină fuseseră spălate şi cîrpele de vase atîrnau la uscat pe boilerul de aramă. Alec stătea pe un scaun lîngă masa de bucătărie. Cămaşa îi era desfăcută la gît, nu avea pantofi, dar şosetele groase de la uniformă îi prefăceau picioarele în imenşi bureţi kaki. În mîini ţinea pe jumătate ascuns un pahar cu rom, amestecat cu apă, dar părea că uitase de el căci de zece minute şedea aşa fără să se mişte. Soba din colţ duduia în camera cu geamurile închise. Aerul încins al camerei mirosea a lăturci, a varză şi a fumul pipei lui Alec. Ca toată sărăcimea din ţările nordice, familia MacKenzie păstra căldura cu grijă. Pereţii tencuiţi ai bucătăriei erau goi, cu excepţia unui calendar primit gratis de la băcănie. Erau pătaţi şi îngălbeniţi ca benzina în strălucirea lămpii fără abajur din mijlocul mesei, care-i dădea lui Alec atîta lumină cît să-şi poată citi ziarul şi

lui Annie, soția sa, cît să vadă ciorapii pe care-i împletea.

Deși imensul trup al lui Alec stătea nemișcat, relaxîndu-se după munca de o zi, nu se putea să nu-i citești pe trăsăturile feței o ușoară neliniște, un sentiment incomod de nesiguranță și contradicție. Nu era clar de ce, pentru că atît el cît și soția sa ar fi avut motive să se simtă satisfăcuti în ultimul an. Rănile lui Alec fuseseră destul de greve ca să-i poată asigura libertatea din armată, iar noua slujbă de la Wain, pentru prima oară în viață, îi asigura destui bani. Cei doi băieți mergeau la școală, iar fiica lui, Norah, învățase dactilografia și cîștiga și ea acum. Mai tîrziu decît de obicei, familia lui Alec începuse să imite modul tradițional de viață al cetățenilor din Noua Scoție. În mod conștient renunțaseră la pămînt și la pescuit, pentru viața de la oraș. Totuși Alec simțea lipsa lucrurilor la care înainte nici nu gîndea : umbrele călătoare pe faleza abruptă a țărmului de la Cape Breton ; peticile de ceață, albe ca lîna în soare, de-a lungul coastelor ; sentimentul că timpul nu avea importanță, senzația că atunci cînd lucrezi cîmpul sau construiești un vapor o faci pe parcursul unui anotimp și nu a programului unei zile ; obiceiul de a se trezi o dată cu soarele și nu la sunetul deșteptătorului. Într-un mod confuz, Alec realiza că el și soția sa se aflau la sfîrșitul unei ere, iar copiii lor începeau o alta.

Fiul cel mare veni din camera de lucru unde-și terminase temele și se așeză lîngă sobă. Pentru cincisprezece ani, Norman era un băiat dezvoltat, cu umerii largi, cu părul roșiatic și fața albicioasă.

— Să mă duc în pivniță după cărbuni, tată? întrebă el.

Alec se întoarse încet și se uită spre caietul și creionul din mîna băiatului.

— Ține-te de matematică. E mai important decît cărbunii.

— Am terminat. Nu știu de ce mi se pare ușor, dar niciodată nu-mi ia mult timp. Semestrul viitor începem fizica. S-ar putea să fie mai greu.

— Chiar!

— Domnul Cross zice că dacă rămîn bun la matematică s-ar putea să devin om de știință.

Veni cu cărțile și le așeză pe masă. Apoi deschise un maculator și arătă o pagină. Figurile geometrice erau îngrijite ca un proiect.

— Uite, tată, să-ți arăt. E foarte ușor: un lucru duce la celălalt. Întotdeauna știi unde te afli.

Începu să-i explice problema pe care o rezolvase și tatăl lui încerca din răsputeri să-l urmărească. În cele din urmă, spuse:

— Trebuie că numai oamenii bine înțeleg lucruri d-alde astea. Îmi aduc aminte de un constructor de vase, mai de mult, la Cape Breton. Putea să deseneze un vas adevărat cu toate celea, de la vîrful catargului pînă la carlingă, totul pe hîrtie. Niciodată nu folosea model. Și eu, vai de mine, și eu trebuie că înțeleg ceva. Dar nu pot să înțeleg matematicile.

— Trebuie să prinzi șpilu.

Norman puse repede cartea deoparte, de teamă ca tatăl său să nu creadă că se laudă. Vocea lui pierduse acel accent nativ gaelic. Halifaxul îl atenuase.

— Aş vrea să meargă la fel de uşor şi la istorie. Alec păru mai interesat.

— Asta e ceva ce-aş putea înţelege. Mi-ai povestit aseară de romanii aceia şi ce făceau atunci, şi m-am gîndit că e uşor să înţelegi de ce le făceau. Oamenii nu par să se schimbe mult, oriunde s-ar afla. Şi cred că au avut întotdeauna şi caporali, chiar şi pe vremuri.

Norman strînse cărţile şi coborî treptele de lemn tocit pînă la subsol, unde se auzi apoi lopata care zvîrlea cărbuni într-o căldare. Alec sorbi o înghiţitură de rom cu apă şi se întoarse la ziarul pe care-l citea, încet, urmărind cu degetul gros şi arătătorul rîndurile tipărite. Soţia sa se legăna în scaun, tăcută, lentă, absorbită, cu ochii aţintiţi asupra lucrului de mînă. Norman aduse cărbunii şi-i aşeză lîngă sobă, se uită în jur şi-l întrebă pe tatăl său dacă mai are ceva de făcut. Apoi o sărută pe maică-sa, urîndu-i noapte bună, dădu mîna cu Alec şi se culcă lîngă fratele său, în patul dublu pe care-l împărţeau. Norah nu se întorsese acasă. Se dusese la cinematograf cu un soldat de la garnizoană, care-i făcea curte.

— Ştii, spuse Alec după cîteva minute, pentru copii e grozav că am venit la Halifax. Gîndeşte-te ce s-ar fi întîmplat dacă Norman nu ar fi avut şcoală.

— Aşa-i, răspunse Annie.

După asta nu se mai auzi în cameră decît curentul din sobă şi clinchetul andrelelor şi, din cînd în cînd, scîrţîitul podelei vecinilor de la etajul de sus, cînd păşeau de colo colo.

Era linişte cînd Neil Macrae găsi locuinţa în întuneric, şi bătu la uşa verandei.

În acea noapte, Geoffrey Wain dădu acasă un telefon, anunțînd că va avea de lucru pînă dimineața, deoarece trebuia să pregătească primirea unei garnizoane, pe neașteptate sosite din vest. Se înființă apoi în apartamentul lui Evelyn din cartierul de nord și o anunță că are de gînd să rămînă toată noaptea la ea.

Așa ceva nu mai făcuse niciodată. Deși în camera lui Evelyn se afla un pat dublu, fata nu se așteptase niciodată să rămînă la ea mai mult decît o oră sau două și niciodată Wain nu făcuse vreo aluzie că acest răstimp nu i-ar fi fost îndeajuns. De fapt, niciodată nu dormise împreună cu o femeie în afară de soția sa. I se părea respingătoare ideea de a sta culcat, inconștient, expus vederii altora, în special unor persoane pe care și le considera inferioare.

Nimic din apartament nu-i aparținea. Îi dăduse lui Evelyn banii necesari ca să-și mobileze apartamentul dar se abținuse de a-i sugera cum să o facă. Simțea că dacă ar fi intervenit personal în gustul ei fie în ce privește mobilierul, fie la îmbrăcăminte, ar fi însemnat să recunoască apartamentul ei ca fiind al lui, precum și o invitație ca ea să considere relația lor actuală ca permanentă. Astfel încît decorația apartamentului era ieftină și țipătoare, deși detaliile neplăcute erau atît de multe încît își pierdeau caracterul individual ce l-ar fi putut deranja.

Îi lăsă ei plăcerea de a conduce cum voia clipele de la începutul întîlnirii. Vulgaritatea și naivitatea îl făceau să simtă că în prezența ei adoptase o nouă personalitate. Acum, așezat în singurul ei fotoliu, fuma o țigară de foi și o aștepta să apară

din dormitor. Deocamdată, izbutise să îngrădească reapariţia lui Neil Macrae într-un colţ îndepărtat al minţii. Influenţa acestui gînd nu ajungea să-i reteze anticiparea plăcerii, dar reuşise totuşi să-i tulbure obişnuitul simţămînt de siguranţă. Se consola cu ideea că pînă la sfîrşitul războiului convenţiile familiale vor fi depăşite cu totul, şi va urma o nouă eră dominată de putere şi de vulgaritate fără limită, o eră în care roadele nu vor fi culese de cei merituoşi, ci de cei şmecheri şi lipsiţi de scrupule. Va fi o eră care va accepta majoritatea valorilor pe care Evelyn le deţinea. Va schimba totul şi va începe curînd. Îi recunoştea apropierea fără s-o regrete şi fără s-o aprobe.

Evelyn veni din dormitor într-un kimono de mătase strîns pe talie şi pe şolduri şi deschis la gît. Cu ceea ce considera candoare de prostituată, refăcuse liniile acestui veşmînt aşa încît să-i sublinieze sînii, despărţindu-i şi reliefîndu-i, astfel că privirea lui Wain nu putea acum să se îndrepte asupra nici unei alte părţi a persoanei ei. Părul negru, bine periat de pe frunte, era susţinut de o fundă albastră, legată în vîrful capului. Era genul Evelyn — funda de fetiţă şi sînii în formă de pară scoşi în evidenţă. Se întinse pe canapeaua din faţa căminului şi-l privi pe sub gene. Era atît de mică, delicată, şi totuşi capabilă de atîta tensiune a trupului şi fixitate a expresiei, de atîta ură ce mocnea, creştea şi totuşi, pînă la urmă se supunea ! Se îndreptă spre dînsa. Un miros de parfum ieftin, pătrunzător, umpluse camera.

În noaptea aceea, la Prince's Lodge, Jim şi Mary Fraser stătură îndelung de vorbă în faţa

focului, după ce o culcaseră pe Jean în pat. Butucii trosneau şi umbrele dansau de-a lungul lambriurilor din salon. În colţurile depărtate ale camerei, era frig. Obloanele erau deschise. Apa din Bazin era luminată de lună şi stelele pîlpîiau deasupra contururilor dealului.

— În lume nu contează nimic decît întîmplarea, spunea Jim. Nu-mi amintesc nimic care să fi trăit vreodată şi să nu fi fost rodul întîmplării.

— Vrei să spui că aşa te-ai însurat cu mine ?

— Din cauză că aveai un tată bogat, ceea ce, în ce te priveşte pe tine, era pură întîmplare. Îşi atinse piciorul invalid. Uite la ăsta, dacă nu mi-ar fi lipsit pipa cu tutun şi n-aş fi traversat în acel anume moment linia de foc, nici un bur n-ar fi apucat să mă lovească. Uită-te cum a ajuns Jean la noi.

Mary se încruntă.

— Crezi că Angus Murray va fi un soţ bun pentru Penny ? Pare atît de bătrîn faţă de ea.

— Se putea şi mai rău. Stai să văd. Între el şi Penny este aceeaşi diferenţă de vîrstă ca între mine şi tine.

— Oh, Jim ! Dar tu eşti mai tînăr decît este el acum.

Jim rîse şi-şi întinse braţele.

— Cum arăta Geoffrey cînd era tînăr ?

— Curios, dar nu-mi amintesc. Întotdeauna a părut să aibă vîrsta de acum.

— În orice caz, viaţa a fost o lovitură pentru el. Cred că Penny ar fi putut avea şi un tată mai rău. Cel puţin, o lasă în pace. Draga mea, ai o familie îngrozitoare !

— Unii dintre noi nu sîntem chiar așa de răi.
— Și asta e o întîmplare.
Se ridică în picioare, căscă, împinse o buturugă mai în foc și trase paravanul în dreptul sobei.
— Nu uita, avem *rendez-vous* în pat. Nici asta nu am putut s-o înțeleg : de ce îmi place să mă culc cu o femeie care are asemenea unchi și mătuși și frați ca ai tăi. O ridică în picioare și-i cuprinse cu brațul greu umerii fragili. După o ușoară împotrivire, ea îi zîmbi :
— Să mergem la culcare, îi spuse, trebuie să ne trezim devreme să prindem trenul de dimineață.
— Sigur, de asta ai nevoie de mine.

O mică trupă de cavalerie fusese desemnată să patruleze străzile ca să controleze geamurile necamuflate. Ordinul nu-și avea rațiune decît în starea de neliniște a oficialităților, care se resemnaseră cu eșecul strategic de la Paschendaele și cu ideea unei noi ierni de război. Cîțiva oameni călare străbăteau la pas străzile întunecoase și, din cînd în cînd, cîte unul suna din trompetă.
Maria Wain auzi trompeta și tropăitul cailor și deschise obloanele să privească afară. Trupa se opri și un om descălecă, traversă trotuarul și sună la ușă.
După ce plecă, Alfred Wain, adormit în fotoliul dinaintea focului, tresări și pufăi.
— Ce-a fost ?
— Soldații. Ziceau că se vede lumină.
— Prostii, spuse și închise ochii la loc.

O oră mai tîrziu, Penelope și Roddie Wain auziră tropăitul cailor și Roddie avu grijă să-și stingă

lumina înainte de a se uita afară. Văzu căştile şi umerii călăreţilor şi lucirea lunii pe trompeta tînărului de lîngă comandant. După ce trecură, coborî să-şi caute sora.

Penelope, obosită şi deprimată, incapabilă să adoarmă, îi spuse să se întoarcă în pat. Apoi, dîndu-şi seama că nu va dormi, îi ceru să-şi aducă temele şi-i parcurse exerciţiile, unul după altul, pînă cînd le termină şi Roddie aproape adormise. Urcă în dormitor cu el, îl culcă în pat şi se aşeză pe margine ascultîndu-l cum sporovăia despre război. Abia dacă-şi putea aminti cînd începuse războiul, dar o năuci cu precizia amănuntelor despre lupte. Putea să spună din memorie tonajul şi muniţia fiecărui vas din flotă şi de abia aştepta clipa care-i va permite, şase ani mai tîrziu, să intre în armată. Penny observă că fiecare maculator avea pe copertă imaginea unui soldat sau a unui marinar, ori un buldog englez pe o flamură drapată la pupa unei nave de război, în vreme ce un castor canadian, ghemuit într-un colţ, îşi ascuţea dinţii. Îl auzea vorbind, şi admira măiestria propagandiştilor. Trăind într-o mare naţiune, virtual garantată de Statele Unite, actuala echipă de publicişti păreau hotărîţi să-i convingă pe canadieni că fericirea lor ar fi pe veci pierdută dacă ar aspira la altceva mai mult decît o anticameră de lacheu al Imperiului Britanic.

În sfîrşit, Roddie dădu semne de somn şi-l lăsă. În casă era linişte, tic-tac-ul ceasurilor din toate camerele căpătaseră vibraţia inflexiunilor vocii lui Neil.

Toată noaptea aceea străzile din Halifax au rămas în întuneric, cu circulația întreruptă, și întregul oraș, acest luminiș într-o pădure din fața oceanului, era cuprins de o liniște perfectă. Totuși panorama istoriei, vitală și în esență nevăzută, se derula prin mințile a șaptezeci de mii de oameni care în acea clipă locuiau regiunea marcată pe hartă drept peninsula Halifax.

În saloanele mari ale spitalelor militare zăceau în paturi sute de canadieni, unii dormind, alții lîncezind sau suferind. Plecaseră din preriile de pe coasta de vest, din Ontario și Quebec, în Franța, iar curînd aveau să fie retrimiși iarăși în orașele și în solitudinea lor.

De îndată ce se vor înzdrăveni atît cît să se țină singuri pe picioare, vor pleca acasă. Dar războiul le schimbase tuturor viziunea, provocîndu-le sau vindecîndu-le răni, dar oricum lărgindu-le orizontul. Niciodată nu vor putea să mai fie ca înainte și nici pămîntul la care se vor întoarce nu va mai fi același.

Pe vapoarele ancorate în Bazinul Bedford oamenii vorbeau majoritatea limbilor indoeuropene și slavonice, jucau cărți și povesteau cum arată locurile, la distanță de mile, de unde veniseră. Aici în Bazinul Bedford, dacă gîndul are vreun sens real, erau prezente și Stockholm și Hangesund și Rotterdam, Anvers și Lisabona, Geneva, Marsilia, Odesa și Capetown. Erau aici pescari din Calcutta și Bombay, latino-americani din Rio și Montevideo, yankei din Boston, marinari din toate porturile Angliei. Stăteau cu toții pe vapoarele ancorate într-o crestătură a coastei Noii Scoții și știau că un

vas din cinci era destinat a fi distrus. Îşi dorea să fi fost într-un port cu lumină, muzică şi femei, unde omul avea dreptul să fie însetat şi să uite irealitatea propriei vieţi. Îşi dorea să fi fost oriunde în afară de acest loc unde nu aveau decît stelele deasupra capului şi pustia, virgina pădure nord-americană în jur.

În birourile luminate ale docurilor şi în saloanele grandioase ale Casei Amiralităţii, cît şi în alte clădiri fără nume de-a lungul cheiurilor, oameni în uniforme, în serviciu de noapte, erau la lucru. Fişau şi înregistrau ordine şi informaţii. Telegraful ţăcănea incontinuu, iar curierii intrau şi ieşeau mereu din camera telegrafului, înmînînd foi de hîrtie diverşilor ofiţeri. Mesajele care intrau erau citite şi înregistrate, iar notele conţinînd mişcarea submarinelor duşmane erau considerate în lumina ştirilor venite. Se ştia că un submarin german se strecurase în afara golfului Biscay şi se îndrepta către groapa Diavolului, că un altul aştepta în fundul mării, lîngă Queenstown, pîndind ieşirea distrugătoarelor, şi că un altul se îndrepta la vest, către Cape Race. Ştiau că un mic escadron britanic avansa în Atlantic pentru a întîlni un convoi, la un moment şi un loc secret. Informaţiile erau notate, listele şi planurile verificate, iar poziţia vaselor revizuită. Se făceau mici schimbări în cursele dinainte proiectate.

Dar în mintea a mii de cetăţeni încă treji se ascundea o teamă permanentă, pe care rareori o mărturiseau, căci îşi imaginau fiii, fraţii, soţii, taţii, iubiţii, undeva în liniile din jurul Arrasului sau Ypresului. Şi toţi erau totuşi recunoscători că aveau încă pricini de îngrijorare, pentru că însemna că

mai trecuse o zi fără să primească temuta scrisoare personală de la Majestatea Sa.

Războiul îi schimbase şi pe aceşti oameni, dar în mai mică măsură. Aruncase asupra vieţilor lor ceva din temerile şi amărăciunile marilor oraşe, căci fără să ştie trăiau şi în această noapte, aşa cum trăiseră de ani de zile, cu gîndurile şi acţiunile determinate de obiceiurile moştenite de la strămoşi, de la loialiştii ce veniseră aici în urmă cu generaţii din Statele Unite deoarece îl preferau pe regele George noii libertăţi, de la englezii care se stabiliseră în Halifax atunci cînd serviciul din garnizoană se terminase, de la irlandezii care veniseră ca să scape de foamete cu şaptezeci de ani în urmă. Trăiau aici în Halifax încă legaţi de Anglia, suferind o dată cu ea, dar rareori împărţind binele cu ea. Neîmpăcaţi cu gîndul de a fi americani sau chiar canadieni, mulţumiţi pentru moment de această stare în care oscilau o dată cu evenimentele, convinşi că apartenenţa lor la Noua Scoţie le conferea un motiv aparte de mulţumire. O calitate pe care nimeni nu încerca să o definească, pentru că nimeni în afara acestei provincii nu credea că există, şi din interiorul ei o luau ca pe un lucru firesc.

În bucătăria lui Alec cel Mare cei doi vorbeau în şoaptă după ce Anny se dusese la culcare. Neil era calm, iar figura lui Alec, după ce-şi revenise din uimirea de moment cînd văzuse că Neil trăia, îşi reluase imobilitatea obişnuită. Chiar dacă îşi dădea seama că a-l ajuta pe Neil l-ar fi costat slujba de la Wain, nu trăda acest gînd nici prin expresie, nici prin cuvinte.

— Deci asta este situaţia mea, continuă Neil. Va trebui probabil să te citez ca martor. Ce-ai să faci ?

Figura lui Alec era serioasă, dar nu încerca să evite situaţia în care se afla. Stătea perfect nemişcat, picior peste picior şi cu o mînă îşi ţinea glezna. În cealaltă mînă strîngea un pahar pe jumătate gol.

— Vă referiţi la mesajul colonelului Wain din ziua aceea ? spuse el.

— Da. Neil îl privea ţintă. Ştiu că-ţi cer mult. Ar putea însemna pentru dumneata chiar pierderea slujbei.

— Cam aşa e !

Pentru asta se întorsese acasă. Contase pe cinstea şi pe solidaritatea de clan a lui Alec, pentru a-l convinge să spună adevărul. Erau singurele lui avantaje şi dacă Alec ezita, era hotărît să mizeze pe corectitudinea caracterului lui cît îi sta în putinţă. Dar în afară de aceasta, în mintea lui Neil avea loc un joc subtil de emoţii. Alec şi cu el se trăgeau din aceleaşi rădăcini. Şi era ca şi cum Alec ar fi fost pe cale de a-l ajuta să-şi răzbune tatăl pentru anii de umilinţă pe care îi impusese familia Wain. Ca şi cum legăturile fundamentale ale propriei sale naturi erau de data aceasta mai puternice decît mediul care cîndva le distorsionase.

Acest sentiment momentan de triumf dispăru aşa cum se ivise, lăsîndu-l din nou rece şi calculat.

— Alec, trebuie să fim foarte clari. Îţi aminteşti cît timp ai stat cu colonelul Wain în acea după amiază ? Cît timp a trecut între ora zero şi momentul în care ţi-a înmînat mesajul pe care trebuia să-l duci pe front ?

— Cam vreo patru ore. Să tot fi fost patru ore.

— Şi în tot timpul acesta colonelul nu a avut nici un contact cu restul batalionului ?

— Ei, nu chiar tot timpul acela, dar cam trei ore n-a ştiut unde dracu eraţi.

— Şi deci te-a trimis în chip de curier pe front cu un ordin. Cînd ai ajuns la linia de front m-ai găsit pe mine singurul ofiţer superior în viaţă şi mi-ai dat mesajul ?

Alec dădu din cap.

— Am citit ordinul şi am spus că era contradictoriu. Apoi, înainte de a-l pune în aplicare, aşa cum l-am interpretat eu, ţi-am ordonat să înveţi mesajul pe de rost. E adevărat ?

Alec aprobă din nou din cap.

— Ei şi acum ai putea să juri cum suna ordinul ?

Neil se aplecă în faţă pe scaun, în vreme ce Alec trase o înghiţitură de rom şi gîndi fără grabă. Muşchii gîtului i se contractară cînd romul trecu spre stomac. Dădu din nou din cap.

— Pot să jur. Ordinul suna aşa : „Stabiliţi contactul cu brigada imperială pe dreapta, apoi atacaţi imediat obiectivul al doilea", asta însemna dealul din faţa noastră. Alec respira adînc. Doamne ce zi nenorocită pentru noi toţi ! După ce mi-am băgat în minte mesajul, m-aţi trimis înapoi cu un răspuns. Nu am citit răspunsul, dar l-a înfuriat îngrozitor pe colonelul Wain cînd l-a citit.

Neil respira şuierat printre dinţii încleştaţi, încercînd să-şi revină din tensiunea aşteptării de a i se pronunţa sentinţa. Acum că Alec vorbise în sfîrşit, întreaga chestiune părea să-şi fi pierdut grandoarea şi devenise aproape un fleac. Şi totuşi, scena din acea după-amiază se desfăşurase în min-

tea lui Neil atît de des, încît fiecare detaliu i se imprimase adînc în creier. Acum își amintea din nou, dar evenimentele păreau mai puțin intense, ca și cum și-ar fi pierdut amploarea. Senzația lui era cea a omului care citește un ziar la ani de zile după apariție.

Se văzu ghemuit în tranșee, obosit și transpirat, cînd apăruse Alec, plin de noroi, cu mesajul. Îl citise și văzuse de îndată că nu putea fi executat în întregime. Datorită direcției de avansare din acel moment, la dreapta nu se afla nici o brigadă imperială. Flancul era descoperit. Imperialii deschiseseră focul de pe o culme aflată la distanță de un sfert de milă de ariergardă și cam la șase sute de yarzi la dreapta. Avansarea direct către al doilea obiectiv, așa cum comanda Wain, ar fi mărit distanța pe flancul drept pînă la aproape o milă. Pe de altă parte, stabilirea contactului cu brigada engleză implica o retragere pe diagonală. Retragerea însemna eșuarea operațiunii acelei zile ; avansarea însemna probabila lor anihilare și certitudinea succesului contraatacului dușman.

Aceasta era situația. El o cunoștea, dar Wain nu. Indiferent cine plănuise atacul, uitase să ia în considerație natura terenului, căci linia generală de înaintare fusese de-a lungul a două laturi ale unei pante ușoare. Canadienii pe partea stîngă și englezii pe dreapta, iar în desfășurarea acțiunii pierduseră contactul unii cu alții. Panta îi îndepărtase și rezistența fusese mult mai puternică decît anticipase cartierul general. Întregul plan de atac era greșit și nu ofițerii de linie trebuiau să fie acuzați de aceasta. Nici Neil și nici altcineva nu știuse la acel moment că sugestia pentru acest

atac îi aparţinuse lui Wain şi că superiorii săi cu greutate şi-au dat aprobarea.

Cînd operaţiunea zilei s-a terminat şi batalionul s-a întors la poziţia iniţială, cineva a trebuit să fie învinuit pentru eşecul inutil. Wain era cel mai conştient de acest fapt. Şi cînd Alec cel Mare i-a adus mesajul lui Neil că acesta se retrăgea, faptul că nu cunoştea adevărata poziţie a oamenilor săi îl făcu să nu-şi poată da seama că a stabili contactul cu imperialii implica retragerea. Tot ceea ce a putut să vadă era ruşinea şi eşecul şi e mai uşor să dai vina pe altcineva decît să recunoşti că întreaga operaţiune a fost pregătită prost şi în grabă. Un timp, a fost convins că un subaltern i-a distrus planurile prin neascultare premeditată ; faptul că subalternul era din întîmplare nepotul pe care întotdeauna îl urîse, nu i-a schimbat dispoziţia sau judecata.

Dar în acea zi fumurie dispoziţia lui Wain se schimba cu repeziciune. Cînd a ajuns la linia de front şi a constatat extinderea pierderilor şi a auzit oamenii blestemînd sub rafalele unui contrabombardament violent, furia îi dispăru şi frica i se transformă în panică. Vedea în faţă demiterea pentru incompetenţă. S-a făcut în grabă un apel, la care s-a constatat că-şi pierduse aproape toţi ofiţerii. Singur în adăpostul blindat, cu întunericul care se lăsa şi pămîntul care se cutremura în jurul lui, a putut constata că războiul nu era nici un joc, nici o profesiune. Era ceva ce el nu mai putea controla nici înţelege.

Atunci a emis ordinul de arestare împotriva lui Neil. Din cauza violenţei contrabombardamentului,

prizonierul a fost instalat într-un adăpost din linia a doua, sub pază. Cînd a doua zi a sosit vestea că nepotul său fusese ucis, Wain nu ştia prea bine dacă să fie bucuros sau supărat. Neil recunoscuse că nu mai avea la el ordinul scris. Îl dăduse ofiţerului din plutonul următor, iar acel ofiţer zăcea acum mort în liniile germane. Neil fiind şi el mort, Wain nu mai putea trece vina asupra lui, demonstrînd superiorilor că nu el era vinovat.

Rememorînd evenimentele încîlcite ale acelei zile, Neil avea senzaţia că devenise doi oameni. El, şi unchiul său Geoffrey Wain. Reexaminase cazul atît de des, încît îl putea vedea din punctul de vedere al lui Wain tot atît de clar cît şi din al său propriu. Şi acum era sătul. Voia să se termine o dată. Aproape că nu mai avea nici un sens.

Îşi reluă locul, se uită din nou la Alec cel Mare.

— S-a mai referit vreodată colonelul la această afacere, după ce a crezut că eu am murit ?

— Nu. Alec gîndi. Dar se pare că nu a uitat-o.

— Cred şi eu. Dar ce s-a întîmplat cu dumneata ? Am auzit că ai fost luat prizonier. De asta nu te-am căutat pînă acum.

Alec zîmbi timid.

— Am fost, dar nu pentru mult timp. A trebuit să-l lovesc tare pe un tip, un neamţ, într-o noapte. De multe ori m-am gîndit ce s-o fi întîmplat cu el.

— Credeam că ai fost rănit.

— Da, am fost. O schijă. Am fost lovit cînd mă întorceam în liniile noastre.

Conversaţia trena şi Neil încerca să reziste convingerii că întîmplarea şi hazardul ridicol sînt cele care conduc viaţa omului. În primul rînd, fusese o întîmplare că Alec îi dăduse lui mesajul. O

întîmplare că un obuz făcuse să sară în aer adăpostul unde îl băgase Wain. O întîmplare că atunci cînd a vrut să-l întîlnească pe Alec, omul era considerat prizonier de război. Ultima întîmplare avusese loc cu o lună în urmă, cînd intrase în holul hotelului Regent Palace din Londra ca să se adăpostească de ploaie. S-a întîlnit cu un soldat în permisie, care îl informase că Alec nu numai că trăiește, dar că se află în Canada. Și nici această dovadă nu-l putea convinge că drumul vieții era la fel de nesigur ca al unei muște. Poate că desfigurarea morală pricinuită de război făcea ca viața omului să apară astfel.

Angus Murray era beat. Pereții camerei, mesele, scaunele, și poza cu rața moartă se bălăbăneau ca marea, trecîndu-i prin fața ochilor și depărtîndu-se cu o mișcare atît de ritmică, încît distrugeau totul în afara gîndurilor. Dar din gînduri distrugeau durerea. Ori de cîte ori spunea ceva, vorbele păreau să plutească în aer, pînă cînd cineva le lua și le distrugea existența. Locul era murdar și cu trei ore în urmă Murray fusese în stare să-i simtă și mirosul. O femeie cam de o vîrstă cu el, cu un braț cărnos rezemat de masă, stătea în fața lui pe marginea unui scaun de lemn.

— De ce dracu nu faci ordine în localul ăsta, Mamie ? Numai el știa cît de beat era. Arată îngrozitor !

— Da, da, da, poate c-o să-l pun în ordine și după aia vin curcanii și mă aruncă de aici.

— Nu e drept. Nu-i o comportare dreaptă. Ar trebui să faci din locul ăsta un cămin.

— Tipii ăia care vin de pe vapoare, nu știu ce e aia mai bine.

— Nu ne iubești, Mamie.

— De ce i-aș iubi pe tipii ăștia ?

Murray oftă și se lăsă pe spate cu atîta greutate, încît femeia se ridică să-i oprească balansul, dar cu o mișcare ușoară în față, își reveni.

— De unde zici că vii, Mamie ?

— Ce-ți pasă ție de unde viu eu ?

— Ei, întreb și eu așa !

Fața ei se îmblînzi puțin dar își reveni după ce trecu printr-o clipă de sfială.

— Chiar vrei să știi ?

— Da.

— Hai, du-te la nevasta dumitale. Las' c-o să-ți vorbească despre ea.

Schiță un zîmbet, dînd din cap. Ochii îi erau injectați și umeziți.

— Credeam că-ți dai seama mai bine. Credeam că o femeie ca tine știe mai multe despre un bărbat.

— Cum, nu ești ?

— Însurat ? Nu mă face să rîd.

— Totuși odată ai fost ! Asta-i ceva ce întotdeauna se cunoaște la un bărbat.

— Ce s-a întîmplat ? Ești sensibilă în legătură cu reputația ta profesională ? Ia uită-te la mine. Crezi că ar exista vreo femeie care ar vrea să se mărite cu mine ?

— Sfîntă Marie ! Cred că o dată spui și dumneata adevărul !

— Ei, acuma spune-mi !

— De ce ?

— Te-am întrebat, nu-i așa ?

— Cred că un om ca dumneata nu e interesat să știe nimic despre mine. În ultima vreme am adunat și eu ceva bani. Asta e tot. Își puse mîna pe a lui, dar simțurile lui Murray erau atît de amorțite încît nu simți. De ce vii pe aicea ?

— Ei drace, dar trebuie să știi !

— Cu mare lucru nu te alegi. Fetele astea ale mele nu sînt bune de nimic. Nenorocirea e că nici nu le pasă. Nu le place ce fac. Poate uneori, cînd vine cîte un tip tînăr și drăguț. De fapt nu dau nimic nici unui bărbat.

— Doamne, am muncit toată noaptea și nu m-am ales cu nimic. Asta-i ceva ce majoritatea caselor de toleranță n-ar spune clienților lor.

Mamie părea plictisită.

— Nu-i nici o nevoie să vorbești așa. Ce-i cu voi oamenii ăștia educați ? De ce nu puteți lăsa lucrurile să fie așa cum sînt ?

— Deși vorbesc cu limba oamenilor și a îngerilor și nu am milă... vocea i se frînse. Mamie, tu ești o fată bună. Se vede că așa te-ai născut. Nu vrei nimănui nici un rău. Vrei ca noi să fim o familie mare și fericită. Te-ai născut aici, Mamie ?

— Ți-am spus !

— Am uitat. Și după aia ai plecat la Boston, ă ?

— Taci din gură, nu poți ?

— Și pe urmă vreun tip care ți s-a părut drăguț te-a părăsit și te-ai întors aici. Exact ca și mine. Tu ce crezi despre locurile astea, Mamie ? Pe aici, toată lumea vine și pleacă. Hoinari. Soarele apune, întunericul se lasă asupră-mi, odihna mea e o piatră — ăsta este omul din Noua Scoție. Dacă ai ochi să-l vezi. Hoinari. Caută prin tot

continentul un viitor. Dar întotdeauna se întorc aici. Şi asta nu trebuie uitat. Se întorc întotdeauna la rădăcină. Ca tine şi ca mine. Cînd erai tînără vorbeai cu accent gaelic, nu ?

— Ce tot vorbeşti ? Eu sînt irlandeză !

— Şi care-i diferenţa ?

— Cum îţi merge cu mîna ? E mai bine de cînd nu mai e în atele ?

Murray ridică mîna dreaptă şi o urmări cum se mişca în faţa ochilor lui, dar degetele se îndoiau ţepene, cînd îşi forţa muşchii.

— Arată grozav, spuse ea.

— Chiar îţi pasă cum arată ?

— Sigur că da !

— Prima operaţie pe care am făcut-o a fost pe ochi. N-aş fi putut s-o fac fără două mîini. Nenorocirea cu războiul ăsta, e că a început să ne pară natural. Ne obişnuim cu el. Asta vreau să spun.

— Un bărbat frumos şi deştept ca dumneata ar avea nevoie de o nevastă şi copii.

— Cunoşti vreo femeie bună, Mamie ?

— Sigur că da.

— Nu, tu şi cu mine sîntem la fel. Am vrut întotdeauna altceva. Trebuie să recunoşti, Mamie. Cînd erai tînără te interesa fiecare bărbat pe care-l vedeai. Voiai să ştii cum este, nu ? Şi acum uită-te la noi. Tu conduci un bordel şi eu vin la tine.

Femeia se ridică şi-şi trecu braţul pe după umerii lui, ridicîndu-l în picioare. Stătea drept, fără efort, şi se uita la ea. Trupul i se legăna puţin, dar picioarele erau în perfect echilibru. Faţa era strîmbată de un rînjet vag şi fără sens.

— Ce te face să mergi înainte, Mamie ? Banii ?

— Da, cred că banii te fac să ştii unde te afli. Dar îţi spun, mie mi-e foarte bine. Se uită în altă parte şi adăugă trist. Am doi copii, îi ţin la ţară.

— Foarte bine faci. Dacă toată lumea ar trăi la ţară, nu ar mai fi blestematele astea de războaie. Sau poate că n-ar mai fi. Îşi privi mîinile. Ascultă, Mamie, războiul ăsta încă nu m-a dat gata. Încă mai pot opera, înţelegi ? Am o pereche de mîini adevărate care pot face aproape tot ce le spun. O dată ce văd o demonstraţie pot să o reproduc. Uneori chiar mai bine decît cel care demonstrează. Ia de exemplu o mastoidită, o mastoidită radicală, pot...

— Vai, domnule maior, du-te acasă ! Ce trebuie să-mi spui mie toate astea ?

— Dar cui, pentru numele lui Dumnezeu, cui pot să spun ? Uneia dintre fetele tale ? Unuia dintre cretinii care trîndăvesc în jurul hotelului şi vorbesc despre un război pe care nu l-au văzut ? Tu ştii că totul e o escrocherie, nu-i aşa ?

— Dar nu ştiu despre ce vorbeşti.

— Ştii că nu există înviere din morţi, nu ? Încă de la primul paşti, dacă un om e mort, rămîne mort. Bun. Un bărbat se îndrăgosteşte de o fată. El moare. Fata aproape că moare de durere, dar îşi revine cumva şi acum e o femeie tînără dar cu o minte bătrînă-bătrînă, Mamie, ca şi a mea, dar cu un trup tînăr. Înseamnă că e prea în vîrstă pentru oricare din puştii de vîrsta ei. Ea e ceea ce am eu nevoie, nu-i aşa ? E o fată cu care mă pot însura fără ca să fie un joc murdar. O, Doamne, dacă trebuie să trăim în toată mizeria

asta, de ce nu poate o tînără să se mărite cu un om destul de în vîrstă ca să-i arate drumul ? Un om destul de în vîrstă ca să-i aprecieze valoarea tinereţii.

— Domnule maior, vorbeşti prea tare. Te rog — nu vreau să am neplăceri. Eşti unul de-ai casei. Niciodată nu te-ai purtat aşa.

— Am văzut un om sculat din morţi.

— Pleacă, te rog.

— Dar nu asta contează, poate c-ar trebui să-l gonesc din nou, nu ? Poate c-ar trebui să-l fac un vagabond. Cred că ar deveni a doua ediţie a propriului meu eu. Numai că n-ar avea tăria necesară. N-ar rezista. Oameni ca tine şi ca mine, noi avem mîndria noastră. Ne putem da seama de ceea ce ne copleşeşte aşa încît niciodată nu ne poate copleşi cu adevărat. *Cogito, ergo sum !*

Îi înconjură talia cu braţul şi o conduse la scara ce ducea la etajul doi.

— Cînd barbarii au intrat în imperiu, au venit pe rînd şi nimeni n-a crezut că or să izbutească într-adevăr. Mai întîi o provincie, apoi o alta, un oraş, apoi altul şi totdeauna oamenii spuneau că au mai rămas destule oraşe care să ia locul celor pierdute. Dar pînă la urmă toate întăriturile au cedat. Aceste oraşe mari, aceste locuri ca Bostonul care ţie ţi-a plăcut aşa de mult, să vezi cum se golesc cînd vine invazia. Să vezi cum o să acopere păianjenii marile hoteluri. Să te uiţi la marile transatlantice cum dispar de pe mări. Şi în Halifax nu o să mai fie decît bărci de pescari. Nimic decît bărci de pescari. Şi femeile din Lunenburg şi Cape Breton vor scoate iar războaiele de ţesut din pivniţă.

Se desprinse de lîngă el şi-l privi cu atenţie. Cînd îi zîmbi, îi apărură ridurile din jurul ochilor şi, pentru prima oară în seara aceea, faţa ei deveni blîndă cum trebuie să fi fost cîndva, cînd era o fată drăguţă şi generoasă.

— Ei, atunci hai cu mine, biet om. O să petrec noaptea asta cu tine. Cînd îmi place un bărbat, pot să-l fac să uite o grămadă de lucruri. O să te miri.

— Nu, spuse el.

— Haide, vocea ei deveni aproape furioasă. Te doresc.

— E aer prea închis aici, miroase urît.

Ea ridică din umeri şi traversă camera pînă la cuier. Vorbi din nou dar cu un ton de afaceri :

— Să te ajut să-ţi pui haina. Se face frig. Mai frig decît crezi. Dar sub aerul profesional, mai rămăsese ceva din starea de spirit blîndă, căci rîse şi spuse cu voce ciudată : Mi-amintesc şi azi cum venea tata în nopţile de iarnă de la hambar, cu mustăţile îngheţate. Mamie, spunea el, e destul de frig ca şi unei maimuţe de metal să-i îngheţe ceva important. Asta era mica lui glumă.

Murray se întoarse către uşă.

— A fost o noapte infernală, Mamie, dar nu din cauza ta. Cît îţi datorez ?

— Las-o baltă, nu-mi datorezi nimic. Eşti prea beat ca să onorezi vreo notă în seara asta.

Cînd Murray ajunse în camera lui de hotel, capul începu să i se limpezească. Se aşeză şi se rezemă de braţul fotoliului, luptîndu-se cu răul în timp ce ochii parcurgeau cotoarele cărţilor care dintotdeauna îi aparţinuseră. Erau vreo nouăzeci de volume medicale, în legătura cea mai fină pe care reuşise să o obţină, cuprinzînd de la anatomia lui

Gray, tocită toată, pînă la ultimele publicații în propria sa specialitate. Dar acestea nu-l interesau atît de mult ca acele pe care le folosea mai rar, cărțile pe care le achiziționase în vremea colegiului și care întotdeauna i se păreau noi. Cu ani în urmă, ele îl ajutaseră să se imagineze pe sine ca făcînd parte dintr-o moștenire imensă și minunată, dar acum titlurile lor sunau ca un clopot aurit din copilărie, clopotul unei catedrale pe care anii de eră tehnică îl amuțiseră.

Republica lui Platon, *Etica Nicomahică, Teoria binelui și răului* a lui Rashdall, Horațiu și Catul, Tucidide, Shakespeare și Milton, aceștia și alții îi umpleau mintea, în timp ce sta agățat de brațul scaunului, obosit, un om brusc îmbătrînit, cu firul speranțelor rupt.

— Îmi pare bine că-i cunosc, spuse, în ciuda tuturor lucrurilor, îmi pare bine.

— Deci l-ai cunoscut pe tata, vorbea în continuare Neil, o oră mai tîrziu. Alec, ești aproape singura persoană pe care o cunosc de ani de zile și care să-l fi știut pe tata.

— Cînd a plecat de la Cape Breton am aflat curînd de el că o ducea bine. Mai întîi a fost la Halifax și după aceea am auzit că a ajuns la Boston. Mi-amintesc cum un bogătaș a venit pînă la Sfînta Ana pe iahtul său și a întrebat dacă John Macrae era din satul acela. Și Hector Gillies — fiul lui Donald care avea moara de pe strada Margaree — a plecat la Boston și a lucrat ca tîmplar acolo. Și el a auzit de John Macrae. Tatăl dumitale mînuia uneltele ușor, cum mînuiește o femeie acul.

În liniştea care a urmat nu se auzea decît tic-tac-ul deşteptătorului de pe sobă.

— După ce scap de necazul ăsta, spuse Neil, mai ai vreo şansă de a obţine altă slujbă în Halifax ?

— Ei, asta nu ştiu.

— Mai ai terenul de la Cape Breton ?

— Da, dar preţurile peştelui sînt teribil de proaste.

— De ce dracu un om ca Geoffrey Wain trebuie să aibă totul ? Ochii lui Neil se măriră de enervare. Firme ca ale lui au ruinat pescarii din provincie. Mi-ar place să văd...

Alec puse mîna lui mare pe mîna lui Neil şi zîmbi.

— Domnule Macrae, dumneata nu eşti pescar şi nu ai de ce să te îngrijorezi de preţuri. Şi nici nu cred că merită să ai idei de astea. Nu face decît să îngreuneze lucrurile. Multe lucruri nu le înţeleg eu dar întotdeauna am ştiut ce am de făcut. Şi dacă îmi pierd slujba la Wain, o să fie o altă slujbă în altă parte. Ni se spune că Dumnezeu are grijă de noi şi n-ar avea nici un rost să mergi la biserică dacă nu poţi crede un lucru atît de simplu ca ăsta.

— Toate bune, dar Dumnezeu i-ajută şi pe cei care se ajută singuri.

Alec se ridică în picioare cu greu.

— Domnule Macrae, ai să dormi aici la noapte. Cînd eram acasă, tatăl dumitale a dormit de multe ori la noi.

Neil se simţea încurcat şi jenat.

— Alec, mi-e teamă că nu vă aduc decît necazuri. Îmi pare foarte rău.

— Dar nu dumneata ne aduci necazurile, ele își croiesc drum și singure. Tatăl dumitale era unul de-ai noștri. Și n-are nici un rost să mai discutăm de asta. Nu ai nici ce să-mi explici și nici de ce să-mi mulțumești.

Îl conduse într-o cameră mică de la intrare numită salon. Printre alte relicve ale secolului trecut conținea și o canapea din păr de cal.

— Îmi pare rău că n-am în casă nimic mai bun pentru dumneata, dar acum ai mintea obosită și o să te odihnești bine.

Singur în salon, Neil încercă să adoarmă. Acum viitorul și numele său erau în siguranță, dar cum o să împace lucrurile cu Penny ori cu tatăl ei, asta nu o știa. Înainte de a-și putea formula vreun plan de viitor, îl cuprinse somnul.

Cînd zorile începură să lumineze Pasajul de Est, numai marinarii de gardă de pe vapoare, oamenii de la Biroul Secret, și paznicii de la depozite și de la gară erau treji pentru a le putea admira. Nu sufla nici o briză. Un văl de ceață se ridică de la suprafața apei și se răspîndi pe străzile mai joase ale orașului, unde rămase pînă cînd soarele îl transformă într-o explozie de lumină.

JOI

7,30 a.m.

După răsăritul soarelui, întreg peisajul era o baie de lumină. Razele mai întîi roşii, apoi portocalii şi puternic aurii ca inima focului, invadau portul venind dinspre mare, polcind stratul de ceaţă de deasupra mării nemişcate. Picăturile de apă aveau luciri de argint viu. Prin ceaţă, înaintau siluetele a două vapoare, un crucişător britanic şi o fregată cu un coş subţire şi o proră înaltă, un vas lătăreţ incomod şi lipsit de personalitate, ajuns la Halifax datorită războiului.

Oamenii de pe puntea crucişătorului nu puteau vedea nimic înaintea lor, decît coşurile cîtorva vapoare, carenele lor fiind ascunse în ceaţa dimineţii. În această lumină, oraşul arbora o noblеţe falsă, o iluzie creată de ceaţă şi de răsărit ; pentru că nu i se puteau desluşi decît contururile. De pe girueta catedralei Sf. Maria ţîşneau luciri de lumină, iar stema înaltă a Cetăţii era scăldată în aur. Două feriboaturi traversau atît de lin portul,

încît mişcarea lor părea un miracol determinat de o cauză exterioară ; puntea şi coşurile lor alunecau fără efort, deasupra ceţei care le învăluia carena. La suprafaţa pămîntului, îngheţul de noapte se topea, dar aerul era încă destul de rece ca să umezească nasurile oamenilor. Nu plutea prea mult fum, căci oraşul nu începuse încă să lucreze. Pe sub ceaţă, se desfăşura o activitate variată, multilaterală, care într-un alt oraş sau într-o climă mai caldă, i-ar fi făcut pe oameni vioi şi trepidanţi. Un batalion staţionase la Armory. Mii de bărbaţi şi de femei umblau făurind gînduri despre război. Copiii traversau cu bicicleta pajiştile şi grădinile încremenite sub chiciură, pentru a ajunge la apă să vadă ce noutate mai adusese războiul în acea zi. Muncitori cu şepci de postav, fără cravate sau fulare, se îndreptau spre docuri, depozite, topitorii şi şantierele navale, lovind puternic caldarîmul şi lăsîndu-se puţin pe spate pentru a-şi frîna paşii pe străzile în pantă. Un tren de marfă încărcat cu grîu din Saskatchewan se tîra încet pe după colţul din Richmond Bluff, promontoriul care separa Bazinul Bedford de port. Trenul trecu pe lîngă docuri, pe sub un alt deal aglomerat de case năruite, pînă ajunse la marele adăpost de la Borna doi. Acolo se opinti, gîfîi o clipă şi se opri.

Majoritatea locuitorilor din oraş încă mai dormeau, căci soţiile muncitorilor aveau obiceiul să le servească soţilor gustarea de dimineaţă şi apoi să se culce din nou ; pe de altă parte, nici un om, cît de prosper, nu se ducea la birou înainte de ora nouă. Pe străzi se auzeau şuierături şi strigătele băieţilor care aduceau ziarul „Morning Chro-

nicle" şi-l aruncau pe sub uşi. Peste puţin timp cetăţenii vor citi cît de înfometaţi sînt nemţii, despre Cambrai şi pădurea Bourlon pe care comunicatele continuau să le numească victorii mult timp după ce recruţii au abandonat lupta, iar gărzile au rămas pe loc, au luptat şi au murit în tranşeele lor. Liniştea portului fu întreruptă de duduitul greoi al crucişătorului englez care-şi aruncă ancora la sud de docuri. Refluxul îi împinse pupa şi-i îndreptă prora către nord. Stătea acolo cenuşiu şi ursuz, îndreptat spre întrarea portului. Ceaţa tremură şi se risipi cînd aerul se încălzi şi un vînt uşor mişcă portul. Pescăruşii care urmaseră crucişătorul în port se odihneau pe ape, iar o pasarelă fu lăsată într-o parte a vasului de război. Ofiţerul de gardă aştepta să-şi primească pe cei doi oficiali care se apropiau într-o şalupă dinspre debarcader.

Angus Murray se trezi devreme, îşi spălă ochii îndureraţi cu o soluţie de apă şi acid boric, apoi se îmbrăcă şi-şi perie cu grijă părul rar. Mai simţea alcoolul în vine şi pielea îi era ţeapănă, dar nu-l dureau nici capul nici stomacul. Acum vedea totul foarte clar. Se vedea pe sine şi lumea lui, nu prin prisma beţiei sau autocompasiunii, şi pentru prima oară de mulţi ani încoace viziunea adevărului nu-l mai înspăimînta.

Mîncă repede şi plecă imediat din hotel, forţîndu-şi muşchii leneşi să lucreze; transpiră urcînd dealul către Cetate, întîlni în drum oameni cu feţele albe, în drum spre lucru. Merse pînă cînd ajunse la poteca din jurul şanţului de pe deal. La picioarele lui se afla oraşul căruia ceaţa

îi ascundea urîţenia şi-i scotea în evidenţă splendoarea conturului, creînd cea mai perfectă compoziţie naturală pe care o văzuse vreodată. Acum aflase că omul îşi dă seama ce înseamnă liniştea numai cînd nu mai poate cunoaşte supliciul speranţei. O pierduse pe Penny cu care ar fi putut cunoaşte fericirea. Acum nu mai era necesar nici să argumenteze, nici să se justifice; nefericirea nu mai putea avea semnificaţie pentru că nu mai avea de ce să fie nefericit. Nimic nu-l mai putea supăra. Cu o noapte în urmă abandonase şi ultima fărîmă de ambiţie care-i mai păstra necazurile în minte. Dar rămăsese frumuseţea lumii şi se simţea capabil să se bucure de ea. Era constantă în ciuda tuturor strădaniilor oribile ale omenirii de a o domina.

Cu ochii în soare, se uita la evantaiul oraşului, desfăşurat sub zidurile rotunde ale Cetăţii. Aproape fiecare stradă şi clădire însemna pentru el cîte un fragment de istorie personală, care mergea în urmă cu douăzeci şi şapte de ani, cînd venise de la fermă, un băieţaş abia înscris la Colegiu. Figurile colegilor de şcoală îi traversau memoria: unii reuşiseră în provinciile de nord sau în Statele Unite; unul era celebru; puţini rămăseseră în Noua Scoţie.

În vreme ce privea, ceaţa se împrăştie şi, uitîndu-se în jos, spre port, văzu crucişătorul britanic tocmai ancorînd. Conturul tăios al vaporului părea să scoată în evidenţă cît de neajutorate sînt locurile mici din lume, care încearcă să reziste presiunii lumii exterioare. Murray oftă. Războiul făcea oraşul să palpite, iar oamenii în sinea lor nu regretau. Se bucurau aşa cum un doctor se

bucură de perspectiva unei operații periculoase pe care numai el poate s-o realizeze, căci Anglia n-ar fi putut duce războiul fără acest oraș. Marile metropole care făceau războaiele și încercau să evite natura lucrurilor nu puteau să se descurce acuma fără orașul Halifax.

Își apucă mîna rănită, începu să-și mişte degetele. Erau înțepenite din cauza frigului de dimineață, dar era evident că-și reveneau și că în curînd vor fi capabile să muncească.

Își va putea continua profesiunea. De acum înainte, asta îi va fi de ajuns.

Aruncă o privire pe ceas, văzu că era aproape ora opt, și începu să coboare panta dealului, spre străzi. Amintirea scenei de cu o seară înainte, dintre el, Penny și Neil Macrae, îl urmărea. Asta îl duse înapoi la conversația cu Geoffrey Wain și-și aminti că îl văzuse pe Alec MacKenzie ieșind din depozitul docului lui Wain. Subit îi veni o idee. Oare în ce companie a batalionului luptase Alec? Își recapitulă metodic lista batalionului, dar nu izbuti să-l integreze. O scenă din Franța îi străfulgeră mintea: el în picioare lîngă ușa unei ferme, iar Geoffrey Wain înăuntru, la o masă, cu Alec în picioare în fața lui.

— Ei, blestemată treabă! Fără să vrea, iuți pasul. Deci de asta Wain și-a adus aminte să-i dea lui MacKenzie o slujbă.

Coborî direct strada în pantă pînă la docul lui Wain. Colonelul nu putea să fie acolo atît de devreme, dar șeful lui de șantier putea fi. Traversă cu îndrăzneală intrarea și merse de-a lungul docului pînă la depozitul central. Ușa era deschisă și, în interior, lăzi și butoaie ce miroseau a cherestea

proaspătă erau stivuite pînă sus. De-a lungul cheiului nu existau vapoare şi numai cîţiva oameni munceau. Se apropie de un om subţirel, care şedea, într-o linişte imperturbabilă, pe fundul unui butoi, fumînd pipă şi scuipînd din cînd în cînd în apă.

— A venit MacKenzie ?

— Nu.

— Cînd îl aşteptaţi ?

Omul scotoci sub jachetă şi scoase un ceas.

— S'to fie o juma' de oră. Puse ceasul la loc şi scuipă din nou. Nu-i mult de lucru azi. Poa' să nu vie pînă mai tîrziu.

— Unde locuieşte ?

Omul îi dădu strada şi numărul casei şi apoi, ca şi cum abia atunci ar fi văzut că vorbeşte cu un ofiţer se ridică de pe butoi şi duse mîna la şapcă.

— Ştiţi unde se află strada, domnule ?

— Da, spuse Murray, ştiu.

Se duse pînă în strada Barrington şi luă un tramvai ; nu coborî decît la capătul de nord.

Soarele care se ridică, lumină dormitorul lui Penny, îi atinse perna şi se strecură pe lîngă faţa ei, pînă la pleoape. Se trezi şi, cu ochii cîrpiţi, se uită la ceas şi sări din pat. O dureau ochii şi-şi simţea braţele şi picioarele epuizate de extenuare nervoasă. Avea impresia că trecuseră doar cîteva minute de cînd se uitase ultima oară la ceas ; la ora patru dimineaţa.

Se lăsă înapoi pe pernă şi închise ochii. Nu-şi mai putea aminti cum fusese pe vremuri, înainte de război, cînd existenţa era relativ simplă şi oa-

menii nu găsiseră că-i necesar să trăiască pe credite de termen scurt. Dusese o viață ridicolă în ultimii ani, încercînd să-l înșele pe Atotputernicul, dăruindu-și copilul unui unchi și unei mătuși cumsecade, prefăcîndu-se că singura ei ambiție era de a reuși într-o profesiune bărbătească. Se gîndi la proiectul vasului ei pentru care își consumase atîta muncă, și la cercetările îndelungi care precedaseră formularea planului. Își aminti de zîmbetul indulgent al inginerilor și desenatorilor și apoi schimbarea acestui zîmbet în resentiment inconștient, cînd constataseră că este la fel de bună ca și ei. Și în cele din urmă, admirația plină de invidie cînd au fost obligați să admită că munca ei avea calități pe care ei nu le puteau atinge. Și acum Amiralitatea din Londra voia să-i transforme proiectul în ambarcațiune. Proiectul ei, a Penelopei Wain, care își trăise aproape toată viața în Halifax. Nici o minune că Angus Murray fusese mirat, nici o minune că Neil nu a crezut.

În casă se auzeau sunetele obișnuite : pașii lui Roddie coborînd să-și ia micul dejun, apoi ușa din față deschizîndu-se. Probabil că era Roddie care lua ziarul de dimineață din fața ușii. Articolele de fond, războiul, nebunie depășind înțelegerea umană, proiectată în tiparul ziarului și constituind acolo o lume nouă ! Cu doi ani în urmă, era posibil să aștepți vremea cînd războiul se va termina. Acum se părea că asta nu mai contează. Dacă toată lumea era la fel de obosită ca și dînsa, nu puteau face nimic altceva decît să zacă și să aștepte ca un nou dezastru să vină peste ei.

Oftă adînc și se întoarse, înfundîndu-și fața în pernă. Oare încordarea ultimilor trei ani fusese

absolut lipsită de rost ? O femeie putea oare ajunge la un punct în care absența lucrurilor normale să fie atît de cronică, încît organismul ei să se revolte împotriva unei abateri de la privațiunile devenite familiare ?

Neil trăia și era sănătos. Era chiar un tip sanguin. Războiul îl lovise dar nu îl distrusese. Nu-l făcuse nici măcar să o uite. Defecțiunea nu era la Neil, ci la ea ; era ca o persoană flămîndă, pusă brusc în fața mîncării și incapabilă să o consume. Și amintindu-și de impetuozitatea lui, se temu de perspectiva pe care i-o oferea el. După tot acest timp nu va mai fi niciodată capabilă să răspundă dorințelor lui în egală măsură.

Auzi din nou pași pe scări și cineva ciocăni la ușa camerei sale. Sadie o anunța că întîrziase. Îi răspunse scurt și se dădu jos din pat, merse la baie și-și afundă fața în apă rece. Se uită în oglindă și se văzu ridată și încruntată.

„Ești extenuată !" își spuse.

Nu, era mult mai mult decît o simplă oboseală. Prea multe fire încîlcite trebuiau descurcate. Cazul lui Neil era simplu în comparație cu al ei. Abia dacă îndrăznea să se uite la încurcătura în care ajunsese viața ei : Neil și tata. Ea, Neil și Jean — încă de la nașterea lui Jean așteptase să-i vadă figura la prima întîlnire cu fetița lor. Dar cum ar fi putut acum să-i spună de Jean ? Jean nu-i mai aparținea.

Forța obișnuinței o făcu să-și revină ; își îndreptă spatele și încercă să-și organizeze ideile pentru ziua care începea. Să nu faci două lucruri o dată. Toată lumea spunea acest lucru astăzi.

Coborî să-şi ia micul dejun, şi-l găsi pe Roddie foarte satisfăcut, pe după ziar. De obicei, trebuia să se uite pe furiş la titlurile din ziar, în scurtele momente cînd tatăl său îl ridica pentru a întoarce paginile. Cu o privire întrebătoare către soră-sa, puse ziarul lîngă farfurie.

— Unde-i tata ? întrebă.

— A trebuit să lucreze toată noaptea.

— De ce ?

— Nu ştiu. Penny simţea că nu mai putea să menţină echilibrul acestei case. Pur şi simplu este ocupat, asta-i tot.

— În legătură cu războiul ?

— Cred că da.

— Spune-mi adevărul, Penny. Nu zic la nimeni.

— Mai bine ai pleca la şcoală, că întîrzii. Ţi-ai făcut lecţiile ?

— Sper că da, după tot ce m-ai făcut să îndur aseară. Indică ceasul şi rînji. Mai bine altcineva s-ar grăbi astăzi. Cred că azi o să te pedepsească pentru că ajungi tîrziu. Sau nu mai contează că întîrzii cînd îmbătrîneşti ?

Sadie aduse o jumătate de grapefruit, două felii de pîine prăjită şi o ceaşcă de ceai. Mîncă repede şi se duse la bucătărie să-i dea lui Sadie instrucţiuni pentru ziua respectivă. Cînd se întoarse să-şi pună pălăria şi haina, Roddie era încă afundat în ziar. Asta ajunse s-o exaspereze.

— N-o să faci niciodată nimic fără să fii obligat ? Pleacă de aici şi du-te la şcoală !

Roddie se ridică speriat de vehemenţa ei.

— Uuuu, Penny...

Dar Penny nu aşteptă să-i asculte scuzele şi ieşi trîntind uşa după ea. Dacă tramvaiul n-o să

întîrzie pe drum, va ajunge probabil la docuri cîteva minute înainte de nouă.

Lui Geoffrey Wain soarele care intra prin perdelele de broderie decolorată şi care se revărsa peste plapuma de pe patul lui, i se părea într-un fel o insultă. Se ridică în capul oaselor, se frecă la ochi şi apoi se uită la fata de lîngă el. Evelyn adormise goală, prea leneşă ca să-şi pună cămaşa de noapte pe care o scosese pe pat. Încă dormea şi cînd el dădu plapuma la o parte, aerul rece îi făcu piele de găină. Poziţia fiindu-i incomodă, Evelyn se mişcă puţin. Toată atracţia pe care o exercita asupră-i, dispăruse sub inexpresivitatea somnului. Subţirimea ei care cu o seară înainte îi apăruse atît de provocătoare, acum i se părea un defect. Era atît de slabă încît oasele pieptului se reliefau ca şiruri de munţi sub pielea albă. După o noapte de somn, respiraţia ei mirosea a acetonă, lucru care-i displăcu, deşi niciodată nu se gîndise că nici el nu stătea mai bine în această privinţă.

Brusc se dădu jos din pat şi mişcarea o trezi pe Evelyn. Deschise ochii şi-l urmări cum stătea cu spatele, dar cînd se întoarse din nou să o privească, îi închise la loc. Wain se duse la fereastră şi privi peisajul unor curţi murdare şi cîţiva gunoieri care răsuceau lăzile către uliţa de lîngă casă. Îşi întinse mădularele şi intră în baie.

Pe cînd se bărbierea, luă hotărîrea de a nu mai repeta niciodată o noapte ca aceea care trecuse. Evelyn reprezenta dezordinea. Starea de spirit care lasă lucrurile să meargă de la sine, şi asta îi distrugea lui visele de măreţie. Descoperise că,

în vreme ce era posibil să se bucure de ea timp de cîteva minute fără a-şi pierde prestigiul în propriii săi ochi, era incapabil să petreacă o noapte întreagă cu ea în pat, fără să admită tacit, în interiorul său, că îi era necesară.

Ora 8,15 a.m.

Jim şi Mary Fraser îşi luau împreună micul dejun într-un soare atît de strălucitor încît îi orbea, deoarece sufrageria dădea spre Bazinul care reflecta acum razele soarelui drept spre ei. După ce mîncară, se uitară cum Jean, condusă de fata din casă, urca poteca dinspre pădure, pentru a-şi face plimbarea de dimineaţă. Îşi puseră pălăriile şi hainele şi se îndreptară spre gară să prindă cursa de oraş. Strălucirea neaşteptată a zilei şi liniştea din văzduh o încîntară pe Mary, care spuse că s-ar întoarce acasă să ia o haină mai subţire.

— E aproape ca o vară tîrzie, exclamă ea.

Jim se uită la vîrfurile copacilor care nu mişcau şi apoi răspunse :

— Vîntul bate dinspre est.

— Dar nu e nici un fel de vînt !

Încă mai argumentau, bine dispuşi, cînd urcară în trenul de Halifax.

Un singur vas se îndrepta spre nord, către portul superior. Vasul francez de muniţii „Mont Blanc". Un vas urît, de ceva mai mult de trei mii de tone,

greu de deslușit printre miile de vase similare care în zilele acestea intrau și ieșeau din port. Se îndrepta spre Bazinul Bedford, să aștepte convoiul. Mișcîndu-se foarte încet, se strecurase prin plasa antisubmarină deschisă, și acum trecea pe lîngă dig, pe lîngă insula George și apoi pe lîngă docurile de la capătul de sud. Fusese încărcat cu o săptămînă în urmă la New York cu un cargo destinat unui port francez. Dar numai echipajul, autoritățile amiralității și căpitanul crucișătorului britanic din port, care comanda convoiul, știau în ce anume constă încărcătura sa de bază.

Oamenii de pe vapoarele ce staționau în radă îl vedeau cum trece, dar nu manifestau nici un interes. Cu o zi înainte, primiseră ordine să nu miște pînă la noi ordine. Dar nici unuia dintre ei nu i se spusese că făceau loc unei bombe plutitoare.

Căpitanul crucișătorului ieși pe punte să vadă cum trece „Mont Blanc" și să aprecieze ce viteză maximă ar putea să atingă. Era cam singura persoană din Halifax care dădea atenție trecerii vasului prin port.

„Mont-Blanc" se mișca atît de încet, încît prora mai curînd împingea decît tăia apa, atunci cînd se strecură pe lîngă crucișător. Pilotul proceda cu multă prudență, lucru care-i dădu satisfacție căpitanului crucișătorului. Ceea ce nu-l mulțumea, era felul în care era dispusă încărcătura. Pe puntea din față erau îngrămădite canistre de metal, una peste cealaltă, legate cu frînghii și susținute lateral de o construcție importantă, din placaj. Pe canistre și ceea ce se mai vedea din punte, străluceau pete de ulei. Puntea din spate

era curată și cîțiva marinari în salopetă stăteau acolo culcați, feriți de vînt.

— Mă întreb ce-or fi avînd în chestiile alea, mormăi căpitanul către secund. Petrol ?

— Mai curînd aș crede că ulei, domnule.

— Mă îndoiesc. În definitiv nu e petrolier. După culoare, ar putea să fie benzol. Ce viteză crezi că are ?

— Cel mult zece noduri, aș spune.

— Mă îndoiesc că e și atît. Tare aș vrea să-și dea seama că un vas cu muniții ar trebui să fie mai rapid decît vasele obișnuite. Nu pot admite ca o încărcătură ca aceasta să stea la un loc cu celelalte vase ; ar trebui să meargă cu cel puțin trei noduri mai repede.

Dar „Mont Blanc" se strecura în port fără să facă zgomot, numai un mic clipocit la proră. Era adîncit în apă și puțin lăsat în față. Căpitanul crucișătorului hotărî că era un vapor supraîncărcat. Vasul trecu timid înainte, pilotul împingîndu-l exact prin mijlocul canalului, acolo unde rada se îngusta. Tricolorul fîlfîia ușor în catarg, în momentul cînd pătrunse în rada propriu-zisă ; în sala mașinilor, clopotele sunau impunînd o și mai mare reducere de viteză.

Ora 8,40

Alec MacKenzie își punea pălăria ca să plece la lucru, cînd Murray bătu la ușa din față. Prea prudent ca să-și arate mirarea, îl primi pe vizita-

tor şi voi să-l ajute să-şi scoată haina. Murray refuză. În acest moment, Neil apăru din camera din spate, şi se roşi de supărare.

— Murray ! Ce dracu faci aici ?

Alec, speriat, se uita de la unul la altul.

— Ai întîrziat puţin, spuse Neil, mi-am şi găsit martorul, aşa că poţi să te duci înapoi să-i spui lui Wain să se ducă la naiba.

— Nu l-am văzut pe Wain, răspunse Murray. Se uită întrebător la Alec. Poţi să mai întîrzii cîteva minute, MacKenzie ? Tocmai vin de pe chei şi pot să te anunţ că nu e nici o nevoie de dumneata acolo timp de încă o oră. Wain e aşteptat să vină mai tîrziu şi paznicul mi-a spus că nu e de lucru.

— Ascultă, Murray, îl întrerupse Neil. Oriunde mă duc se pare că eşti şi dumneata. Ce-i cu asta ? Credeam că ai aflat de aseară ce am de gînd să fac.

Murray aruncă o privire către Alec şi plescăi din limbă.

— Te rog MacKenzie, crede-mă că nu vreau să mă amestec. Te-am văzut ieri la depozitul lui Wain şi azi dimineaţă mi-am dat seama că dumneata eşti omul pe care domnul Macrae a venit să-l caute aici. Cum nu ştiam unde să-l găsesc, am venit la dumneata. Se întoarse către Neil. Aş putea să vă ajut pe amîndoi, dacă vreţi să mă lăsaţi.

— Cum ?

— Am venit aici tocmai ca să vă spun acest lucru. Wain, dumneata şi cu mine sîntem singurii supravieţuitori ai batalionului iniţial. Gîndeşte-te o clipă, Macrae. Cînd cazul dumitale va fi ju-

decat, de bună seamă, că şi eu voi fi martor. N-ar fi mai bine dacă am discuta între noi mai întîi ?

Neil ezită ; Alec se uita de la unul la celălalt, cu o figură gravă, dar fără expresie.

— Bine, spuse Neil. Hai să terminăm şi cu asta !

Vasul „Mont Blanc" ajunsese în Strîmtoare şi cîţiva oameni se îndreptară spre lanţuri sa pregătească ancora. Urma să fie aruncată în clipa cînd ajungea la locul fixat din Bazin. La o sută de yarzi de docuri şi la cîteva sute de yarzi de port, se afla ţărmul teşit de la Richmond Bluff ; la tribord, ţărmul aluneca uşor spre malul golaş. Timp de două minute vasul se strecură prin canalul îngust fără a vedea flotila de fregate ancorate în Bazinul Bedford, ascunse pe dupa o ridicătura de la Richmond Bluff.

Pe după deal, la mică distanţă de prora vasului „Mont Blanc", apăru pe neaşteptate un alt vas care se îndrepta spre ocean. Era sub stindard norvegian şi numele „Imo" apăru clar timonierului îngrozit de pe vasul de muniţii. Vasul se îndrepta cu viteza redusă la jumătate, aplecat la tribord în momentul ieşirii în curbă din Bazin, spre canalul Strîmtorii. Aplecat pe o parte, măturat de ape, lăsa să se vadă, scris cu litere mari : *Ajutor Belgian.* Apoi se redresă cu prora îndreptată spre partea din faţă a transportorului de muniţii. Exact în acea clipă, oamenii de pe „Imo" realizară că drept în faţa lor venea un alt vas.

Ordine scurte ţîşniră de pe „Mont Blanc" în momentul în care cele două vase se îndreptau spre acelaşi punct. Clopotele sunau şi megafoanele ţipau de pe cele două punţi. Vasele se aplecară îna-

inte și înapoi. Cu un șoc violent, prora vasului „Imo" lovi flancurile de metal ale lui „Mont Blanc" și rupse puntea. Din mijlocul metalului scrîșnitor țîșni o jerbă de scîntei. Lăzile de pe puntea vasului „Mont Blanc" se desfăcură din legături și, rostogolindu-se, se sparseră. Vasele se îndepărtau cu motoarele zdrobite și elicele oprite în apa care se revărsa peste ele. Strîmtoarea fu invadată de „Mont Blanc" alunecînd spre țărmul Halifaxului și de „Imo" făcîndu-și drum cu timona distrusă către malul opus.

Liniștea adîncă dură o fracțiune de secundă. Apoi de pe puntea distrusă a vasului „Mont Blanc" începu să se ridice un nor de fum urmat de o fîșie de foc. Oamenii, pe punte, se uitau unii la alții. De pe pupă izbucniră strigăte răzlețe și clopotele din sala mașinilor reîncepură să sune. Ordinele erau înecate de zăngănitul metalic al lanțurilor manevrate de un grup de marinari care, urmîndu-și propriul impuls, voiau să pună o barcă de salvare la apă. Alți marinari umpleau puntea venind de la bocaporturi. Un ofițer alerga cu un furtun, dar înainte de a-l conecta, marinarii erau gata să abandoneze vasul.

Limba de foc traversă puntea în fugă și se albi, apoi deveni mai intensă, ca un lichid opac fulminant, cuprinse canistrele de benzol și se prefăcu într-un viitor val de fierbințeală. Fumul negru se înălța și se împrăștia, cuprinzînd vaporul care aluneca acum pe deasupra fluxului, în direcția docurilor. Căpitanul și pilotul, învăluiți de fumul negru ca smoala, stăteau neajutorați în mijlocul punții înroșite de foc sub picioarele lor. Amîn-

doi se uitau în jos. Acolo, sub metalul încins, era zăgăzuită o cantitate incalculabilă de explozibile şi zăgazurile care îl stăvileau se topeau o dată cu ridicarea fiecărui grad de temperatură. Un sfert de milion de kilograme de trinitrotoluen şi două mii trei sute de tone de acid picric se aflau acolo, sub punte, în întuneric, în vreme ce focul făcea din cochilia vasului un cuptor.

Dacă în acea clipă căpitanul ar fi încercat să scufunde vasul, i-ar fi fost imposibil. Nimeni nu s-ar fi putut apropia de trape fără a risca să fie ars de viu. Între timp, întreg echipajul intrase în bărcile de salvare. Urcară şi ofiţerii şi bărcile se depărtară în fugă spre panta împădurită din faţa Halifaxului. Acolo, zăcînd cu faţa la pămînt, printre copacii mai mari, sperau să scape de explozia propriului lor vapor. Puntea din faţă a vasului era un meterez în flăcări, din care se ridica un fum gros, despărţind echipajul din bărci de malul Halifaxului.

Lumea năvălise din case, din birouri, adăposturi, docuri, şantiere navale, toţi pe malul apei pentru a privi vaporul arzînd. Nici unul nu ştia că este de fapt o bombă gigantică. Ajunsese atît de aproape de şantierele navale încît ameninţa docul. Cinci vase pompier se îndreptau dinspre un promontoriu din nord spre Strîmtoare. Steagurile din docuri fîlfîiau semnale către armata din vasele ancorate în Strîmtoare. Căpitanul crucişătorului englez semnaliza tuturor vaselor şi chema voluntari care să scufunde nava în flăcări. O şalupă cu doi ofiţeri şi mai mulţi marinari se îndrepta spre Strîmtoare. Cînd ajunse la vasul în flăcări, apa de mare sfîrîia în contact cu puntea. „Mont Blanc"

devenise centrul unui tablou static. Metalul se înroşise şi aerul dilatat din cală încingea încărcătura spre punctul de explozie. Şalupele de salvare roiau în jur ca ţînţarii şi apa din furtun se prelingea delicat printre rotocoalele de fum. Vasul „Imo", uitat şi avariat, se tîra spre ţărmul opus.

După douăzeci de minute de la ciocnire, nu exista om pe malul apei să nu ştie că un vas din port era în flăcări. Digurile şi docurile din preajma Strîmtorii erau înţesate de lume dornică să asiste la spectacol, dar nimeni nă dăduse nici un avertisment asupra pericolului. În acea clipă, nici o autoritate centrală din Halifax nu dăduse alarma şi puţinele persoane care cunoşteau natura încărcăturii de pe „Mont Blanc" nu aveau nici o posibilitate de a anunţa oraşul sau de a da alarma, şi se consolau cu ideea că trinitrotoluenul rezistă la orice căldură, cu condiţia să nu se afle în jur vreun gaz inflamabil sau vreun exploziv care să provoace explozia acestuia.

Clopotele oraşului sunau ora nouă ; aproape toată activitatea normală din port fusese suspendată. Un remorcher reuşise să ataşeze „Mont Blanc" şi-l tîra cu o mişcare imperceptibilă în afara radei, înapoi în Canal. Pompierii de pe crucişător găsiseră scara de incendiu lăsată de echipajul care se salvase. Înaintau pe părţile laterale şi carnea li se strîngea de căldură. În jurul vasului, la o anumită distanţă, se aflau şalupele de incendiu. Era o concentrare statică, o aşteptare încordată pe feţele pompierilor cu furtunurile în mînă, o reverberaţie ritmică în ţîşnirea flăcărilor, în jeturile de apă din furtunuri, şi un sfîrîit neîncetat de apă încinsă. Pe o suprafaţă de cîteva mile totul încremenise.

Apoi, de pe punte țîșni spre cer un fir de gaz arzînd, subțire ca un catarg și de o strălucire, incredibil de intensă, înalt de două sute de picioare.

Pompierii fură zvîrliți pe spate, furtunurile le scăpară din mîini încolăcindu-se în aer ca niște șerpi. Țipetele de pe punte erau disperate. Orice mișcare și viață de pe „Mont Blanc" fură anihilate într-o bubuitură infernală în momentul cînd vasul se despică.

Ora 9 și 5 minute

Forța exploziei vaporului a provocat simultan un cutremur de pămînt, un puternic suflu de aer și o năvălire uriașă de apă. Cele trei forțe s-au propagat din Strîmtoare cu o viteză ce varia în raport cu mediul în care acționau. Cutremurul s-a stins în cîteva secunde, iar uraganului îi trebuiră trei minute pînă să scadă la intensitatea unei furtuni. Valul uriaș a măturat ore de-a rîndul pînă cînd ultimele-i unde au fost înghițite de Atlantic. Cînd șocul a lovit pămîntul, fundamentul de granit și piatră al peninsulei Halifax a vibrat și s-a cutremurat. La mișcarea pămîntului trotuarele s-au crăpat și casele s-au clătinat. La depărtare de șaizeci de mile de oraș, la Truro, geamurile s-au spart și sticla a căzut la pămînt tulburînd liniștea străzilor. Dar temelia era solidă și după trecerea șocului, totul și-a reluat imobilitatea.

Presiunea chimicalelor în explozie a izbit orașul cu rigiditatea și forța oțelului. Concret și de ne-

respirat, zidul de aer s-a lovit de fortul Needham şi de Richmond Bluff, lăsîndu-l golaş, a lovit cu furie cartierul de nord al Halifaxului şi l-a distrus, dărîmînd case sau ridicîndu-le de pe fundaţii, aruncînd copacii şi felinarele, încovoind drugi de fier în şerpi metalici, distrugînd clădiri şi măturînd fragmente ale ruinelor sute de yarzi în drumul său. A avansat două mile spre sud, năruind la pămînt toate casele în drumul său şi în treizeci de secunde a ajuns la panta ca un scut a Cetăţii, care i se ridica în faţă.

Atunci, pentru prima oară de cînd a fost fortificată, Cetatea a putut apăra cel puţin o parte din oraş.

Zidul de aer o izbi şi se împrăştie în trei direcţii. O parte ţîşni violent spre cer, într-un unghi de douăzeci de grade şi se pierdu în spaţiu. Restul trebui să înconjoare piciorul dealului înainte de a cuprinde oraşul într-un nou şuvoi. Un minut după explozie, suflul avansa prin cartierul de sud, dar acum puterea i se micşorase şi viteza era abia de două ori mai mare decît a unui vîrtej. Copacii se încovoiau şi uşile se deschideau în case. Geamurile deveniseră săgeţi de sticlă împlîntate în pereţi. Aici, casele, după ce s-au cutremurat şi au crăpat, au rămas totuşi la locurile lor după trecerea suflului.

Sub chila vasului „Mont Blanc", apa s-a spintecat şi adîncimea portului s-a afundat cu douăzeci de picioare de-a lungul canalului Strîmtorii. Apa deplasată porni în şuvoi ridicîndu-se împotriva oraşului, înălţînd vasele şi epavele naufragiului peste malurile docului. Fierbea pe maluri şi urcă dealul pînă la a treia răspîntie, ducînd fragmente

ale vaselor mai mici, trupuri omenești, pești, amestecate în mii de tone de spumă șuierătoare. Valul se mișcă asemenea unui gigant în josul canalului pînă la mare, rostogolind unele vapoare sub el și ridicînd alte cîteva sus pe creastă, în timp ce lanțurile ancorelor pocneau ca tunurile cînd izbitura puternică le rupea. Cam zece minute după explozie, apa încă mai fierbea peste digul de lîngă parc și a avansat pînă pe insula McNab unde s-a zvîrlit cu un muget mai puternic decît viscolul. Abia după aceasta volumul valului se rostogoli înapoi în mare, înalt, arcuit, alb pe creastă, cu spinarea lucitoare ca penajul unei păsări. Cîteva ore mai tîrziu, ridicîndu-se sub chila unui crucișător, departe în Atlantic, îi dădu căpitanului impresia că lovise o mină plutitoare.

Dar cu mult înainte de aceasta, explozia luase alte forme în Halifax. Mai mult de două mii de tone de oțel încins, și sfărîmături din „Mont Blanc" cădeau ca meteorii din cer, unde fuseseră proiectate cu cîteva secunde înainte. Ancora vasului se înălță peste peninsulă, străpunse un acoperiș și căzu de partea cealaltă a brațului Nordvest, trei mile mai departe. Timp de cîteva secunde, portul a fost punctat cu pete albe de spumă și pontoanele zbîrnîiră sub izbiturile fragmentelor de vapoare în cădere. Pe partea de nord a Halifaxului, imediat după trecerea valului de apă, aerul învolburat fu cuprins de limbi de foc care mugeau și explodau în atmosferă, coborînd ca o miriadă de petarde, cînd milioanele de litri cubi de gaze luară foc și explodară. Atmosfera deveni incandescentă, apoi pătată și pînă la urmă începu să se lase pe străzi ca o perdea purpurie. Înainte ca ultimele bucăți

de oţel să fi încetat să cadă, ruinele caselor de lemn din cartierul de nord începură să ardă şi chiar dacă nu luau foc de la flăcările căzătoare, se aprindeau de la focurile propriilor sobe peste care se prăbuşiseră.

Pe deasupra acestei părţi de oraş plutea un soi de nor, format din gaze, un taifun care urca dinspre Strîmtoare, şi se înălţa de-a lungul a cinci mile, spre cer. A planat acolo mai multe clipe, alb, lucios ca o blană de hermină, îndepărtat şi indiferent. Îşi arunca umbra peste douăzeci de mile de pădure, în spatele Bazinului Bedford.

Ora 9 şi zece

Locomotiva încă mai şuiera. Norişori de praf se ridicau din sticla spartă împrăştiată în jurul roţilor şi cădeau ca o pudră pe faţa lui Jim Frazer care zăcea pe spate. Ceea ce cu cîteva minute înainte fusese un acoperiş de sticlă murdară era acum o pală de fum ce se dizolva sub cerul liber. Razele de soare răzbeau prin spărturile pereţilor de cărămidă şi ciment ai gării, ca nişte reflectoare, tăindu-şi drum prin întuneric. Praful mortarului prăvălit dansa pe fascicole de lumină.

Auzi un geamăt şi încercă să se mişte. Chiar în acea clipă, îl spintecă o durere ca şi cum un fierăstrău i-ar fi trecut pe şira spinării. Încercă să-şi mişte mîinile, dar inutil. Ochii îi erau acoperiţi de un văl şi-şi întoarse capul ca să poată vedea mai limpede. Unde era Mary ? Trebuia să ningă.

O să fie o iarnă foarte grea. Ce se întîmplase? Şocul loviturii şi zgomotul de nesuportat al gării în prăbuşire şi acoperişul de sticlă atît de greu, mii de săgeţi şi suliţe de sticlă prăvălindu-se peste cei douăzeci de metri de peron.

Pentru o clipă, vălul i se luă de pe ochi şi văzu bulboane de sînge umflîndu-se, spărgîndu-se, apoi din nou umflîndu-se. Le vedea în faţă, ieşeau din gura lui. Ce o fi fost triunghiul de acolo? Pătratul ipotenuzei unui triunghi drept este egală cu suma pătratelor celor două laturi. Încercă să-şi ridice din nou mîna şi iar văzu bulboane de sînge. Era complet ud. Oare unde era vîrful triunghiului? Triunghiul acela de sticlă cu o pată de fum pe el.

Locomotiva încă mai gîfîia şi stîrnea praful. Acum îşi amintea mai uşor unde se afla. Trecuse pe lîngă mecanic, îndreptîndu-se către chioşcul de ziare de la capătul peronului şi Mary spera că n-o să cumpere ziarul, deoarece nu putea suferi ştirile de război.

— Mary, ce naiba s-a întîmplat?

Linişte, cu excepţia gîfîitului dinspre locomotivă, cu excepţia sunetului straniu de undeva din propriul său piept. Linişte; soiul acela de linişte a omului gata să adoarmă, care aude zgomotele străzii unui oraş străin, pe sub ferestrele hotelului.

Vălul i se luă din nou de pe ochi. Triunghiul de sticlă era acum o săgeată şi vîrful ei era înfipt în plămînul său, lîngă inimă. Ce moarte! Să sîngerezi în gara de nord, lîngă o locomotivă indiferentă!

Își întoarse capul și durerea aproape că îl orbi. Dar o văzu pe Mary cu ochii închiși și fața acoperită de praf. Pălăria îi căzuse pe o ureche și pana flutura înainte și înapoi la mișcarea locomotivei. Auzi un sunet răgușit, slab, care părea a fi vocea lui, strigînd-o. Ceva clinti lîngă el și îi văzu capul mișcînd sub colb, pentru ca apoi să se întoarcă la loc și să se așeze ca o floare tăiată de pe tulpină. De undeva de alături, o fișie imensă de sticlă spartă glisă cu un sunet slab cristalin.

Jim Frazer percepea toate aceste lucruri cu un interes curios, distant, înainte ca totul să se întunece și ca simțurile să-l părăsească. Locomotiva continua să gîfîie și să împrăștie praf peste fața lui. În acest moment, bilioane de fire de mortar pulverizat pluteau în soare ca să se așeze apoi peste toate ființele umane care se aflaseră în gara de nord cînd aceasta se prăbușise.

Roddie Wain se așeză încetișor pe o ridicătură de ciment, cam la cincizeci de yarzi de școală, și-și lăsă bicicleta jos în stradă, în fața lui. În jur era liniște adîncă. Acum că vîntul cel puternic trecuse, nu se mai mișcau decît ramurile desfrunzite ale copacilor, înainte și înapoi, ca o pendulă care se echilibra în oscilații din ce în ce mai scurte. Oare ce provocase vuietul acela monstruos, zgomotul spasmodic a tot felul de obiecte necunoscute uruind în aer, și dispariția celor trei rînduri de geamuri ale școlii, dintr-o singură lovitură de vînt care-l împinsese și pe el îndărăt și-l răsturnase de pe bicicletă, acolo lîngă ridicătura de ciment ?

Îşi privi genunchii goi. Amîndoi erau tăiaţi şi loviţi, de la căzătura de pe bicicletă. Se uită la şcoală. Nu mişca nimic. Şi deodată zîmbi. Acum nu mai avea importanţă că întîrziase. Acum, după toate cîte se întîmplaseră.

Auzi ropot de copite şi văzu venind către el, în josul străzii, cu calul înnebunit de groază, o căruţă cu lapte. Căruţa, ca o cutie, se bălăbănea dintr-o parte în alta şi zvîrlea sticlele de lapte în dreapta şi-n stînga, prin uşile deschise ale caselor. Sticlele se spărgeau pe caldarîm şi laptele se împrăştia în pete albăstrui. Dar calul galopa drept înainte şi osia primei roţi a căruţei se înfipse în spiţele de la roata bicicletei lui Roddie. Bicicleta se ridică şi calul se poticni. A doua roată trînti bicicleta la loc şi trecu peste ea, pentru ca apoi căruţa să coboare vertiginos strada, lăsîndu-i lui Roddie bicicleta distrusă.

— Hei, uită-te pe unde umbli !

Acum era în picioare şi striga, dar aproape imediat închise gura. Căruţa nu avea căruţaş. Se uită după ea cum cobora drumul, calul urmînd instinctiv itinerariul obişnuit şi dispărînd în mare viteză după un colţ. Privindu-şi bicicleta distrusă, primul sentiment pe care-l încercă fu de uşurare sălbatică. Penny nu mai putea să spună acum că accidentul acesta era din vina lui. Va trebui să-i explice foarte mult, dar Penny întotdeauna îl credea cînd îi spunea adevărul.

Îşi tîrî bicicleta de pe stradă de-a lungul trotuarului, pînă la terenurile din jurul şcolii, şi acolo se rezemă de trunchiul unui arţar tînăr. Poate că acum o să afle cauza schimbării curioase din natura obişnuită a lucrurilor. Toţi cei din şcoală

probabil că se temeau să iasă să se uite și asta îi crea lui un avantaj asupra lor. Departe, la nord, un nor alb, imens, lucea în soare. Cu cîteva clipe înainte nu fusese acolo. Observă apoi un obiect răsucit țîșnind din mijlocul pajiștii din fața școlii, și Roddie traversă imensa grădină ca să-l examineze. Arăta ca o bucată de metal ce cîntărea vreo 20 de pfunzi și, în jur, iarba era neagră ca arsă de foc. Se aplecă s-o atingă, dar își trase pe dată degetele înapoi. Metalul era fierbinte ca o plită încinsă. Uimit, se întrebă dacă nu era cumva un meteorit, așa cum învățase acum cîțiva ani la școală.

Ușile din față ale școlii fură zvîrlite în lături și copiii ieșiră în rînduri ordonate, ca la exercițiile de apărare împotriva incendiilor. Unii dintre ei erau tăiați și sîngerau. I se făcu rău cînd văzu o așchie mică de sticlă cum ieșea din obrazul unui băiețel. Așteptă pînă cînd veni în curte și clasa lui, sperînd să nu l observe nimeni. Ultimul din rînd fu Willie Moffat, și se așeză ușurel lîngă dînsul.

— Ce s-a întîmplat ? șopti Roddie.

Willie nu-i dădu atenție. Toată școala părea a fi mută.

— A luat școala foc, sau așa ceva ?

Acum întrebarea o pusese cu voce tare, dar nimeni nu-i dădu vreun răspuns. Profesorii îi urmară pe copii în curte, iar directorul era sprijinit de unul din ei, avînd o rană adîncă la frunte din care se scurgea sîngele. Domnul Jackson, subdirectorul, un tip țeapăn, între două vîrste, ieși în față și se adresă cu voce tare copiilor.

— Voi rămîneţi cu toţii aici pînă aflăm ce s-a întîmplat. Nu aveţi de ce să vă alarmaţi. Cei tăiaţi de cioburi să părăsească de îndată rîndurile şi să meargă la subsol. Vor aştepta acolo pînă la venirea unui medic.

După ce spuse acestea, domnul Jackson, cu mîinile la spate, în poziţie de repaos, menţinu disciplina în ceata de copii, în vreme ce răniţii părăseau rîndurile şi intrau în subsol.

— Cred că azi nu se mai învaţă.

Willie Moffat îşi regăsise vocea. Toată lumea îl auzi şi copiii care rămăseseră pe loc începură să vorbească între ei, toţi laolaltă, dînd senzaţia de ţipete isterice.

— Linişte, băiatul de colo !

Domnul Jackson behăi şi se apropie de rîndul din faţă, apucă un băiat de braţ şi îl duse singur lîngă un arţar, la despărţirea dintre curtea şcolii şi stradă.

— Stai aici pînă înveţi să taci cînd ţi se spune ! Nici o vorbă ! Orele de şcoală încă nu s-au terminat !

— Împieliţatul ! mormăi Roddie.

Era mai scund decît băieţii din rîndul din faţă şi uşa deschisă era exact în spatele lui. Nici unul dintre profesori nu-l putea vedea. Păşi prudent îndărăt, în vîrful picioarelor cu ochii aţintiţi în faţă şi umerii drepţi. Cînd îşi simţi călcîiele pe trepte, se întoarse, se aplecă şi intră în clădirea şcolii.

Holul cel mare de la intrare era pustiu şi ecoul picioarelor vibră cînd alergă spre o clasă din fundul clădirii. Se opri în prag uimit şi îngrozit. Toate geamurile erau sparte şi sticla împrăştiată

în țăndări se întindea pe podea sau se înfipsese ca niște așchii în pereți și în tablă. Din gura bustului de gips a lui Sir Wilfrid Laurier ieșea o bucată de sticlă lungă și efectul era bizar.

— Tii ! făcu Roddie.

Pășl în vîrfuri peste sticla spartă împrăștiată pe podea și se uită afară prin încadramentul gol al ferestrei. Pe partea aceasta nu se vedea nimeni și pînă la pămînt era o săritură de vreo șase picioare. Curăță cu o batistă pervazul și sări dincolo. Fugi apoi pînă la gardul din spate și o zbughi într-o grădină învecinată. Alergă calm prin grădină și de-a lungul unei poteci de pe lîngă casă, pînă ajunse în stradă. Se opri puțin ca să-și strîngă nodul cravatei, înainte de a se îndrepta spre centrul orașului. Strada nu era circulată și pe trotuare încă nu se vedeau pietoni. Toate ferestrele pe lîngă care trecea erau sparte și casele de pe partea de sud a străzii rămăseseră și fără uși. Ajunse la o intersecție unde, un tramvai, la jumătatea străzii, staționa gol și fără geamuri. Se cutremură și merse mai departe. Trecu de tramvai și porni pe strada următoare, înainte de a coti ca să ajungă în strada Barrington. Una din casele de pe acest colț era nelocuită și chiar azi dimineață, în drum spre școală, văzuse cîțiva oameni care tencuiau în spatele geamurilor deschise. Curios, se uită în sus. Geamuri nu mai existau și tavanele căzuseră pe podea.

Auzi apoi un vaiet în spatele lui și rămase pe loc, încercînd să localizeze sunetul. Nu se vedea nimeni și totuși vaietul continua. Părea să iasă din canalul de lîngă colț. Trecu peste iarbă și

văzu o boccea într-o băltoacă de sînge. Era unul din oamenii care tencuiseră, salopeta îi era udă şi roşie. Cînd Roddie se apropie, picioarele omului mai mişcau dar vaietul încetase.

Roddie se întoarse şi încercă s-o ia la fugă, dar genunchii îi erau prea moi. Cu spatele la canal, se rezemă de un gard de fier. Din stradă se auzi un huruit de camion ; pe platformă, se afla un om ce-şi acoperea faţa cu mîinile. Printre degete i se scurgea sînge. Şi apoi brusc, strada pustie se aglomeră ca şi cum camionul i-ar fi chemat pe toţi afară. Femei cu şorţurile fîlfîind se revărsau pe porţile rupte şi inundau străzile înconjurîndu-l pe Roddie cu strigăte confuze, sălbatice, emoţionante, periculoase. Voia să scape. Voia să fie înapoi la şcoală. Voia ca domnul Jackson să-l pedepsească. Voia să se întîmple ceva care să întrerupă permanenţa acestui oribil mister, paradoxul încremenirii şi al morţii subite, şi aceste femei îngrozitoare care ţipau isteric, agăţîndu-se una de cealaltă, întrebînd ce se întîmplase.

Neil Macrae nu văzu decît o lumină orbitoare şi nu auzi decît un trăsnet de explozie. Se învîrtea şi se împiedica de obiecte care nu ştia cum ajunseseră în calea lui. Gura i se deschidea şi i se închidea fără să spună nimic. Era lovit de obiecte care veneau din toate direcţiile. Pînă şi pămîntul solid îl lovea în tălpi. Albeaţa orbitoare din miezul exploziei, vîrful răsucit al obuzului care se apropia, propriul său număr înscris în germană *Nummer sieben hundert tausend acht hundert.*

Simţi ceva atingîndu-l pe obraz şi auzi, ca de la mare distanţă, vocea lui Angus Murray ;

— Hai, ieşi de acolo. Nu eşti rănit. Hai afară ?

Murray îl pălmui o dată zdravăn, sub ochi şi peste nas.

— Ce dracu s-a întîmplat ?

Nu auzi răspunsul ţipat al lui Murray, ci numai mugetul exploziei care se liniştea. Era ca ecoul unei lovituri de tun vibrînd pînă departe în munţi. Deschise ochii.

— Ce s-a întîmplat ? A explodat un vas ?

Vocea lui Murray părea teribil de puternică.

— Vasul trebuie să fi fost încărcat cu muniţii.

Peisajul din jur, sălbatic, distrus, şi dezordonat, era ca o epavă plutitoare văzută pe hubloul unui vas legănat de valuri. Neil se îndreptă către un obiect solid care ieşea din pămînt şi se aşeză pe el. Dar sări de îndată cu un strigăt de durere. Era o bucată din soba lui MacKenzie, fierbinte încă de focul făcut de dimineaţă.

Simţi cum braţul lui Murray îi înconjura umerii.

— Nu ţi s-a întîmplat nimic. Eşti soldat bătrîn ! Cînd vaporul a sărit în aer te-ai aruncat cu faţa în jos, peste prag, drept în stradă. Acuma-ţi aminteşti ?

— Da, mi-amintesc !

— Trebuie să-l scoatem pe Alec. E îngropat pe undeva sub casă. Şi nevasta lui.

Neil simţea în nări mirosul de fum şi de gaz înţepător. Faţa lui Murray se lungea şi se lăţea în faţa ochilor lui pînă cînd, treptat, regăsindu-şi focarul, figura căpătă contur cert. Murray era acoperit de murdărie, iar mantaua şi uniforma îi erau sfîşiate, însă nu era rănit. Strada dispăruse. Era aproape imposibil de deosebit unde fusese începutul sau sfîrşitul casei lui MacKenzie. Pe

o întindere de trei sute de acri, toate casele fuseseră năruite și abia dacă se mai vedea vreun perete. Din casa lui Alec nu rămăsese nici o bucată mai mare decît o ușă. Era fărîmițată în țăndări și transformată în pulbere fină de mortar. În mijlocul ruinei, o grindă de acoperiș stătea vertical ca un catarg, iar canapeaua din păr de cal, pe care dormise Neil, fusese aruncată peste o cadă de baie răsturnată, ce fusese la rîndul ei azvîrlită pe zidul prăbușit al casei vecine și stătea acuma la depărtare de 20 de yarzi de locul ei obișnuit.

— Alec, unde ești, MacKenzie ?

Murray și începuse să caute pe sub grinzile sfărîmate încercînd să dea la o parte bucățile de lemn, răspîndite. Ochii lui Neil, încă în ceață, se plimbau pe panta dealului. Pustiirea era mai cumplită decît tot ceea ce văzuse în Franța. Casele de lemn fuseseră curbate și rupte în două, unele zvîrlite la mare distanță, iar mobilierul, hainele și trupurile de oameni zăceau risipite printre ruine. Copacii și stîlpii de-a lungul străzilor, dispăruseră. Unii dezrădăcinați și zvîrliți, alții frînți, zăcînd pur și simplu la pămînt, sau undeva în mijlocul ruinelor.

— Unde ne aflăm, în fața sau în spatele casei ? Disperat, Murray se uita de jur împrejur la dezastru.

Neil își aminti apoi că el cu Murray și cu Alec tocmai plecau din casă. Murray și cu el se aflaseră pe trotuar, iar Alec rămăsese încă în casă.

— Încep să ia foc ! Trebuie să dăm lucrurile la o parte.

— Acum mi-am revenit, spuse Neil.

Oare de unde veneau flăcările ? Cu un zgomot de foc lansat de mii de tabere, tot cartierul de nord fu cuprins de flăcări. Simţea că-l doare capul şi ceafa şi văzu că şi părul lui Murray era plin de sînge. Flăcările veniseră din cer. Torţe ascuţite, zvîrlite în jos, din atmosferă. Dar focul ajunsese acum pe pămînt. Un foc înalt de trei picioare izbucnise din mijlocul ruinelor casei lui Alec.

Murray îşi înălţă braţele şi le lăsă să cadă neputincioase în lături. Se mai întoarse epuizat spre ruine, să vadă ce poate fi dat la o parte.

Urechile lui Neil percepeau acum sunete disparate şi le distingea. Trosnet de flăcări şi strigăte de voci ascunse. Femei şi copii scîncind pe sub fum, pe sub grămezi de lemne şi de cărămizi. De sub un morman de ruine, la douăzeci de picioare mai departe, văzu o mînă care se mişca încet, ca apoi să încremenească aşa cum era. Siluete înnegrite apăreau de pretutindeni, unele ghemuite printre ruine, altele tîrîndu-se pe mîini şi pe picioare. Erau ca furnicile dibuind după lumină după ce movila le-a fost răsturnată. Erau ca soldaţii tîrîndu-se din adăposturi pe pămîntul fumegînd, după ce trecea bombardamentul.

Şi apoi, dintr-o dată, se simţi bine. Ca şi cum aşteptarea acestui şoc îi distrusese nervii în tot timpul tuturor acestor luni, şi acum constata brusc că nervii lui erau mai sănătoşi decît sperase. Cel mai cumplit şoc mintal posibil venise, trecuse şi el era sănătos. Sări în faţă, pînă la marginea flăcărilor, făcîndu-l pe Murray să mormăie cînd veni lîngă el.

— Cred că este aici jos ! Ajută-mă să ridic grinda asta. Păcătoasa mea de mînă nu e bună la nimic.

Neil se aplecă şi trase în sus de grindă, care nu cedă. O bucată de perete încă o mai susţinea la capătul celălalt. Ridică o scîndură grea care cîndva fusese un canat de uşă, o puse sub grindă şi o manevră în chip de pîrghie. Grinda cedă, se înălţă cîţiva centimetri şi o traseră la o parte dînd la iveală o spărtură triunghiulară cam de patru picioare. Neil se strecură prin deschizătură ; picioarele-i alunecară şi căzu în patru labe pe podeaua pivniţei. Fum şi praf umpleau locul şi nu putea să vadă nimic. Strigă o dată şi auzi un mormăit. Apoi vocea înăbuşită a lui Murray veni de sus.

— Vezi să nu rămîi prins acolo !

Praful îl îneca şi oriunde se mişca, se împiedica de cîte ceva. Căută în buzunar, scoase un chibrit şi-l aprinse frecîndu-l de bazonul pantalonilor. De îndată ţîşni o flacără urmată de o lovitură şi un bubuit. Gazele de la o conductă năpădiseră în pivniţă şi formaseră printre ruine nişte pungi, care ţîşniră în momentul contactului cu chibritul aprins. Ruinele se săltară şi se despărţiră în două, pentru ca să se reaşeze cu zgomot de lemn trosnit. Ceva îl lovi la picioare dar nu fu rănit. Cînd se ridică, deasupra lui erau porţiuni de lumină şi-şi dădu seama că gazele, în explozia lor, deplasaseră ruinele.

— Ce dracu faci acolo jos ?

Auzi vocea lui Murray aproape, intensă, strigînd de sus, şi se strecură printre bucăţile de lemn, sfîşiindu-şi hainele şi zgîriindu-se. Ajuns înapoi în stradă, îl găsi pe Murray muncind la aceeaşi grindă pe care încercaseră să o ridice înainte. De

lîngă ei venea un geamăt înăbuşit şi cînd Neil dădu la o parte cîteva bucăţi de scîndură, descoperi faţa lui Alec. Acest uriaş zăcea întins ca Samson, cu braţele desfăcute, ţintuite în lături de două grinzi care-i traversau umerii ca un imens foarfece. Faţa îi era descompusă şi sudoarea i se prelingea pe deasupra prafului, de pe faţă pe gît. Îşi suci capul şi li se păru că arată în direcţia picioarelor. Se apropie şi Murray şi, împreună cu Neil, traseră cît putură grinzile la o parte. Ghemuit, Neil se tîrî în spaţiul dintre picioarele lui Alec şi o găsi pe Annie zăcînd în inconştienţă. Îşi vîrî tălpile picioarelor pe sub subţiorile ei şi, lăsîndu-se pe spate, se trase îndărăt, opintindu-se în coate, pînă cînd reuşi să o scoată de-acolo. Pe trup nu se vedea nici o rană şi încă mai respira.

Neil se întoarse apoi să-l ajute pe Murray şi o clipă, cei doi, aproape nemişcaţi, forţară grinzile care prinseseră umerii lui Alec. Toate ruinele din jurul lor ardeau, şi flăcările ajunseseră foarte aproape de picioarele lui Murray. Neil se opinti înainte şi grinzile cedară. Cînd le traseră de sub spatele lui Alec, figura uriaşului se strîmbă şi el gemu, căzînd în nesimţire.

— Doamne, murmură Murray, în scîndurile astea a fost un piron care i s-a înfipt în plămîni.

Îi traseră pe Alec şi pe soţia lui mai departe de foc şi Murray tăie haina din spatele lui Alec cu o bucată de sticlă spartă. Avea o rană adîncă şi sîngele scurs părea arterial. Murray arătă spre Annie, Neil se aplecă şi-i rupse fusta. Murray o făcu fîşii cu care legă spatele rănit al lui Alec. Se lăsă apoi pe vine şi-şi şterse sudoarea de pe frunte.

— Dacă-l mişcăm îl omorîm. Dacă-l lăsăm loculuí, arde. Doamne, s-o fi găsind oare pe aici ceva pe roţi ?

Neil nemişcat, gîfîia. Oameni năuciţi şi răniţi se tîrau şi se strecurau printre ziduri şi ruine, apărînd şi dispărînd din foc. Mişcările lor nu aveau nici sens nici direcţie, iar numărul lor părea tot timpul acelaşi. Dădu din cap şi tuşi.

— Unde este spitalul cel mai apropiat ? întrebă el.

— Numai Dumnezeu ştie dacă a mai rămas vreun spital.

— Aproape toate casele de pe aici au cîte o roabă. Dacă am putea găsi una, tot ar fi mai bun decît nimic.

Neil se ridică şi cotrobăi printre ruinele în flăcări în partea care fusese curtea dinapoi. Acolo, plină de moloz, găsi o roabă. O trase pînă la locul unde Murray stătea ghemuit lîngă Alec şi Annie.

— Dacă prindem o uşă deasupra roabei, putem să-i transportăm pe amîndoi.

— Pe amîndoi ? Da ce, te socoteşti un Hercule ?

— Ne ajută panta dealului.

Desprinse laturile roabei şi aşeză deasupra ceea ce fusese uşa principală a casei lui MacKenzie. Şi în timp ce Neil o aşeza în echilibru, Murray se ridică şi căută pe stradă ceva cu care să o lege de roabă. Nu trebuia să meargă departe, pentru că cearceafuri şi pături sfîşiate, cît şi sîrme, umpluseră locul de jur împrejur. Îi legară pe Alec şi soţia lui de uşă, Neil ridică braţele roabei, iar Murray ţinea scîndura în echilibru. Dacă terenul ar fi fost plan, n-ar fi putut să se descurce, deoarece Alec

şi Annie cîntăreau la un loc mai mult de o sută optzeci de kilograme, dar dealul era atît de abrupt, încît roaba se rostogolea înainte sub propria-i greutate. Pe stradă, zăceau la un loc cadavre de oameni, de cai şi atît de multe lucruri azvîrlite, încît Murray trebuia să meargă înainte ca să elibereze drumul. Trecură pe lîngă o pompă de incendiu răsturnată, cu roţile încă în mişcare. După ce parcurseseră trei străzi, se găsiră în mijlocul unei mulţimi de alţi supravieţuitori care mergeau cu toţii în aceeaşi direcţie. Pe măsură ce înaintau spre port, drumul era mai descongestionat, căci la aceste nivele joase, erau porţiuni unde explozia pur şi simplu măturase totul în calea ei. În cele din urmă, ajunşi la o linie de tramvai, se opriră. De abia aici constatară amploarea celor petrecute. Vapoare distruse şi ceea ce rămăsese din debarcadere zăceau claie peste grămadă pe cele două părţi ale portului, iar apa avea aspectul unui rîu pe care fuseseră distruse plute de lemn. Crucişătorul priponit la debarcader fusese lovit cumplit, nu mai avea catarge, iar părţile metalice i se încovoiaseră şi se răsuciseră. O goeletă care transporta cherestea, fusese distrusă şi o parte din încărcătura ei se afla pe puntea din faţă a crucişătorului, de unde marinarii încercau să le arunce peste bord. Dintr-o topitorie se ridica un fum gros şi şantierele navale erau cuprinse de incendii. Mai departe, în josul pantei, pămîntul era umed iar valul imens lăsase băltoace şi lungi şiroaie de apă sărată şi murdară care se prelingeau, iar şalupe şi bărci, făcute ţăndări, zăceau împrăştiate pe străzi.

Murray se aplecă deasupra lui Alec şi încercă să-i surprindă suflul respiraţiei.

— E viu, spuse el, încă mai e cu noi.

Neil se orientă şi-şi dădu seama că se aflau în partea de nord a străzii Barrington. Strada era înţesată. Morţii şi răniţii fuseseră aşezaţi pe ceea ce rămăsese din trotuare, iar poliţiştii ale căror răni nu erau prea grave, începuseră să facă ordine în mulţime. Fumul se ridica şi se împrăştia în aerul fără vînt şi strigătele îngrozitoare ale răniţilor se împleteau cu tusea celorlalţi. Neil constată numărul imens de răni la faţă şi la ochi, provocate de geamurile sparte. Aproape toţi cei pe care-i vedea erau răniţi şi cazurile grave, necesitînd transportarea cu tărgile, erau atît de numeroase, încît nici o brigadă de artilerie nu ar fi fost în stare să-i evacueze. Se uită la Murray şi apoi la roabă.

— Trebuie să găsim altceva. Aşteaptă aici, pînă mă uit eu prin jur.

Îşi făcu drum înainte prin mulţime, pînă la următoarea răspîntie. Căutînd în amîndouă direcţiile, găsi ce căuta. Un camion de transport gol se afla după colţ, proptit pe două roţi şi înfipt cu partea din faţă într-un felinar. Cu un brînci, reuşi să-l împingă înapoi pe cele patru roţi. În caroserie rămăsese o gaură, dar aceasta şi un ştergător rupt erau singurele stricăciuni. Urcă în el, întoarse cheia, dădu drumul la motor. Se duse în faţă să tragă de manivelă şi cum motorul era cald, hurui imediat. Urcă din nou şi duse camionul în jos, înapoi, în strada principală.

Annie îşi reveni în simţiri cînd o împinseră, dar era prea slăbită ca să se ridice, aşa încît o traseră cu scîndură cu tot şi o aşezară înăuntru. Un po-

liţist îi ajută să-l împingă pe Alec de pe uşă şi, după ce-l aşezară în siguranţă, în spatele camionului se formă un rînd şi începură să fie urcaţi în camion şi alţi răniţi. Murray îi aşeză de-a latul, cu genunchii strînşi pentru ca să încapă. Doi răniţi care puteau umbla se aşezară în faţă, înainte ca Neil să pornească din nou camionul.

Pentru ca să parcurgă trei mile, le trebui o jumătate de oră, căci la fiecare colţ de stradă erau opriţi din cauza celor ce transportau răniţi. Murray scotea capul pe gaura din caroserie şi striga că nu mai e loc. Din cînd în cînd, Neil trebuia să oprească şi să dea la o parte din drum ruinele, şi înaintarea mergea greu, pînă cînd ajunseră în locul unde strada Lockman continuă în strada Barrington. De aici încolo nu i-a mai oprit decît aglomeraţia, deoarece clădirile, deşi avariate şi fără geamuri, stăteau pe fundaţiile lor şi nu fuseseră cuprinse de incendii.

Începură să întîlnească ambulanţe şi automobile particulare ce alergau grăbite spre nord, şi, la un moment dat, întîlniră şi un automobil militar din care un soldat dădea directive printr-un megafon. Cînd în sfîrşit ajunseră la spital, găsiră căile de acces şi străzile din jur aglomerate de camionete, automobile particulare, căruţe de gunoi, cotige şi cîte o ambulanţă. Un lanţ format din voluntari ridicau răniţii din toate aceste vehicule, îi aşezau pe tărgi, uşi, sau tot felul de obiecte plane care le puteau suporta greutatea. Alec încă mai respira cînd doi interni îl duseră înăuntru.

Neil tocmai voia să întoarcă maşina, să se îndrepte spre nord, după un alt rînd de răniţi, cînd văzu că Murray dispăruse în spital. Trase afară din

rînd ca să facă loc celor care veneau, parcă maşina la cincizeci de yarzi după colţ, şi se întoarse la spital. Acesta era o clădire mare, militară, cu un spaţiu de spitalizare imens. Toate ferestrele fuseseră aruncate în aer, dar se părea că aceasta fusese singura avarie.

Căută în buzunar şi scoase ţigările, uitîndu-se la pachet ca şi cum existenţa acestuia ar fi fost un miracol. Cămaşa îi era leoarcă de transpiraţie, dar nu simţea nici un fel de oboseală şi mîinile îi erau ferme. Un doctor care alerga pe alee cu o geantă de instrumente în mînă, îi aruncă o privire, spuse un : „Te salut, Neil" şi fugi mai departe. Neil îi răspunse din ochi. Abia atunci îşi dădu seama că nu-i mai păsa dacă cineva îl recunoştea. Deşi încă era pasibil de a fi trimis în faţa curţii marţiale, pericolul personal încetase să mai conteze.

Îşi aminti de Penny şi alergă sus, pe scările spitalului. Cînd îl întîlni în vestibul, Murray îşi făcea loc cu cîte o sticlă mare de lichid incolor în fiecare mînă.

— Cloroform şi eter, gata amestecate, spuse el. Hai să mergem !

— Unde-i Penny ? întrebă Neil.

Murray îi aruncă o privire aspră şi începu să alerge pe trepte în jos, fără să răspundă. Neil îl urma.

— Te-am întrebat unde e Penny ? Ajunseră la camion şi Neil porni motorul. Penny spunea ieri ceva, că are de lucru la şantier. E adevărat ?

— Da, este !

— Atunci ar trebui să mergem s-o căutăm.

— Ascultă ! Murray așează sticlele pe canapeaua mașinii și puse o mînă pe genunchiul lui Neil. Eu sînt doctor și un sfert din populația acestui oraș este rănită. Camp Hill este cel mai mare spital de dincoace de Montreal și aproape că s-a umplut.

Neil înghiți în gol și se uită fix prin parbriz.

— În primul rînd n-ai s-o poți găsi. Dacă e rănită, se ocupă cineva de ea. Între timp, transform casa lui Wain în spital și tu trebuie să mă ajuți. În cartierul de sud, armata a luat conducerea clădirilor publice, dar cred că nici acestea nu vor putea face față avalanșei.

Fără să răspundă, Neil conducea camionul și alerga cît putea de repede de-a lungul străzilor laterale. Ajunse în cinci minute la bătrîna casă roșie și oprind în dreptul treptelor de la intrare, constată că geamurile din față nu mai existau.

În salon se întîlniră cu mătușa Maria. Într-o mînă ținea o cîrpă de praf, în cealaltă o mătură, iar la rădăcina părului alb, țepos, se puteau vedea picături de transpirație. Se holbă la Neil și înțepeni, ochii i se măriră și pieptul i se umflă, nu se mișcă din locul în care era, dar strînse mai puternic cîrpa și mătura.

— Dumnezeu să mă ierte ! exclamă ea.

— Nu-i de mirare că ești uimită, se repezi Neil. Unde e Penny ?

— Dumneata ? se roși bătrîna, înfuriindu-se. Nu te apropia de mine !

Capacitatea mătușii Maria de a-l scoate din sărite era infinită ; supraviețuise chiar și exploziei.

Cu un pas, Murray se așeză între ei.

— N-are importanţă, Neil, spuse el şi se întoarse spre mătuşa Maria. Doamnă Wain, am împuternicirea de a transforma această casă în spital. Am nevoie de ajutorul dumneavoastră. Toată mobila trebuie dată la o parte şi vor trebui puse paturi în toate camerele, în afară de bucătărie, de băi şi de bibliotecă. Apelaţi la vecini şi luaţi toate paturile pe care vi le pot da. O să avem nevoie de multe vase şi de apă fierbinte. Aşa că aprindeţi un foc bun în sobă. O să folosesc sufrageria pentru operaţii şi am nevoie ca pînă într-o oră să fie gata.

Începu să agite către ei mătura şi cîrpa, gura i se lăţi şi apoi deveni o cavernă rotunjită, în timp ce căuta să găsească un răspuns. Neil o îmbrînci şi alergă la etaj. Respiraţia ei şuieră ceva cînd se întoarse, uitîndu-se după el.

— Veştile referitoare la moartea nepotului dumneavoastră au fost exagerate, doamnă Wain, spuse Murray. După cum vedeţi este chiar el.

— Doamne ajută-mă, se văită ea.

— O să vă ajute, dar... Aţi reţinut ce v-am spus ? Sau trebuie s-o iau de la capăt ?

Pe jumătate amuzat şi pe jumătate admirativ, Murray o urmărea cum se luptă să-şi recapete echilibrul. În sfîrşit, reuşi.

— Ce-i toată nebunia asta ? întrebă ea.

— Un vas cu muniţii a explodat în Strîmtoare. În cartierul de nord situaţia e destul de proastă.

— N-au dreptul să aducă un vapor de acest fel în oraş.

Neil coborî scara în fugă şi, în drum spre uşă, se opri să se mai uite la mătuşa lui.

— Penny a plecat spre şantier, azi dimineaţă. De ce naiba nu mi-ai spus ? Se întoarse spre Murray : Haide, ne pierdem vremea !

Murray făcu semn cu mîna să stea liniştit.

— Doamnă Wain, contez pe dumneavoastră ca fiind cea mai capabilă femeie din Halifax. Şi acum, vă rog să ştiţi că lucrurile sînt foarte serioase.

— Ce faci aici ? Ce vrei dumneata... dumneata... dumneata ? i se adresă ea lui Neil, care stătea nerăbdător în uşă, zdrobind sub călcîie o bucată de sticlă spartă.

— Doamnă Wain, o întrerupse Murray cu voce tare, amînaţi-vă cearta de familie pentru mai tîrziu. Acuma sînteţi la ordine. Cînd mă întorc, vreau să găsesc paturi aranjate în toate camerele din această casă.

Îl urmă pe Neil afară la camion şi într-un minut alergau în josul dealului, spre strada Barrington. Cînd o luară spre nord, erau asemenea unei bărci plutind împotriva curentului, în susul rîului.

— Baborniţa naibii ! exclamă Neil.

— Calmează-te, tot nu te-aude !

— Nu suport nici s-o văd.

— Ei, acuma uită, rîse Murray. Pînă într-o oră, bătrîna o să fie în elementul ei. Pariez că scoate paturi din toate casele de pe stradă.

— Ei, nu-i chiar aşa de nostim, spuse Neil. Degetele i se mişcau nervoase pe volan. Doamne, dacă Penny a fost la şantier, vaporul i-a explodat drept în faţă.

— Vrei să merg cu dumneata ?

— S-ar putea să fie rănită.

Neil îi aruncă o privire scurtă.

— Bine, în drum oprim la hotelul meu. Dacă mai e în picioare, îmi iau instrumentele.

Înaintarea nu deveni mai uşoară cînd o luară pe strada Hollis. După cincisprezece minute de opriri şi porniri, camionul se înfundă într-un ambuteiaj la colţul străzii Duke.

— E inutil, spuse Murray şi coborî. Hotelul e pe strada următoare. Mă întorc imediat.

Neil se duse în spatele maşinii şi, cu un băţ găsit pe după canapea, încercă benzina din rezervor. Mai era cam cît să-i ajungă încă douăsprezece mile. Se urcă la loc şi aprinse o ţigară. Între timp, străzile deveniseră canalele unor rîuri lente şi solide. Trotuarele de cele două părţi erau atît de aglomerate, încît nimeni nu putea să avanseze cu un pas mai repede decît ritmul unei plimbări lente, iar spectacolul coloanelor lungi de pietoni era înfricoşător : femei cu hainele sfîşiate, bărbaţi care-i ajutau pe răniţi, copii care se tîrau plini de sînge pe feţe şi pe mîini. Oameni împingînd cărucioare şi roabe. Pe mijlocul străzii, înaintau încet un şir de căruţe, camioane şi ambulanţe, îndreptîndu-se spre sud, iar vehiculele ce veneau din direcţie inversă nu se mişcau, ci stăteau într-un rînd compact, înghesuit, în care caii nechezau, claxoanele ţiuiau şi oamenii ţipau la maşinile din faţa lor.

Neil văzu o maşină militară în rînd cu el din care un ofiţer striga prin megafon ceva către mulţime. Se părea că nimeni nu-i dădea nici o atenţie.

Neil recunoscu ofiţerul şi-şi aminti că odată jucaseră tenis împreună. Se dădu jos şi traversă strada ; puse un picior pe scara maşinii.

— Ce s-a întîmplat, Dan ? Ce le spui ?

Surprins, ofiţerul întoarse capul.

— Bună, Neil. Depozitul de muniţii din Wellington Barracks arde. Încerc să-i fac pe toţi oamenii ăştia s-o ia în altă direcţie.

— A, bun. E vreo şansă de a stinge focul înainte ca depozitul să sară în aer ?

— Oarecum.

Soldatul de la volan claxona şi ofiţerul trebuia să acopere zgomotul cu vocea. Arăta nepotrivit de îngrijit stînd acolo, cu uniforma periată, călcată şi cascheta trasă pe urechea stîngă.

— Dacă focul se întinde nu mai avem de ce să ne îngrijorăm de circulaţia asta îngrozitoare. Mergi spre nord ?

— Da.

— Atunci ieşi de pe strada asta. Nu te poţi mişca în ea.

Maşina ofiţerului o porni şi el căzu brusc pe spate, cu o smucitură. Neil se întoarse la camionul lui şi-l găsi pe Murray urcînd pe partea cealaltă, cu o geantă de medic în mînă şi cascheta dată pe spate.

— Să fi văzut hotelul, spuse Murray, Doamne !

— Trebuie s-o luăm pe altă stradă. Ţine-te bine o clipă.

Dădu îndărăt în radiatorul maşinii din spatele lui. Şoferul acesteia scoase capul pe fereastră şi înjură, dar Neil răsuci camionul, lovi farul din dreapta al maşinii din spate şi întoarse. Pentru o clipă se făcu o spărtură în circulaţia de pe partea dreaptă a străzii şi se năpusti într-acolo claxonînd într-una. Se opri lîngă geamurile sparte ale unui magazin. Mai făcu o întoarcere şi o luă spre sud.

— Trebuie să ocolim de partea cealaltă a Cetății. Apropo, am auzit că depozitul de muniții e în flăcări.

Atît cît putu, Neil manevră și duse camionul pînă pe pajiștea pantei de vest a Cetății, căci străzile de la poalele dealului erau arhiaglomerate. Pămîntul de sub iarbă era dur, cauciucurile se agățau și mașina se repezea înainte pe suprafața neregulată, bubuind de cîte ori roțile loveau marginea vreunei gropi. Avansară în felul acesta spre nord, pe diagonală, acoperind trei pătrimi din drum pînă la vîrf. Cu frîna pusă, Neil coborî apoi panta lungă dinspre nord către una din străzile mai mici, unde circulația era mai slabă.

De la înălțimea de aici, catastrofa lua un aspect cosmic. S-ar fi zis că întreaga populație era în mișcare și părea greu de crezut că Halifaxul cuprindea atîta lume. Departe, la nord, cerul era un munte de fum rostogolit, traversat din loc în loc de săgeți de foc. Rotocoale de fum mai puțin dens se ridicau din străzile mai apropiate, ascunzînd amănuntele și transformîndu-se în dîre de fum lăsate de tren. Aerul se cutremura cu o vibrație constantă, surdă, a focurilor din depărtare și a huruitului circulației din apropiere. Pe pantele Cetății, oamenii păreau niște punctișoare negre și dealul apărea ca o insulă, înconjurată de un curent de circulație ce-i ocolea baza, un șuvoi fără început și fără sfîrșit, scurgîndu-se ca un rîu leneș, ieșind din fum și curbîndu-se spre sud de-a lungul drumurilor de mai mică rezistență.

— Nu arăți ca un om ce a suferit un șoc de obuz, spuse Murray brusc.

— De ce crezi asta ?

Surprins, Neil îi aruncă o privire piezişă.

— Credeam c-ai fost şocat în Franţa.

— Da, am fost, dar acum mă simt bine. Se apropiau de poalele dealului şi camionul se balansa ca un om beat. Fii atent la şanţ, am ajuns.

Maşina făcu un salt, îşi rupse ţeava de eşapament, sări în faţă, se lovi de o margine de pămînt şi ajunse în stradă. Neil se aruncă, făcîndu-şi drum prin circulaţie şi intră pe o arteră îngustă plină de fum care ducea spre nord. Tot cartierul părea să fi fost evacuat şi prin ferestrele căscate şi zidurile prăbuşite se vedea în toate casele. Fumul se îngroşa cu fiecare bloc pe care-l depăşeau şi, din loc în loc, focuri izolate îşi desăvîrşeau netulburate opera de distrugere.

Neil îl auzi pe Murray tuşind lîngă el. Începură să salte peste ruinele din drum şi, la un moment dat, o siluetă ţîşni dintr-un rotocol de fum din faţa lor şi dispăru. Aerul devenise fierbinte şi focurile se înteţeau în jur. Neil frînă şi voi să ridice geamul lateral, dar sticla se spărsese.

— Cred că şantierul e undeva dincolo de locul acesta, spuse el.

Murray aprobă din cap, uitîndu-se ţintă la drum, şi porniră mai departe. Roţile urcau şi cădeau peste scînduri arse şi cărămizi sparte, iar vuietul focurilor dimprejur era aproape înecat de bubuitul eşapamentului spart. În cele din urmă, se întoarseră spre est, în josul dealului, pînă la încrucişarea cu o linie de tramvai. Neil opri maşina la curbă şi ieşi. În fumul care se subţia, putu să vadă coşurile răsucite ale crucişătorului de la docuri şi

tremurul portului sub valurile de căldură, fum și praf. Șantierul era la picioarele terasamentului de sub el. Marinarii de la docuri înlăturau resturile și acopereau morții cu prelate, așezîndu-i în rînduri duble pe zgura și cenușa terenului.

Ora unsprezece treizeci

Brusc, totul se liniști și aerul mirosea a curat. De unde stătea culcată, Penny distingea pisica persană a tatălui ei cum se arcuia și căsca. Lumina focului strălucea palid pe coaja teilor de pe stradă. Nici un mușchi nu se mișca în trupul ei. Stătea culcată, mai liniștită chiar decît în somn. I se păru că ceva în capul ei murmura : „nu mai pot să lupt, nu mai pot să rezist, nu-mi mai pasă de ce se întîmplă." Durerea îi străpungea ochiul stîng, dar atît de egal și neschimbător încît de abia o mai percepea.

De acum încolo, toate treburile casei vor trebui să fie făcute de altcineva. De fapt nici n-o mai interesa. În dimineața aceasta i se păruse că toată casa era plină de străini. Auzi zgomot continuu de pași deasupra capului ei și vocea lui Murray ridicîndu-se și coborînd cînd îi vorbea lui Sadie în bucătărie ; și pe mătușa Maria discutînd țipător cu cineva în hol. Totul era straniu ; e o revoluție în natura lucrurilor. Probabil un aspect al războiului. Dar avea senzația că nimic nu mai conta.

Deschise ochiul drept și se ridică încetișor într-un cot. Se afla pe canapeaua cea veche pe care

o puneau întotdeauna vara în grădină, şi o păstrau undeva iarna. Deci aici au aşezat-o Neil şi Murray cînd au adus-o acasă. Oare cum de au găsit-o ? Un tremur îi cuprinse trupul, se ghemui la loc pe canapea şi închise ochiul cînd îşi aminti de şocul exploziei, lovitura de sticlă drept în faţă, podeaua clătinîndu-se şi balansîndu-se ca un vapor izbit de un mal stîncos, vuietul îngrozitor al clădirii lovite de la fundaţie şi deplasată, prăvălindu-se implacabil şi alunecînd peste ea cu un tunet asurzitor. Oare ce se întîmplase ? Oare cît timp Neil şi Murray o strigaseră pînă ca ea să-i audă ca de la mare distanţă şi să reuşească să-şi elibereze o mînă ca să le răspundă ?

— Cum te simţi ?

Neil, aplecat deasupra ei, avea faţa murdară dar zîmbitoare. Curios... Ori de cîte ori se aflau împreună, el era cel mai puternic. Numai cînd erau despărţiţi se simţea stăpînă pe ea însăşi. Încercă să-i răspundă tot cu un zîmbet, dar obrazul care se întindea sub ochi, o durea prea tare. O supăra un zgomot. Era o succesiune ritmică, insistentă, cu crescendouri întrerupte.

— Ce se aude ? întrebă cu faţa crispată.

— Se distrează mătuşa Maria. A adunat un grup de femei şi rup cearceafuri ca să facă bandaje. Am transformat casa în spital. Tu eşti primul pacient.

— Ah !

Îi simţea mîna cum îi mîngîia obrazul drept şi-i trecea prin păr, apoi cînd îi ridică batista de pe ochi îl văzu schimbîndu-se la faţă.

— Arăt îngrozitor ?

Dădu din cap, faţa i se întunecă şi vocea răspunse ca de departe.

— Curînd o să fii perfect sănătoasă. Tare aş vrea ca unchiul Alfred să-şi vadă azi soţia. Modul în care primeşte străinii în casă te face să te gîndeşti la proprietăreasa unui bordel.

— Iubitule! Dar în clipa următoare păru să nu-l mai vadă şi să nu-l mai audă.

„În dimineaţa în care s-a născut Jean, copacii de pe Mount Royal fuseseră acoperiţi de zăpada albăstruie strălucitoare a unei primăveri întîrziate. De fiecare dată cînd ieşeam de sub efectul cloroformului mă gîndeam ce frig trebuie să le fie copacilor, mă gîndeam la iepurii ţopăind în jurul culcuşurilor. «Nu te mai gîndi la iepuri», a spus doctorul. N-a mai rămas nici unul pe Mount Royal. N-ai de ce să-ţi faci griji. Încă un efort! Numai o dată. Ei aşa. Acum e bine!"

— Neil!

Vocea ei era precipitată. O faţă pe care nu o putea desluşi stătea aplecată, foarte aproape de faţa ei. Trebuia să-i vorbească acum. Trebuia să-l întrebe ceva. Trebuia să afle dacă-i plac copiii.

— Penny!

Nu era vocea lui Neil. Faţa pe care nu o putea distinge era cunoscută dar nu a lui Neil. Unde plecase? De cînd stătea singură?

— Trebuie să faci un efort, Penny. Trebuie să-ţi fac o operaţie la ochi. Nu e nici un motiv de îngrijorare. Dar dacă nu mă ocup de el, îţi pierzi vederea.

Oftă adînc şi se simţi neputincioasă. Neil plecase, ca de obicei. Întotdeauna pleca. Toată viaţa o să plece. Acum, Angus cu o îmbrăcăminte albă ca

o cămașă de noapte, se afla lîngă ea. Îi ridicase batista de pe față și îi spăla regiunea din jurul ochiului.

— Se confirmă ceea ce am bănuit, spuse el. Irisul este atins și ai și-o tăietură la pleoapă. Te doare tare ?

— Nu știu. Te rog, Angus, sînt atît de obosită.

— Da, Penny, știu.

— Ce s-a întîmplat azi dimineață ?

— Nu ți-a spus nimeni ? Un vas cu muniții a explodat în Strîmtoare și a trimis tot Halifaxul la dracu.

— A, știu, vaporul acela. Voiam ca eu... Și acum ce trebuie să fac ?

— Trebuie să te ridici pentru cîteva clipe, draga mea. Ia-mă de gît cu brațele și îndată o să te simți mai bine.

— Și chiar are atîta importanță ? Nu poți s-o lași așa ?

Din nou nu-i mai deslușì conturul feței și se simți afundîndu-se într-un val de slăbiciune, un întuneric legănat care o cuprindea fără să o atingă, un fel de nimic.

Murray își mușcă buzele, se încruntă și așeză ușor bandajul deasupra ochiului lui Penny, uitîndu-se în jur prin cameră. În timpul ultimei ore, mătușa Maria și femeile ei o transformaseră : o masă de cărți era așezată în mijlocul încăperii sub cîteva lumini puternice, instrumentele lui erau aranjate cu grijă pe un mic raft lîngă masă, bandajele așezate teanc pe o toaletă. Singurul lucru de care mai era nevoie, ar fi fost o persoană cu experiență care să-l ajute, iar mătușa Maria îi promisese pînă și asta.

— Doamnă Wain, o chemă el.

După ce auzi un scaun răsturnat în camera alăturată, o văzu intrînd, urmată de o femeie grasă cam de aceeaşi vîrstă cu ea, care purta o rochie albă, un şorţ şi un văl pe cap.

— Dumneaei este doamna Stevens, spuse mătuşa Maria. Este soră şi e gata să ne ajute. Se aplecă peste nepoata ei, dar Penny nici nu se mişcă, nici nu o recunoscu. Biet copil ! Trebuia să ştim că o să i se întîmple aşa ceva... Să lucrezi într-un loc unde n-ar trebui să calce picior de femeie !

Murray o măsură pe doamna Stevens şi se simţi liniştit cînd o văzu apropiindu-se de raft şi trecînd în revistă instrumentele.

— Aţi mai lucrat la camera de operaţie ?

— Da !

— Este o iridectomie ; făcu un semn cu capul către trupul slăbit al lui Penny. Este epuizată, va trebui să o susţineţi.

Ridicară pacienta şi-o aşezară sub lumini. Penny îşi reveni în urma mişcării şi deschise ochii. Murray o studie cu atenţie şi se îndreptă spre mătuşa ei.

— Doamnă Wain, dacă aş cunoaşte pe cineva competent şi liber în momentul de faţă ca să execute operaţia, i-aş preda acest caz. Bănuiesc că ştiţi acest lucru ?

— Nu sînt o inconştientă, domnule doctor. Eu vă pot ajuta ?

— Nu, mulţumesc, va fi mai bine dacă m-ajută doamna Stevens.

— Foarte bine. Ezită, apoi i se uită direct în ochi. Am toată încrederea în dumneata, doctore.

Murray dădu din cap. Auzise această afirmație de sute de ori, dar acum, venind de la mătușa Maria, căpăta un sens ridicol. Bătrîna părăsi camera, închizînd ușa după ea. Murray își spuse că explozia fusese unul din lucrurile pe care mătușa Maria nu a fost capabilă să le mănînce din calea ei.

Acum nu mai exista nici o posibilitate de întoarcere. Mîna lui va trebui să lucreze și dacă eșua, nimeni n-ar mai fi putut să repare răul. Fruntea îi era umedă de transpirație cînd îi făcu anestezia și îi spălă regiunea oculară. Se opri pentru ca anesteziculă să-și facă efectul și observă că doamna Stevens așezase instrumentele în ordinea corectă. Acesta era un lucru bun, căci dacă el s-ar fi pierdut, ea l-ar fi putut ajuta. Din alt punct de vedere era rău, deoarece știa destule pentru a-l putea critica. Degetele băteau nervos în masă. „Ducă-se la naiba ! gîndi el. Să-mi fac eu griji pentru ce o să gîndească o soră !"

Doamna Stevens îi dădu foarfecele de Wecker ; luă instrumentul cu mîna dreaptă și își verifică forța și fermitatea degetelor. Mișcarea îl durea puternic, dar degetele reușeau să preseze și să închidă cu precizie lamele instrumentului. Operația avea să fie scurtă. Operase zeci de asemenea cazuri fără să stea măcar la gînduri. Partea grea era că trebuia să folosească simultan mai multe instrumente. Făcuse acest lucru de foarte multe ori în Franța, fără ajutor. Și o va face și acum. Va executa lucrările preliminare cu mîna bună și în acest timp i se va odihni cea slăbită. Un zîmbet abia schițat apăru în jurul gurii cînd introduse un speculum în ochi și fixă pleoapele despărțite cu o

pereche de agrafe. Penny făcu o mișcare și se încordă.

— Fii cuminte, murmură el, cîteva clipe și s-a terminat.

Amiaza

Neil intră în spitalul militar și-și făcu loc prin mulțimea zgomotoasă, pînă ajunse la un căpitan ce stătea în spatele biroului de primiri, la capătul unui coridor lung. Figura înfloritoare și fața albă a acestuia i se păreau cunoscute, dar de la explozie încoace Neil avusese de multe ori impresia că întîlnește oameni cunoscuți. Figuri care păreau îmbătrînite și cumva schimbate, dar foarte rar își putea aminti de numele lor. Nici acum nu izbutea să-și amintească numele căpitanului. Acesta dădu drumul unei ordonanțe și-și ridică privirea dînd la iveală o față hărțuită. Amabil, Neil îl întrebă dacă spitalul îi putea furniza cîteva medicamente și instrumente medicale. Ochii căpitanului se deschiseră larg, la fel și gura care tocmai voia să răspundă ceva neplăcut, dar rămase așa. În sfîrșit, își regăsi vocea.

— Doamne, Dumnezeule, Macrae ! Explozia asta a atins și porțile raiului ? Cînd ai apărut viu ?

— Dacă are importanță, aseară. Ce-ar fi să-mi dai cîteva siringi hipodermice și niște morfină ?

— Ai înnebunit ?

Neil stătea pe marginea biroului blocînd apropierea unei ordonanțe.

— M-a trimis maiorul Murray. A organizat în casa colonelului Wain un spital de urgență și e aproape plin.

Căpitanul se holbă.

— Murray — Angus Murray ?

— Nu aiurez. Afirmă că își poate folosi din nou mîna. Dacă ai fi văzut ce-am văzut eu azi dimineață, ți-ai da seama că înainte de a se lăsa seara, spitalul ăsta de aici n-o să mai poată primi pe nimeni.

— E de pe acum aproape plin, spuse căpitanul și se încruntă. Și cam ce fel de treabă are de gînd Murray să facă acolo ?

Disprețuitor, Neil se uită la el.

— Crezi că asta e o întrebare de bun simț ?

— Nu. Căpitanul mormăi și apăsă pe un buton. Mai mulți oameni așteptau să-și îndrepte atenția asupra lor. Poți să iei ce vrei cu condiția să avem destul. O să rog o ordonanță să te ducă la depozit. Și spune-i te rog lui Murray să țină legătura cu mine, dacă e în stare să rămînă treaz. Vreau să cunosc situația întregului corp medical din oraș.

Douăzeci de minute mai tîrziu, cînd veni cu medicamentele cerute, îi întîlni pe Murray și pe Penny, ieșind din sufragerie în hol. Murray o susținea și îi făcu un semn din ochi să-l ajute. Ochiul stîng al fetei era bandajat și figura arăta foarte palidă. Poate că nu-l văzuse pe Neil, sau poate că era prea slăbită ca să arate că-l văzuse. Cînd Neil se apropie, Murray îi spuse :

— Totul a mers bine. Numai că este epuizată. Fii bun și ajut-o să urce.

Neil îi dădu lui Murray pachetul cu medicamente și ridică fata în brațe. Mirat de cît era de

ușoară, se uită la Murray și cei doi, pentru o clipă, schimbară o privire plină de o nouă apreciere. Părea să fi trecut luni de zile de la prima lor întîlnire.

— Cum merge mîna ? întrebă Neil.

— Se pare că a funcționat.

Penny se mișcă în brațele lui Neil și încercă să-și întoarcă capul. Fără a mai rosti o vorbă, o duse sus. Piciorul lui se mișca greu, dar își făcea datoria și, pînă la urmă, reuși s-o ducă în cameră, fără greutate.

Văzîndu-se în patul ei spațios, Penny se întinse, recunoscătoare. Pereții camerei dispăreau cînd cădea în inconștiență, se vălureau și iar apăreau. În întuneric, apăreau pe rînd Jean, apoi Mary și apoi tatăl ei, se roteau în liniște, prin zgomotele vagi ale minții, printre valurile epuizării ei. Dar rolul pe care ei îl vor avea în viața ei, sau ea în a lor, părea de foarte mică importanță. Șopti numai :

— Sînt așa de obosită !

— Sigur că ești. Biata de tine. Acum tot ce trebuie să faci e să te odihnești. Acum totul a trecut și o să te restabilești foarte repede. Sînt sigur.

Era vocea lui Neil. Cum de aflase despre ea ? Dar Neil era acum în afara ei, în afară, în lumina soarelui puternic, plin de încredere și preocupat de propriile lui probleme. Ea... Ceea ce încercase să facă și ceea ce încă mai avea de făcut... Acestea nu făceau parte din el. Acestea nu puteau face parte din preocupările cuiva atît de încrezător și de neabătut și de sigur.

Îi simți mîna mîngîindu-i-o pe a ei și mișcă ușor un deget, arătînd astfel că-i simțea prezența. „O,

Neil... nu mă lăsa aici... sînt aşa de singură şi nici nu pot s-o spun cuiva..."

Văzînd-o adormită, aşternu o pătură peste ea şi coborî în sufragerie unde-l găsi pe Murray pregătind o altă intervenţie chirurgicală.

— Chiar a reuşit ? întrebă el.

— Da, peste cîteva săptămîni, ochiul o să fie ca mai înainte.

Vocea lui Murray era încrezătoare, răspunzînd în acest fel unei îndoieli adînc înfipte în propria sa minte.

— Mulţumesc, răspunse Neil, privindu-l drept în faţă. Şi continuă repede: Spitalul militar e plin de pe acum. Căpitanul pe care l-am întîlnit acolo, te roagă să ţii legătura cu el.

— Ar trebui să mai faci un drum cu camionul, să mai aduci un rînd de răniţi. Acum pot să mă ocup de ei. Dacă găseşti în drum medici răzleţi, putem să-i folosim şi pe aceştia.

Neil îl lăsă în timp ce potrivea luminile sufrageriei. Intră în bibliotecă, fără să ia în seamă toate femeile adunate acolo, sortînd şi rulînd bandaje confecţionate din cearceafuri vechi. Căută pînă găsi o cutie din ţigările preferate ale unchiului său şi-şi umplu port-ţigaretul. Apoi, fără nici o explicaţie, întinse cutia către femei şi, după ce toate refuzară, fie printr-un semn din cap, fie holbîndu-se la el, îşi aprinse o ţigară şi-şi umplu buzunarele cu ce mai rămăsese în cutie. Trăgînd din tutunul turcesc aromat, se întreba ce va spune Wain cînd se va întoarce şi-l va descoperi în casă. Dar nu-şi pierdu prea mult timp cu aceste speculaţii. Era inevitabil să se întîlnească în curînd şi desigur că împrejurările vor determina cursul conversaţiei.

Ieşi în stradă şi se uită la camion, examinîndu-i cauciucurile, ridicînd capota să verifice motorul. Acesta se oprise de multe ori cînd coborîse din cartierul de nord, dar la suprafaţă nu se puteau vedea nici un fel de defecţiuni. Probabil că bujiile erau murdare. De fapt, în momentul ăsta maşina avea nevoie de benzină.

Urcă la volan şi se uită la ceas. Era aproape douăsprezece şi jumătate. Trecuseră trei ore şi ceva de cînd explodaseră muniţiile. În acest timp, Halifaxul devenise un oraş de front. Era absolut evident că nici medicii, nici spitalele nu erau în număr îndestulător ca să rezolve această situaţie, întrucît toţi medicii mai tineri erau înrolaţi în Anglia sau Franţa.

Dacă explozia ar fi avut loc în cartierul de sud, spre vîrful peninsulei, răniţii ar fi putut fi deplasaţi în regiune, trenuri speciale i-ar fi transportat în oraşele din interiorul ţării şi aglomeraţia ar fi dispărut înainte de lăsarea serii. Dar legăturile Halifaxului cu continentul constau într-o şosea, o cale ferată şi un rînd de fire telefonice. Şi toate acestea fuseseră distruse la gura cartierului de nord. Explozia azvîrlise oraşul pe propriul său teren. Şi dacă vreun vînt puternic ar fi împins flăcările spre sud, singura scăpare pentru populaţie ar fi fost marea.

Neil scoase capul din maşină ca să-şi dea seama, după fumul coşurilor, din ce direcţie sufla vîntul. Un vînt uşor bătea dinspre răsărit. Asta însemna că partea de sud se afla în siguranţă, cu excepţia depozitului de la Wellington Barraks. Dar vîntul de răsărit aducea întotdeauna vreme rea, şi dacă lucrurile continuau tot aşa, înainte de lăsarea nopţii

va veni ploaia. Dacă vîntul se îndrepta spre nord-est, va fi zăpadă. Cerul avea o nuanță cenușie și lumina soarelui se cernea ca printr-un filtru. Atmosfera mohorîtă nu era pe de-a-ntregul pricinuită de fum.

Dădu drumul la frînă și lăsă mașina să alunece în josul dealului, ambreind apoi pentru ca motorul să pornească de la sine. Pe Penny o lăsase în grija lui Murray și acum spera ca totul să se rezolve perfect. Uitase de Geoffrey Wain și nu-i mai păsa dacă Alec MacKenzie va putea să depună mărturie pentru el. Își aminti de un garaj pe o stradă de la poalele dealului și se îndreptă într-acolo. Ușile erau larg deschise și nu era nimeni înăuntru. O mașină stricată zăcea pe podea, înnegrită de ulei și pe o masă de atelier, uneltele stăteau împrăștiate. Răscoli peste tot pînă ce găsi un butoi cu benzină, într-un colț, și scoase trei găleți pline pentru rezervorul lui, turnîndu-le printr-o pîlnie. Cînd era gata să plece, observă harta orașului prinsă pe perete, deasupra mesei de lucru, și o luă jos. Cu un creion, marcă o linie dublă, trasată în jurul regiunii despre care știa că fusese total distrusă. Între această linie și Cetate, majoritatea caselor fuseseră evacuate, dar se aflau în picioare. La sud de Cetate nu fuseseră distruse decît ferestrele și ușile. Privită în general, catastrofa se purtase decent cu clasa mijlocie.

Își mai vîrî în gură o țigară turcească de a lui Geoffrey Wain, o aprinse și se încruntă privind harta prin fumul țigării. Deși orașul era sub autoritate militară, munca de evacuare era total nesistematică. Din cîte își putuse da seama, oamenii săreau să facă primul lucru ce le trăsnea prin cap

şi nimeni nu începuse să organizeze evacuarea răniţilor către cartierul de sud.

Pe hartă se aflau cinci artere principale ducînd din cartierul de nord către sud : una trecea de-a lungul apei, întrerupte pe parcurs, alta era strada Barrington şi prelungirea ei, două treceau pe la poalele Cetăţii şi o a cincea se afla mai departe, spre vest. Între aceste artere principale se găsea o reţea de drumuri mai scurte şi, datorită formei ovale a peninsulei, unele nu erau drepte. În punctele unde fiecare dintre aceste artere ieşea din regiunea focului, se înfiinţaseră staţii de ajutor, dar acestea nu puteau fi suficiente pentru evacuarea unei suprafeţe atît de întinse. Ar fi trebuit să se afle cîte o staţiune de acest fel în fiecare colţ de stradă în cartierul de nord, pe tot parcursul centurii de foc. Altminteri, acelaşi teren era parcurs de diverse grupuri şi din cauza timpului pierdut, sute de vieţi nu mai puteau fi salvate.

Întorcîndu-se spre cartierul de nord, Neil elaboră un plan pentru a fi cît mai de folos. Fu oprit de un grup de soldaţi care voiau să-i rechiziţioneze camionul, şi urmă o discuţie îndelungă pînă îl convinse pe sergentul care-i conducea că şi el era ofiţer şi că nu avea de gînd să-i cedeze. După cinci minute de altercaţii şi vagi intimidări, Neil reuşi, şi acum înainta cu vreo duzină de oameni îngrămădiţi în spatele lui. Îşi expuse programul detailat sergentului care stătea lîngă el, pe canapeaua din faţă.

— Vom înfiinţa o staţie de ajutor la marginea centurii de foc şi, de îndată ce găsim un loc potrivit, dumneata îţi organizezi oamenii în grupuri de cercetaşi. Vom prelua comanda tuturor vehicu-

lelor particulare pe care le vom întîlni, rechiziționîndu-le cu șofer cu tot. Cred că singurul lucru pe care-l putem face acum este să evacuăm răniții ; sper că mai tîrziu o să ajungă la noi și doctori din alte orașe. Atunci va trebui să organizăm posturi de prim ajutor.

Sergentul încuviință ; îi povestise că e în concediu, că vine din Franța și că era la curent și în somn cu rutina militară. Deveni apoi foarte vorbăreț, vrînd să știe dacă Neil credea că nemții purtau vina exploziei.

— Locotenentul meu zice că la mijloc sînt spionii nemți. Totuși e curios. Am întîlnit un tip care jura că auzise bombe azi dimineață în aer. O fi și asta ceva.

— Dar dumneata ai auzit bombe ?

— Nu, domnule, da sigur că s-a întîmplat ceva curios. Zice că un ofițer de pe un vas din alea din port, a fost aruncat la distanță de o milă și s-a trezit gol în vîrful fortăreței Needham. Zice că vîrful dealului era la aceeași înălțime ca și drumul lui prin aer și, într-un fel, a fost proiectat pe pămînt. S-a trezit numai cu cizmele și manșetele pe el. Sergentul scuipă afară pe geam. Zău că aș vrea să-l întîlnesc pe tip, să-l întreb cum a fost.

Fumul se îngroșa și trebuiră să se oprească la un colț, din cauză că o grămadă de căruțe, camioane și ambulanțe se înghesuiseră atît de aproape una în cealaltă, încît nu mai rămăsese nici un pic de loc să întoarcă.

— Și am mai auzit ceva, spuse sergentul, mi-a spus un tip că atunci cînd vasul a explodat, el s-a aruncat la pămînt, și cînd s-a uitat în sus, a văzut o procesiune de oameni zburînd în aer pe dea-

supra lui. Întîi o femeie dezbrăcată, apoi un bătrîn încovoiat și după ei o barcă cu doi pescari în ea, ținîndu-și vîslele ca și cum ar fi fost zvîrliți din apă.

— Dă-te jos, du-te în spate și spune-i șoferului care ne urmează să se țină de noi. Bineînțeles, dacă nu are vreo cursă specială.

Cînd Neil ajunse la centura de foc, conducea o caravană de cinci camioane și două căruțe. Fumul îi înconjura dar flăcările erau mai joase decît în urmă cu o oră. Focul se întinsese peste tot. Lemnul devenise aproape numai cenușă, și ceea ce fuseseră cîndva case, erau acum mormane de resturi învăluite în fumul ce se ridica dintre tăciunii și cărămizile din jur. Grozăvia scenei lua amploare din cauza mirosurilor îngrozitoare emanate de toate acestea. Cîțiva oameni răscoleau fără sens printre ruinele unei case la cincizeci de yarzi depărtare, dar în rest, regiunea era pustie. Pe stradă, zăceau cîțiva morti, unul aproape sub roțile camionului ; cadavrul unei femei se bălăbănea încet pe unicul felinar din colț. Fusese proiectată în vîrful acestuia și hainele i se agățaseră de stîlp. Singura clădire care putea să le ofere un adăpost oarecare era o pescărie pe jumătate distrusă. Neil ieși din mașină să o cerceteze : tavanul căzuse pe o parte și se ținea într-un singur perete, așa încît construcția avea acum, cu aproximație, forma unui triunghi. Sute de pești de toate soiurile, stăteau grămadă pe teighelele înclinate, acoperiți cu resturi de sticlă și îngropați în praf.

Neil îl chemă pe sergent :

— Trebuie să amenajăm teighelele, să așezăm răniții pe ele. Adu-ți oamenii încoace și faceți

curat, dar nu aruncați peștii. În curînd jumătate de oraș va fi înfometat și o să găsim noi un mijloc de a-i trimite în sud.

Ora două

Militarii care se ocupau de Halifax fuseseră obligați să recunoască faptul că, pentru moment, orașul nu se putea bizui decît pe propriile-i forțe. Rețeaua telegrafică fusese distrusă de focul din cartierul de nord și se reparaseră numai cîteva fire care mergeau de-a lungul malului Bazinului. Dar distanța dintre Halifax și alte orașe din Canada era atît de mare, încît evident în acea zi nu mai puteau primi ajutoare. Un tren ca să ajungă de la Montreal sau de la Boston ar fi avut nevoie de cel puțin douăzeci și patru de ore și ajutoarele din Saint John sau Sydney, aveau nevoie de douăsprezece ore.

Asta era numai una din greutăți. Principala stație ferată fusese făcută praf și nu se mai găsiseră decît puține locomotive întregi. Autobuzele de deservire suburbană fuseseră manevrate către oraș și un tren spital fusese direcționat spre Truro. Organizarea depindea deocamdată de persoane neexperimentate și se făcea în condiții improvizate. Nimeni nu cunoștea încă amploarea pierderilor și pe măsură ce mașinile și ambulanțele se scurgeau către sud, cifra se schimba de la oră la oră. Cetatea și regiunea înconjurătoare fuseseră invadate de un furnicar negru de oameni goniți

de la casele lor. Zăceau sau stăteau pe iarbă şi aprindeau focuri să se încălzească şi chiar după ce trecuse pericolul unei a doua explozii, prin stăvilirea incendiului la Wellington Barraks, majoritatea oamenilor încă refuzau să se mişte din loc. Halifaxul era acum ca o regiune potopită de ape după ruperea unui zăgaz. Sedimentul începea să se aşeze şi canale binecunoscute ieşeau la iveală. La începutul după-amiezii, cetăţenii organizaseră cantine în biserici şi în case particulare, iar unităţi ale armatei ridicaseră atît de numeroase corturi, încît locul părea o tabără militară. Fusese proclamată legea marţială, dar după cît se ştia nu se comiseseră jafuri decît într-o berărie. La apropierea după-amiezii, mulţimile de oameni începură să mai elibereze Cetatea şi situaţia părea mai controlabilă. Halifaxul intra aproape inconştient într-un secol de autodisciplină. Totuşi procesiunea celor răniţi, venind dinspre nord, nu luase sfîrşit. Se tîrau într-una, ieşind din fum, mişcîndu-se mai încet decît caii obosiţi, dar scurgîndu-se într-o mişcare perpetuă. Şoferii ghemuiţi pe locurile lor, deveneau din ce în ce mai tăcuţi, iar caii îşi lăsau capetele din ce în ce mai jos, cu fiecare drum făcut. Maşinile şi camioanele rămase fără benzină parcaseră la rînd pe toate străzile principale ce duceau spre nord.

Roddie Wain îşi petrecuse toată dimineaţa căscînd gura prin cartierul de sud, după ce spaima prin care trecuse evoluase într-un sentiment de importanţă. Acesta era un eveniment real, la care dînsul participa. Cum nici prin minte nu-i trecea că vreunul dintre ai lui ar putea fi rănit, se duse

acasă numai în clipa cînd i se făcu foame. Apropiindu-se de locuinţă, privelişte a i se păru absolut satisfăcătoare. Era îndeajuns de distrusă pentru a arăta că jucase un rol în eveniment.

Intră în casă pe uşa din spate şi găsi soba de bucătărie plină cu vase de apă fiartă. Sadie, cu o figură înspăimîntată, se ocupa de tot felul de lucruri neobişnuite. Auzi sunete curioase venind dinspre sufragerie. Se strecură pînă la uşă, o deschise şi o închise brusc.

— Ce fac acolo înăuntru ? o întrebă pe Sadie. Luminile sînt aprinse şi cineva e culcat pe masă.

— Dă-te la o parte, îi strigă Sadie şi apoi, recunoscîndu-l : domnul Roddie, trebuia să fiţi de mult înapoi. Domnişoara Penny tocmai a fost operată şi domnul doctor Murray şi ceilalţi au transformat casa în spital şi ar fi trebuit să spuneţi cuiva unde aţi fost.

— Unde-i Penny acum ?

Rămas fără răspuns, urcă scările din spate şi, încremenit, îşi plimbă privirea asupra locului de nerecunoscut în care se transformase holul de la etaj. Tărgi încărcate cu răniţi, femei cu şorţuri albe care umblau de colo, colo, iar pe scările din faţă doi bărbaţi transportau o fată întinsă pe o brancardă. Se strecură neobservat şi intră la el în cameră, unde găsi trei femei bandajate la faţă, întinse pe paturi de campanie. Intră apoi în camera lui Penny şi prima senzaţie fu mulţumirea de a o vedea. Constată că doarme şi i se păru curios. Se apropie de pat şi-i văzu ochiul bandajat. Cînd se aplecă asupra ei, Penny se mişcă.

— Tu eşti, Roddie ?

— Vai, Penny, nu ştiam. Se uită la ea cu blîndeţe. E grav ?

— Am fost atît de îngrijorată din pricina ta ! Vocea ei era slăbită, lipsită de intonaţie. Unde ai fost ?

— La şcoală.

— Vai, Roddie, cum răspunzi ! Ascultă, trebuie să găseşti un loc unde să dormi şi să mănînci. Du-te la unchiul Alfred. Aici totul... Nu mai putu să vorbească.

Roddie se mai uită la ea timp de aproape un minut, îşi trase răsuflarea şi se strecură afară din cameră în vîrful picioarelor. Mătuşa Maria îl întîlni în holul de sus.

— Doamne, ce faci aici ? Eşti rănit ?

— Nu, tocmai...

— Pleacă de aici ! Chiar acum ! Du-te la mine acasă şi ia ceva de mîncare. Ce idee să te afli aici ! Fugi ! Trebuie să şi dormi acolo în noaptea asta.

— Dar... Penny este bine ?

— E numai obosită. Nu te îngrijora. Şi-a tăiat ochiul, asta-i tot.

— Unde-i tata ?

— De unde să ştiu unde-i tatăl tău ? Probabil că pe undeva cu militarii. Fiecare face lucruri pe care nu le-a mai făcut niciodată înainte. Hai, acuma pleacă şi nu mai pune întrebări.

Roddie ieşi pe uşa din faţă, şi se uită cum un camion gol pornea în josul dealului. Era sigur că petele de pe scîndurile camionului trebuie să fi fost sînge. Ajuns la casa unchiului Alfred, găsi un rînd de sinistraţi care aşteptau la uşa din faţă, să primească de mîncare. Aşa că se duse în spate,

intenționînd să intre pe la bucătărie. Îl găsi pe unchiul său în grădină, printre răzoarele înghețate. Bătrînul își ridică privirea și-l văzu pe Roddie.

— Unde e tatăl tău ? întrebă el.

— Nimeni nu știe.

— Nu trebuiau să permită să se întîmple așa ceva. O să discut eu asta cu taică-tu. Un geam n-a mai rămas la fațadă ! Nu știu ce o să se întîmple cu noi ! Mătușa ta mi-a trimis aici un cîrd de femei care au întors totul pe dos. Tuși ; arăta distrus și îmbătrînit, cum vorbea în disperarea lui. De ce ai venit aici ? adăugă el.

— Mătușa Maria mi-a spus să vin aici ca să mănînc.

Dînd din cap, unchiul Alfred îi arătă ușa din spate și-i spuse :

— Casa e plină de străini. Toți nenorociții din oraș. Și nu găsesc nici un polițist ca să-i păzească să nu fure.

— La noi e spital, îi spuse Roddie. Aici ați făcut cantină ?

— Cantină ! Porcărie ! Du-te și ia ceva de mîncare.

Curînd, Roddie descoperi că tot grupul de membre ale Ordinului Imperial puseseră stăpînire pe casă. Una dintre ele îl confundă cu un sinistrat și-i dădu șuncă rece și cartofi pe o farfurie de carton, în bucătărie, și, în timp ce mînca, îi punea întrebări amabile, în legătură cu el și părinții lui. Roddie se hotărî să o îndatoreze și ea îl ascultă cu fascinație îngrozită cînd îi povesti că tatăl lui a fost înmormîntat în Flandra, fratele lui murise înecat pe mare, iar pe mama o pierduse undeva printre ruinele din cartierul de nord. Totul a mers

bine pînă îl întrebă pe ce stradă locuieşte. Încercă să-şi amintească numele vreunei străzi de la capătul cartierului de nord şi-şi dădu seama că nu cunoştea nici una. Pentru ca să scape, îşi băgă nasul în mîncare şi ieşi repede cînd femeia se îndepărtă să se îngrijească de altcineva.

De aici, plecă la casa lui Willie Moffat. Willie locuia pe o stradă care fusese foarte la modă cu şaptezeci de ani în urmă, dar acum avea un caracter dubios. Jumătate din numărul caselor fuseseră împărţite în apartamente ieftine, iar restul erau ocupate de mecanici, muncitori la căile ferate şi funcţionari. O clădire cafenie prin mijlocul unui grup de case, o locuinţă veche cu trei etaje, era ocupată de două fete bătrîne pe care nimeni nu le vedea niciodată. Umbla zvonul că aveau o sută de mii de dolari în bancă şi, deoarece aveau şi un măr, Roddie şi Willie le vizitau adeseori, toamna, livada din spatele casei.

Willie îi spuse că abia-şi terminase masa şi nu era greu de crezut pentru că pe faţă mai avea încă urme de fărîmituri şi de mîncare. Acuma mătura cioburile de sticlă din faţa uşii, pe trotuar.

— Unde ai fost ? întrebă el.

— Pe aici.

— Pariez că n-ai fost în cartierul de nord.

— Pariez că da.

— Pariez că am văzut mai mulţi morţi decît tine.

— Pe dracu, eu am văzut explozia şi asta-i mai mult decît ai văzut tu. Pot s-o şi dovedesc. Tu erai la şcoală cînd s-a întîmplat asta şi eu nu eram.

Willie duse mătura în casă. Uşa principală fusese smulsă de suflu şi Roddie o auzi pe doamna

Moffat strigîndu-i fiului ei să ia un ciocan şi cuie ca s-o pună la loc. Willie nu o luă în seamă.

— Te-am căutat toată dimineaţa, urmă el către Roddie. Am nevoie de cîţiva oameni să mă ajute. Vreau să fac rost de un cal şi de o echipă ca să merg sus în nord să lucrez acolo.

— Şi de unde găseşti un cal ?

— N-are importanţă. Vocea doamnei Moffat se ridică din nou şi Willie trase cu urechea, prudent. Hai să plecăm, că dacă nu, bătrîna o să ne ţină legaţi aici toată ziua.

Roddie îl urmă în spatele casei unde săriră peste gard în grădina vecinului. Un grajd micuţ se afla într-un colţ, o grămăjoară de bălegar lîngă gard, şi auziră nechezatul unui cal care umbla de colo-colo în grajd.

— Calul lu' bătrînu' Swicker. El toată ziua n-a fost aici. Poate c-a murit, ori aşa ceva.

— Unde-i căruţa ?

— Unde ţine calul are şi un cărucior. Willie se uită la el cu gravitate. Eşti complice ! Fă bine şi nu uita !

— Cine a zis că uită ? întrebă Roddie.

După ce aruncă o privire peste umăr, Willie trase zăvorul de la grajd şi intră. Calul sforăia în iesle şi necheză ridicîndu-şi gîtul şi arătîndu-şi dinţii.

— În fund e nişte fîn, dă-i-l pînă aduc eu hăţurile. Bătrînul Swicker nu-l hrăneşte niciodată ca lumea.

Roddie aduse în furcă nişte fîn pe care-l aşeză în iesle şi ridică osiile căruciorului care ocupa aproape tot spaţiul grajdului.

— Cu ce se ocupă bătrînul Swicker? întrebă el.

— Umblă cu căruța.

Deschizînd portița dinspre iesle, Willie se apropie prudent de cal, dar animalul, cu capul în fîn, nu făcu nici o mișcare cît îi potriviră hamul la gît. Îl împinseră din iesle între oiști și după zece minute de efort, terminară de prins legăturile și o porniră. Willie rotea biciul și Roddie inspecta ca să se asigure dacă nu-i observase cineva.

— Cred că bătrînul Swicker e mort, repetă Willie cînd se îndreptară spre nord.

Nu peste mult timp se aflau în mijlocul circulației îngreunate și un polițist îi dirijă spre vest. După încă douăzeci de minute, treceau între Cetate și cîmpie, ca să ajungă pe străzile unde casele erau distruse și fumul plana greu. Toate vehiculele care se îndreptau spre sud erau încărcate cu răniți. Văzură apoi la o cotitură un cadavru. Lui Roddie i se făcu iar frică.

— Uite! spuse el.

Willie aruncă o privire în treacăt către cadavru.

— Asta nu-i nimic. Așteaptă să ne apropiem. Pariez că nici unul din ăia de la școală nu văd ceea ce o să vedem noi cînd o să ne apropiem.

Cînd fumul se îngroșă, calul se opri de cîteva ori și Willie trebui să-l îndemne cu biciul. Animalul se poticni și continuă să înainteze. Se opriră la rînd într-un șir lung de vehicule și așteptară. Un sergent se apropie dînd dispoziții șoferilor și cînd ajunse la ei, era pe punctul de a-și repeta dispozițiile, dar se uită mai atent.

— Cine naiba a lăsat copiii aici? țipă el. Întorceți-vă de unde ați venit.

— Am fost trimiși aici, spuse Willie.

— Ei, haide, ștergeți-o de aici ! Acum sînteți trimiși înapoi. În fața căruței lor se afla o alta cu doi oameni. Voi de-acolo, strigă sergentul, luați unul din voi căruța asta. Băieții au șterpelit-o de pe undeva și acum îi trimit acasă.

Un om cu o figură smeadă, o șapcă murdară trîntită pe o ureche, și o bluză cu gulerul răsucit, se apropie și-l împinse pe Willie de pe locul vizitiului. Roddie se dădu și el jos.

— Hai, băiete, spuse el, șterge-o !

— Fii atent, îi spuse Willie sergentului, și arătă spre Roddie. Bătrînul lui e colonel.

Sergentul nu-i dădu nici o atenție și trecu la celelalte vehicule care se îngrămădiseră în spate. Îmbufnat, Willie se uită după el. Coloana începu să se miște și omul cu fața smeadă porni și el căruța. Roddie și Willie se uitară după el și apoi o luară pe jos spre sud.

— Oare ce-o să se întîmple cu calul lui Swicker ? întrebă Roddie.

— Tii, la asta nu m-am gîndit ! Willie își scoase un chibrit din buzunar și-l băgă în gură să-l mestece. Nu noi l-am șterpelit, ci sergentul și cu tipul ăla. Și nu uita că ai fost părtaș.

— Cine zice că uită ? făcu Roddie.

Mergeau încet spre sud, uitîndu-se prin ușile deschise la interioarele răvășite. Încercară să urce scările unei case pustii dar treptele se prăbușiră. Roddie se duse la bucătărie unde găsi rămășițele unui mic dejun rămase pe masă, acoperite cu mloz și strălucind din cauza prafului de sticlă. Cînd ajunse înapoi în camera din față, îl găsi pe Willie care deschisese un sertar plin cu argintărie.

— Ce-am găsit să fie al meu ! exclamă Willie.

— Asta-i altă chestie ! spuse Roddie, care nu se simţea în largul său.

— Ce vrei să spui cu altă chestie ? Eu le-am găsit, nu-i aşa ?

— O să te prindă soldaţii. Ei numesc asta jaf şi-i împuşcă pe jefuitori.

Willie împinse brusc sertarul.

— Nu-mi pasă de poliţişti, dar soldaţii îs altceva !

Se întoarseră în stradă, căţărîndu-se pe rămăşiţele unui perete căzut.

— Hai, hai să facem şi noi ceva ! Hai să mergem în partea de jos a oraşului, să vedem ce se întîmplă.

Se întoarseră spre răsărit şi umblară cale de o milă. La poalele dealului, mai multe căruţe şi camioane erau trase în faţa unei clădiri de piatră cenuşie, iar soldaţi şi muncitori ridicau baloturi lungi, grele, de pe trotuare şi le duceau înăuntru. Încercară să intre pe uşă, dar un poliţist îi goni.

— Plecaţi de aici, asta-i morga ! Nu-i locul vostru aici.

O femeie de lîngă poliţist îi şopti ceva la ureche acestuia şi expresia lui se schimbă. Îl luă pe Roddie pe după umăr şi-l duse într-un vestibul.

— Cum te cheamă băieţaş ? îl întrebă.

Roddie îşi dădu numele, şi femeia, auzindu-l, zîmbi.

— Eşti băieţelul colonelului Wain ?

— Da, admise Roddie dînd din cap.

— Atunci fii liniştit. Prietenul tău caută pe cineva ?

— Tatăl meu a fost luat prizonier, spuse Willie cu satisfacție. Nemții se poartă îngrozitor cu el.

Fața polițistului deveni serioasă și încercă să atragă atenția femeii. Nereușind, îl întrerupse brusc pe Willie.

— Băiețaș, domnul Fraser de la Prince's Lodge nu era unchiul tău ?

— Da, de ce ? Ce s-a întîmplat cu unchiul Jim ?

Roddie fu cuprins de o spaimă subită și voi s-o ia la fugă, dar ochii polițistului îl rețineau ca un magnet. Cînd se uită către femeia aceea străină, se simți și mai prost.

— Trebuie să fii tare, spuse femeia.

Roddie nu răspunse.

— Unchiul și mătușa ta au fost aduși aici dimineață. Au fost găsiți în gara de nord.

— Sînt... Sînt morți ?

Femeia dădu din cap.

— Poate că băiatul ar trebui să facă identificarea, spuse polițistul.

— S-a și făcut.

Buzele lui Roddie tremurau.

— Acu' ar trebui să plec.

— Ești un băiat viteaz, spuse femeia. Și nu uita să-i spui tatălui tău că i-am fi recunoscători dacă ar veni pînă aici cît mai repede. Sînt hîrtii de semnat — o să înțeleagă dînsul.

Roddie se împletici pe trepte, urmat de Willie care tăcea. Îi iubise pe unchiul și pe mătușa lui dar nu pierderea lor îi stîrnea acum emoția. Era mai curînd suprapunerea directă și nemiloasă a necunoscutului și a incalculabilului asupra vieții sale, conștiința că ceea ce se întîmplase astăzi nu era o aventură, ci o catastrofă.

— Mă, spuse Willie, asta-i rău. Ştii, acuma n-o să mai spună nimeni nimic de calul lui Swicker, după tot ce ţi s-a întîmplat.

Roddie nu răspunse şi porniră la drum spre casă în linişte. O tăiară spre vest, către Cetate şi pe drum începu să li se facă frig.

— Mă, spuse Willie, ar fi trebuit să intri acolo. Pariez că era plin de oameni morţi şi cadavre şi alte chestii. Aş vrea să văd un cadavru. N-am văzut decît unul singur toată ziua.

Dar Willie nu prea părea să pună suflet în cuvinte, căci pînă ajunseră la deal, amîndoi se simţeau stînjeniţi de frig şi de conştiinţa celor întîmplate. Şuvoiul circulaţiei pe drumurile din jurul Cetăţii avea aceeaşi densitate ca şi înainte, dar acum senzaţia aventurii dispăruse din tot ceea ce vedeau, iar oamenii îngrămădiţi în căruciore şi căruţe arătau prăpădiţi, înfometaţi, ori aceasta nu era o imagine de război din Franţa, Serbia sau altă ţară unde se întîmplau mereu asemenea lucruri, ci un eveniment aparţinînd Halifaxului. Cerul era brun cenuşiu la răsărit, şi se stîrnise un vînt care gemea şi mişca ramurile îngheţate ale copacilor. Cînd îşi ridicară feţele către cer, simţiră împunsătura vîntului ; pentru o clipă, aerul apăru ceţos, dar se solidifică rapid în zăpadă. Se lăsa în jos, într-o ceaţă subţire, abia vizibilă în momentul cînd cădea pe pămînt, dar foarte rece şi sporindu-şi mereu grosimea. Aerul cenuşiu se albise şi se învolburase. Apropiindu-se de casă, vîntul stîrnit se abătu către nord-vest şi începu să mături totul în cale. Străzile erau fîşii negre, strălucitoare, trasate pe întinderea albă, iar cerul se întuneca vestind o noapte timpurie. Vîntul, care alerga pe alei,

luase un ton mai gros şi urla ca un cîine chinuit de dorul de casă.

La uşa principală a vechii case din cărămidă, văzură un soldat ieşind şi urcînd într-un camion gol. Se uita la cer şi îşi strînse gulerul de la manta.

— Asta mai lipsea, mormăi el şi porni motorul.

Ora cinci

Pe Angus Murray îl durea spatele, iar degetele şi încheietura mîinii drepte îi amorţiseră. Sora trebui să-l ajute la legarea unui bandaj deoarece mîna îi devenise greoaie. După ce strînseră bandajul, pacientul fu luat de pe masă şi dus din cameră pe o brancardă. În clipa următoare, uşa se deschise din nou şi un alt rănit fu adus înăuntru şi aşezat pe masă. Murray şi sora schimbară o privire.

— Nu credeţi că ar trebui să vă odihniţi, domnule doctor ? spuse ea. N-aţi făcut o pauză de şase ore încoace.

Murray îşi întinse mîna dreaptă sub lampă ; începuse să i se umfle şi încheieturile erau atît de amorţite încît abia le mai putea controla mişcările. Se uită la pacient : un alt caz de intervenţie la ochi, încă o decizie greu de luat, dacă să extragă ochiul sau să încerce şansa de a-l salva. Se uită la soră :

— Cîţi mai aşteaptă, ştiţi ?

— Mă duc să văd. Se întoarse aproape imediat. Doamna Wain spune că mai sînt douăzeci de cazuri

urgente pentru operație și aproape treizeci pentru intervenții mai mici.

Murray plescăi din buze și-și mai privi o dată mîna.

— Îmi trebuie un ajutor, spuse el.

Trăsăturile feței sale deveniseră niște șanțuri adînci, iar pleoapele îi erau roșii. Cînd se întoarse, trebui să se sprijine de masă, rămînînd o clipă încovoiat, cu mîinile pe suprafața netedă a mesei. Își aranjă lampa frontală și examină ochiul pacientului. Șterse sîngele și dădu din cap. Acum trei ore, gîndea el, ar fi fost posibil să salveze vederea acestui om. Nenorocirea acestuia era dublă, prin faptul că fusese adus pe masă abia acum.

— Dacă vrei să stai cîteva clipe aici, doamnă Stevens. Mă duc să beau o ceașcă cu ceai.

Se strecură prin holul aglomerat pînă în bibliotecă, unde era liniște, și se lăsă greu într-un fotoliu, închizînd ochii.

— Ce mai chirurg ! mormăi pentru sine. Să cadă după șase ore !

— Bea asta, doctore !

Întinse mîna automat. Mătușa Maria stătea în picioare lîngă el, cu o ceașcă de ceai în mînă, hotărîtă ca un ultimatum. El zîmbi slab.

— Mulțumesc.

Se uită la el cît își bău ceaiul. Mătușa Maria era îmbujorată de muncă, dar experiențele zilei nu-i schimbaseră mult expresia. Fu deci o surpriză pentru Murray s-o audă :

— N-are rost să nu ți-o spun, dar ai făcut minuni astăzi, doctore.

— Cine, eu ? rîse scurt, se uită la mîna care-l durea. Mai curînd cred că m-am supraestimat, ca

de obicei. Ceaiul fierbinte îl înviorase și se ridică în picioare. Mulțumesc pentru ajutor. Știi, rîse el, nu ești chiar atît de cumplită pe cît socoteam. Cred că mîna mea mai ține o oră, dar nu mai mult.

— Nici gînd, spuse mătușa aspru, nici să nu te aud că te mai întorci să operezi.

— Nu, doamnă Wain ? Murray încercă să-i mai zîmbească o dată. Trecuseră multe luni de cînd el și Neil Macrae îi scoseseră pe Alec și pe soția sa dintre ruinele casei lor. De ieri trecuse un secol. Și cine o să-mi ia locul ?

— Am aranjat eu asta. Vin trenuri speciale de la Truro și am trimis doi soldați în întîmpinarea lor. Le-am spus să aducă imediat medici, cel puțin trei.

— Dar și spitalele obișnuite vor avea nevoie de ei.

— Dacă ăsta nu e spital, atunci nu știu ce e. Oricum, sînt sigură că vei primi foarte repede ajutoare.

Murray se așeză pe scaun și închise ochii. Nu iubise niciodată munca grea și după șase luni de trîndăveală și alcool, condiția sa fizică nu era foarte normală. Podeaua se legăna sub picioarele lui și mîna dreaptă îi pulsa de durere. Se întrebă dacă nu cumva adormea. Oare toată viața lui va fi o înșirare de goluri sinistre, întrerupte de crize violente ? Și ce-l apucase acum să filozofeze tocmai în momentul ăsta ? „Neil Macrae nu-și pierdea vremea cu speculații. Sau da ? Și ce-mi pasă mie cu ce-și pierde el vremea ? Eu sînt o buruiană, dar sînt mai mare decît toate acele obiecte care vor să mă distrugă. Sînt o buruiană gînditoare. Plictiseala și înfrîngerile mele au mai multă semnificație decît emoțiile și victoriile celorlalți, pen-

tru că eu le recunosc a fi ceea ce sînt. Cel puțin pentru mine sînt semnificative."

Deschise ochii și o găsi din nou pe mătușa Maria în fața lui. De data aceasta avea un pahar în mînă.

— Bea, spuse ea. Ai nevoie de ceva mai puternic decît ceaiul. Bea asta.

Mirosi și văzu că era coniac. Îl dădu pe gît. Mătușa Maria era impasibilă sub coafura ei cenușie și frumoasă.

— Acum parcă mă simt mai bine, spuse el. Se îndreptă și aruncă o privire asupra bibliotecii de cărți moștenite și necitite ale lui Wain. S-a întors colonelul ?

— Nu. Sper că acum rămîi aici și te odihnești. M-am gîndit că poate coniacul...

Cineva bătu la ușă și mătușa se duse s-o deschidă. Un soldat cu zăpada pe umeri intră în cameră și stătu drepți pînă ce Murray îi făcu semn să stea în repaos. Era urmat de trei oameni mai în vîrstă, fiecare cu cîte o geantă de medic în mînă. Murray nu recunoscu pe nici unul dintre ei și nu-și putea da seama nici de specialitatea, nici de capacitatea lor ; dar cel puțin arătau a fi medici de profesie. Se ridică să dea mîna cu ei.

— Puteți începe imediat, domnilor, spuse el. Vedeți și dumneavoastră ce avem de înfruntat.

Doctorii își scoaseră hainele, după ce murmurară cîteva cuvinte și-și deschiseră gențile la unison. După instrumentele pe care le aveau, se liniști, observînd că doi dintre ei erau chirurgi.

— Cum ați ajuns în oraș ? Credeam că linia a sărit în aer.

— Trenul s-a oprit în afara oraşului Fairview, cred că aşa-i spune localităţii. Cei doi oameni de la dumneavoastră nu ne-au dat de ales şi a trebuit să-i însoţim. Ne aşteptam să mergem la spitalul militar sau cel puţin la cel general.

— O să aveţi de lucru din plin şi aici, mîrîi Murray.

— Da, aşa se pare, spuse al doilea medic.

Cînd Murray traversă holul urmat de cei trei, în sufragerie, din mijlocul baloturilor îndurerate de pe podea se ridică un spontan suspin de uşurare. Era un sunet straniu şi-l supăra faptul că se simţea impresionat. Îi lăsă pe cei doi chirurgi în sufragerie, şi-l conduse pe al treilea medic la etaj. Se întoarse apoi la un birou pe care mătuşa Maria îl aranjase la celălalt capăt al salonului de la parter. Acolo, o femeie ţinea registrul de urgenţe şi Murray îl consultă rapid. Cu trei oameni care mai lucrau pe lîngă el, era posibil ca toţi pacienţii să primească asistenţă înainte de miezul nopţii.

Se îndreptă din spate şi o felicită pe femeie pentru precizia lucrului ei şi, tocmai cînd voia să se întoarcă în sufragerie, îl văzu pe Roddie, singur în dreptul uşii din faţă. Băiatul îi făcu semn cu degetul să se apropie de el. Şi Murray se duse să vadă ce vrea. Ochii băiatului erau plini de lacrimi, gîtul îi era cuprins de un spasm, se repezi spre Murray şi-l apucă de braţ.

— Ei, ce s-a întîmplat ? Sper că nu eşti rănit ?

Roddie dădu din cap şi se prinse de el mai strîns.

— Din cauza lui Penny ? întrebă Murray. Să ştii că se va face bine.

— Nu. Fața lui Roddie trăda groaza de un lucru pe care nici nu începuse să-l înțeleagă. Mătușa Mary și unchiul Jim sînt morți. Erau în gară.

— Doamne, Dumnezeule !

„Un om în vîrstă nu are voie să-și manifeste panica de față cu un copil", încercă Murray să-și amintească. Și, cu mîna pe umărul băiatului, îl însoți din salon spre bucătărie.

— Cred... Nu cred că Jean era cu ei ?

Roddie îi aruncă o privire uimită ca și cum nici nu știa cine era Jean. Apoi, amintindu-și, dădu din cap și lacrimile i se scurseră pe obraz.

— Cît timp o să dureze asta, domnule ?

— Adică ce, Roddie ?

— Nu știu... cred... vreau să spun, cît o să treacă pînă lucrurile vor fi iar ca înainte ?

Murray zîmbi blînd și spuse :

— Mai bine să nu ne gîndim la asta. Și în fond nimănui nu i-ar plăcea ca lucrurile să rămînă încremenite pentru totdeauna.

— La asta nu m-am gîndit, răspunse Roddie.

Miezul nopții

Cînd Penny se trezi, era întuneric. Încercă să distingă cu ochiul liber ce se întîmplase în jurul ei, dar camera devenise un loc sinistru și neplăcut. Trei paturi de campanie fuseseră instalate lîngă patul ei și trei trupuri necunoscute se reliefau sub pături. O lampă pe masa de lîngă ușă fusese acoperită cu o pînză verde și dădea camerei

o luminozitate stranie. Umbrele pe care le arunca erau încremenite pe podea şi pe pereţi. În cameră era frig. Vîntul şuiera afară şi pe placajul bătut în cuie în locul geamurilor sparte, se adunaseră ţurţuri de zăpadă. La cîte o rafală de vînt, toată casa tremura şi se legăna uşor ca un vapor mişcat de valuri.

Se sprijini în cot şi-şi luă curaj ca să se ridice în picioare. Cu excepţia rochiei şi a pantofilor, purta ce îmbrăcase în acea dimineaţă. Să fi fost numai azi dimineaţă? Acum se trezise de-a binelea. Evenimentele zilei i se loveau în minte şi, pentru prima oară, îşi dădea seama clar ce se întîmplase. Halifaxul, şi o dată cu el viaţa rigidă, automată, a ierarhiei familiei sale fuseseră zvîrlite în mare.

Stătea nemişcată şi tremura. Oare unde era Jean? S-o fi speriat de explozie? Oare suflul de aer se propagase cu tot atîta violenţă spre nord-vest? Prince's Lodge trebuie să fie la mai puţin de patru mile distanţă de Strîmtoare. Poate că şi Prince's Lodge a fost dărîmat la pămînt. Explozia trebuie să-şi fi găsit un culoar neîntrerupt prin Bazin. Dar poate că Richmond Bluff i-a atenuat violenţa. Şi mai erau ţărmurile crestate ale Bazinului care poate să fi protejat casa lui Jim Fraser. Şi apoi între casă şi drum erau şi perdelele de copaci.

Se îndreptă uşor spre uşă şi o deschise. Încheieturile vechi scîrţîiră şi una dintre femeile de pe paturile de campanie se mişcă şi gemu. Penny bîjbîi în dulap pînă-şi găsi o haină de casă călduroasă, o scoase şi o puse pe ea. Femeia care dormea gemu mai tare şi se întoarse pe partea cealaltă. Penny

aşteptă pînă îi auzi respiraţia liniştită. Îşi căută apoi papucii la locul obişnuit, alunecă în ei şi ieşi din cameră în vîrful picioarelor, închizînd uşa după ea.

Casa era ca o catedrală la slujba de noapte, deoarece toate luminile erau acoperite cu grijă. Aerul liniştit părea străbătut de un sunet metalic care nu era ecoul vîntului de afară. Strecurîndu-se printre paturile de campanie, spre capul scării, o siluetă ghemuită lîngă o lampă de birou se ridică şi veni s-o întîmpine proiectînd în urmă-i pe podea o umbră uriaşă.

— Unde mergeţi ? era una dintre surorile pe care o văzuse mai devreme în cursul zilei. Recunoscînd-o pe Penny, adăugă mai liniştită : Ar trebui să staţi în pat, domnişoară Wain.

— Mă simt mai bine acum. E cineva treaz pe la parter ?

— Cîţiva doctori mai lucrează în sufragerie. Mătuşa dumneavoastră s-a dus în casa vecină, să se odihnească. Afară-i o furtună îngrozitoare.

— Cît e ceasul ?

— Puţin trecut de miezul nopţii.

Penny coborî treptele şi găsi paturile de campanie din salonul de la parter, goale. Văzînd lumină pe sub uşa bibliotecii, răsuci butonul fără să bată. Cu faţa jigărită şi ochii roşii, Murray picotea în fotoliu şi, spre mirarea ei, cu o carte deschisă între mîini. Privi peste umărul lui şi citi titlul unui roman de Balzac. După cît îşi amintea, se găsea o serie în bibliotecă. Se lăsă într-un scaun însă cînd arcurile scîrţîiră, Murray deschise ochii.

— Da ! spuse el. Apoi, recunoscînd-o, sări în picioare. Pentru numele lui Dumnezeu de ce te-ai dat jos din pat ?

— Îmi pare rău că te-am trezit.

— Nu dormeam ; căscă, şi cartea îi căzu pe jos. Am folosit puţin biblioteca tatălui tău. Tot era de mult neumblată. Ce-ţi face ochiul ?

— Am şi uitat de el.

Murray scoase un pachet de ţigări mototolit din buzunar, şi-şi aprinse una.

— Îmi simt gura ca fundul unui vas ruginit şi tot mai fumez, mormăi el. Ce-i cu tine ? De ce n-ai rămas în pat ?

— Nu am putut. Te-ai trezit vreodată în propria ta cameră în mijlocul unor sunete stranii şi a unor persoane străine ?

— Numai o dată ? Cîndva am crezut chiar că văd un tigru verde, dar n-am fost foarte sigur. Înţeleg totuşi ce vrei să spui.

— Unde-i Roddie ? întrebă ea.

— L-am convins să meargă cu mătuşa ta să doarmă alături. A muncit cîteva ore la cazan. Ţi-e cald ?

— Da. Neil e bine ?

— Nu l-am văzut de la prînz, dar pare mai capabil să-şi poarte singur de grijă decît majoritatea dintre noi.

— Angus, m-am gîndit la ceva şi sînt îngrozită. Spune-mi, ai auzit ceva de Jean ? Ori de Mary şi Jim ? Trebuiau să vină astăzi în oraş, sau ieri, sau cînd o fi fost ?

Oare ziua asta nu se va mai termina ? Miezul nopţii, un oraş în ruină, înmormîntat sub zăpadă, şi iată încă un moment cumplit căruia el trebuia

să-i facă față. Oare tot restul secolului douăzeci va fi un șir de alternanțe între saturație și violență? Murray ridică volumul lui Balzac de pe podea și se așeză înapoi în fotoliu, ținîndu-l strîns în mînă.

— Jean este bine. Jim și Mary trebuie s-o fi lăsat la Lodge cu servitoarea. Cînd au fost găsiți, erau singuri.

— Cum adică?

O înfrunta cît de detașat putea. Blestemați fie oamenii cu caracterul lui Penny, la care încordarea ia o aparență de calm, ca apele liniștite ținute sub presiune. Acum, ideea că ar fi putut să se însoare cu ea îl îngrozea. Acest calm, energia potențială a acestei fete, l-ar fi anihilat, dacă ar fi trebuit să trăiască alături. Un om violent, încăpățînat, plin de imaginație, așa cum era Neil Macrae, va fi exact bărbatul capabil s-o determine să facă ceea ce voia el, s-o determine să uite să gîndească, să o modeleze după propriul lui tipar, fără măcar să-și dea seama de ceea ce face. Data viitoare cînd va mai voi să se însoare, va căuta o femeie în stare să se manifeste prin istericale.

— Jim și Mary sînt morți, spuse el calm. Erau în gara de nord cînd vaporul a explodat. Nu cred să fi rămas un om viu în gară.

Penny înregistră știrea exact cum se aștepta Murray s-o facă. Stătea înțepenită, coloana vertebrală nemișcată și degetele mîinii drepte încleștate puternic peste gură. Nu spuse nimic și nu făcu nici un gest.

Murray se ridică în picioare și-și îndreptă privirea în altă parte. Era prea obosit ca să se destindă în activitate fizică, dar prefera orice decît

să stea liniştit şi să constate absolutul autocontrol al lui Penny. Se duse spre fereastră dar îşi aminti că era acoperită cu placaj. Se întoarse şi tresări puternic. Penny leşinase.

Toată noaptea furtuna s-a înteţit şi vîntul sufla din ce în ce mai puternic dinspre nord-vest. Zăpada era răscolită şi cînd fulgii ajungeau la pămînt, aveau consistenţa nisipului. Caii şi oamenii care se îndreptau spre nord înaintau cu capul în piept în furtuna care le spulbera zăpada în obraz, în ochii cailor, şi înfigea ace de gheaţă în hainele şi gulerele oamenilor. Temperatura scădea constant şi devreme dimineaţa abia depăşise zero grade. Roţile căruţelor începură să se împotmolească în zăpadă şi puţin după aceasta numai camioanele grele mai putură înainta. Mulţi cai erau prea obosiţi ca să mai tragă şi stăpînii lor trebuiră să-i oprească. Unii găsiseră sănii şi tot timpul nopţii se trudise mult, iar la căruţe se scoseseră roţile şi se puseseră tălpice.

Zăpada cădea invizibil peste cea mai întunecată noapte a Halifaxului, lămpile cu gaz nefiind aprinse pe nici o stradă. Aproape în tot cartierul de nord era beznă totală, întreruptă, pe alocuri, de luciul zăpezii luminate de cîte un foc răzleţ. Străzile care înconjurau baza Cetăţii erau marcate de lumini perlate, într-un lanţ continuu pe după perdeaua de zăpadă. Erau lanternele şi felinarele de furtună legănate în mersul săniilor ce veneau şi plecau din cartierul de nord. În sud, aproape toate ferestrele fuseseră acoperite cu placaj, scînduri sau pături şi foarte puţine lăsau să se întrevadă lumina

dinăuntru. Din loc în loc, pe la colţurile străzilor, poliţia agăţase felinare roşii.

Liniştea cuprinsese tot oraşul. Către dimineaţă, oamenii echipelor de salvare erau prea obosiţi şi înfometaţi ca să mai poată vorbi şi nu se auzea decît vîntul, foşnetul săniilor pe străzi, şi şoapta zăpezii care cădea.

Ruinele înnegrite din nord erau înmormîntate în zăpada care stinsese ultimele focuri de la suprafaţă. Fierbinţeala se mai păstra în adîncime şi topea zăpada care cădea acolo, făcînd să se ridice un abur rece, umed şi rău mirositor deasupra acelei porţiuni a oraşului. Cîţiva dintre oamenii care încercau să-i dezgroape pe cei acoperiţi de ruine se străduiau să lucreze pe întuneric, alţii foloseau lanterne ce sclipeau prin toată regiunea cuprinsă în centura de foc.

La ivirea zorilor, fortul Needham arăta ca o spinare lungă de balenă, plină de cocoaşe cenuşii, acoperite de zăpadă murdară. Un abur gros se înalţa de pe întreaga suprafaţă, fiind purtat spre sud-vest într-o rafală de vînt. Şirul subţire de oameni ce lucrau metodic pe spinarea de balenă apărea ca avangarda unei armate în atac oprite în tranşee şi săpînd sub foc.

Vapoarele din Bazin stăteau şi aşteptau noi ordine, dar furtuna le ascundea vederii pe cele mai multe. În zori, portul arăta pustiu, de culoarea oţelului, împlîntat în pămîntul înălbit, ca un paloş cu vîrful tocit, împestriţat de resturile catastrofei care pluteau o dată cu refluxul.

VINERI

Miezul nopții

Neil și sergentul stăteau cu picioarele înfipte în zăpadă și controlau șirul de oameni care se întorceau cu brancardele la postul de prim ajutor. Cele mai multe brancarde erau goale, în alte câteva se distingeau siluete istovite. Două lămpi de furtună se zbăteau în cuiele bătute în ruinele clădirii din spatele lor și se bălăbăneau în vînt. Umbrele soldaților care se apropiau înaintau cu greu în zăpadă. În spatele lor, lîngă adăpost, un ciorchine de lanterne arunca o pată de lumină gălbuie, în centrul căreia un doctor mărunt de statură bandaja în liniște rănile unui om. Soldații intrară și lăsară jos brancardele. Toți erau negri de funingine ca niște minieri din pricina fundațiilor afumate la care lucraseră treizeci și șase de ore.

— Toți ăștia par să fie morți, spuse unul din ei.

Istovit, Neil se aplecă, ridică pătura de pe fiecare din cele patru siluete nemișcate, le aprinse

o lumină în fața ochilor și le ridică pleoapele. După ce-și termină examinarea își ridică șapca, scuturâ zăpada de pe ea, își trecu o mînă prin păr și se așeză pe o ladă răsturnată.

— După ce doctorul constată că sînt morți, luați-i și duceți-i la sanie.

Soldații nu răspunseră. Unul din ei se așezase pe podea, iar ceilalți stăteau în picioare cu brațele amorțite și umerii gîrboviți de extenuare.

— Nu este decît o singură sanie, domnule, explodă vocea sergentului în liniștea nopții.

— Nici nu avem nevoie de mai multe, nu ?

— V-am spus acu' o clipă de cal, că-i prea obosit ca să mai tragă, spuse sergentul.

— Oh !

Neil se ridică în picioare, își dezmorți genunchii simțindu-și o gleznă înțepenită și insensibilă, își trase șapca pe ochi și ieși afară. Persistența tăcută a zăpezii care cădea continuu îl enerva ca și cum fulgii ar fi fost un roi de muște. Ridicînd lampa deasupra capului, văzu sania în mijlocul străzii și calul înghemuit la pămînt, între osii. Bătu calul pe coapsă și-l lovi ușor cu piciorul. Nici o reacție.

— O să moară înghețat, dacă-l lăsăm așa afară.

Nimeni nu-i răspunse. Aruncă o privire în spate, către umbrele soldaților din adăpost care nu reacționară nici ei. Poate că nu-l auziseră ; poate că erau prea obosiți ca să le mai pese de ce spune el. După panica și agitația zilei de muncă de ieri, ajunseseră la o rutină omorîtoare săpînd pămîntul înghețat, ridicînd grinzi căzute și curățind fundațiile. Pe măsură ce lucrau, găseau tot mai puțin

cadavre, dar pentru că tot se mai găsea cîte unul ici şi colo, munca trebuia să continue. Majoritatea cadavrelor aduse în decursul ultimelor şase ore denotau că oamenii încetaseră de mult din viaţă, şi toate erau complet îngheţate. Cu o noapte înainte, soldaţii nu dormiseră şi mîncaseră foarte puţin. Peştele pe care-l găsiseră în piaţă fusese trimis la o cantină din cartierul de sud.

Cu o mişcare mecanică, Neil căută în buzunarul pardesiului o ţigară, înainte de a-şi da seama că fumase ultima cu ore în urmă. Cu mişcări încete, se întoarse la adăpost. Nervii îi erau amorţiţi de epuizare, dar întreruperea muncii fizice nu reuşi să-l relaxeze. Mintea era anormal de activă şi refuza să-l lase să se odihnească.

Acesta era oraşul lui ; şi toate acestea se întîmplaseră în America de Nord. Timp de mai bine de un secol şi jumătate, Halifaxul existase în afara violenţei. Ieri, în decurs de cîteva minute, asistase la încetarea existenţei Halifaxului ca oraş. Atunci îşi dăduse seama ce organism solitar fusese oraşul. O colivie mică, cu străzi şi case luminate după lăsarea întunericului, un oval de pămînt stîncos înconjurat de mare şi de păduri. Acum, la capătul de nord nu mai rămăsese decît zăpada şi moartea anonimă, nimic decît ruine albite, luminate din cînd în cînd de cîte o lanternă licărind în întuneric. Izbucnise un urlet splendid, deplin, al forţei : pămîntul s-a cutremurat, casele s-au prăbuşit, focurile s-au înălţat. Au urmat cîteva ore de cooperare vitează şi pasionată a oamenilor, muncind

toţi pentru o singură cauză ; apoi o rutină mecanică ; şi apoi epuizarea şi foamea şi, în cele din urmă, solitudinea primară şi zăpada împrăştiindu-se ca nisipul peste ruine, ascunzînd pe cei morţi şi pe cei vii, şi toată grozăvia carnagiului, cu o mînă de oameni prea osteniţi ca să vorbească, zăcînd muţi într-o casă distrusă, proiectîndu-şi umbrele lungi ale capetelor şi umerilor şi mîinilor obosite, în lumina lămpilor de furtună.

Ascultă atent. Nu se auzea nici un sunet în afara şuierului interminabil al viscolului. Mai lumină o dată cu lampa depresiunea plină de zăpadă, care fusese o stradă. Nimic nu mişca în afara paietelor albe, nesfîrşite. Tuşi, îşi înfundă capul în guler şi-şi simţi întreg trupul slăbit de frig sub haina prea subţire pentru asemenea vreme. Se întoarse la adăpost.

— Sergent ! Capul omului se răsuci în direcţia lui. Nu mai e nimic de făcut în noaptea asta. Scoate oamenii !

Toţi trebuie să fi auzit ceea ce spusese, dar nici unul nu mişca.

— Sînt prea obosiţi ca să mai mărşăluiască, răspunse sergentul.

În fundul adăpostului, doctorul terminase de examinat ultimele cadavre care fuseseră aduse.

— Toţi morţi, conchise el. Am putea şi noi să lăsăm munca. Pentru noaptea asta ajunge !

Unul dintre soldaţi făcu o mişcare înceată şi spuse :

— Am văzut un magazin mic de mobilă la depărtare de vreo cinci străzi, spre sud. A mai rămas cîte ceva întreg din el. Ar fi un loc bun de dormit.

— Acoperişul e căzut ? întrebă Neil.

— Nu ştiu.

Neil îl zgîlţîi pe sergent de umeri.

— Aici nu se poate înnopta. Scoate-ţi oamenii ! Dacă mergem spre sud, nu se poate să nu găsim un loc unde să se odihnească.

Instinctul de supunere se afirmă şi, încet, sergentul reveni la acţiune. Un gînd străfulgeră mintea lui Neil : „Acum învăţ ceva. Cînd un om este prea obosit chiar ca să mănînce sau să vorbească, instinctul de supunere totuşi continuă."

— Hai băieţi ! îi chemă sergentul. Afară de aici ! Aţi auzit ce-a spus domnul căpitan. Hai mişcă, tu de colo !

Oamenii se tîrşiră în stradă, păstrînd instinctiv o oarecare ordine, înaintînd prin zăpadă cu sergentul în faţă, urmaţi de Neil şi de doctor. Neil ducea o lanternă, sergentul alta, restul lămpilor fuseseră stinse şi lăsate în adăpost. Marşul lor greoi continuă un sfert de milă pînă cînd unul din soldaţi îl apucă pe sergent de braţ.

— Acesta pare a fi locul potrivit, spuse omul.

Se strecurară prin ceea ce trebuia să fi fost o vitrină şi sergentul ridică lanterna ca să examineze interiorul magazinului. Zăpada pătrunsese şi aici, acoperişul căzuse în partea din spate şi aproape întreg mobilierul fusese distrus. În mijlocul podelei se aflau trei paturi de metal acoperite cu

sticlă şi moloz. Sergentul trase o cuvertură de pe cel mai apropiat, şi o scutură în aer. Se auzi sticla căzînd pe podea, iar el se trînti la un capăt al patului pipăind cearceaful cu mîinile murdare.

— Cearceafuri şi de toate! Al naibii, parcă-i un hotel.

Neil se uită la paturi. În afară de el şi de doctor, erau doisprezece oameni, paturile puteau ţine cîte patru dacă era nevoie. Într-un colţ, găsi o canapea micuţă, zăcînd răsturnată pe o parte, şi o trase mai la iveală. Îi spuse doctorului:

— Vrei să încerci să dormi pe asta?

Doctorul oftă. Era un om micuţ, subţirel, nervos şi, evident, fără iniţiativă personală.

— Dar dumneata ce faci? Ezită, privindu-l pe Neil cu extenuare şi admiraţie. Eşti în picioare de aproape două zile.

— Eu nu pot să dorm acum, spuse Neil. Trebuie să văd pe cineva în sud şi cred că ar trebui s-o pornesc pe dată.

Oamenii se trîntiră pe paturi fără să-şi mai dea nici osteneala de a-şi scoate cizmele. Din nou în stradă, Neil îşi făcu drum spre sud. Lanterna se legăna în mers. Imaginea unei fete stranii, Penny, îi umplu mintea excluzînd orice altceva. Era conştient că mai mult decît orice voia să fie înapoi la ea. Şi începu să-şi imagineze cum ar fi să fie culcat alături de dînsa, amîndoi calzi şi goi, singuri în pat, în întuneric, învăluiţi de îngînarea zăpezii lovindu-se în geam.

Dar Penny fusese rănită. Aproape că uitase şi de Murray... Oare mai muncea? Sau adormise şi el?

Oare or să uite cu toţii ceea ce se întîmplase? Nu mai erau multe de făcut şi zăpada ascundea totul. Cartierul acesta era atît de pustiu şi de părăsit încît cu greu îşi mai putea imagina vreun suflet viu în oraş.

Îşi ridică lanterna şi se uită la ceas; era aproape ora unu. Desigur că Penny dormea. Murray spusese că rana nu este gravă, dar că oricum fusese nevoie de o operaţie delicată. Ciudat tip Murray! Înainta cu greu prin zăpadă, iar vîntul îl îmbrîncea din spate. Explozia se jucase cu casele pe lîngă care trecea. Unele erau în absolută ruină, în vreme ce vecinii păreau neatinşi cu excepţia geamurilor sparte. Dar zăpada pătrunsese pretutindeni şi toate deveniseră peşteri în care vîntul gemea. Penny se schimbase. Era greu de definit în ce fel se schimbase. Dar ceva străin se instalase în felul ei de a fi şi, orice ar fi fost, îi aparţinea. Şi nu avea nici o intenţie de a împărţi cu el acel ceva. Meşa albă, fîşia aceea uimitor de frumoasă ce luneca de la frunte către tîmpla stîngă! Nu avusese niciodată intenţia să se îndrăgostească de o verişoară, şi cu atît mai mult nu de Penny.

Îşi aminti seara cînd s-a întors acasă după primul an de politehnică petrecut la Boston. Şi-o aminti cînd, faţă în faţă cu el, îşi lăsase privirea în jos şi se îmbujorase într-o surprindere speriată. Au ştiut amîndoi atunci că între ei era un secret şi nu avea rost să-i nege existenţa. Şi apoi, în grădină, pe întuneric, obrazul ei catifelat lipit de al lui! O dorise chiar de atunci, dar nu îndrăz-

nise să recunoască. Afecțiunea din copilărie și sentimentele dintre ei erau prea plăcute ca să renunțe la ele. Și mai tîrziu, singur în camera lui, privind la lumina lunii reflectată pe peretele atît de cunoscut, știa că și ea veghea în camera ei. Acestea se întîmplaseră cu doi ani înainte de război, și noaptea de la Montreal fusese apogeul.

Cînd ajunse la colțul unei străzi, zăpada se învolbură în jurul lui ca o manta. Viscolul părea fără sfîrșit ; vîntul sufla de treizeci de ore și acuma era mai puternic decît oricînd. Avea senzația că întreaga zăpadă a Labradorului fusese îndreptată prin estuarul de la St. Lawrence în migrația sa către Gulfstream. Picioarele i se înfundau în troiene și rana cea veche îl durea. În minte i se aglomerau toate imaginile cumplite, impresionante, pe care le acumulase în ultimele patruzeci de ore. Dar în ciuda acestora, descoperi în sine un fel de epuizare exaltată. Amărăciunea exilului său dispăruse aproape cu totul. Indiferent de ce i se va întîmpla în viitor, va putea spune oricînd că trecuse prin situații și mai grele. *Forsan et haec olim meminisse invabit.* [1] Numai cine trăise evenimente ca acestea putea înțelege măreția unui asemenea vers.

Mergea mai departe prin viscol, tîrîndu-și picioarele prin troienele de zăpadă, însoțit de același sentiment de exaltare. Era singur în acest pustiu,

[1] Poate că într-o bună zi chiar și aceste amintiri avea-vor farmec pentru noi (Virgiliu — Eneida).

printre ruine, şi părea să încerce doar un sentiment de bucurie imensă şi iraţională. Nu mai era un hoinar. Venise acasă, îşi văzuse oraşul aproape distrus, dar ştia cu siguranţă că războiul nu era atotputernic. El nu va putea provoca în Canada ceea ce provocase în Europa. Cînd războiul se va termina, Lumea Veche va fi cuprinsă de nebunie. Oamenii nu vor putea să se mai uite unul la celălalt decît cu dispreţ şi disperare. Oare cîţi din Europa vor avea forţa de a trăi normal sub povara unei vinovăţii atît de puternice? Războiul nu era un accident ci rezultatul logic al propriilor lor vieţi. Consumarea inevitabilă a dorinţei de a-i frustra pe ceilalţi cu orice preţ, de a zdrobi orice nu puteau dobîndi sau înţelege.

Cu toate acestea, el şi compatrioţii săi luaseră parte la acest măcel. De ce să scape Canada de consecinţe? Mii de canadieni muriseră şi sute de mii luptau încă pe front. Da, deşi participanţii la război nu purtau vina izbucnirii acestuia. Erau exploratori ai unei regiuni necunoscute; erau aventurieri idealişti, mercenari sau pur şi simplu urmau turma. Dar indiferent de ce făceau canadienii acolo, ei nu trăiau rezultatul sociologic al propriei lor vieţi, atunci cînd se tîrau prin tranşeele din Franţa. Războiul putea fi catastrofa Canadei dar nu propria ei tragedie. După cum această explozie din Halifax era catastrofală, dar nu tragică. Şi, probabil, cînd războaiele şi revoluţiile se vor fi sfîrşit, Canada va începe să trăiască. Probabil că în loc de a fi trasă către răsărit de Marea Britanie,

ea va fi cea care va trage Marea Britanie din decădere şi o va face să renască.

Brusc, epuizarea fizică se făcu simţită ca o lovitură în ceafă. Nu mai putea înainta prin zăpada înaltă pînă la casa cea veche şi roşie. Scrută cu atenţie clădirile pe lîngă care trecea. Erau goale, fără nici un geam, dar oricum mai bune decît locurile pe care le lăsase în urmă cu o jumătate de milă. Unele din ele arătau ca şi cum ar fi fost zdrobite de un pumn imens. Altele stăteau strîmb deasupra fundaţiilor. Dar oricare putea să-l adăpostească de furtună. Proiectă lumina lanternei printr-o crăpătură şi descoperi ruinele unui salon acoperit cu zăpadă. Merse mai departe, încă o casă şi încă una. În toate zăpada acoperise podeaua pînă la înălţimea genunchilor deoarece marginile ferestrelor erau la nivelul mormanelor de pe stradă. După cinci minute de căutare găsi o uşă, intră, şi lanterna îi descoperi cîteva trepte. Le încercă şi, cum ţineau, urcă la etaj. Uşa de la capătul scărilor era deschisă şi intră într-un hol îngust. Podeaua era uscată, acoperită cu un covor, şi la lumina lămpii distinse bucăţile de moloz care căzuseră din tavan. Pe o măsuţă se afla un telefon şi un gemuleţ mic de deasupra lui rămăsese intact. Simţea un curent de aer puternic venind din spatele casei. Şi coborî să găsească locul pe unde pătrundea. Podeaua se lăsă sub el, i se legănă sub picioare, şi văzu crăpături imense între pardoseală şi pereţii susţinători. Cu mişcări atente, se îndreptă spre uşă şi se opri, deoarece la picioarele lui se căsca o gaură imensă de unde răbufnea un

val de aer rece. Acoperişul şi jumătatea de sus a peretelui din spate se dărîmaseră. Şi numai printr-o diversiune a şocului, jumătatea din faţă a clădirii rămăsese în picioare. Se lăsă pe vine şi aşeză lanterna în aşa fel încît lumina să pătrundă în adîncime. Se putea distinge o îngrămădeală de grinzi, moloz şi mobilier prinse ca într-o capcană de jumătatea de jos a peretelui din spate. Pătrunsese foarte puţină zăpadă pentru că era în partea de sud-vest a casei. După direcţia forţei, era logic ca această parte a casei să fi fost cruţată.

Lanterna începu să pîlpîie şi Neil observă că marginile feştilei se înroşiseră. O clătină şi constată că nu mai avea gaz. Înjură, lumina se micşoră şi se stinse de tot. Căută în buzunar lanterna electrică şi cînd îi îndreptă fascicolul printre ruine, văzu conturul unui trup de om care ieşea pe jumătate din dărîmături. Centră fascicolul pe locul respectiv şi reuşi să distingă capul şi umerii omului. Aşeză apoi lanterna în buzunar, lunecă uşor pe lîngă marginile spărturii din podea şi se lăsă să cadă. Încercînd să-şi ţină echilibrul cu mîinile, atinse ceva moale, neted şi rece. Aprinse din nou lumina şi găsi trupul unei fete, gol, descoperit. Era patetic, tragic, întins acolo în acea îngrămădeală fără sens, într-o imagine mai curînd nefirească decît şocantă. Mişcă lumina către silueta care-i atrăsese atenţia la început, şi care zăcea cu faţa în jos. Tocmai se pregătea să înceapă tehnica obositoare a scoaterii cadavrelor dintre dărîmături, dar îşi dădu seama că, neavînd lampa, nu avea decît o mînă la dispoziţie. Dezgroparea acestor oameni

şi transportarea lor la morgă va trebui să aştepte pînă dimineaţa.

Cînd încercă să-şi sprijine piciorul pe teren sigur, ca să se caţere înapoi, se rupse o scîndură şi chipul omului care zăcea, apăru în lumină. Neil se opri locului, încremenit, cu ochii la cercul de lumină ce dezvăluia trăsăturile îngheţate, binecunoscute, ale lui Geoffrey Wain. Degetele îi alunecară de pe întrerupător şi rămase în întuneric, cu genunchii tremurînd şi sîngele obosit lovindu-i puternic tîmplele.

SÎMBĂTĂ

4,30 p.m.

Zăpada încetase să mai cadă, vîntul își făcuse drum spre sud-est și se revărsa dinspre mare sub un cer plumburiu. Geamurile acoperite cu scînduri păreau și mai întunecate față de imensa masă lucitoare de zăpadă, proaspăt căzută. Din cînd în cînd, zăpada deschidea acoperișul de nori, eliberînd petece de soare și fulgii proaspeți căpătau o strălucire mai intensă. Dar imediat acoperișul devenea din nou compact. Străzile erau adîncite în noiane străbătute de urme de cai, de sănii și de picioare omenești, iar în partea de jos a orașului oamenii se tîrau fără țintă pe trotuarele încă necurățate, pe lîngă magazinele acoperite cu scînduri, pe jumătate golite de marfă; în pardesiile lor, se profilau negri pe fundalul albului mohorît al străzii, al cărămizilor roșii murdare și al clădirilor în doliu. Prea bolnav și amărît ca să se mai poată mișca, orașul tăcea. Tramvaiele nu mai zăngăneau

la colțuri, claxoanele nu mai întrerupeau brusc liniștea. Zăpada era prea adîncă și nici o mașină mai ușoară decît un camion cu lanțuri sau un camion militar nu mai putea răzbi. Derapate, multe mașini rămăseseră împotmolite în poziții curioase pe coasta dealului. Vapoarele din Bazin stăteau ancorate. Erau total inanimate și nimeni nu le dădea nici o atenție. Deveniseră obiecte în peisaj.

Angus Murray cobora pe Spring Garden, ținînd mijlocul străzii, atent numai la proprii pași. Nimeni nu i se adresa și chiar dacă recunoștea pe cîte cineva nu dădea nici un semn. De miercuri dimineața, nu dormise mai mult de șase ore și cu toate că încordarea, oboseala și pulsația dureroasă în brațul rănit îi încovoiau umerii, dîndu-i o înfățișare de bătrîn, era prea agitat ca să dorească să doarmă. Mai mult decît orice voia să vadă ceva ce nu fusese avariat sau distrus ; mai presus de toate dorea să gîndească și să recupereze singurul lucru care-i rămăsese în această lume, sentimentul propriei personalități.

Merse pînă la malul apei, transpirînd în tot acest timp din cauza efortului, și apoi continuă drumul spre sud, pînă ajunse în afara Parcului. Aici, locul era destul de pustiu. Vîntul măturase malul cu atîta brutalitate, încît șoseaua era liberă și mormanele de zăpadă se adunaseră între copaci împotriva vîntului. Digul era acoperit cu o pojghiță subțire de gheață, sub care se vedeau pietrele asemenea cărămizilor sub tencuială. Insula George era cuprinsă de zăpadă și înghețase la maluri. Pe

insula McNab, trunchiurile şi ramurile copacilor desenau pe albul zăpezii o reţea de linii negre. Portul era opac şi, din loc în loc, pe suprafaţa apei se tîrau şuviţe de fum, ca nişte fantome.

Murray se întreba cum ar fi arătat astăzi Halifaxul dacă nu ar fi fost explozia dinaintea venirii zăpezii. Scoase un ziar din buzunar, se aşeză pe crusta netedă a gheţii de pe dig. Ştirile de război fuseseră deplasate pe ultimele pagini. Paschendaele părea să fie o chestiune terminată şi pînă în primăvară, probabil, vor mai veni puţine veşti din Europa. Dacă nu ar fi fost explozia, lumea din Halifax ar fi discutat despre furtuna îngrozitoare şi ar fi fost de părere că iarna aceasta va rămîne în amintirea lor ca una dintre cele mai grele. Geoffrey Wain ar fi aflat că planurile sale de glorie militară fuseseră zădărnicite şi că resentimentele ascunse ale vieţii sale din trecut nu valorau nota de plată care i se adunase în timpul anilor. Iar Neil, după o perioadă atît de lungă în care viaţa îi fusese dominată de speranţa răzbunării, ar fi putut să descopere că, o dată cu desfăşurarea evenimentelor se schimbase şi el într-atît, încît devenise nepăsător faţă de lucrurile de care ar fi trebuit să se bucure.

Murray împături ziarul, îl aşternu pe dig, şi se aşeză pe el. Poate că Neil urma să facă această descoperire. În puţinul timp în care îi văzuse pe Neil şi Penny împreună, nu reuşise să-şi dea seama de factorul comun care-i unea. De la explozie, cei doi se văzuseră prea puţin ; cînd Murray

plecase din casa lui Wain, cu două ore în urmă, amîndoi dormeau.

Stînd cu picioarele încrucişate, se uită la peisaj ; în clipa de faţă nu avea nimic mai important de făcut. Acum, oraşul avea medici îndeajuns. Veniseră cu trenuri speciale din toate oraşele Noii Scoţii, de la noul Brunswick şi Montreal, ba chiar şi de la Boston. Un maior cu care tocmai vorbise la spitalul militar, îşi exprimase teama de o epidemie, dar Murray nu înclina să creadă că ar fi fost posibil. Mai era nevoie de provizii, şi evident că hrana era încă puţină. Dar asta nu putea dura mult. Se spunea că americanii urmau să trimită un vapor cu ajutoare de la Boston, încărcat cu alimente, îmbrăcăminte, geamuri şi medicamente. Murray observase adeseori o caracteristică ciudată a americanilor : erau extrem de amatori să repare dezastre, cu condiţia ca acestea să fie destul de mari.

Cu bărbia ascunsă în guler şi căciula de blană trasă peste urechi, Murray stătea acolo nemişcat, ca parte a peisajului. În ultimele trei zile muncise bine şi o ştia. Muncise mai bine chiar decît optimismul lui incurabil îşi putuse imagina. De joi, executase unsprezece operaţii fără ajutor şi făcuse preparativele pentru încă vreo cincizeci. Improvizase un spital în care fuseseră îngrijiţi două sute de pacienţi şi urmărise ca totul să se desfăşoare în bune condiţiuni. Se gîndea la acest record fără mîndrie, dar cu satisfacţie netă. Mulţi doctori din Halifax munciseră chiar mai mult şi încă nu abandonaseră, dar dacă ar fi fost rezonabili, acum ar fi

trebuit să se odihnească. Veniseră destui oameni noi, odihniți, ca să le ia locul și să facă față situației. Un vapor solitar intrase prin dreptul porții submarinelor, îndreptîndu-se spre Bazin și, văzîndu-l, Murray își aminti de ziua cînd ieșise din acest port îndreptîndu-se spre Europa, și se aplecase peste balustrada vasului înțesat cu trupe, pentru a urmări cu privirea fiecare unghi al țărmului care se depărta. Deci glorioasa aventură ajunsese în cea de a patra iarnă. Trecuseră trei ani și el se simțea bătrîn. Oare sentimentul acesta să fi fost apogeul unui proces determinat numai de război? Era mai mult de atît, gîndea el. Cu trei ani în urmă nu simțise în același mod. Era ceva mai personal decît un dezgust abstract pentru război, o revoluție mai profundă decît oboseala sa imediată. Știa cu simplitate că restul vieții sale va fi altfel decît cel din trecut. Nu va mai căuta emoțiile tari, pur și simplu de dragul emoțiilor, iar gustul pentru alcool sau pentru femeile ușor abordabile își pierduse acea putere de odinioară care îi modificase cîndva acțiunile. Catastrofa, experiența cu Penny, cu Neil și Geoffrey Wain, erau fără îndoială legate de acest proces al personalității lui, dar nu putea discerne relația imediată. Singurul lucru pe care-l știa definit era că microscopica societate a Halifaxului, din care și el era o părticică, fusese distrusă în fărîme și propria sa funcție în această societate încetase să mai existe. Penny nu mai avea nevoie de el. Geoffrey Wain era mort. Alec MacKenzie murise cu două ore în urmă. Nimeni altcineva în acest oraș nu i-ar fi putut observa lipsa.

Fața chinuită a lui Murray se lumină de un zîmbet ușor. Catastrofa care izbise Halifaxul nu-i descoperise nimic despre locuitorii săi pe care el să nu-l fi cunoscut sau cel puțin intuit. Singurul lucru pe care-l făcuse, era că le accentuase caracteristicile înnăscute. Zîmbi din nou cînd încercă să hotărască dacă-i plăcea sau nu Neil Macrae. Băiatul avea calități, dar nu detaliile erau punctul lui tare. Dădea impresia că și uitase scopul inițial al întoarcerii sale la Halifax. Explozia îi eliberase violenta energie naturală. Muncise excelent și puțini îl egalaseră în resursele interioare de energie. Dar în vreme ce Neil se ocupase cu stația de prim ajutor în cartierul de nord, Alec MacKenzie se stingea încet în spitalul militar. Neil îl uitase aproape cu totul ; dacă nu ar fi fost inițiativa lui Murray, Alec ar fi murit fără să facă depoziția esențială pentru proces.

Din nou rafala de vînt se înteți. Mătura rece și cu brutalitate marea, îi înțepa fața și pătrundea prin firele de lînă groasă ale paltonului ; îl făcu să se ridice ca s-o pornească înapoi spre oraș. Privirea lui Murray părăsi portul, hoinări peste trunchiurile de copaci înghețați ai Parcului și imaginea ramurilor noduroase, binecunoscute, îi dădu o plăcere melancolică. Își aminti ziua, asemănătoare acesteia, cînd sosise acasă de Crăciun, după primul semestru de facultate. În vremea aceea nu era șosea pînă în valea unde locuia tatăl lui și trebuise să călătorească de la Sydney pe un costier mic, care ducea de două ori pe săptămînă poșta și

provizii la Cape Breton. Cobora la debarcader şi mai mergea pe jos de-a lungul rîului trei mile pînă la casa tatălui său. Ajunsese cam la această vreme, după-amiază, puţin înainte de lăsarea întunericului. Tata îl luase atunci în magazie să taie o bucată de muşchi din vita îngheţată agăţată acolo pe timp de iarnă. Îşi aminti ce albă era mustaţa bătrînului şi vocea lui caldă întrebîndu-l despre facultate şi despre viaţa de la oraş, precum şi felul lui distant prin care încerca să-şi ascundă mîndria pentru faptul că fiul său Angus avea posibilitatea de a realiza o viaţă mai bună decît le fusese hărăzită părinţilor lui.

O viaţă mai bună ? Dacă bătrînul ar mai trăi, probabil că ar spune acelaşi lucru. Deşi în ochii majorităţii oamenilor, şi adeseori în propriii săi ochi, Angus Murray era un ratat. Era prea simplu să fii sentimental şi să-ţi spui că pionierii au fost superiori. Niciodată Murray nu împărtăşise punctul de vedere obişnuit burghez, că a fi la curent cu cultura lumii însemna un handicap pentru care un om trebuia să se scuze. Tatăl său fusese mai bine integrat în viaţă decît fiul, şi singura alegere cu care bătrînul fusese confruntat vreodată, era dacă să muncească din greu şi să făurească o fermă, ori să ia lucrurile superficial şi să se menţină puţin deasupra nivelului de sărăcie. Alesese prima alternativă. După ce moştenise cincizeci de acri de pămînt destul de bun la capătul de est cel mai depărtat al Americii de Nord, el mai defrişase încă o sută. Dusese parte din lemn la un joagăr şi-l

transformase în scînduri pentru şoproanele şi grajdurile pe care le construise cu propriile lui mîini. Şi-a crescut doi fii şi şi-a trimis fiica la liceu. Copiii erau singurul lucru pe care el îl dăruise lumii. Şi era singura lui continuitate.

Murray se întorsese în valea aceea micuţă cu puţin înainte de traversarea din 1914. Casa nu mai fusese zugrăvită de douăzeci de ani şi locuia un străin în ea, pămîntul era neîngrijit, unul din grajduri nu mai era folosit şi cînd urcă panta de la rîu găsi gardurile căzute pe molid, şi realizase că aproape cincizeci de acri din cei defrişaţi de tatăl său redeveniseră pădure.

Oare de ce-şi amintea acum de toate acestea ? Pentru că în urmă cu două ore stătuse la căpătîiul lui Alec MacKenzie, asistînd la moartea lui. Pentru Alec prezenţa sa fusese în mod special o mîngîiere, deoarece îl făcuse să simtă că moare nu în salonul aglomerat al unui spital militar, ci printre ai lui. Satul lui Alec se afla la depărtare de treizeci de mile de valea unde se născuse Murray. Avea vorba ca şi tatăl lui Murray, aceleaşi aspiraţii ca şi acesta, trăise şi el într-o epocă pe care nu putuse s-o înţeleagă, şi lăsase omenirii o familie cu o viaţă asigurată, mai bună decît a lui.

Moartea unui individ nu i se părea lui Murray un eveniment semnificativ, dacă nu căpăta un sens mai larg. Încă mai era capabil să se lase impresionat de o înmormîntare sătească, de imaginea întregii comunităţi stînd lîngă mormîntul cuiva care făcuse parte din viaţa lor, a tuturora. Dar moartea

într-un mare oraş îi dădea impresia morţii în război, o viaţă atomică, întreruptă în final de un proces imens care îi fusese tot timpul inamic.

Vîntul legăna ramurile îngheţate ale copacilor, aduna de pe scoarţa lor o pudră de zăpadă şi, ridicînd-o cu un urlet, o împrăştia în pădure. Va fi o iarnă grea în Halifax. Şcolile vor lucra în două ture. Spitalele gemeau, doctorii vor lucra pînă la epuizare. Mii de oameni vor trăi în locuinţe improvizate, lipsite de căldură şi intimitate, iar grozăvia de nedescris a distrugerii va persista mult timp pe toate străzile, ca un memento a ceea ce se întîmplase. Ar fi fost hazardat să cauţi un sens în toate acestea. Explozia nu alesese, fusese oarbă. Dacă exista vreun sens, atunci acesta fusese aici tot timpul şi a fost nevoie de această răsturnare pentru a-l scoate în evidenţă.

Cu spatele la vînt, încerca să meargă mai repede. Şi apoi mai era Geoffrey Wain, descendentul coloniştilor militari, care nu considerase necesar să lingă cizmele englezilor, dar care credea că cei care contau erau englezii şi nu canadienii. Şi mai era Alec MacKenzie, omul primitiv care trăise exact îndeajuns pentru a face o legătură între epoca pionieratului şi aceasta de acum, şi pentru a-şi salva copiii de a deveni anacronisme. Penny şi Neil Macrae erau doi oameni care se puteau simţi acasă aproape oriunde, care moşteniseră ca pe un lucru natural, în propria lor ţară, bunurile urbane şi tehnice ale Europei şi Statelor Unite de răsărit. Şi mai era el, prins undeva între cele două extreme,

rațional captat de nou, și emoțional reținut de vechi. Prea neliniștit pentru ca să stea în tihnă la țară și prea cinic în ce privește valorile burgheze pentru a se simți bine la oraș.

Noi sîntem cei care facem Canada ceea ce este astăzi : nici una, nici alta, nici colonie, nici națiune independentă, nici engleză, nici americană. Și totuși, viitorul este evident, deoarece Anglia și America nu pot trăi în continuare una fără cealaltă. De aceea Canada trebuie să rămînă ceea ce este, neimplicată pînă-n ziua cînd va deveni veriga de legătură a unei lumi unite.

Înainte de a ajunge la casa lui Wain, Murray respinse toate aceste idei ca prea artificiale pentru a fi luate în serios. Scepticismul lui acuza latura pozitivă a firii sale pentru faptul că inventa explicația a ceva ce nu exista decît în cuvinte și care nu avea nici o legătură reală cu nimic din propria sa experiență. Căscînd de oboseală, intră pe ușa casei și simți de la primul pas mirosul dezinfectantelor. O văzu apoi pe mătușa Maria, neobosită ca o mașină, coborînd cu pași grei scările din față pentru a-i ieși în întîmpinare.

— Penny s-a trezit, spuse ea și pare că vrea să-ți spună ceva. Pentru numele lui Dumnezeu, domnule maior, scoate-ți mai întîi haina asta udă. Penny e în bibliotecă.

Penny stătea în bibliotecă cu o ceașcă de ceai pe brațul fotoliului. Își periase părul și-și pusese un costum din tweed care-i scotea în evidență șoldurile și trăsăturile plăcute ale feței. Din păcate,

bandajul de deasupra ochiului rănit strica întregul aspect. Totuşi se vedea că era pe cale de însănătoşire.

— Bună, spuse el. Arăţi ca şi cum ai fi dormit bine. Cînd te-ai sculat ?

— M-am trezit din oră în oră. Întîi o dată cu zorile. După aceea cînd a venit Neil. Puse ceaşca jos, se apropie de masă să-i toarne şi lui Murray un ceai. Cred că sînt pe cale de vindecare.

Îl surprinse neliniştea din vocea ei. Luă ceaşca pe care i-o oferea şi bău ceaiul în picioare. Se aşeză apoi în fotoliul din faţa ei. Căldura din cameră îl toropea şi mai tare şi era gata să adoarmă. Ar fi vrut să se vadă peste o lună. Voia ca Penny să se simtă din nou bine. Voia să nu mai fi fost nevoie să se gîndească la atîtea lucruri în acelaşi timp.

— Neil mai doarme ? întrebă el.

— Da, e sănătos.

— Cred că ţi-au spus ?

— Despre tata ? Da.

Murray închise ochii şi oftă adînc. Spera sincer să nu i se fi spus în ce circumstanţe fusese găsit cadavrul tatălui ei.

— Lucrurile s-au cam precipitat, nu-i aşa ? rosti el rar ca şi cum şi-ar fi căutat cuvintele. Şocurile fizice... sînt spectaculoase, presupun... Dar sînt mai uşor de suportat decît... o mulţime de alte lucruri. Deschise ochii şi-i văzu privirile intense asupra lui. Încearcă să nu regreţi nimic, draga mea.

— Să regret ? De ce spui asta, Angus ?

— De nimic. Ştii, s-au întîmplat atîtea într-un timp atît de scurt. Asta-i tot. Ridică din umeri.

— Poate că ar fi trebuit să am regrete, așa cum spui, dar eu nu simt nimic. Oare ce se întîmplă cu mine ? Sînt încă sub imperiul uimirii ?

Știa că dacă Penny încerca vreun sentiment de amărăciune, acela nu ar fi fost provocat de moartea tatălui ei, ci de viața lui și de conștiința că făcuse în această viață a lui prea puține lucruri de care cineva să fi dorit să-și amintească. Cu atît mai bine pentru ea dacă acum se simțea văduvită de orice emoție. Încă o dată ar fi dorit să se vadă peste o lună. Să treci prin tot ceea ce avea să urmeze nu era simplu. Penny va trebui să se obișnuiască cu ideea că tatăl ei era mort, că Neil reintrase în viața ei, că trebuia să treacă prin convalescență după o rană ușoară și un șoc violent, că va trebui să-și întrerupă munca obișnuită pînă la repararea șantierelor navale. Ca toată lumea din Halifax, va trebui să-și petreacă iarna într-un oraș oribil distrus, în care mai mult de un sfert din populație era în doliu.

Oftă și-și trecu mîna peste ochi. Ce extraordinară descoperire medicală ar însemna ca oamenii să poată fi adormiți sau trecuți într-o stare de hibernare pe tot timpul unei asemenea perioade ! Întreaga omenire va avea nevoie de un astfel de drog cînd războiul se va termina, dar nimeni nu-l va primi. Vor trebui să trăiască printre ruine.

— Nu-ți mai face griji, Penny. E normal să te simți așa. Ai avut cîteva zile de coșmar.

— Dar parcă nimic nu contează. Alți oameni plîng sau vor să plîngă. Eu nu vreau nimic, continuă ea pe o voce lipsită de tonalitate.

— Nici s-o vezi pe Jean ?

Penny îşi bălăbănea un picior înainte şi înapoi şi răspunsul ei fu cu atît mai emoţionant cu cît nici expresia, nici vocea nu i se schimbase.

— De doi ani m-am tot educat s-o consider pe Jean ca pe nepoata mea. Nu mi-am permis să o consider ca făcînd parte din propria mea viaţă. Îşi mişcă puţin umerii ca şi cum ar fi vrut să reziste unei mîini care se îndrepta spre ea. După tot acest timp... Neil nici măcar nu şi-a pus vreodată întrebarea... ştiu şi eu, nici nu ştiu dacă vreau să-i mai spun.

— De ce te supără faptul că nu te întreabă nimic ?

— Ştiu că e caraghios. De ce m-ar supăra ? Cred că nu trebuie să te aştepţi că un bărbat ar putea să se gîndească la aşa ceva.

Murray zîmbi slab.

— Dacă îţi închipui că a uitat, cunoşti bărbaţii mai puţin decît îţi imaginezi. Expresia lui se schimbă. Unde este Neil acum ?

— Doarme alături. Nici măcar o nouă explozie n-ar putea să-l trezească.

— Are nevoie de cît mai mult somn. Peste cîteva ore se va trezi înfometat şi o să mănînce ca un lup şi după aceea o să te dorească. Dacă vrei să-mi urmezi sfatul, lasă totul pe seama lui. Are instinctul supravieţuirii. Asta nici ţie nu-ţi lipseşte, dar tu ai epuizat stocul pentru un timp.

Buzele ei tremurau uşor, urmărindu-l pe Murray cum reuşea să-şi reanime figura. Se întreba de

unde-i venea vitalitatea. Neil era la fel, aparent epuizat acum şi plin de vigoare în clipa următoare ; numai că trupul lui Neil nu stătea niciodată astîmpărat, pe cînd Murray numai cu greu se mişca.

— Ai fost foarte bun cu mine, Angus. E curios, nu pot să cred că te cunosc numai de cîteva luni. Parcă ai face parte din familie. Deşi asta nu spune foarte mult, avînd în vedere familia mea. Dar acum nu pot să-mi imaginez cum ar fi totul fără tine.

— Să nu te audă mătuşa Maria că spui una ca asta, răspunse el absent. Se scotoci în buzunarul de la piept de unde scoase un plic lunguieţ. Înainte de a i-l da, îşi opri cîteva clipe privirile asupra lui. Mai bine citeşte asta. Te interesează şi pe tine ca şi pe Neil.

Penny deschise încet plicul şi desfăcu foaia de hîrtie cu antetul spitalului, acoperită cu scrisul neîndemînatic a lui Murray şi semnătura mare, tremurată, a lui Alec MacKenzie în josul ei. Alături de semnătura lui Alec se mai aflau încă două care certificau documentul. Ridică privirile spre Murray :

— Ce este asta, nu înţeleg ?

— Nu-ţi aminteşti de ce a venit Neil acasă, în chip atît de misterios ? De ce se temea să fie recunoscut ?

— Ah ! răspunse ea repede.

Murray se uita la ea cum se aplecase asupra foii de hîrtie, încleştîndu-şi degetele în timp ce o citea. Timp de o jumătate de oră muncise la ela-

borarea acestui document, dar singurele cuvinte care contau erau cele care citau mesajul lui Geoffrey Wain, înmînat lui MacKenzie în acea după amiază din timpul bătăliei. Şi tot atît de importantă era semnătura lui Alec dovedind autenticitatea celor scrise pe hîrtie. Lui Murray i se părea de necrezut că Neil fusese atît de neglijent încît să nu se gîndească să facă rost de acest document. Alec nu uitase. Era atît de slăbit încît abia putea să se mişte, dar insistase să i se dea hîrtia să o semneze înainte de a muri. Penny se uită la el cu faţa lipsită de culoare.

— Neil ştia că ai făcut asta ?

— Nu, era prea obosit cînd s-a întors. N-am vrut să-i mai spun.

— Dar tu... nu erai şi tu obosit ? Îşi acoperi faţa cu mîinile şi Murray, stîngaci, se apropie de ea şi-i puse o mînă pe umăr. Penny se ridică în picioare privind cu sălbăticie de jur împrejurul ei. Casa... casa asta, nu mai pot să trăiesc în ea ! Asta este ! Unde să mă duc, Angus ! Vreau să fug din Halifax şi de tot ceea ce este legat de acest oraş !

Murray zîmbi şi se lăsă pe scaunul de pe care tocmai se ridicase.

— Am simţit şi eu asta o dată. Casa ? Mă rog, s-ar putea, dar Halifaxul ! Noua Scoţie !

Dădu din cap şi închise ochii aproape uitînd de prezenţa ei în cameră. De-ar putea dormi, numai puţin, şi după aceea ar putea pleca pentru totdeauna. În aer se auzea un zvon, un vuiet plîngător care părea a ieşi dintre ziduri.

— Uitasem că vîntul s-a mutat către sud-vest. Se aud clopotele portului. Cred că ar suna şi dacă noi toţi de aici am fi morţi !

Gîndurile îi deveniră difuze. Vedea pomi înverziţi în soare şi lăcuste cîntînd sub luna plină şi nu mai era zăpadă, căci era miez de vară şi carele cu fîn urcau dealul, şi după apus, somnul gonit de mare va apărea în rîu.

LUNI SEARA

Furtuna bîntuise, cu ploaie şi cu lapoviţă, tot timpul *week-end*-ului, pentru ca apoi viscolul să se înteţească, transformînd aerul într-o pală de zăpadă uscată, care bătea continuu dinspre răsărit. Pentru prima dată în decursul acestor zile, cerul nopţii era limpede. Totul zăcea înmormîntat sub zăpada lucitoare atît de curată şi delicată, încît părea că natura hotărîse să ascundă efectele nedorite ale ingeniozităţii umane. Peninsula Halifaxului era un scut alb urcînd lin spre stelele cu unghiuri ascuţite. Părţi ale portului, vizibile acolo unde străzile se terminau la picioarele dealului, luceau ca un rîu unduind sub lună şi vălurit de o briză uşoară.

Penny închise uşa casei după ea, şi-l urmă pe Neil de-a lungul trotuarului înzăpezit, pînă la maşina militară parcată pe panta dealului. Un soldat dinăuntru deschise portiera, şi intrară. Neil,

așezat lîngă șofer, călare pe viteze și Penny lîngă el, spre ușă.

— Ești sigur că poți să ajungi la tren? întrebă Neil.

Soldatul ambreie și mașina alunecă înainte, cu o mișcare ușoară prin stratul gros de zăpadă.

— Strada principală e cît de cît reparată acum, răspunse el. Putem încerca.

Mașina aluneca în josul pantei într-o liniște neplăcută și roțile din spate derapară serios cînd cotiră ca să intre pe nivelul plan al străzii Barrington. Penny se gîndea că îi va fi aproape imposibil să se mai întoarcă din nou sus pe deal și cu un șoc încercă senzația că părăsise casa pentru totdeauna. În anii ce vor veni, casa se va afla tot acolo. Primăvara va reînvia florile în grădină și pînă la ziua aniversării reginei iedera va fi acoperit zidul de piatră, iar pînă la mijlocul lui iunie ciorchinii de flori de castan vor bate în ferestrele de sus ale casei, dar intimitatea familiară a căminului nu se va mai întoarce niciodată. Tatăl ei, omul cel mai intangibil pe care-l cunoscuse, dispăruse în mod arbitrar, ca și cum survenise ceva cu totul deplasat și lipsit de orice rațiune, în afara faptului fizic că două vapoare s-au aflat în același moment într-un punct unde ar fi trebuit să se afle numai unul.

Întoarse capul cînd trecură în dreptul unui felinar de urgență curînd instalat, și o secundă văzu profilul lui Neil clar desenat. În clipa următoare chipul lui se confundă din nou cu întunericul și

Penny rămase cu impresia prezenței unui om străin, necunoscut. Trăsăturile feței lui erau ca niște arcuri încordate deasupra unui imens izvor de energie. Încordate și concentrate. Era legată de acest om și gîndul o făcu să tremure. Era prizoniera virilității lui pentru că îl dorise odată și el refuza să uite acest lucru.

Întorcîndu-și privirea și întîlnindu-i-o pe a ei, Neil îi înconjură umerii cu brațul și-o strînse lîngă el.

— Te simți bine ?

— Da.

— E curios să străbați suburbiile la asemenea oră. Ultima dată cînd am fost acolo, Prince's Lodge era la cîteva case de marginea pădurii.

— Presupun că tot acolo este.

— Puștoaica lui Jim și Mary, cîți ani spuneai că are ?

— Aproape doi ani. Penny îl aștepta să comenteze dar el tăcu. Vorbește.

— Și ăsta e un lucru remarcabil la doi ani ?

— O, da !

Dacă Neil nu o să mai adauge nimic, simțea că o să urle. N-o întrebase nici de ce era atît de grăbită să meargă la Prince's Lodge imediat după potolirea furtunii, cînd rațional ar fi fost să mai aștepte sau să trimită pe altcineva să o aducă pe Jean în oraș. Din acea primă după-amiază cînd venise la ei acasă, nu mai pusese nici un fel de întrebare serioasă. Acum, cînd i se adresa soldatului, vocea lui suna indiferentă și practică.

— Acolo jos sînt şantierele navale ?

Răspunsul soldatului veni nepăsător :

— Ce-a rămas din ele ! Mai încolo, la nord, e mai rău. O să trebuie să umblaţi prin mizerie pînă la tren. Vaporul a explodat exact în dreptul căii ferate. Nu-i prea grozav.

Maşina se împiedica şi mergea înainte, iar şantierele navale alunecau, îndepărtîndu-se în întuneric pe partea dreaptă. Înaintau încet pe strada întunecoasă, pe lîngă grupuri răzleţe de bărbaţi şi de femei istovite, pe lîngă sănii şi care ce se tîrau ostenite spre sud, iar pe partea stîngă se întindea o suprafaţă sinistră, pustie, cu ridicături din loc în loc, acolo unde cu cîteva zile în urmă locuiseră oameni.

Mîna lui Neil se strînse pe umărul ei. Se uită la ea, îi zîmbi şi Penny îi simţi bărbia aspră lipită de frunte.

— Ce oameni straşnici are oraşul ăsta ! spuse el. Soldaţii de meserie s-ar fi lăsat demoralizaţi de evenimente mai puţin grave decît cele pe care aceşti oameni au trebuit să le înfrunte.

Orice spunea el părea s-o nemulţumească.

— Neil... începu ea.

— Da, Penny ?

— Neil... te-ai gîndit vreodată...

În maşina asta care se hurduca, tîrîndu-se în întuneric, de-a lungul pantei Fortului Needham, nu se simţea capabilă să-i spună despre Jean aşa cum n-o putuse face nici în atmosfera oprimantă de acasă, unde răniţii umpluseră camerele de la

etaj şi unde Roddie şi mătuşa Maria apăreau ori de cîte ori un început de conversaţie se înfiripa între ei.

— Eşti sigură că te simţi bine ? Vocea lui suna îngrijorată. Poate ar trebui să ne întoarcem. Dacă fetiţa a fost bine în tot acest timp, fără să ne ducem noi, o zi sau două nu mai contează.

— Nu, nu, hai să mergem ! Trebuie să mergem.

Acum se lansase în vîltoare. Fusese luată de vîltoare atunci, în noaptea aceea la Montreal, numai că reuşind să sintetizeze totul, se prefăcuse că se află în siguranţă pe pămînt ferm. În siguranţă, cu sprijinul mediului ei înconjurător. Nu putea vedea nimic clar înainte. Să te forţezi să înaintezi prin întuneric, păstrîndu-ţi integritatea pe măsură ce te mişti, era tot ceea ce mai conta, deoarece era singurul lucru care-i mai rămăsese.

Mîna lui Neil îi ţinea braţul cu putere. Penny încerca să vizualizeze toată învălmăşeala prin care trecuse Neil, păstrîndu-se totuşi el însuşi. Îl văzu încercînd să se angreneze în maşinăria armatei. Îl văzu întins ca un mort, singur pe un petic de pămînt chinuit. Îi auzi ecoul paşilor cînd hoinărea ca un evadat pe străzile oraşelor necunoscute din Anglia.

Acum ştia că pentru ei trei era inevitabil să înainteze împreună. Chiar dacă nu puteau face nimic mai mult decît să se păstreze pentru un viitor care va rămîne marcat de aceste evenimente ale ultimelor zile. Era în prea mare măsură om de ştiinţă pentru a putea uita că forţele titanice, o

dată eliberate, cu greu mai pot fi dominate. Oare Neil se gîndea la ce-l aşteaptă ? Firea lui l-ar duce la luptă fără oprire pentru a găsi semnificaţie umană într-o epocă în care produsele invenţiei umane îşi băteau joc chiar de cei ce le creaseră. Neil ar lupta deoarece pînă acum nimic nu fusese prea puternic pentru curajul său. Şi probabil că şi-ar dobîndi semnificaţia aşa cum în aceste ultime zile îşi afirmase demnitatea.

Penny se relaxă, sprijinită de umărul lui şi încercă să se odihnească. În întunericul peisajului văzură strălucirea de foc a locomotivei şi pîlpîitul lanternelor, iar în cele din urmă, un rînd de vagoane cu geamurile luminate se înşiră pe o cotitură, drept în faţa lor.

— Arată ca o epavă.

— Un tren în mijlocul tuturor acestor ruine. Vocea lui Neil era neobosită. Cînd nu vor mai fi trenuri să-i ducă pe oameni departe de mizeria pe care şi-o făuresc singuri, atunci să ştii că luminile vor dispărea cu totul.

Camionul ajunse într-un loc unde nu mai putea înainta şi soldatul le făcu semn cu mîna.

— Pe aici trebuie s-o luaţi, domnule. Drumul a fost bătătorit de cîteva ore. Sper că doamna o să poată să treacă.

Neil îi mulţumi şi sări jos după Penny. Îşi făcură loc prin îngrămădeala de camioane, de maşini răsturnate şi distruse şi de obiecte dislocate. Şantierul fusese complet distrus dar zăpada ascunsese resturile măcelului, iar luna împrumuta

scenei o falsă pace. Marile constelații erau puțin estompate în lumina lunii, dar se detașau puternic pe cer ; Ursa mare acoperea Bazinul, și Orion, în spatele lor, se ridica spre zenit. Brusc, Neil începu să rîdă.

— Ți-amintești de joaca pe tobogan, cînd eram mici ? Se mai joacă acum copiii la el ?

— O, Neil !

— Ce s-a întîmplat ?

— Tocmai la asta să te gîndești acum ?

— Nu-i chiar așa de grav. Sînt unele lucruri care nu se schimbă niciodată.

— Dar oamenii, da. Am văzut cum războiul i-a schimbat în tot acest timp.

— Poate că ăsta e un lucru bun.

O sprijini cu forță în momentul cînd piciorul i se afundă într-o groapă de sub zăpadă.

— Neil, sînt atît de obosită ! Nu pot să mă mai gîndesc la ceea ce s-ar putea întîmpla.

— Da, știu. Oboseala este consecința cea mai rea a unor asemenea evenimente.

Ajunseră la tren și o lăsă o clipă, pentru a-l căuta pe controlor. Se întoarse imediat.

— Locuri în picioare, spuse el. Plecăm în cîteva clipe. Hai să rămînem puțin aici, pînă pleacă trenul.

Stăteau la capătul trenului, cu fața spre malul opus, care se ridica peste suprafața neagră a Strîmtorii. Penny știa că, în felul lui caracteristic, încerca să găsească o cale de a o asigura că nu mai e singură. Neil respiră adînc și zîmbi.

— Aerul... Miroase a curat. Doamne, ce bine e să fii acasă! Acolo, de partea cealaltă, gîndeam uneori că pot defini viitorul, dar de cîte ori gîndeam la el, nu puteam deosebi viitorul de trecut. Mă întreb cîţi oameni îşi dau seama ce repede se lasă înfrînţi pe front? Nu este un declin şi o cădere, este pur şi simplu o năruire.

— Crezi că pentru noi cei de aici e mai bine?

— Mai bine? Nu vreau să spun asta. Dar sînt sigur că-i altceva. Ceea ce-i rău la noi, este că am fost învăţaţi să gîndim că sîntem pionieri. Faza asta s-a terminat de mult şi acuma nu mai ştim ce sîntem. Dacă vreodată Canada ajunge să-şi înţeleagă rolul în lume... ei bine, pînă nu va înţelege acest lucru, nu va fi niciodată naţiune. Va sta şi va privi cum restul lumii se sinucide.

Penny nu răspunse, continuînd să se uite fix în întunericul de deasupra Strîmtorii. Neil nu ştia aproape nimic despre propria lui ţară. Nu-şi dăduse niciodată seama că era posedată de oameni de tipul tatălui ei, oameni în vîrstă, mulţumiţi să o lase să evolueze pe locul doi, prădîndu-i avuţia în vreme ce-i lăudau posibilităţile infinite. Şi în vremea asta, oameni ca Neil, de tipul celor generoşi, care crezuseră în mitul unei ţări a celor tineri, se lăsau omorîţi inconştienţi, cu miile, la depărtare de mile, într-o lume străină. Mecanicul se apropie de-a lungul liniei, bălăbănind în mînă o lanternă.

— Ei, oameni buni, aţi face bine să vă urcaţi. Pornim! spuse el.

Toate vagoanele erau aglomerate. Unele erau compartimentate obișnuit, dar majoritatea erau vagoane demodate, de pe vremea coloniștilor, care îi transportau pe coloniști și pe țărani spre vest, cu bilete ieftine. Aici, banchetele de lemn erau acoperite cu piele neagră și spetează putea fi lăsată în jos pentru ca pasagerii să poată dormi îmbrăcați, cu capul pe boccele. Spetezele scaunelor erau lăsate în jos, și de fiecare parte a compartimentului stăteau întinși răniți. În fiecare vagon se afla cîte o infirmieră.

Neil o trase pe Penny în ușa ultimului compartiment și stătură în picioare lîngă rezervorul de apă potabilă. Interiorul vagonului era doar pe jumătate luminat și aproape toate persoanele păreau adormite.

— Neil, exceptînd necazurile prin care ai trecut, de ce ești atît de bucuros că te-ai întors? Ce te face să gîndești că aici vei găsi lucruri mult mai bune?

Locomotiva șuieră înăbușit și mișcarea ei se propagă, cu o smucitură ușoară, de la vagon la vagon, pînă cînd întregul tren se puse în mișcare.

— Înainte de a ști ce înseamnă că ai o patrie, e nevoie să fi gîndit că nu mai ai, spuse el.

Se uita de-a lungul vagonului și vedea siluetele liniștite, legănîndu-se ușor în mișcarea trenului. De ce era atît de bucuros că se întorsese? Răspunsul era mai amplu decît cuvintele care-l exprimau. Era mai mult decît ideea că se simțea destul de tînăr ca să vadă o țară mare pășind în

ritmul propriului ei destin. Era ceea ce simţea în el însuşi, ca cetăţean canadian care trăise şi în Statele Unite şi în Anglia. Acum, Canada se numea naţiune numai în virtutea cîtorva legi votate şi a unei linii de cale ferată ce se întindea de la o coastă la cealaltă. Venind acasă, ştia că realiza ceva mai mult decît să se întoarcă în mediul familial. Indiferent ce s-ar fi întîmplat, înainta în viitor, se confunda cu forţele încă ascunse care vor da contur umanităţii, tot aşa cum micile state ale Europei dăduseră contur trecutului. Canada încă ezita. Era încă închistată în mentalitatea celor de-o seamă cu Geoffrey Wain. Dar dacă se aflau destui canadieni aşa ca el, jumătate americani şi jumătate englezi, atunci era inevitabilă ziua cînd cele două jumătăţi se vor îmbina şi această ţară va deveni un arc central care să unească elementele unei noi rînduieli.

Trenul se angaja într-o curbă largă şi trupurile răniţilor alunecară puţin spre dreapta, în virtutea inerţiei. Se aflau acum în afara Halifaxului, ocolind poalele de la Richmond Bluff.

— În cît timp ajunge la Prince's Lodge ? întrebă el.

— De obicei eram acolo în mai puţin de zece minute.

Cuvintele îi înţepeniră muşchii gîtului. Încercă să se uite la Neil dar nu-l putea privi în ochi. Îi simţea degetele ţinîndu-i încheietura mîinii ; se legănau amîndoi o dată cu trenul şi, împreună cu

sutele de răniți, înaintau prin întunericul continentului, cu roțile vagoanelor smucindu-se la îmbucătura șinelor, reverberînd ecoul stîncilor. După cîteva minute, trenul încetini la Prince's Lodge.

Se opriră pe un peron îngust, acoperit de zăpadă, și urmăriră luminile vagoanelor dispărînd după prima cotitură ; ascultau ecourile din ce în ce mai slabe ale șuieratului pierdut prin pădure.

Un vînt ușor venea de-a lungul drumului, aducînd cu el mirosul proaspăt de conifere. Nu se vedea nici o lumină nicăieri, dar zăpada lucea ușor sub lumina lunii și a stelelor. Era o tăcere adîncă. Dintr-o dată, Penny simți nevoia căldurii lui Neil, ca și cum toată viața ar fi jinduit după ea. Simțea nevoia să o ia în brațe și s-o țină așa ca în noaptea aceea de neuitat, la Montreal, cînd nu existaseră decît zgomotele în întuneric și senzația că fiecare dintre ei se născuse pentru a trăi acea clipă. Dorea toate acestea dar obiceiul de a se înfrîna, autocontrolul rece, pe care și-l impusese, era încă de nebiruit.

Neil nu făcuse nici o mișcare pentru a porni pe șosea. În picioare, în fața ei, o privea, apoi se apropie și cu degetele îi atinse părul, acolo unde se ondula spre tîmple. Încordarea de pe fața lui dispăruse și în locul ei apăruse un zîmbet.

— Înțeleaptă Penelope ! Asta i-a spus Ulise soției lui, cînd s-a întors acasă. Nu cred că i-a spus că o iubește. Știa probabil că vorbele sînt prea mici.

Lacrimile îi umplură ochii şi-i alunecară pe obraji, iar degetele ei le strînseră puternic pe ale lui. Pe deasupra capului, vedea luna care se reflecta tremurînd în mijlocul Bazinului ; iar din pădure, în spatele lui, se auzea foşnetul uşor al vîntului printre ramuri.

Cereți în librării

KOROLENKO

Opere alese

(2 volume legate, 1180 pag., lei 36)

În cuprins:

Vol. 1	Vol. 2
O FIINȚĂ CIUDATĂ	PARADOX
UCIGAȘUL	FĂRĂ GRAI
VISUL LUI MAKAR	ZAIMCA MARUSIEI
OMUL DIN SAHALIN	O CLIPĂ
ÎN SOCIETATE PROASTĂ	LUMINI
VUIA PĂDUREA	GERUL
FEODOR PRIBEACUL	CEVA CE NU TE ÎNGROZEȘTE
MUZICANTUL ORB	ISTORIA CONTEMPORANULUI
LEGENDA LUI FLOR	MEU (FRAGMENTE)
RÎUL JUCĂUȘ	SCHIȚA DIN PAVLOVO
AT — DAVAN	CASA NR. 13
	CAZUL MULTAN

Korolenko este povestitorul prin excelență, al cărui prototip e, cu siguranță, rapsodul popular. Nu trebuie să ne înșele nici comentariul cultivat, nici tehnica evident premeditată ; cu Korolenko însă, povestirea pare să fi regăsit tonul oral fundamental, simplitatea expoziției, necesitatea primordială a confesiunii. Cadrul fizic al povestirilor sale sînt închisorile de tranzit, stațiile de poștă, hanurile, trenurile — adică toate locurile care adună oameni și în care simpla încrucișare a destinelor sugerează dialogul.

Siberia lui Korolenko este un continent de răscruci ce pare să ofere, pe o singură unitate geografică, întreaga varietate a acelui cadru fizic și moral de care are nevoie eternul povestitor — omul. Aici depărtările imense se calculează încă în luni și ani, căci epoca nu cunoaște uzul domestic al avionului, trenul e încă un vehicul greoi, cu un cal, raporturile dintre timp și spațiu sînt aceleași ca pe timpul lui Homer ; între o plecare și o întoarcere din Siberia încape o viață de om ; unii mor înainte de a se întoarce, pentru alții trecutul devine repede un ținut îndepărtat și iluzoriu ca un vis care refuză realitatea oricărei întoarceri.

Nu toate povestirile lui Korolenko au drept cadru Siberia, dar nici una nu e de închipuit fără influența ei ; și e aproape firesc căci așa cum Rusia țaristă nu poate fi imaginată fără Siberia, temnița ei continentală, tot așa povestirile lui Korolenko sînt de neînchipuit fără această școală a durerii.

Din prefața semnată de Al. Sever.

Editura UNIVERS

Un roman palpitant, a cărui tensiune dramatică «în urcare» culminează cu celebrul cataclism care a distrus portul Halifax la sfîrşitul primului război mondial. O poveste de dragoste şi de luptă, brodată pe fundalul unor cutremurătoare evenimente reale.

Lei 7,50